

Centar za istraživanje etniciteta
Ethnicity Research Center

ISTRAŽIVANJE SOCIJALNIH ODNOSA IZMEĐU ETNIČKIH ZAJEDNICA U SRBIJI

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO • OPEN SOCIETY FOUNDATION

CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE ETNICITETA
INSTITUT DRUŠTVENIH NAUKA

Istraživanje socijalnih odnosa između etničkih zajednica u Srbiji

dr Goran Bašić

dr Bojan Todosijević
mr Ksenija Marković
mr Jovana Zafirović

Beograd 2020.

SADRŽAJ

Uvod	3
Politika multikulturalizma u Srbiji	4
Nedostatak etnički osetljivih podataka	6
Istraživanje stavova građana	19
<i>Fokus grupe</i>	19
<i>Istraživanje javnog mnjenja</i>	21
Rezultati	40
<i>Stavovi većine Srbi</i>	40
<i>Stavovi nacionalnih manjina</i>	88
<i>Albanci</i>	88
<i>Bošnjaci</i>	124
<i>Mađari</i>	162
<i>Hrvati</i>	199
<i>Romi</i>	239
<i>Rumuni</i>	278
<i>Slovaci</i>	313
Preporuke	352

Svi pojmovi upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod lica na koja se odnose.

I. UVOD

Projekat „Šta pripadnici nacionalnih manjina misle o 'manjinskim' pravima i politikama“ je imao zadatak da istraži vrstu društvenih veza između etničkih grupa u Srbiji i da ukaže na stavove pripadnika nacionalnih manjina o ostvarivanju priznatih prava na zaštitu etnokulturnog identiteta.

Hipoteze oko kojih je projekat osmišljen, a istraživanje sprovedeno, su bile da: a) nacionalne manjine u Srbiji nisu integrisane u društveni sistem; b) postoji etnička distanca koja je prepreka integraciji; c) sistem ustavnopravne zaštite nije doprineo efektivnom i delotvornom ostvarivanju prava na zaštitu etničkog, kulturnog i jezičkog identiteta.

Ove hipoteze, koje su istraživanjem dokazane, proizašle su iz činjenice da položaj nacionalnih manjina u Srbiji obeležavaju brojne protivrečnosti. S jedne strane postoji razvijena zaštita prava nacionalnih manjina i uverenje države da je položaj manjina uredila u skladu sa međunarodnim pravom, a s druge strane nacionalni saveti nacionalnih manjina i organizacije civilnog društva ukazuju na različite probleme – prvi ukazuju na probleme u vezi sa finansiranjem njihovog rada, učešćem u političkom životu i odlučivanju, nedovoljnim nadležnostima u oblasti kulturne autonomije, a drugi da je usvojena politika multikulturalizma segregativna, dominantno centralizovana i partokratizovana i da je potencijani uzrok kako isključenosti manjina, tako i različitih vrsta nestabilnosti. Da u vezi sa položajem nacionalnih manjina nije sve u najboljem redu ukazuje činjenica da je država usvojila dva akciona plana za integraciju nacionalnih manjina (AP za ostvarivanje prava nacionalnih manjina <http://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/node/21792> i Poglavlje 3.8 u AP za Poglavlje 23 <https://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%2023%20Treci%20nacr t-%20Konacna%20verzija1.pdf>) & (<http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokumentfile/izvestaj3-2018.pdf>).

Problem za razvoj i upravljanje javnim politikama kojima je uređen položaj nacionalnih manjina je to što nedostaju podaci o njihovom faktičkom položaju, odnosno o tome šta pripadnici/ce nacionalnih manjina misle o priznatim pravima i politici zaštite nacionalnih identiteta, potom o tome šta očekuju od države, nacionalnih saveta, OCD i drugih aktera u vezi sa zaštitom svojih prava. Pored toga, da bi se ocenila uspešnost politike prema nacionalnim manjinama nedostaju tačni podaci o socijalnoj uključenosti manjina. Obe vrste podataka su osnova za realnu, održivu politiku multikulturalizma. Takvi podaci se prikupljaju verifikovanim metodama, empirijskim putem ispitivanja javnog mnjenja i na osnovu njih je moguće nedvosmisleno objasniti pomenute nedoumice i preporučiti održive mere za unapređenje stanja.

Zadatak projekta je da prikupi empirijske podatke: a) o stavovima pripadnika/ca nacionalnih manjina o ostvarivanju i zaštiti prava i etnokulturnih dentiteta; b) o uključenosti manjina u društvo, odnosno da izmeri etničku distancu između većine i nacionalnih manjina; c) da na tim saznanjima predloži i zagovara promene u javnim politikama; d) da podstakne promene koje omogućavaju aktivno učešće građana/ki iz manjinskih zajednica u kreiranju politika zaštite i ostvarivanja „manjinskih prava“.

II. „POLITIKA MULTIKULTURALIZMA“ U SRBIJI

Politika multikulturalnosti, odnosno sistematizovan skup pravnih, političkih, socijalnih i drugih mera koje su posvećene zaštiti i očuvanju identiteta različitih kulturnih grupa, među koje spadaju i nacionalne i etničke manjine, nije jasno utvrđena u Srbiji. Uprkos tome što se od 2002. godine razvija ustavnopravna zaštita¹ nacionalnih manjina nije jasno šta je njen cilj. Sistematizovana zbirka dokumenata o nacionalnim manjinama, koje su u protekle dve decenije donosile Narodna skupština i Vlada Republike Srbije, po svemu sudeći ne postoji, ali na osnovu podataka iz sadržajnih ličnih arhiva autora može se zaključiti da se o ciljevima „manjinske“ politike retko raspravljalo pre donošenja ustavnih i zakonskih rešenja, a kada se to i činilo, uglavnom u akademskim raspravama, saglasnost nije postignuta². Izuzetak je Prvi izveštaj Savezne Republike Jugoslavije o ostvarivanju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina³, podnet Savetu Evrope 2002. godine, u kojem se ukazuje na temelje nove manjinske politike: „razvoj demokratskih institucija i poštovanje vladavine prava; izgradnja sveobuhvatne pravne regulative u domenu prava manjina; stvaranje društvenog ambijenta u kome će se negovati duh tolerancije i uvažavanja različitosti; brži tempo ekonomskog rasta i razvoja zemlje⁴“. Međutim, ni ovi ciljevi ne ukazuju na karakter politike prema nacionalnim manjinama, odnosno da li će ukupna politika multikulturalnosti podsticati integraciju, segregaciju, asimilaciju ili neki mešoviti oblik društvenih odnosa.

Strategija kulture, koju je Vlada Republike Srbije, nakon duge i burne javne rasprave, usvojila u februaru 2020. godine, indirektno ukazuje na to da je nacionalna politika naklonjena razvoju monokulturne političke zajednice, što ne odgovara prirodi multietničnosti društva. Strategijom se definiše „srpsko kulturno jezgro i kulturni prostor koji ne podrazumeva samo teritoriju države Srbije, već i prostor na kome je srpski narod tokom istorije ostavio tragove materijalne i nematerijalne kulturne

¹ Videti članove 14, 47, 49, 75-81 Ustava Republike Srbije, potom i: Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina („Službeni list SRJ“, br. 11/2002, „Službeni list SCG“, br. 1/2003 - Ustavna povelja i „Službeni glasnik RS“, br. 72/2009 - dr. zakon, 97/2013 - odluka US i 47/2018); Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina („Službeni glasnik RS“, br. 72/2009, 20/2014 - odluka US, 55/2014 i 47/2018); Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma („Službeni glasnik RS“, br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr. zakon, 30/2010, 47/2018 i 48/2018 - ispr.); Zakon o lokalnoj samoupravi („Službeni glasnik RS“, br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon, 47/2018) i drugo.

² Videti: Bašić, Goran, *Iskušenja demokratije u multietničkom društvu*, Centar za istraživanje etniciteta, Beograd, 2006; Stanovčić, Vojislav i Bašić, Goran (ur.), *Stanje i perspektive multikulturalizma u Srbiji i u državama regiona*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Naučni skupovi, Knjiga CLXV, Odeljenje društvenih nauka, Knj. 38, Beograd, 2016; Đurđević, Nenad (ur.), *Manjinska politika i integracija u Srbiji*, Forum za etničke odnose, Beograd, 2014; Vegel, Laslo, *Multikulturalizam i moderno civilno društvo*, u Miloš Macura (ur.), *Položaj nacionalnih manjina u SRJ*, SANU, 1996; Vasović, Vučina, *Država, demokratija i etnonacionalne manjine*, u Macura, Miloš (ur.), *Položaj manjina u SRJ*, SANU, Beograd, 1996 i drugo.

³ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900016800c131c> (Poslednji pristup: 20. april u 7.17)

⁴ <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000168008b14c> (Poslednji pristup: 20. april u 8.20)

baštine i samim tim se srpski kulturni prostor preklapa sa drugim prostorima⁵. Zatvorenost kulturne strategije prema etnokulturnoj različitosti ne ublažavaju uvodni delovi Strategije u kojima se indirektno ukazuje na holističku određenost kulture Republike Srbije i ukazuje na značaj kultura nacionalnih manjina.

U prilog tezi da je priroda politike multikulturalizma u Srbiji naklonjena monokulturalnom modelu je Ustav, koji na nedvosmislen način određuje državu kao političku zajednicu srpskog naroda i svih građana koji u njoj žive (Bašić: 2018; 213) i koji određuje da je ćirilica jedino pismo srpskog jezika uprkos tome što mu je prijemljivo i latinično pismo (Bugarski: 2009; 114). Najzad, u Ustavu, uprkos jamčenja prava na zaštitu identiteta, se idejno ne udaljava od tolerancije kao principa društvenog odnosa prema manjinama (čl.81). U ovim stavovima sadržano je prećutno opredeljenje države za segregativnu politiku multikulturalnosti. Ova odluka, koja kao i većina političkih odluka donetih na osnovu impresija a ne na osnovu činjenica, stvara probleme čije rešavanje je odloženo. Težina ove odluke je u tome što se njome nastoji da se manjinskim etničkim, kulturnim i jezičkim identitetima upravlja na način koji ne proizilazi iz prirode srbijanske multietničnosti. Srbija jeste multietnička država u kojoj su zvanično nastanjeni pripadnici dvadeset tri nacionalne manjine i svaki od njih, ukoliko želi, ima pravo da ispoljava, čuva, štiti svoj nacionalni (etnički) identitet, svako od njih ima pravo da se u svakom delu države oseća jednako dobro kao među sunarodnicima, a obaveza je države da to obezbedi, odnosno da eliminiše bilo kakav oblik diskriminacije na osnovu nacionalne ili etničke pripadnosti. Da li je to obezbeđeno, uprkos izveštajima koje godinama priprema Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, ne znamo jer ne postoje sistemski prikupljeni podaci. Podaci se ne prikupljaju ni u vezi sa zastupljenošću nacionalnih manjina u javnim službama, ostvarivanjem afirmativnih mera, a najuočljiviji je nedostatak podataka u vezi sa ostvarivanjem državnog programa socijalnog uključivanja Roma⁶.

---

⁵ www.srbija.gov.rs/vest/444288/usvojen-predlog-strategije-razvoja-kulture-do-2029-godine.php
(Poslednji pristup: 17. april u 09.46)

⁶ Videti: Poseban izveštaj Zaštitnika građana o sprovođenju Strategije socijalnog uključivanja Roma i Romkinja. <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/6380/Poseban%20izveštaj.pdf>
(poslednji pristup 20. april u 08.43).

III. NEDOSTATAK ETNIČKI OSETLJIVIH PODATAKA

III.1. IZAZOVI

Prikupljanje etnički osetljivih podataka je zanemarano u društvenoj statistici u Srbiji. Nedostatak podataka otežava ostvarivanje prava nacionalnih manjina, praćenje ostvarivanja afirmativnih mera i drugih mera javne politike usmerenih ka integraciji i socijalnom uključivanju manjina. Komparativna analiza rezultata popisa stanovništva i istraživanja o položaju i ostvarivanju prava nacionalnih manjina ukazuje na to da se popisima stanovništva prikupljaju podaci o opštim demografskim kretanjima stanovništva nacionalnih manjina u Srbiji (Marinković: 2013; 3; Raduški: 2007), ali i na nedostatak podataka prikupljenih kvalitativnim istraživanjima. Zbog toga se u radu ukazuje na nužnost interdisciplinarnog pristupa prilikom prikupljanja podataka u istraživanjima položaja i ostvarivanja prava nacionalnih i etničkih manjina. Holistički pristup istraživanjima etniciteta podrazumeva korišćenje ne samo demografskih i statističkih metoda, već i metoda drugih društvenih i humanističkih nauka, jer očekivani cilj manjinskih politika i težnja pripadnika nacionalnih manjina je zaštita i očuvanje kolektivnog etnokulturnog identiteta. Pojmovi poput akulturacije, asimilacije, integracije, socijalne distance i slični koji ukazuju na suštinski društveni položaj etnokulturnih (nacionalnih) manjina su dominantni u antropološkim, sociološkim i psihološkim istraživanjima i tek kombinovanjem demografskih podataka sa podacima dobijenim istraživanjima pomenutih i drugih naučnih disciplina, ekonomije na primer, moguće je predviđati i osmišljavati mere očuvanja i zaštite identiteta manjina.

U radu se koriste i iskustva autora stečena sprovođenjem kvalitativnih istraživanja položaja nacionalnih manjina, pre svega istraživanja *Delotvorna zastupljenost nacionalnih manjina u radu organa javne vlasti i javnih službi*, (Centar za istraživanje etniciteta, 2018), *Istraživanje sprovođenja (koordinacija i praćenje) Strategije socijalnog uključivanja Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2016. do 2025. godina* (Institut društvenih nauka, 2019), *Građani Srbije i populizam* (Institut društvenih nauka, 2017)⁷, koja ukazuju na to da bi se podaci prikupljeni kvantitativnim metodama, kojima identifikujemo probleme sa kojima se suočavaju pripadnici nacionalnih i etničkih manjina, trebalo dodatno produbljivati i objašnjavati podacima prikupljenim kvalitativnim istraživanjima koji ukazuju na prirodu, strukturu i višeslojnost problema. Iako je ovaj zaključak uobičajen i kod analize istraživanja drugih društvenih grupa i pojava, on je u slučaju istraživanja etničkih odnosa i pojava značajan zbog toga što ukazuje na permanentni metodološki nedostatak produbljivanja i objašnjavanja problema identifikovanih kvantitativnim istraživanjima kvalitativnim metodama. Demografski podaci prikupljeni popisom i statistički iskazani jesu značajni zbog predviđanja trendova, ali nisu dovoljni za planiranje, osmišljavanje, praćenje, upravljanje politikama multikulturalizma čiji konačni cilj jeste zaštita i očuvanje identiteta. Primera radi, pretpostavimo da se na osnovu demografskih pokazatelja odgovarajućim merama ekonomske politike može

⁷ Poseban deo istraživanja je bio posvećen odnosu prema „opasnim drugima“ – nacionalnim manjinama, Romima, migrantima (Lutovac i Bašić: 2017; 51).

zaustaviti iseljavanje pripadnika nacionalnih manjina sa područja koja tradicionalno nastanjuju, ali to još uvek ne znači da je obezbeđena zaštita njihovog etničkog i kulturnog identiteta, koja je izuzetno važna za njihovu socijalnu sigurnost i životne planove.

Metodološki je važno i uspostavljanje ravnoteže između protivrečnih zahteva za zaštitom etnički osetljivih podataka i potrebe za njihovim javnim iskazivanjem. Statistički iskazani podaci o ličnosti pripadnika nacionalnih manjina se mogu zaštititi i taj problem je rešen ukoliko je reč o merama koje se odnose na opšte mere multikulturalnih politika, ali ukoliko je reč o afirmativnoj meri koja se odnosi na olakšice prilikom školovanja, zapošljavanja, socijalnu zaštitu i zdravstveno osiguranje ili u slučaju upisa u poseban birački spisak za izbor nacionalnog saveta nacionalne manjine teže je, mada ne i nemoguće, obezbediti mehanizam zaštite takvih podataka. Na stranu to što nismo sigurni u svrhu takve zaštite jer afirmativna mera bi trebalo, pored ostalog, da je izraz društvene solidarnosti i način da najranjiviji delovi društva prevaziđu uzroke koji ih čine socijalno osetljivim. Potreba za zaštitom podataka o nacionalnosti (etnicitetu) ličnosti je izraz straha od različitosti, odnosno ugrožavanja libertijanskih principa u liberalnim društvima, jer ukoliko pripadnici etničkih manjina u savremenim društvima strahuju zbog ispoljavanja svog identiteta u javnosti, onda zaista sa politikama multikulturalizma, a i sa demokratijom nešto nije u redu. Nevolja sa zaštitom podataka ličnosti zasnovanih na etnicitetu je u tome što se oni mogu prikriti samo u slučajevima kada je identitet pripadnika nacionalne ili etničke manjine blizak sa identitetom većine, ali češće su jezik, boja kože, način odevanja i ishrana manjina bitno različiti od većinskog okruženja. U tim slučajevima zaštita podataka ličnosti ima ograničenu delotvornost i budi sumnju da je u u funkciji smirivanja savesti javne uprave zbog nemoći da se suštinski suprotstavi rasizmu i ksenofobiji.

Najzad, na kraju, ali ne na poslednjem mestu liste problema jesu izazovi sa kojima se metodolozi i statističari suočavaju u vezi sa određivanjem reprezentativnosti uzorka manjinskog stanovništva prilikom empirijskih istraživanja, organizacijom terenskog ili onlajn prikupljanja etnički senzitivnih podataka, kreiranjem instrumenata i premošćavanja jezičkih barijera. Osnova problema koji se javljaju u pomenutim situacijama je u tome što pozitivistički orijentisani istraživači ne uzimaju u obzir činjenicu da nema svrhe prikupljati podatke o etnokulturnom identitetu izvan jezičke i kulturne matrice u kojoj ti identiteti žive. U prilog tome je zapažanje da za demografska predviđanja nema značaj činjenica da u Srbiji živi 275 ljudi cincarskog etničkog porekla, ali sa stanovišta očuvanja etnokulturnog identiteta ove zajednice to je značajan podatak. Produbljenim istraživanjem verovatno bi se otkrilo da je u cincarsko poreklo ukorenjen veći broj građana. Drugi primer je odnos Romkinja u Srbiji prema porodičnom nasilju. Naime, kada se preduzimaju mere u vezi sa sprečavanjem nasilja nad ženama, decenijama se romskim porodicama prilazilo na način kako se uobičajeno čini na nivou opšte populacije, ali je istraživanje ukazalo na to da Romkinje nasilje prihvataju kao društveno „opravdano“ jer 37% žena iz romskih naselja smatra da muž/partner ima pravo da udari ili tuče svoju ženu ili partnerku iz najmanje jednog od pet istraživanjem ponuđenih razloga. Jedna od tri žene opravdava muževljevo nasilje u slučajevima kada žena zanemari decu (30%), a jedna od pet žena opravdava nasilje ukoliko žena pokaže da je nezavisna, npr. izađe bez njegovog znanja (19%) ili se svađa s njim (21%). Da je nasilje nad ženama opravdano ukoliko žena

odbije da ima seksualni odnos s mužem veruje 17% Romkinja, a 13% njih veruje da je to opravdano ukoliko joj zagori hrana. Žene koje su trenutno udate ili žive u vanbračnoj zajednici češće su saglasne sa jednim od pet navedenih razloga (41%) nego žene koje su razvedene ili se nikada nisu udavale (27%).⁸ Javne politike zasnovane i na ovakvim činjenicama imale bi izražajnu emancipatorsku ulogu, ali problem je u tome što se podaci koji sadrže kvalitativne informacije retko prikupljaju u nacionalnim istraživanjima. Trebalo bi pomenuti da i upitnik uglednog Evropskog sociološkog istraživanja (European Sociological Survey – ESS), koje je u Srbiji prvi put sprovedeno u devetom krugu 2018. godine, sadrži tek nekoliko pitanja o etnicitetu (nacionalnosti) ispitanika i njegovih roditelja i jeziku koji govori⁹.

Najzad, podatke o prirodi promena u multietničkom društvu, pogotovo onih u kojima su etnički identiteti predominantno značajni u društvenim i političkim odnosima, trebalo bi prikupljati periodično i transferzalnim i longitudinalnim istraživanjima. Upravljanje različitostima kroz društveno odgovorne javne politike zahteva permanentnu proveru promena koje određene politike i mere izazivaju.

III.2. JAVNE POLITIKE I ETNIČKI „OSETLJIVI“ PODACI

U intervjuima sa predstavnicima državnih i lokalnih organa vlasti, koji su obavljani u poslednje dve godine u vezi sa istraživanjima položaja i ostvarivanja prava nacionalnih manjina, često se čulo uverenje da se podaci o nacionalnoj pripadnosti građana ne mogu prikupljati zbog navodne zabrane iz člana 47 Ustava. Primera radi, prema rečima sagovornika iz državnih organa, strateške mere Vlade Republike Srbije u vezi sa socijalnim uključivanjem Roma se ne sprovode, jer u uslovima liberalnog načela jednakosti građana nije moguće ni prikupljanje podataka o nacionalnoj pripadnosti, niti je izvodljivo da se socijalno-ekonomske mere sprovode samo u korist jedne nacionalne ili etničke grupe.

Međutim, član 47 Ustava uređuje slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti, odnosno upućuje građane da nisu dužni da se izjašnjavaju o nacionalnom poreklu, što ne znači da je i nemoguće prikupljati takve podatke. Uostalom, prilikom popisa stanovništva takvi podaci se prikupljaju. Prikuplja ih i Nacionalna služba za zapošljavanje prilikom ostvarivanja afirmativne akcije za zapošljavanje Roma i Romkinja kao grupe koja se teže zapošljava. Dakle, nije problem u tome da li je moguće prikupljati etnički senzitivne podatke već kako, zašto i zbog čega se oni prikupljaju. Ključno je da se svako može, a i ne mora, izjasniti o svojoj nacionalnosti (eticitetu); odluku o tome građani donose slobodno, bez prisile. Sledeće je da razlog zbog kojeg se takav podatak prikuplja mora biti razumljiv građanima, na primer, prilikom popisa podatak o nacionalnosti se prikuplja da bi se utvrdila etnička struktura stanovništva na različitim nivoima teritorijalnog političkog organizovanja, na osnovu čega pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju određena prava (službena upotreba jezika, obrazovanje), ili prilikom ostvarivanja prava na određene povlastice (afirmativne

⁸ Praćenje stanja i položaja žena i dece - Srbija Istraživanje višestrukih pokazatelja 2014. i Srbija – romska naselja Istraživanje višestrukih pokazatelja 2014. Republički zavod za statistiku, UNICEF, Beograd, 2015.

⁹ https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round9/fieldwork/serbia/ESS9_questionnairesRS.pdf (poslednji pristup: 20. aprila u 18.17).

mere), koje se propisuju u korist nacionalnih manjina koje zbog kulturne, ekonomske ili socijalne uskraćenosti ne mogu da ostvare prosečan način života i zaštitu identiteta. Najzad, podatak o nacionalnosti pojedinca mora biti odgovarajuće zaštićen, korišćen u svrhe zbog kojih je prikupljen i čuvan na propisan način.

Problem prikupljanja i zaštite etnički osetljivih podataka je raspravljan i u evropskoj administraciji i među stručnjacima koji se bave empirijskim istraživanjima¹⁰. Direktiva Evropskog parlamenta i Saveta o zaštiti podataka¹¹, odnosno Opšta uredba o zaštiti podataka¹² koja se primenjuje od 2016. godine, zabranjuje obradu podataka o ličnosti koji otkrivaju, pored ostalog, i rasno i etničko poreklo, ali i dozvoljava izuzetke ukoliko su podaci odgovarajuće zaštićeni i obezbeđen je pristanak lica na koje se podatak odnosi¹³. To se naročito odnosi na podatke koji obezbeđuju jednakost šansi ili ravnopravan položaj pripadnicima autohtonih manjina i migrantima. Društvene, političke, istorijske okolnosti utiču na pristup prema podacima o ličnom identitetu jer dok je u državama sa dugom liberalnom tradicijom uvreženo shvatanje da je etnička pripadnost dinamična kategorija koja se pripisuje ličnom izboru, u državama u kojima se politička kultura razvija na kolektivnom identitetu etnicitet se shvata kao objektivna, rođenjem ukorenjena činjenica. Prilikom organizovanja istraživanja koja su povezana sa etnicitetom važno je da se shvati da je samoidentifikacija, odnosno slobodan izbor identiteta, najispravniji metodološki pristup. U tom smislu trebalo bi imati u vidu činjenicu da etnički identitet može biti limitofan ili višestruki i da, poštujući tu činjenicu, građanima treba omogućiti da se tako izjašnjavaju i da žive u skladu sa tradicijama, običajima kojima osećaju da pripadaju, a ne koji su im spolja određeni.

U kontekstu prethodne teze o višestrukim identitetima trebalo bi ukazati na to da je sistem zaštite i ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Srbiji uređen tako da izrazito favorizuje monolitnost etničkih identiteta. Prema Zakonu o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, građani pripadnici nacionalnih manjina se prilikom izbora manjinske samouprave (Nacionalni savet nacionalne manjine) upisuju u poseban birački spisak i time se izjašnjavaju o nacionalnoj (etničkoj) pripadnosti. Pripadnici nacionalnih manjina koji imaju višestruke etničke identiteta moraju da se opredele za jedan od njih. Time je sužena sloboda izbora i narušeno je pravilo samoidentifikacije koje Okvirna konvencija smatra temeljem manjinskih prava. Slobodna identifikacija podrazumeva pravo svakog pojedinca da se, uz poštovanje objektivnih kriterijuma, izjasni o pripadništvu nekoj etničkoj grupi ili više etničkih grupa, i da na osnovu te odluke očekuje zaštitu svog identiteta pod okriljem Okvirne konvencije. U tom smislu višestruki identiteti se posmatraju sa stanovišta integracije manjina u širi javni život. U Tematskom komentaru br. 4, koji se odnosi na Obim primene Okvirne konvencije, jasno je ukazano na to da: „Pripadnici nacionalnih manjina nikada ne treba da budu u obavezi da biraju između očuvanja svog manjinskog identiteta i prihvatanja većinske kulture, jer im obe opcije moraju biti u potpunosti na raspolaganju. To znači da običaje, prema kojima se pojedinac poistovećuje s određenom manjinom, ne treba

---

¹⁰ Videti: Ethmig Survey Data (<https://ethmigsurveydatahub.eu>)

¹¹ Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046>)

¹² <https://gdpr-info.eu>

¹³ Videti: „Ethnic“ statistics and data protection in the Council of Europe countries, Study report by Patric Simon, ECRI, Strasbourg, 2007.

posmatrati kao isključive, jer se on ili ona može istovremeno identifikovati s ostalim manjinama ili s većinom. U nekim slučajevima, ovakav izbor može biti posledica prethodnog procesa asimilacije u većinu ili u neku drugu dominantnu manjinu. Međutim, ovo ne sme da se koristi kao argument protiv prava pripadnika nacionalnih manjina da se izjašnjavaju slobodno i da zahtevaju zaštitu manjina“.

Prikupljanje podataka o etničkoj pripadnosti uvek je dobrovoljno, a od pripadnika nacionalnih manjina se ne očekuje da se uvek izjašnjavaju na isti način, te bi zbog toga i prilikom popisa i drugih prikupljanja podataka pitanja o etničkom identitetu trebalo da budu otvorena i da sadrže modalitete odgovora o dvostrukom identitetu. Pomenuti Tematski komentar ukazuje na sledeće: „S obzirom na značaj koji se daje veličini manjinskog stanovništva za pristup manjinskim pravima u nekim državama potpisnicama, višestruka pripadnost mora ne samo da se zabeleži nego i da se adekvatno obradi, analizira i prikaže. Ova mišljenja o prikupljanju, obradi i izveštavanju o podacima se takođe moraju primeniti i na druge situacije (na primer, za upis u školu) koje mogu da podrazumevaju samoidentifikaciju.“

U popisu stanovništva Srbije, sprovedenom 2011. godine, prikupljeni su podaci o višestrukim etničkim identitetima i višejezičnosti, ali njihov potencijal nije iskorišćen za razvoj integrativnog multikulturalizma. U javnim politikama dvojezičnost u obrazovanju se planira u smislu učenja maternjeg jezika, najčešće većinskog srpskog, i stranog jezika, najčešće engleskog. U obrazovnom sistemu jezici kojima govore nacionalne manjine i koji su važan segment njihovog identiteta, ali i identiteta lokalnih područja u kojima se govore i sredstvo su društvene integracije, dostupni su uglavnom pripadnicima nacionalnih manjina. Štaviše, obrazovanje i službena upotreba jezika nacionalnih manjina su među nadležnostima koje su delom poverene i nacionalnim savetima nacionalnih manjina kojima se, prema Uredbi o kriterijumima za raspodelu sredstava iz budžeta Republike Srbije za finansiranje rada nacionalnih saveta nacionalnih manjina, dodeljuje manji broj bodova ukoliko neguju dvojezičnost¹⁴. Predstavnici nacionalnih saveta, ali i sve više pripadnika nacionalnih manjina smatra da je dvojezičnost prepreka očuvanju manjinskih etnokulturnih identiteta. Ukoliko se u obzir uzme i to da mlađe generacije pripadnika mađarske i albanske nacionalne manjine, koje nastavu pohađaju na maternjim jezicima, iz obrazovnog sistema izlaze bez znanja srpskog jezika dovoljnog za društvenu integraciju, onda se može pretpostaviti da sa srbijanskom politikom multikulturalnosti nešto ozbiljno nije u redu. Međutim, kako nema kvalitativnih podataka, ove tvrdnje se, uprkos tome što su očigledne, ne mogu i dokazati. Naprotiv, kvantitativni podaci, koje iskazuju nadležni državni i pokrajinski organi, ih opovrgavaju, jer u obrazovnom sistemu je nastava dostupna na svim jezicima i to je potkrepljeno podacima (broj učenika, broj škola i razreda u kojima se nastava organizuje i slično)¹⁵.

U vezi sa prikupljanjem i operacionalizacijom etnički osetljivih podataka važno je voditi računa o broju i rasprostranjenosti pripadnika nacionalnih (etničkih) manjina na određenoj teritoriji. U Tematskom komentaru br 4. o obimu primene Okvirne

---

¹⁴ „Službeni glasnik RS“, br. 8/2019 od 8. februara 2019 (<https://ljudskaprava.gov.rs/sh/nacionalne-manjine/propisi>)

¹⁵ Obrazovne politike za unapređenje prava nacionalnih manjina, Ministarstvo prosvete nauke i tehnološkog razvoja, (<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/Obrazovanje-nacionalnih-manjina-1.pdf>) poslednji pristup 17. april 2020. u 09.10 sati.

konvencije pozivaju se države da ne ograničavaju manjinama pristup pravima zbog disperziranosti stanovništva ili malobrojnosti, a da ograničenost primene prava u vezi sa teritorijalnošću vezuju za članove 10(2), 11(3) i 14(2). Teritorijalna ograničenja, po pravilu, jesu isključivanje pripadnika nacionalnih manjina koji ne žive na područjima koja tradicionalno nastanjuju njihovi sunarodnici, odnosno u kojima su koncentrisani centri manjinske kulture i institucije. Takve razlike uslovljavaju kako slabljenje kohezije unutar manjinske zajednice, tako i smanjenje pristupa pravima. U vezi s tim je važno voditi računa o „prirodnim“ migracijama tokom kojih se pripadnici nacionalnih manjina preseljavaju iz centara koje tradicionalno nastanjuju ka drugim regijama unutar države, što ne bi trebalo da dovede do drastičnog ograničenja prava na zaštitu etnokulturnog identiteta. Ostvarivanje ovih prava ne bi trebalo da bude u vezi sa numeričkim kriterijumima, ali u Srbiji postoje primeri takvih ograničenja: pravo Roma na službenu upotrebu jezika zbog numeričkog cenzusa od 15% stanovništva u jedinici lokalne samouprave, pravo Cincara na manjinsku samoupravu zbog neispunjavanja uslova iz čl. 44 Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina. po kojem je za formiranje posebnog biračkog spiska za izbor nacionalnog saveta potrebno najmanje 300 punoletnih građana i, najvažnije, izbor i organizacija manjinske samouprave samo na nacionalnom nivou, što ne pogoduje pripadnicima nacionalnih manjina koji žive u disperziji (Bašić & Marković: 2018; 43–61).

Pomenuto je da se o broju i distribuciji stanovništva nacionalnih manjina, koje po prirodi svog položaja jeste osetljivo, vodi računa prilikom popisa stanovništva, a da ne postoje podaci koje bi ukazivali na promene u međupopisnom periodu. Da to nije beznačajno ukazuju poređenja podataka iz tri poslednja popisa (1991, 2002, 2011). Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, samo pripadnici bošnjačke, mađarske i romske nacionalne manjine ostvaruju više od 1% u ukupnom stanovništvu Srbije – Mađara je bilo 3,53%, Bošnjaka 2,02%, a Roma 2,05%. Međutim dok je kod Roma i Bošnjaka uočeno povećanje broja pripadnika za skoro četrdeset hiljada kod prvih, odnosno oko devet hiljada kod drugih, pripadnika mađarske nacionalne manjine, koji pretežno nastanjuju područje Vojvodine, je manje za blizu četrdeset hiljada. Istovremeno manje je i Hrvata za trinaest hiljada, a Slovaka i Rumuna za blizu sedam, odnosno pet hiljada. Neznatan porast u broju stanovnika je uočen i kod Aškalija (413), Goranaca (3186), Grka (153), Egipćana (1020), Nemaca (163), Rusa (659) i Turaka (125). Procenat ovih nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu zemlje se kreće od 0,01 kod Aškalija i Grka do 0,1 kod Goranaca. Trebalo bi imati u vidu da se popisu iz 2011. godine nisu odazvali pripadnici albanske nacionalne manjine nastanjeni u opštinama Bujanovac, Medveđa i Preševo, te da smanjenje broja Albanaca u Srbiji sa 61.647, koliko ih popisano 2002. godine, na 5.809 iz 2011. godine nije uslovljeno demografskim faktorima. Nedemografski faktori su uticali i na povećanje broja Bošnjaka jer je uočljivo da je uporedo sa povećanjem broja Bošnjaka smanjen gotovo isti broj muslimana.

Na trend depopulacije nacionalnih manjina stručnjaci su upozoravali između popisa održanih 1991. i 2002. godine. Negativni prirodni priraštaj je još tada bio srž depopulacionog trenda kod nacionalnih manjina u Srbiji, jer u tom periodu veći broj živorođenih od broja umrlih je uočen samo kod pripadnika albanske, bošnjačke i romske nacionalnosti (Penev: 2004; 2). U poređenju sa predkonfliktnom 1991. godinom situacija je još nepovoljnija jer je tada u Srbiji živelo 176.415 (2,3%) Bošnjaka i Muslimana, 26.418 (0,3%) Bugara, 21.360 (0,3%) Bunjevaca, 94.245 (0,9%) Hrvata, 337.479 Mađara (4,5%), 44.034 (0,6%) Makedonaca, 37.818 (0,5%) Rumuna, 17.795

(0,2%) Rusina i 65.365 (0,9%) Slovaka. U odnosu na 2011. godinu manje je bilo samo Roma 91.075 (1,2%) i Vlaha 15.675 (0,2%). Naglo povećanje broja Roma i Vlaha nakon 2002. godine je rezultat pretežno nedemografskih faktora, odnosno „buđenja“ identiteta kod pripadnika vlaške manjine i priliva značajnog broja romskih izbeglica sa područja bivše Jugoslavije, naročito sa Kosova i iz Bosne.

Važno je pomenuti i decenijsko neslaganje zvanične nacionalne statistike i procena broja Roma. Naime, ukoliko uporedimo podatke popisa stanovništva za 2002. godinu, kada je popisano 108.193 pripadnika romske nacionalne manjine, sa istraživanjem *Romska naselja, uslovi života i mogućnosti integracije Roma u Srbiji*, kojim je utvrđeno da u 593 romska naselja veća od sto žitelja ili u kojima je evidentirano više od 15 porodica živi 201.353 Roma starosedelaca i 46.238 Roma raseljenih sa Kosova (Jakšić, Bašić: 2005; 32) uočljivo je da je faktički broj Roma veći od popisanog. Nedostatak podataka u vezi sa brojem Roma i naročito efektima mera njihove socijalno-ekonomske integracije (uključivanja) je izuzetno složen. U istraživanjima *Razvijanje metodologije za monitoring sprovođenja romskih politika*, koje je Institut društvenih nauka sproveo 2017. godine, zaključeno je da je način na koji se podaci o primeni strateških mera prikupljaju nelogičan i nejasan. Fokus grupe koje su organizovane tokom istraživanja ukazale su na nedostatke u prikupljanju podataka koji se odnose na mere socijalnog uključivanja u jedinicama lokalne samouprave, odnosno da se podaci prikupljaju paušalno, bez jedinstvene metodologije, da ih mnoge jedinice lokalne samouprave ne unose u bazu i slično. Na taj način prikupljene podatke državni organi u saradnji sa projektom Evropske Unije *Roma Integration 2020.*, koji sprovodi Regional Council for Cooperation (RCC), godinama prikazuju kao državne izveštaje o napretku¹⁶. Nakon donošenja Zakona o planskom sistemu Republike Srbije¹⁷, koji nalaže organima javne uprave da planiranje i sprovođenje strateških mera organizuju u skladu sa rezultatima praćenja sprovođenja tih mera i rezultatima *ex-post* analize efekata javne politike, odnosno, na osnovu faktičkih podataka, način na koji javna uprava prikuplja podatke i izveštava o sprovođenju strateških mera nije ni pravilan, niti je zakonit.

Nasuprot takvom pristupu u Evropskoj uniji, etnički podaci se prikupljaju za različite svrhe i u skladu sa različitim metodologijama, što ih čini nepouzdanim, zbog čega Evropska komisija, nastojeći da se suprotstavi rastućem trendu rasizma, podstiče naučne institute¹⁸ i projekte¹⁹ čiji je cilj usklađivanje metodologija istraživanja i kreiranje zajedničkog seta indikatora, naročito za oblasti zapošljavanja i stanovanja „ranjivih“ manjinskih grupa, poput Roma, migranata, muslimana, različitih grupa stanovništva afričkog porekla²⁰.

---

¹⁶ [file:///C:/Users/Goran/Downloads/Serbia%20Annual%20Report%202018%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Goran/Downloads/Serbia%20Annual%20Report%202018%20(1).pdf) (Poslednji pristup 20. april u 09.14)

¹⁷ „Službeni glasnik RS” br. 30/2018. (Videti tačku: 5.3.1.2.)

¹⁸ <https://www.gesis.org/eurobarometer-data-service/home> (Poslednji pristup 15. april u 11.23)

¹⁹ <https://ethmigsurveydatahub.eu> (Poslednji pristup 15. april u 11.55)

²⁰ Videti: Special Barometar 437: Discrimination in EU in 2015

III.3. HRBAD – pristup podacima sa stanovišta ljudskih prava

U prilog diskusiji koja proširuje demografski pristup podacima je i stanovište, koje s pravom zagovaraju Ujedinjene nacije, da podaci, pa i oni koji proizilaze iz etniciteta, moraju biti zasnovani na ljudskim pravima (HRBAD), što bi trebalo da doprinese relevantnosti statističkih podataka koji su od značaja za praćenje ostvarivanja milenijumskih ciljeva. Principi na kojima je HRBAD zasnovan su učešće, podjela podataka (desagregacija), samoidentifikacija, transparentnost, privatnost i odgovornost, a usmereni su ka identitetima ljudi zasnovanih na njihovoj rasnoj, etničkoj i religijskoj pripadnosti, rodu, polu i seksualnoj orijentaciji, starosnom dobu, invaliditetu, građanskom i imovinskom statusu ili specifičnom položaju koji proizilazi iz statusa migranta ili izbeglice.

Učešće podrazumeva da u svim fazama prikupljanja podataka (planiranje, identifikacija potrebe za podacima, izbor i testiranje metodologija, terensko prikupljanje, kontrola i čuvanje podataka, analiza i predstavljanje rezultata) učestvuju predstavnici grupa koji su predmet istraživanja. Izbor predstavnika zajednice u istraživanju mora biti otvoren, javan i pravičan, a odstupanja od njihovog učešća u istraživanju su moguća samo ukoliko su posledice stigmatizacije i negativnih stereotipa takvi da ugrožavaju svrhu njihovog učešća. Učešćem predstavnika marginalizovane grupe u procesu „rada“ na podacima obezbeđuje se povećanje statističke pismenosti zajednice, njihovo prosvetljenje u odnosu na značaj i snagu podataka i, najzad, povećava odgovornost grupe. Značaj HRBAD je i u tome što insistira na raščlanjavanju statistike po polu, odnosno na odnosu između žena i muškaraca zasnovanim na socijalno i kulturno izgrađenim identitetima.

Raščlanjavanje podataka (desegregacija), na kojoj zvanične statistike ne insistiraju, omogućava poređenje podataka po raznim svojstvima, što pomaže dubljem razumevanju položaja i problema grupe koja je predmet istraživanja. Ovim postupkom se dolazi do podataka i zaključaka i o nejednakosti marginalizovanih i manjinskih grupa, koji su u nacionalnim statistikama uglavnom skriveni. Prikupljanje desegregisanih podataka zahteva različita uzorkovanja, unapređenje metodologije istraživanja, različite setove specifičnih indikatora, kreiranje osetljivih instrumenata istraživanja, razvoj softera koji omogućava elektronsko skladištenje podataka i njihovo višestruko ukrštanje. Desegregacija podataka iz nacionalnih statistika omogućava sagledavanje razlika po osnovu ličnih svojstava u više ravni (pol, invalidnost, etnicitet, seksualnost, na primer). U kontekstu romske populacije u Srbiji, desegregirani podaci mogu ukazati ne samo na oblike diskriminacije i posledice nejednakosti već mogu biti i od koristi za utvrđivanje njihovog realnog broja.

O značaju samoidentifikacije je bilo reči u kontekstu člana 3 Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, ali u vezi sa pristupom podacima zasnovanim na ljudskim pravima trebalo bi ponoviti da samoidentifikacija označava pristup koji svakom ispitaniku omogućava kako potpunu slobodu percepcije sopstvenog identiteta, tako i prava da se o njemu izjasni ili ne izjasni. Princip samoidentifikacije je zasnovan na poštovanju dostojanstva ličnosti i, u sinergiji sa principom desegregacije podataka, omogućava sagledavanje višestrukih dimenzija socijalnih statusa, nejednakosti i diskriminacije. Nacionalne statistike prilikom prikupljanja podataka često ne vode, ili

nisu vodile računa, o značaju samoidentifikacije, prepuštaju popisivačima da na osnovu neposrednog uvida unose podatak o ličnosti u popisnicu ili upitnik. Sa stanovišta ljudskih prava takva praksa je nedopustiva, a mimo toga očekuje se i da se prilikom prikupljanja podataka osigura da lica koja podatke daju ne trpe nikakvu štetu zbog toga (Farkas: 2017; 9).

Transparentnost, odnosno javnost podataka, je zasnovana na činjenici da su službene statistike u demokratskim društvima osnova planiranja u javnim politikama, ekonomiji i izvor obaveštenosti građana o vitalnim prirodnim i društvenim kretanjima. Podaci zasnovani na ljudskim pravima, koji se mogu odnositi na pristup zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, vodi za piće i drugo, deo su, ili bi trebalo da budu deo, informacija koje službene statistike saopštavaju. Za javnost, pogotovo stručnu, su od interesa i informacije o metapodacima i parapodacima koji ukazuju na strukture i procese. Najzad, javnost podataka podrazumeva da oni budu razumljivi grupama na jezicima koje one koriste, poput manjinskih jezika, ali i znakovnog jezika, Brajevog pisma i sličnog.

Zaštita poverljivih podataka koji su u vezi sa identitetom ispitanika u osnovi proizilazi iz standarda Ujedinjenih nacija²¹ i podrazumeva da se takvi podaci mogu prikupljati uz izričit pristanak ispitanika i da se mogu koristiti isključivo u statističke svrhe, odnosno identitet ispitanika mora ostati „skriven“ za javnost. Činjenica da postoji potreba da se podaci o identitetu posebno štite i iskazuju, ukazuje na to da situacija sa ljudskim pravima u svetu nije dobra i to otvara druge vrste etičkih, filozofskih, politikološko-pravnih rasprava koje mogu biti od koristi demografiji.

III.4. ŠTA SA PODACIMA?

Uprkos tome što savremena društva, zanesena talasima populizma i krizom demokratije, (Lutovac: 2020; 23) u etnicitetu vide snagu za mobilizaciju „naroda“, ne bi trebalo smetnuti s uma da je etnički identitet lično svojstvo. Ljudi se rađaju u etničkom, jezičkom i kulturnom okruženju koje, najčešće, ima određujući uticaj na formiranje ličnih i grupnih stavova. Međutim, u savremenom svetu ljudi su mnogo više otvoreni prema sopstvenom identitetu, a kroz obrazovanje i komunikacije, koje su zahvaljujući tehnološkom razvoju dostupne gotovo svima, skloni su da preispituju vrednosti i granice etnija. Frederik Bart (Fredrik Barth) je pre pola veka otvorio raspravu o propustljivosti etničkih granica, koja je imala uticaja kako na buđenje zaboravljenih etničkih identita, u Srbiji na primer Vlaha, Bunjevaca, Cincara, Šokaca, tako i na samoidentifikaciju ljudi kao „vlasnika“ dva ili više etničkih identiteta ili na potpuno odricanje od primarnog etniciteta kao odrednice identiteta i prihvatanje širih identiteta (Sremac, Šumadinac, Vojvođanin, Evropljanin, Balkanac, Jugosloven, Sloven). I u liberalnim državama u kojima se etnicitet dugo utapao u građanskom identitetu i državljanstvu, a nacionalne statistike prihvatile metodologiju po kojoj se podaci o etničkom poreklu ne prikupljaju, ljudi su sve svesniji postojanja katalonskog, baskijskog, flamanskog, oksitanskog, bretonskog, škotskog, irskog i drugih identiteta.

---

²¹ International Covenant on Civil and Political Rights, Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution 2200A (XXI) of 16 December 1966.

U evropskom etničkom mozaiku, u mnoštvu autohtonih većinskih i manjinskih identiteta sve je više pridošlica iz bivših evropskih kolonija i izbeglica i ekonomskih migranata iz afričkih i azijskih zemalja. Mnogi pripadnici ovih etničkih i verskih grupa su kulturno različiti od evropskog sistema vrednosti, a politike njihove integracije zahtevaju podatke o vrsti, karakteristikama etniciteta pridošlica. Uprkos tome što su britanski stručnjaci i državnici kritikovali i evropski i britanski koncept multikulturalnosti, Velika Britanija nije zanemarila višestruki značaj i specifičnosti svoje multietničnosti. Nastojeći da javnim politikama i društvu ponude precizne podatke o etničnosti (nacionalnosti) građana Velike Britanije, u širokom krugu sagovornika razvijena je metodologija prilagođena specifičnostima etničkih identiteta. U Škotskoj je pre popisa stanovništva 2011. godine preispitivan koncept etniciteta, a istraživanja su ukazala na to da je za neke ljude nacionalnost dominantan faktor njihovog etničkog identiteta, a za druge je to bila zemlja rođenja, zemlja rođenja roditelja, baština, jezik, prebivalište ili kombinacija više činioca. Očigledno je da su postojala različita mišljenja o tome šta predstavlja etnički identitet iz iste i različitih etničkih grupa i da nijedan pojedinačni koncept nije identifikovan kao konačna komponenta etničkog identiteta, koji je često višestruk, složen, subjektivan i zahteva rekonceptualizaciju uvreženih definicija²². Slične analize sprovedene su u Severnoj Irskoj gde su se izdiferencirala četiri tipa etničnosti autohtonog stanovništva - Irci, Irci koji etnicitet vezuju za Severnu Irsku, Irci koji su privrženi britanskom tipu etniciteta i trevelersi (Zenker: 2016; 237). Značaj etnički zasnovanih podataka za „dobru upravu“ došao je do izražaja prilikom sagledavanja posledica koje je izazvao „Brexit“ (Soares: 2016; 836). Svesni da je etnicitet u svim svojim dimenzijama značajan činilac u planiranju razvoja i funkcionisanja države i društva, u Velikoj Britaniji je pokrenuta inicijativa za ujednačavanje metodologije izražavanja etničkog identiteta prilikom popisa i drugih istraživanja, ali i za uključivanje što većeg broja modaliteta zasnovanih na etnicitetu²³.

Odustajanje od prikupljanja etničkih podataka u nacionalnim popisima i državnim statistikama je razumljivo jer je teško definisati etničku grupu, odnosno etnička pripadnost znači različite stvari za različite ljude, a često je i pod uticajem različitih političkih koncepata. Liberalne države se po pravilu odriču etniciteta i religioznosti u javnoj sferi, ali su podatke o etničkoj strukturi prikupljale u različite svrhe i uz različita shvatanja suštine etniciteta (Morning: 2017;17). Svetska liberalna biblioteka je bogata naslovima o etnicitetu i multikulturalizmu.

U slučaju politike multikulturalizma u Srbiji je kao u ostavi u koju su dugo nepažljivo odlagani uzorci dobre hrane, sve je tu, ali ili nije na svom mestu, ili je bajato. Korak dalje od nemušte politike multikulturalizma, u kojoj nema zadovoljnih, jeste prikupljanje verifikovanih podataka o različitim aspektima srbijanske multietničnosti,

---

²² Scotland's New Ethnicity Classification for Scottish Official Statistics and Recommended for Scotland's 2011 Census, The Scottish Government and The General Register Office for Scotland, July 2008.

²³ ONS Census Transformation Programme, The 2021 Census, assessment of initial user requirements on content for England and Wales, Office for National Statistics, May 2016; Harmonised Concepts and Questions for Social Data Sources, GSS Harmonised Principle – Ethnic Group, Government Statistical Services, June 2017.

od podataka o vrednosnim stavovima građana, do podataka o ostvarivanju specifičnih prava nacionalnih manjina i efektima postojećih mera.

III.5. ETNIČKA DISTANCA?

Uopšteno etnička distanca je vid socijalne distance kojom je iskazana spremnost ispitanika iz jedne etničke grupe da prihvati ili odbaci društvene odnose sa pripadnicima drugih etničkih grupa. Ona izražava stepen personalne bliskosti između pripadnika različitih etničkih grupa, najčešće između pripadnika većinske etničke grupe i pripadnika etničkih manjina.

Merenje etničke distance bi trebalo da je longitudinalno, odnosno da se ponavlja s vremena na vreme, najbolje u utvrđenom vremenskom intervalu. Poželjno je i da pitanja, manje-više, ostaju ista kako bi se omogućio uvid u praćenje promena socijalnih odnosa. Međutim, trebalo bi imati u vidu da istraživanja etničke distance imaju smisla kada su za njih zainteresovane javne politike kojima se upravlja društvenim različitostima (Aigner: 2014; 111-121). To podrazumeva holistički pristup etnicitetu i sagledavanje njegove ćudljive porirode (Bašić: 2018; 11-33) i prihvatanje stava da najbolje osmišljena i normirana javna politika ne mora da postigne željeni rezultat ukoliko je građani ne prihvataju.

Merenje etničke distance se najčešće vrši uz pomoć Bogardusove (Bogardus) skale, koju je ovaj američki sociolog rase i etniciteta konstruisao na osnovu teorije Roberta E. Parka (Robert Ezra Park) koji je pod socijalnom distancom podrazumevao različite stepene razumevanja i ličnih odnosa u različitim društvenim situacijama i odnosima (Park: 1950). Nastojeći da taj teorijski okvir „oživi“, odnosno da ga empirijski izmeri, Bogardus je utvrdio „izvestan broj adekvatnih interpretacija i gradacija tog osećaja intimnosti“ (Puhalo: 2009; 11). Bogardusova skala iz 1925. godine u ispitivanje socijalne bliskosti, odnosno udaljenosti, uključuje brak, članstvo u istom klubu, stanovanje u istoj ulici, rad na istom poslu, državljanstvo u istoj državi, posetioca zemlje u kojoj ispitanik živi i isključenje iz zemlje. Za Bogardusa, etnička distanca izražava koliko simpatija članovi društvenih (etničkih) grupa imaju jedni prema drugima. Ispitanici treba da odgovore sa „da“ ili „ne“ i time iskažu da li su skloni da prihvate svaki od ovih odnosa sa pripadnikom neke grupe. Logika skale je da stepen bliskosti, koji je osoba spremna da ostvari s prosečnim članom određene grupe, iskazan procenom na skali, odgovara njenom odabiru i ponašanju u stvarnom životu. Rezultat na skali izražen je brojem čija vrednost ukazuje na prihvatljiv stepen bliskosti koji je osoba spremna da ostvari s prosečnim članom određene grupe, iskazan procenom na skali, odgovara njenom odabiru i ponašanju u stvarnom životu. (Todorović: 2006; 217).

Prvo istraživanje etničke distance Bogardus je organizovao 1925. godine, potom su ponavljana na svakih deset godina od 1946. do 1966. godine i, naposljetku, 2005. godine. Vredno je pomenuti da je poređenje rezultata potvrdilo etničku distancu, ali i postepeni trend smanjenja srednjeg nivoa društvene udaljenosti (Parrilo & Donoghue: 2005; 258).

Vredi ponoviti da je pod socijalnom distancom Bogardus podrazumevao stepen razumevanja i psihološke bliskosti (odnosno udaljenosti) u odnosu na različite pojedince ili grupe. Njegova skala društvenog odstojanja (skala socijalne distance) sastoji se od izvesnog broja tvrdnji koje su odabrane na apriori osnovi da izazovu odgovore koji će biti indikatori za stepen prihvatanja ma koje nacionalne grupe od strane subjekta. Tvrdnje su raspoređene na kontinuumu koji polazi od najvećeg stupnja bliskosti koji je osoba spremna da prihvati s prosečnom osobom određene grupe, dakle, prihvatanje da se stupi u brak, do neprijateljskog stava (da se prosečni pripadnik određene grupe protera iz zemlje). Navedeno je sedam karakterističnih odnosa: 1. blisko srodstvo putem braka, 2. članstvo u istom klubu kao izraz prisnog prijateljstva, 3. stanovanje u istoj ulici, 4. zaposlenje u istoj firmi, 5. državljanstvo u istoj državi, 6. poseta zemlji i 7. isključenje iz zemlje. Ispitanici treba da odgovore sa "da" ili "ne" i time iskažu da li su skloni da prihvate svaki od ovih odnosa sa pripadnikom neke grupe.

Istraživanja etničke distance u Srbiji i u Jugoslaviji su bila retka i nisu longitudinalna, tako da poređenja nisu vršena. Smatra se da je u Jugoslaviji prvo istraživanje koje je sadržalo i merenje etničke distance sproveo dr Ante Fjamengo (Ante Fiamengo) 1957. godine na Univerzitetu u Sarajevu. U ovom istraživanju pažnja je bila koncentrisana na bračne odnose sa stanovišta nacionalnih i verskih stavova studenata. Godinu dana kasnije, 1958. godine, dr Rudi Supek je, koristeći prilagođenu Bogardusovu skalu, ispitivao etničku distancu kod učesnika omladinske radne akcije. Najzad, od 1963. do 1966. godine, dr Nikola Rot je na Institutu za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu ispitivao etničku distancu (Pantić: 1967; 6-7). U Institutu društvenih nauka dr Dragonir Pantić je na reprezentativnom uzorku od 2.600 punoletnih građana sproveo istraživanje etničke distance. U istom Institutu su od 1971. do 1973. godine, na različitim grupama ispitanika i različitim uzorcima, sprovedena tri istraživanja međunacionalnih odnosa u Beogradu.

Posredna istraživanja etničke distance su devedesetih godina prošlog veka sproveli i stručnjaci u Institutu za filozofiju i društvenu teoriju - dr Bora Kuzmanović, dr Zagorka Golubović i dr Mirjana Vasović²⁴. Profesor dr Dragan Popadić je na Odeljenju za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu 1997. godine sproveo istraživanje na kvotnom uzorku od 400 stotine punoletnih ispitanika, čiji ciljevi su bili da se ispita, prvo, kako građani Srbije srpske nacionalnosti vide pripadnike susednih naroda, drugo, koliko je ta slika pozitivna ili negativna i u kojoj meri se različitim narodima pridaju različite specifičnosti i, treće, u kojoj meri formirani stereotip o pripadnicima drugog naroda zavisi od sociodemografskih karakteristika i autoritarnosti ispitanika (Popadić & Biro: 1999; 89-109).

Istraživanja etničke distance kod dece i roditelja, Bogardusovom skalom, na uzorku od 208 učenika četvrtog razreda osnovne škole i 242 roditelja, sproveli su Vladimir i Ivana Mihić (Mihić & Mihić: 2003; 167-182), a 2003. godine na Institutu za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu profesori Ljubiša Mitrović i Dragoljub Đorđević su, u okviru projekta Kulturni i etnički odnosi na Balkanu – mogućnosti

---

²⁴ Videti: Golubović, Zagorka., Kuzmanović, Bora i Vasović, Mirjana (1995): Društveni karakter i društvene promene u svetlu nacionalnih sukoba, Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd.

regionalne i evropske integracije, na uzorku od 594 ispitanika sproveli anketno istraživanje etničke distance i stereotipa koje poseduje većinski, srpski narod u jugoistočnoj Srbiji prema pripadnicima drugih naroda, nacionalnih manjina i etničkih grupa: Crnogorcima, Hrvatima, Makedoncima, Bošnjacima (muslimanima), Grcima, Romima, Bugarima, Albancima, Mađarima, Vlasima, Rumunima i Turcima (Milošević: 2004; 95-113).

Istraživanje etnički distance u Vojvodini su 2002. godine sproveli Lazar Žolt i Dragan Koković, profesori Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Merenje je izvršeno tokom jeseni 2002. godine, u sklopu šireg projekta istraživanja multikulturalnosti u Vojvodini. Rezultati pokazuju da su etničke distance u Vojvodini veoma ujednačene i da su grupisane oko stava "svejedno mi je". Vojvođanski Srbi su najpoželjniji za većinu istraživanih društvenih kontakata, dok je relativno najveća distanca prema Romima. Rezultati takođe otkrivaju dva bitna činioca za razumevanje međuetničkih odnosa u Vojvodini: prvo, za većinu ispitanika najpoželjniji su „racionalni“ oblici društvenih kontakata i, drugo, ispitanici imaju veoma ujednačene distance prema vlastitim etničkim grupama (Žolt & Koković: 2005; 251-264).

Najzad, dr Goran Bašić je 2011. godine, na kombinovanom kvotnom uzorku od 822 ispitanika, sproveo istraživanje stavova mladih iz tri grada u Srbiji (Bor, Niš i Kikinda) i tri sa područja Kosova (Priština, Peć i Prizren) o međusobnoj bliskosti, odnosno udaljenosti. U istraživanju nije korišćen Bogardusov metod, već je konstruisan upitnik koji je sadržao 41 pitanje (Bašić; 2014; 17-35).

Pomenuta istraživanja, bilo da su zasnovana na Bogardusovom metodu, bilo da su koristila druge teorijske i metodološke koncepte, ispitivala su društvene odnose između etničkih grupa u Srbiji i Jugoslaviji. Među njima, izuzev oslanjanja na naučno i metodološko nasleđe prethodnih istraživanja, nema povezanosti, i svako poređenje, iako je moguće, je rizično i ne obezbeđuje tačan uvid u trendove etničkih odnosa u Srbiji.

Istraživanje, koje su za potrebe Centra za istraživanja etniciteta osmislili i sproveli stručnjaci Instituta društvenih nauka - dr Goran Bašić, dr Bojan Todosijević, doktorantkinje Ksenija Marković i Jovana Zafirović, kao i veliki broj stručnjaka koji su brinuli o realizaciji istraživanja, a čijim radom su koordinirale Nataša Dajić i Dragica Puljarević, trebalo bi da bude osnova longitudinalnog pristupa istraživanja etničke distance.

IV. ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA

IV.1. FOKUS GRUPE

Organizovana su razgovori na četiri fokus grupe (Beograd, Novi Sad, Niš, Novi Pazar) sa pripadnicima nacionalnih manjina koji žive disperzirano od geografskih centara u kojima tradicionalno i u većem broju žive njihovi sunarodnici, Cilj razgovora je bio da se utvrdi da li i na koji način ovi pripadnici nacionalnih manjina ostvaruju prava na kulturnu autonomiju i manjinsku samoupravu. Takođe, razgovori su bili usmereni i na prikupljanje podataka o drugim razlozima zbog kojih pripadnici nacionalnih manjina eventualno ne ostvaruju priznata „manjinska“ prava (malobrojnost, nepriznati identitet, politički razlozi i drugo).

U radu fokus grupa učestvovalo je 43 pripadnika albanske, bošnjačke, bugarske, grčke, hrvatske, jevrejske, makedonske, mađarske, romske, slovačke, cincarske i vlaške etničke zajednice. Razgovorima su na osnovu usmerene otvorene osnove za razgovor moderirali dr Goran Bašić i Nataša Dajić. Razgovor sa svakom fokus grupom je trajao 120 minuta.

Važna napomena je da je fokus grupe bilo teško organizovati jer su se malobrojni pripadnici nacionalnih manjina koji žive disperzirani od svojih etničkih matice teško odlučivali da razgovaraju o ostvarivanju prava na kulturnu autonomiju i manjinsku samoupravu. Osnovni utisak je da ih je većinu njih strah od posledica ukoliko bi sadržaj razgovora ili identitet sagovornika bili javno dostupni sprečavao da se odazovu razgovoru. Zbog toga je bilo teško obezbediti ravnomernu rodnu i obrazovnu zastupljenost sagovornika.

Analiza razgovora ukazuje na sledeće:

- **Način izbora, ustrojstva i organizacije rada manjinskih samouprava ne pogoduje ostvarivanju prava na kulturnu autonomiju i manjinsku samoupravu pripadnicima nacionalnih manjina koji žive disperzirano od tradicionalnih centara manjinske kulture.**

Ni jedan od sagovornika nije član manjinske samouprave i ne zna da li je neko od sunarodnika koji žive u mestu u kojem živi (Beograd, Niš, Novi Sad, Vranje...) član manjinske samouprave. Većina sagovornika je upisana u poseban birački spisak za izbor nacionalnog saveta nacionalne manjine, ali većina ih nije glasala na izborima 2014. i 2018. godine. Informacije o radu svoje manjinske samouprave nemaju, osim onih koje dobijaju iz medija, najčešće iz sadržaja emisije „Građanin“ na RTS, a pripadnici nacionalnih manjina čije poreklo je iz Vojvodine i putem emisija RTV. Nisu upoznati sa tim da li je njihova manjinska samouprava organizovala aktivnosti u mestu u kojem žive ili u blizini toga mesta. Izuzetak su bili pripadnici mađarske nacionalne manjine koji su imali informacije, ali ne dovoljno tačne, o radu institucije *Collegium Hungaricum* u Beogradu i postavljanju spomenika Janošu Hunjadiju u Zemunu.

- **Etnički i jezički identitet čuvaju samostalno, najčešće u udruženjima, okupljajući se oko aktivnosti u crkvama ili individualnim interesovanjima i posećujući prigodne događaje u drugim mestima.**

Nastojanje da nacionalni i jezički identitet očuvaju alternativno je opterećen materijalnim i finasijskim prilikama jer najčešće sagovornici nisu u mogućnosti da obezbede sredstva za zakup prostora i organizaciju i sprovođenje aktivnosti. Odobravanje podrške na javnim konkursima koje raspisuju državni, pokrajinski ili gradski organi vlasti su uslovljeni javnom ili pećutnom saglasnosti nacionalnog saveta koji takvu vrstu saglasnosti retko odobravaju organizacijama koje nisu sa područja na kojima je manjina homogeno nastanjena.

- **Povezanost manjinskih samouprava i političkih stranaka nacionalnih manjina je osnova nevidljivosti pripadnika disperziranih nacionalnih manjina.**

Nacionalni saveti imaju čvrste veze sa političkim strankama nacionalnih manjina čija biračka tela su u područjima koja su homogeno nastanjena pripadnicima nacionalnih manjina (jug centralne Srbije, Sandžak, severoistočna Srbija, sever Vojvodine, pojedina mesta u Sremu i Banatu i slično). Interes političkih stranaka i sa njima blisko povezanih nacionalnih saveta je, prema mišljenju sagovornika, to da aktivnosti i pažnju koncentrišu prema biračkom telu, a ne prema pripadnicima nacionalnih manjina. Reč je o sistemu koji proizilazi iz šire partokratizacije države i društva.

IV.2. ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA

IV.2.1. METODOLOGIJA

IV.2.1.1. ANKETA

U ovom istraživanju je primenjeno osam upitnika. Jedan je bio namenjen uzorku opšte populacije, koji u velikoj većini čine etnički Srbi. Taj upitnik, na srpskom jeziku, su po svom nahodanju mogli da popune i pripadnici bilo koje etničke manjine. Međutim, sama pitanja su dizajnirana tako da se na osnovu odgovora većinskog stanovništva (Srba) na njih mogu opisati pojave kojima je istraživanje posvećeno. Pre početka supstancijalnih pitanja, ispitanicima je ponuđeno da popune upitnike na srpskom i na jezicima sedam nacionalnih manjina obuhvaćenih istraživanjem. To znači da je svaki manjinski upitnik dat na dva jezika – jeziku nacionalne manjine i na srpskom. Dakle, u anketi je korišćeno petnaest različitih formi upitnika.

„Većinski“ i „manjinski“ upitnici se u jednom svom delu razlikuju po sadržini. Pojedina pitanja podrazumevaju „pogled iz ugla određene grupe koja se smatra *sopstvenom*“. Pitanja o socijalnoj distanci u odnosu na druge grupe se uvek postavljaju iz perspektive „sopstvene“ grupe, tako da su takva pitanja prilagođena svakoj ispitivanoj nacionalnoj manjini. Razlike takođe postoje i u vezi sa postavljanjem pojedinih pitanja. Na primer, pitanja o zadovoljstvu radom nacionalnih saveta nacionalnih manjina nalaze se u manjinskim upitnicima, ali ne u većinskom, jer tamo ono nije relevantno.

Detalniji prikaz sadržaja upitnika započinjemo prikazom „većinskog“ upitnika, a zatim ćemo dati prikaz osnovnih razlika pojedinih „manjinskih“ upitnika.

IV.2.1.1.1. *Većinski upitnik*

Upitnik namenjen anketiranju opšte populacije („Većinski upitnik“) sadrži varijable razvrstane u nekoliko tematskih kategorija:

A. *Ostvareni socijalni kontakti*

Reč je o mapiranju postojanja i utvrđivanju stepena socijalnih kontakata između različitih etničkih grupa. Ova je varijabla od centralnog teorijskog značaja za razumevanje međuetničkih odnosa i predrasuda još od istraživanja Gordona Olporta (Allport, 1954) i iz ugla kasnije razvijene teorije međugrupnog kontakta (Pettigrew & Tropp, 2006). Uključena pitanja ispituju postojanje prijateljskog ili poznaničkog odnosa sa pripadnicima/ama drugih (manjinskih i većinske) grupa, kao i postojanje rođaćkih odnosa.

B. *Socijalna distanca*

Socijalna, odnosno etnička distanca je merena prilagođenom verzijom Bogardusove skale socijalne distance. Bogardusova skala socijalne distance je jedan od najstarijih, ali i najdugovečnijih instrumenata u društvenim naukama. Iako je nastala pre više od 90 godina, i dalje se smatra nezaobilaznim elementom u istraživanjima etničkih i drugih stereotipa i međugrupnih odnosa. Koristila se i koristi u istraživanjima u različitim zemljama, i u vezi sa odnosima između različitih grupa – etničkih i nacionalnih, rasnih, grupa baziranih na

seksualnoj orijentaciji, stavova prema hendikepiranima, i slično (Wark & Galliher, 2007).

Originalna Bogardusova skala socijalne distance (1925) je operacionalizovala socijalnu distancu prema različitim grupama kroz 7 stepeni odnosa, gradiranih po bliskosti. Bogardus je u svojim istraživanjima tom sedmostepenom skalom ispitao odnos prema čak 39 različitih etničkih grupa u SAD. Ova skala je zasnovana na ideji da se utvrdi stepen bliskosti ili distance za koji ispitanici smatraju da je primeren u odnosima sa pojedinim grupama. Ako se smatra da se određena grupa može tolerisati samo kao državljanin u sopstvenoj zemlji, to znači da je distanca velika i da je segregacija između grupa izrazita. Ako se članovi određene grupe prihvataju i u bliske porodične odnose (bračna veza, sopstvena ili člana svoje uže porodice), onda to ukazuje da su grupe bliske i integrisane.

Izučavanje etničke distance primenom Bogardusove skale je u više navrata sprovedeno i u Srbiji, najčešće na prigodnim uzorcima, često studentima ili srednjoškolcima. Ovo istraživanje se razlikuje od dosadašnjih jer će pokušati da se putem onlajn istraživanja prikupe odgovori što većeg broja ispitanica i ispitanika, kako bi se mogao konstruisati uzorak tj. uzorci koji će pružiti odgovarajuću osnovu za zaključivanje o većinskoj i manjinskim populacijama. U ovom istraživanju se ispituje etnička distanca između svih osam uključenih grupa.

U istraživanju smo prilagodili revidiranu verziju Bogardusove skale iz 1994. godine (Kleg, Karabinus, & Farinholt, 1994). Osnovni razlozi za to su što je originalnoj skali potrebna osavremenjivanje, a drugo je što nam je za komparaciju naših rezultata potrebna takva verzija skala koja je primenjivana u međunarodnim istraživanjima. U praksi se, u svetu i kod nas, koriste veoma različite verzije Bogardusom inspirisanih skala, ali to otežava poređenje i donošenje opštijih zaključaka.

Iz pregleda skorašnjih istraživanja socijalne distance može se zaključiti da istraživači, generalno, prilagođavaju klasični model merenja distance savremenom kontekstu i grupama koje se istražuju. Iako to otežava komparaciju, ipak se radi o neophodnim modifikacijama, da bi koncepti i merenje odgovarali realnosti na koju istraživač želi da se istraživanje odnosi. U tom duhu, i u ovom istraživanju u Srbiji je metod prilagođen i duhu vremena i grupama koje se ispituju.

Revidirana skala, i format u kojem se ona zadaje, izgleda ovako (preslikano sa internet upitnika; radi se o upitniku za pripadnike romske manjine):

Zamislite pripadnika/pripadnicu BOŠNJAČKE nacionalnosti i označite koju vrstu odnosa biste bili spremni da prihvatite sa tom osobom.

	1. Uopšte se ne slažem	2. Ne slažem se	3. Niti se slažem niti se ne slažem	4. Donekle se slažem	5. Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da živi u mojoj državi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da živi u mom susedstvu	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi bude poznanik/poznanica	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi bude radni kolega/koleginica	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi bude prijatelj/prijateljica	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi bude bračni partner/partnerka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Da bude u (van)bračnoj zajednici sa članom moje bliže porodice (sin, ćerka, brat, sestra)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C. Percipirana socijalna distanca

Ovde je reč o adaptiranoj skali socijalne distance. Ovim pitanjima ispitanice/ke ne pitamo za sopstveni stav, nego da procene stav „ljudi iz svog okruženja“. Ovo je jedan primer formulacije iz ove grupe pitanja:

Šta mislite, u kojoj meri su ljudi iz Vašeg okruženja spremni da stupe u sledeće odnose sa Bošnjakom/Bošnjakinjom? Većina ljudi iz mog okruženja je spremno da prihvati ...

- *Da žive u istoj državi,*
- *Da žive u istom susedstvu,*
- *Da budu poznanici ...*

D. Afirmativne politike

Pomoću grupe od 5 iskaza ispituje se stav prema različitim politikama usmerenim na podršku nacionalnim manjinama:

- *Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje.*
- *Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu Republike Srbije.*
- *Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima.*
- *Narodna skupština Republike Srbije mora predstavljati interese svih građana Srbije bez obzira na njihovu etničku pripadnost.*
- *Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.*

Na svako pitanje se odgovara izborom stepena slaganja na petostepenoj skali.

E. Nacionalne manjine i društvene uloge

Ovom grupom pitanja se ispituje stav prema mogućnosti da pripadnici etničkih i nacionalnih manjina obavljaju pojedine društvene i političke uloge. Interpersonalni odnosi i poželjna distanca u toj sferi mogu bitno da se razlikuju od distance koja se preferira kada se radi o obavljanju različitih, a posebno društveno eksponiranih uloga, kao što su lekar ili predsednik Vlade.

Sledi primer jednog bloka pitanja iz ove kategorije:

Zamislite predstavnika/predstavnicu romske nacionalne manjine i označite u kojoj meri biste prihvatili da oni obavljaju određene društvene uloge:

- *Da bude predsednik/predsednica države*
- *Da bude ministar/ministarka*
- *Da bude predsednik Vlade/predsednica Vlade*
- *Da bude predsednik/predsednica opštine u kojoj živim*
- *Da bude nastavnik/nastavnica ili profesor/profesorka mojoj deci*
- *Da mi bude izabrani lekar/lekarka*

F. Upotreba manjinskog/većinskog jezika

Grupa sledećih pitanja ispituje u kojoj meri ispitanici u svakodnevnom životu koriste srpski jezik i/ili „manjinske jezike“:

- *Koji jezik najviše koristite u svakodnevnoj komunikaciji?*
- *Koliko često koristite u svakodnevnoj komunikaciji svoj maternji jezik?*
- *Koliko često koristite u svakodnevnoj komunikaciji srpski jezik?*

G. Stav prema obrazovanju na manjinskim jezicima

Reč je o dva pitanja koja se odnose na stav ispitanika prema jeziku u obrazovanju, odnosno da li smatraju da je za nacionalne manjine svrsishodnija nastava isključivo na maternjem jeziku ili je dvojezična nastava, na srpskom i manjinskom jeziku, poželjniji vid obrazovanja.

- *Neophodno je da pripadnici nacionalnih manjina tokom osnovnog i srednjeg obrazovanja pohađaju nastavu isključivo na maternjem jeziku.*
- *Pripadnici nacionalnih manjina tokom osnovnog i srednjeg obrazovanja treba da pohađaju nastavu i na srpskom i na maternjem jeziku.*

H. Percepcija ravnopravnosti i diskriminacije

Ova grupa pitanja beleži da li ispitanik/ca ima osećaj da je (ne)ravnopravni građanin/ka Srbije i da li smatra da pripada nekoj grupi koja je diskriminisana u Srbiji. Oni koji pozitivno odgovore na drugo pitanje dobijaju niz pitanja koja

se odnose na to u kojoj sferi je doživljena diskriminacija, te da li je ispitanik/ca prijavio/la diskriminaciju i kako je nadležni organ reagovao.

I. Religioznost i religijska distanca

Pošto su verski i etnički identiteti u Srbiji isprepleteni, bilo je neophodno da se religioznosti i religijskom identitetu posveti adekvatna pažnja. Nakon pitanja o religioznosti i religijskom identitetu, postavljaju se pitanja o religijskoj distanci. Radi se o adaptaciji modela pitanja o etničkoj distanci. Umesto imenovanja etničkih grupa, ovde se pitanja postavljaju s obzirom na pripadnost sledećim religijskim grupama: muslimani, pravoslavci, protestanti, i katolici.

51

Zamislite pripadnika/pripadnicu svake od navedenih veroispovesti, i označite koje sve vrste odnosa biste bili spremni da prihvatite sa tom osobom.

	Muslimani	Pravoslavci	Protestanti	Katolici
Da živimo u istoj zemlji	☐	☐	☐	☐
Da živimo u istom susedstvu	☐	☐	☐	☐
Da budemo poznanici	☐	☐	☐	☐
Da budemo radne kolege	☐	☐	☐	☐
Da budemo prijatelji	☐	☐	☐	☐
Da stupimo u bračne odnose	☐	☐	☐	☐

J. Individualno-psihološke dispozicije

U naučnoj literaturi se ističe nekoliko individualno-dispozicionih varijabli koje su se pokazale kao važne za razumevanje etničkih predrasuda i stereotipa. U ovo istraživanje su uključene operacionalizacije tri takva konstrukta:

- Autoritarnost
- Orijehtacija ka socijalnoj dominaciji (SDO)
- Nacionalistička orijentacija

Sve tri skale su primenjivane u ranijim istraživanjima u Srbiji i pokazale su se kao značajni prediktori različitih društvenih i političkih stavova, uključujući i etničke predrasude (e.g., Todosijević, 2008).

Primeri iskaza iz skala autoritarnosti, SDO, odnosno nacionalističke orijentacije:

- *Najvažnije vrline koje deca treba da nauče jesu poslušnost i poštovanje autoriteta.*
- *Pojedine grupe ljudi su jednostavno manje vredne od drugih.*
- *Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao naš narod.*

K. Demografski podaci

Konačno, niz sociodemografskih varijabli je uključen u svaki od upitnika. Varijable se odnose na: starost i pol ispitanika, nivo urbanizacije mesta stanovanja, obrazovanje, prihode, versku pripadnost i etničku/nacionalnu pripadnost.

Uključivanjem ovih varijabli se omogućavaju potrebne deskriptivne analize, ali i testiranje teorijskih modela prema kojima je stepen socijalne distance pod uticajem sociostrukturnih faktora.

IV.2.1.1.2. „Manjinski“ upitnik

Kao što je rečeno, većinski i „manjinski“ upitnici se preklapaju po sadržini u velikoj meri. Međutim, manjinski upitnici su modifikovani tako da budu primereni ispitivanju etničke distance iz ugla specifičnih nacionalnih manjina. Deo prilagođavanja je postignut malim promenama u formulaciji pitanja, a drugi deo je postignut dodavanjem posebnih pitanja (i izostavljanjem pitanja koja nisu primerena za konkretnu grupu).

Osnovne teme odnosno baterije pitanja koje su uzimale u obzir specifičnost položaja nacionalnih manjina su:

- Ostvarivanje prava iz domena kulturne autonomije nacionalnih manjina i uloge manjinske samouprave (Nacionalni savet nacionalne manjine);
- Afektivna orijentacija manjinskih zajednica (nacionalnih manjina).

U grupu pitanja koja se odnose na nacionalne savete nacionalnih manjina uključena su sledeća pitanja (primer iz upitnika za pripadnike romske nacionalne manjine):

- *Kako biste ocenili rad Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine na skali od 0 (loše) do 10 (odlično)?*
- *Da li ostvarujete neko pravo preko Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine? (i koja prava)*
- *Da li ste upisani u poseban birački spisak za izbor člana Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine?*
- *Da li ste glasali na nekim od izbora za nacionalne savete nacionalnih manjina?*
- *Šta mislite o ideji da se pored postojećeg Nacionalnog saveta Roma u Srbiji u gradu/opštini u kojem/oj živite izabere opštinski savet nacionalne manjine koji bi se starao o zaštiti prava Roma samo u Vašem gradu/opštini?*

Kategorija Afektivna orijentacija manjinskih zajednica se odnosi na indikatore afektivnog i bihevioralnog odnosa prema Srbiji i matičnoj zajednici. Navodimo nekoliko primera iz ove kategorije pitanja (upitnik za pripadnike hrvatske zajednice):

- *Da li ste poslednjih pet godina posetili Beograd, Niš ili Vranje?*
- *Ukoliko su na sportskom terenu timovi iz Srbije i Hrvatske, za koji tim biste navijali?*
- *Ljudi mogu da osećaju različit stepen vezanosti za zemlju u kojoj žive. U kojoj meri osećate da ste emotivno vezani za Srbiju? Označite na skali od 0, što znači da "uopšte nisam emotivno vezan/a", pa do 10, što znači "veoma sam emotivno vezan/a".*
- *U kojoj meri osećate da ste emotivno vezani za Hrvatsku? Označite na skali od 0, što znači da "uopšte nisam emotivno vezan/a", pa do 10, što znači "veoma sam emotivno vezan/a".*

Upitnik namenjen Romima je sadržavao još jednu grupu pitanja koja se odnosi na socijalnu i ekonomsku uključenost Roma, tj. na percepciju Strategije socijalnog uključivanja Roma i Romkinja u Srbiji.

Pored nekoliko dodatnih pitanja o socioekonomskom statusu, uključena su sledeća pitanja:

- *Da li ste čuli za Strategiju socijalno-ekonomskog uključivanja Roma u Srbiji?*
- *Da li znate da u Vladi Republike Srbije postoji Koordinaciono telo za sprovođenje Strategije socijalnog uključivanja Roma i Romkinja u Srbiji?*

IV.2.1.2. PROCES PRIKUPLJANJA PODATAKA I UZORAK

IV.2.1.2.1. Uzorak ispitanica i ispitanika

Uzorak ispitanica/ka je tako konstruisan da zadovolji osnovne ciljeve ovog istraživanja u meri u kojoj je to moguće pod uslovima različitih ograničenja uzrokovanih pandemijom kovid 19. Zbog tih uslova, odlučeno je da se pristupi anketiranju „na daljinu“, putem upitnika postavljenog na internet, kojeg ispitanici mogu da popune uz pomoć svojih uređaja koji su priključeni na internet.

Izbor modaliteta prikupljanja podataka je determinisao način formiranja većinskog i manjinskih uzoraka. S obzirom na objektivne uslove i raspoložive resurse, jasno je da klasični uzorak baziran na slučajnom odabiru ispitanica/ka nije realna mogućnost. Zbog toga se pristupilo formiranju prigodnog uzorka koji bi bio prilagođen kako objektivnim uslovima, tako i predmetu istraživanja.

Anketiranje putem interneta može da se sprovede na različite načine, koji mogu imati različite metodološke prednosti i nedostatke. U principu, uzorak može da bude jednako kvalitetan i reprezentativan kao i kod klasičnog anketiranja licem u lice. Anketiranje putem interneta - onako kako je ovde sprovedeno - ima dve ključne karakteristike koje utiču na reprezentativnost.

Prvo, uzorak je nekompletan jer deo populacije Srbije nema pristup internetu, ili nema imejl adresu, ili adresa nije javno dostupna na pretraživanim internet domenima. Uzorkovanje bazirano na oglašavanju na internetu je u velikoj meri bazirano na samoselekciji, i to prvenstveno korisnika Fejsbuk društvene mreže.

Ipak, postoje i prednosti internet anketiranja. Jedna je da se ovim metodom osigurava motivisanost ispitanika. Kod neposrednog anketiranja, dešava se da ispitanik/ca pristaje da odgovara samo zbog nelagodnosti da odbije saradnju, a to utiče na kvalitet odgovora - daju se neautentični odgovori. Kod anketiranja metodom licem u lice, jedan od najvećih problema je kontrola kvaliteta rada anketara i osiguravanje da su prikupljeni odgovori zaista autentični odgovori ispitanika. Kod onlajn anketiranja tog problema nema, jer nema posrednika između ispitanika i zabeleženih odgovora. Takođe, ispitanici mogu da popune ankete kad je to njima pogodno, mogu da prekinu pa kasnije nastave popunjavanje, i slično.

Pri formulisanju pristupa anketiranju u ovom istraživanju, sledili smo nekoliko osnovnih principa:

- da izbor ispitanika bude lišen subjektivnog uticaja tima koji sprovodi istraživanje,
- da se obezbedi adekvatna zastupljenost osnovnih socijalno-demografskih karakteristika populacije koja se ispituje (geografska pokrivenost, zastupljenost kategorija ispitanika prema polu, starosti, obrazovanju i slično),
- da se osigura heterogenost uzorka i po varijablama čije karakteristike u populaciji nisu poznate.

Uzorak, tj. uzorci, koji bi pratili te principe, mogu da daju pouzdanu osnovu za zaključivanje o odnosima između istraživanih varijabli, iako se očigledno radi o uzorcima prigodnog tipa. Uz pomoć adekvatno konstruisanih pondera, koji bi izbalansirali uzorak tako da predstavi ciljane populacije po osnovnim demografskim karakteristikama, mogu da se, uz obavezan oprez u zaključivanju, upotrebe i za procene karakteristika populacije. Ipak, i pored ponderisanja podataka, potrebno je biti oprezan kada se radi o proceni parametra populacije (prosečnih vrednosti), jer su tu posledice pristrasnosti uzorka najvidljivije.

Međutim, procena *relacija između varijabli* je znatno manje podložna uticaju pristrasnog uzorka, te se ti zaključci svakako mogu smatrati pouzdanijim u poređenju sa procenama osnovnih karakteristika populacije (proseci, distribucije pojedinačnih varijabli).

Da bi se dobila objektivna i pouzdana slika o karakteristikama etničke distance u Srbiji, kao i ostalih karakteristika koje su predmet istraživanja, potrebno je da uzorak objektivno predstavlja populaciju, tj. stanovništvo Srbije. To je „većinski uzorak“ opšte populacije odraslih stanovnika Srbije. Tako konstruisani uzorak može da obezbedi pouzdanu sliku o stavovima na nacionalnom nivou – uključujući i manjinsko stanovništvo.

Drugo, da bi se dobila objektivna i pouzdana slika o karakteristikama interetničke socijalne distance kod različitih manjinskih grupa u Srbiji, potrebno je da uzorci adekvatno predstavljaju i te nacionalne manjine.

Međutim, za adekvatnu analizu stavova manjinskih grupa tipični uzorak opšte populacije nije dovoljan, jer će broj predstavnika manjina u takvom uzorku biti suviše mali da bi se obezbedile pouzdane statističke procene. Zbog toga je bilo potrebno da se obezbede dodatni poduzorci, specijalno fokusirani na manjine čije stavove želimo da ispitamo.

A. Uzorak opšte populacije

Uzorak opšte populacije se sastoji od dva poduzorka zasnovana na različitom pristupu ispitanicima. Radi se o uzorku baziranom na prikupljenim imejl adresama i o uzorku baziranom na internet oglašavanju i deljenju putem socijalnih mreža.

Imejl poduzorak

Prvi način kontaktiranja ispitanika je ostvaren uz pomoć imejl adresa – ispitanicima su na njihove lične imejl adrese prosleđivani pozivi da učestvuju u anketi. Adrese su prikupljene uz pomoć specijalnog softvera koji prikuplja imejl adrese sa javno dostupnih internet stranica. Pretraživanje i prikupljanje adresa je ograničeno na domene iz Srbije (.rs). Posebno se vodilo računa da se pokrije cela teritorija Srbije. Jedan od načina da se to postigne je uključivanje najposećenijih domena i stranica vezanih uz svaku pojedinačnu opštinu u Republici. Na primer, sve zvanične stranice opština su uključene u skup domena koji su pretraživani programom za prikupljanje imejl adresa. Prikupljanje adresa je započeto tokom 2017. godine, a dopunjeno i osveženo tokom prvih meseci 2020. godine. Kao osnova za ovaj poduzorak je poslužila postojeća verzija internet panela, kojeg je formirao IDN tokom prethodnih godina.

Ovakvim pristupom se izbegava problem samoselekcije i pristrasnosti, kada se uzorak konstruiše na osnovu internet oglašavanja. Ranija istraživanja IDN-a pokazuju da su podaci prikupljeni na osnovu ovog panela pouzdani i, uz adekvatno ponderisanje podataka, mogu da posluže za procenu parametara populacije. Međunarodna istraživanja takođe pokazuju da su internet paneli, pod uslovom da su konstruisani uzimajući u obzir principe slučajnog uzorkovanja, kvalitetna osnova za dobijanje pouzdanih, naučno validnih podataka (Scherpenzeel & Das, 2011).

LimeSurvey softver, pored administracije upitnika, takođe sprovodi i slanje imejl poziva i vodi evidenciju o pristiglim odgovorima. Pored prvog poziva, ispitanicima koji nisu otvorili anketu je dostavljeno i jedno podsećanje, nakon najmanje 10 dana od slanja inicijalnog poziva. U okviru svakog poziva i podsećanja nalazio se i link kojim je ispitanik mogao eksplicitno da odbije učešće u anketi i ne dobija dalje pozive i podsećanja.

Ovaj softver takođe registruje i neispravne imejl adrese – one koje ne postoje više ili koje su neaktivne. Na taj način može da se odredi deo adresa koje sigurno nisu validne.

LimeSurvey softver odvojeno vodi dve baze podataka: jednu sa odgovorima ispitanika, a drugu sa imejl adresama, gde vodi evidencija o slanju poziva i podsećanja, te o pristiglim odgovorima. Ove dve baze su odvojene, tako da nije moguće povezati odgovore sa određenim imejl adresama. Administrator ankete ima uvid sa kojih adresa su odgovori stigli, ali ne i koji odgovor je stigao sa koje imejl adrese. Na taj način je automatski zagarantovana anonimnost odgovora svakog ispitanika. Evidencija o odgovorima i pozivima se vodi uz pomoć „tokena“, tj. šifre koja je dodeljena svakoj

imejl adresi. Na taj način, kontroliše se da samo jedan odgovor može da stigne sa jedne imejl adrese. Ako ispitanik prosledi poziv nekoj drugoj osobi, ta osoba može da učestvuje u anketi, ali mora prethodno da registruje svoju adresu i da na tu adresu dobije lični poziv. Dakle, osnovna odlika ovog pristupa je da je svaki učesnik registrovan uz pomoć imejl adrese. Ovo je bitna karakteristika, jer može da izazove kod ispitanika zabrinutost u pogledu anonimnosti i bezbednosti svojih odgovora datih tokom anketiranja. S druge strane, ovako se sprečava višestruko popunjavanje ispitanika sa jedne adrese, ali i osigurava da u anketi učestvuju ispitanici koji su dovoljno motivisani da bi dali kvalitetne odgovore.

Pored odgovora ispitanika, baza podataka sadrži i vremenske varijable – podatke o trajanju odgovaranja na pojedina pitanja i grupe pitanja. Zahvaljujući tome, mogu da se prate detalji o načinu odgovaranja na upitnik.

Internet poduzorak

Ispitanici iz drugog poduzorka (ovde je nazvan „internet uzorak“) su pozivani na učešće pozivima koji nisu lično adresirani, nego su opšti, javni. Primenjeno je nekoliko postupaka. Jedan je blizak poznatom „snowball“ metodu – kada se uopšteni poziv prosledi nekome sa sugestijom da se poziv prosledi dalje poznanicima, prijateljima, kolegama... Ovde je ključna karakteristika ta da se ne traži nikakva registracija ispitanika. Link za anketu nije zavisian od „tokena“ i klikom na adresu ankete potencijalni ispitanik se direktno vodi na početak upitnika.

Pored ovog postupka, anketa je oglašavana na internetu. Poziv za učešće u anketi je bio objavljen na zvaničnoj internet prezentaciji IDN-a, kao i na Fejsbuk stranici Instituta. Takođe su postavljani i plaćeni oglasi na Fejsbuku.

U svim slučajevima oglašavanja na internetu osigurano je da se oglasi prikazuju samo punoletnim korisnicima, oba pola, sa teritorije Srbije. Na Fejsbuk su postavljani oglasi u više navrata, a detalji su prikazani u posebnom poglavlju sa tehničkim podacima o uzorcima.

Obaveštenje o anketi je takođe objavljivano u informativnim medijima. Uz vest o karakteru istraživanja, objavljivani su i link sa informacijom kako čitaoci mogu da pristupe anketi.

B. „Manjinski“ uzorci

Nacionalne manjine, čije smo stavove o socijalnoj distanci prema drugim etničkim grupama ispitali, su one čija je zastupljenost u stanovništvu najveća. Istovremeno, to su i grupe prema kojima se ispituje socijalna distanca ostalih grupa, kao što je u prethodnom odeljku navedeno.

Prema popisu iz 2011. godine (<https://www.stat.gov.rs/sr-latn/oblasti/popis/popis-2011/popisni-podaci-eksel-tabele/>) etnički sastav Srbije je prikazan u sledećoj tabeli:

Tabela 1: Etnička struktura stanovništva Srbije prema podacima RZS

	Popis 2011.	
	Ukupno	%
Srbi	5.988.150	83,32
Mađari	253.899	3,53
Romi	147.604	2,05
Bošnjaci	145.278	2,02
Hrvati	57.900	0,81
Slovaci	52.750	0,73
Crnogorci	38.527	0,54
Vlasi	35.330	0,49
Rumuni	29.332	0,41
Jugosloveni	23.303	0,32
Makedonci	22.755	0,32
Muslimani	22.301	0,31
Bugari	18.543	0,26
Bunjevci	16.706	0,23
Rusini	14.246	0,20
Ostali (i koji se nisu izjasnili)	320.238	4,46
Ukupno	7.186.862	100,0

Cilj je bio da se u uzorak uključe nacionalne manjine koje su najzastupljenije u stanovništvu Srbije. Pored stepena zastupljenosti, pri izboru grupa je uzeta u obzir i njihova relevantnost za međuetničke odnose u Srbiji. Dakle, od grupa prikazanih u gornjoj tabeli uključene su sledeće etničke grupe: Albanci, Bošnjaci, Hrvati, Mađari, Romi, Rumuni i Slovaci.

Da bi se povećao broj pripadnika ciljanih manjinskih grupa (u poređenju sa brojem do kojeg bi se došlo samo distribucijom većinskog upitnika), primenjeno je nekoliko postupaka.

Prvo, na samom početku većinske ankete, koja je, da ponovimo, distribuirana tako da bude dostupna celokupnoj populaciji bez obzira na etničku pripadnost, ispitanicima je ponuđeno da popune posebne verzije upitnika namenjene navedenim etničkim grupama, i to svaka na dva jezika – manjinskom i srpskom. Na taj način, svaki pripadnik manjina do kojeg je stigao poziv za učešće u anketi, bilo imejлом bilo

oglašavanjem na internetu, bilo putem međusobnog deljenja na društvenim mrežama, mogao/la je da se opredeli za konkretni manjinski upitnik.

U cilju osiguranja dovoljnog broja ispitanika, posebni napor je učinjen da se anketa oglašava putem medija, internet portala, društvenih mreža koje su posvećene ciljanim manjinama. Tu su pomogli nacionalni saveti nacionalnih manjina, organizacije civilnog društva i pojedinci.

U drugoj fazi istraživanja, postojeći *onlajn* uzorci manjinskih grupa su dopunjeni organizovanjem fokusiranog terenskog istraživanja. Terensko istraživanje se sprovodilo metodom licem u lice, u periodu kada je ograničenje kretanja ukinuto. Koristio se isti upitnik koji se koristio tokom onlajn istraživanja, ali je popunjavan na papiru od strane anketara. Broj popunjenih upitnika i opštine uzorka za svaku nacionalnu manjinu tokom terenskog istraživanja su prikazani u Tabeli 2.

Terensko istraživanje se sprovodilo od 25. maja do 15. juna 2020. godine. Prilikom odabira opština koje će se obuhvatiti istraživanjem kao kriterijum se koristila nacionalna struktura stanovništva. U fokusu su bile opštine u kojima nacionalne manjine čine dominantan udeo u stanovništvu, ali su se birale i opštine koje predstavljaju administrativni ili kulturni centar za datu manjinu.

Tabela 2: Broj upitnika popunjen tokom terenskog istraživanja po nacionalnim manjinama

Nacionalna manjina	Opštine	Broj popunjenih upitnika
Albanci	Preševo, Bujanovac, Vranje, Medveđa i Beograd	30
Bošnjaci	Tutin, Sjenica, Novi Pazar, Prijepolje i Beograd	48
Hrvati	Sremska Mitrovica, Šid, Subotica, Beograd i Novi Sad	50
Mađari	Senta, Kanjiža, Novi Sad, Subotica i Beograd	70
Romi	Kostolac, Novi Sad, Leskovac, Zemun, Vranje i Bujanovac	70
Rumuni	Vršac, Pančevo, Plandište, Beograd i Alibunar	33

Drugi kriterijum se odnosio na definisanje “kontrolne” opštine. Kontrolna opština predstavlja najčešće veći grad sa etnički mešovitim sastavom, opštinu u kojoj živi više različitih etničkih zajednica. Cilj uvođenja kontrolnih opština je da se utvrdi ima li razlike u socijalnoj distanci među pripadnicima/ama nacionalnih manjina, uzimajući u obzir činjenicu da žive u etnički heterogenoj, odnosno etnički homogenoj sredini.

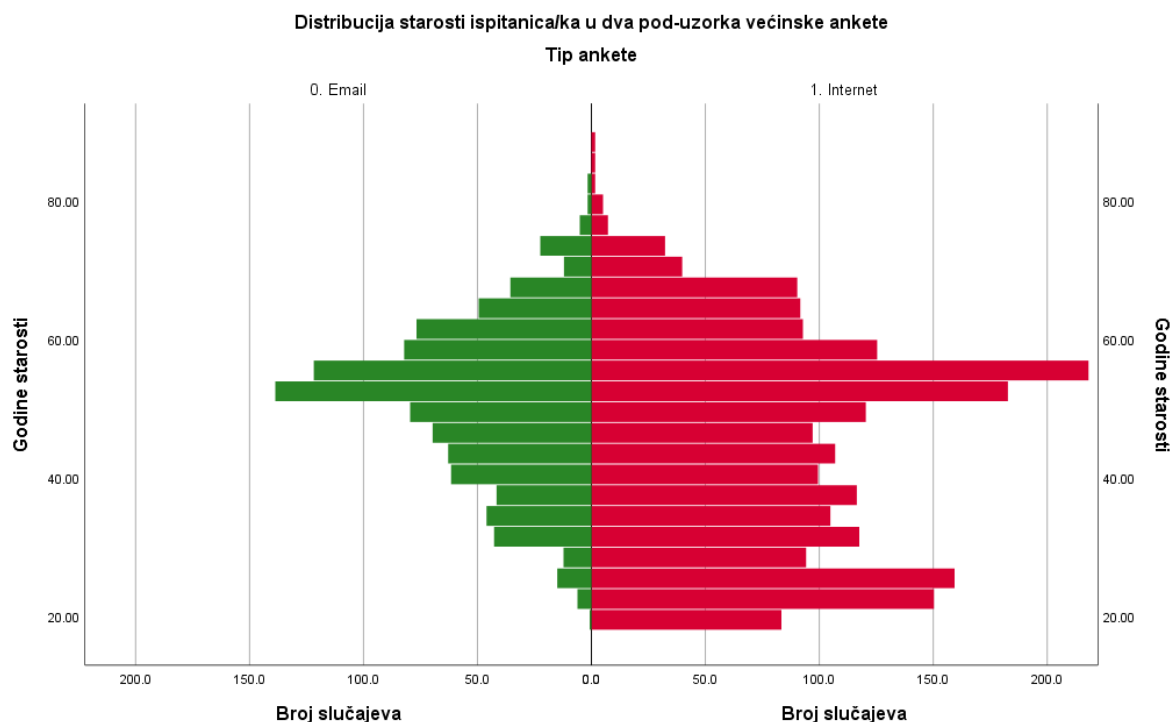
IV.2.1.2.2. Ponderisanje uzorka

Pošto se u svim slučajevima radi o prigodnim uzorcima, očekivano je da će se uzorci u pojedinim karakteristikama razlikovati od karakteristika relevantnih populacija. U prvom redu, pošto je anketiranje sprovedeno prvenstveno metodom internet anketiranja, očekivalo se da će kategorije stanovništva sa manjim pristupom internetu biti slabije zastupljene u uzorcima. Tako se i desilo: u svim uzorcima zapažena je pristrasnost u korist mlađih, obrazovanijih, urbanih ispitanika/ca. U pojedinim uzorcima je zapažena i značajna pristrasnost u pogledu pola. Da bi se kontrolisao uticaj tih pristrasnosti, konstruisani su ponderi. Osnova za definisanje pondera su podaci Republičkog zavoda za statistiku. Na osnovu tih podataka, za svaki uzorak su konstruisani ponderi koji uzimaju u obzir polnu i starosnu strukturu stanovništva.

Ponderi su posebno određeni za većinski uzorak, a posebno za svaku od manjinskih grupa. Na taj način, uzorak za svaku od etničkih grupa je balansiran po tim osnovnim demografskim karakteristikama. To takođe znači da sve analize na ovim podacima treba sprovesti koristeći pomenute pondere. Naravno, analize prikazane u ovom izveštaju su u skladu sa ovom preporukom.

Grafikon 1 prikazuje distribuciju godina starosti u dva poduzorka većinske ankete. Vidimo da se distribucije donekle razlikuju, ali u celini dobro reprodukuju starosnu strukturu populacije (ponderisanje je izvršeno na osnovu 6 starosnih kategorija, pa su devijacije u pojedinačnim godištim očekivane).

Grafikon 1

Grafikon 1 Distribucija starosti ispitanica/ka u dva poduzorka većinske ankete (ponderisane vrednosti)

Tabela 3 prikazuje distribuciju po polu, u većinskom uzorku. Nakon ponderisanja, ova varijabla dobro reprodukuje distribuciju u populaciji.

Tabela 3 Distribucija varijable Pol (ponderisane vrednosti)

Pol	Broj slučajeva	Procenat
1 Ženski	1818	55,7
2 Muški	1443	44,3
Ukupno	3261	100

IV.2.1.2.3. Prikupljanje podataka

Zbog kompleksnog istraživačkog problema, a time i zahtevane kompleksne strukture uzorka, primenjen je kombinovani anketni metod. Primarni metod prikupljanja podataka u ovom istraživanju je samostalno odgovaranje putem onlajn upitnika. Upitnik su ispitanici popunjavali samostalno, uz pomoć kompjutera, „pametnog“ telefona ili drugog uređaja koji ima pristup internetu. Upitnik je pripremljen na *open-source* platformi LimeSurvey (<https://www.limesurvey.org>), koja je instalirana na IDN serveru, uz primenu mera obezbeđivanja zakonom propisanih mera sigurnosti i poverljivosti podataka.

Period sprovođenja onlajn ankete:

- Početak prikupljanja podataka je bio 10. mart 2020. godine, kada je aktivirana onlajn anketa;
- Okončanje prikupljanja podataka je bilo 3. jula 2020. godine, kada je završeno prikupljanje podataka i za manjinske i za većinski uzorak.

Popunjavanje većinskog upitnika je u proseku trajalo oko 20 minuta (medijan), dok je popunjavanje manjinskih upitnika trajalo nešto duže, oko 25 minuta.

Za šest manjinskih grupa je sprovedeno dodatno prikupljanje podataka. Primenjeni onlajn uzorak manjinskih populacija je dopunjen organizovanjem terenskog istraživanja. Terensko istraživanje se radilo anketiranjem licem u lice, koristeći se istim upitnikom koji se koristio tokom onlajn istraživanja. Anketari su intervjuisali ispitanike u njihovim domovima, beležeći odgovore na papirnoj verziji upitnika.

Broj popunjenih upitnika i opštine uzorka za svaku nacionalnu manjinu tokom terenskog istraživanja su prikazani gore, u Tabeli 4. Terensko istraživanje se sprovede od 25. maja 2020. do 15. juna 2020. godine.

Kombinovanje različitih modaliteta anketiranja je sve češća praksa u istraživanju javnog mnjenja. Različiti su razlozi za to, a među najvažnijim su visoki troškovi klasičnog „licem u lice“ anketiranja, a istovremeno i sve niža responsivnost ispitanika, zatim sve veća dostupnost interneta u svim slojevima stanovništva, kao i potreba da se različiti modaliteti prilagode specifičnim grupama koje se istražuju. U periodu ovog istraživanja, dodatna otežavajuća okolnost za neposredno anketiranje je svakako

pandemija izazvana koronavirusom. Pod takvim uslovima ne bi bilo odgovorno slati anketare u domove ispitanika, niti bi se mogla očekivati adekvatna responsivnost.

Savremena metodološka istraživanja nedvosmisleno pokazuju da se metodom internet anketiranja mogu dobiti pouzdani i kvalitetni podaci uz značajno manje troškove, pod uslovom da se uzorkovanje ispitanika adekvatno sprovede (na primer, Hays, Liu & Kapteyn, 2015).

IV.2.1.3. TEHNIČKI DETALJI UZORAKA

IV.2.1.3.1. Karakteristike realizovanih uzoraka

Osnovne karakteristike realizovanih uzoraka, kako većinskog tako i manjinskih, prikazane su u Tabeli 4. Tu se nalazi broj anketa za svaku etničku grupu, uključujući one prikupljene metodom „papir i olovka“ i one sprovedene putem interneta. Posebno su prikazane internet ankete koje su kompletirane (ispitanik/ca je stigao/la do poslednjeg pitanja) i one gde je anketa prekinuta pre poslednjeg pitanja. Takođe, tu su prikazana i prosečna vremena trajanja popunjavanja ankete. Radi se o trajanju kompletiranih onlajn anketa.

Može se zaključiti da je gotovo 6.000 ispitanica/ka barem započelo anketu, dok je kompletirano blizu 3.000 upitnika.

Tabela 4: Osnovne karakteristike realizovanih uzoraka

Upitnik	Broj anketa			Trajanje popunjavanja ankete (kompletirane)	
	Terenske (papir-olovka)	Onlajn – Kompletirane	Onlajn – Nekompletne	Aritmetička sredina	Medijan
Većinski, Internet		1412	1934	22,5 min.	20,1 min.
Većinski, imejl		718	685	23,2 min.	20,6 min.
Mađarski	70	120	84	29,9 min.	25,9 min.
Slovački	0	67	66	29,7 min.	26,7 min.
Rumunski	33	34	49	26,0 min.	24,1 min.
Romski	70	57	94	34,5 min.	31,9 min.
Albanski	30	32	53	33,6 min.	28,8 min.
Bošnjački	48	100	75	28,3 min.	25,9 min.
Hrvatski	50	48	37	27,0 min.	25,6 min.
Ukupno	301	2588	3077		

Da bi se stekao intuitivniji uvid u to o kolikoj količini podataka se radi, ova tabela može ovako da se protumači. Ako uzmemo u obzir samo kompletirane ankete, kojih ima 2.889, i pomnožimo sa prosečnim trajanjem popunjavanja jedne ankete (23 minuta), dobijemo da je utrošeno 1.071 sat. Za jednu osobu koja bi radila puno radno vreme (8 sati), punu radnu nedelju (5 radnih dana), bilo bi potrebno oko 27 radnih nedelja, odnosno oko pola godine da ispuni sve upitnike.

IV.2.1.3.2. Internet poduzorak

Metod kontaktiranja ispitanica/ka

- Samoinicijativno deljenje poziva ispitanika putem društvenih mreža
- Oglašavanje na internet stranici IDN-a
- Oglašavanje i objavljivanje vesti na Fejsbuk stranici IDN-a
- Plaćeni oglašavanje na Fejsbuku
  - Ciljana FB populacija za većinski uzorak: Muškarci i žene sa teritorije Srbije, starosti 18-65+ godina;
  - Ciljana FB populacija za manjinski uzorak: mesto stanovanja u nekoj od 21 ciljane opštine; oba pola podjednako, sve starosne kategorije;
  - Trajanje kampanje: 30 dana;
    - Kampanja za rumunski uzorak: dodatnih 10 dana.

Rezultat FB oglašavanja

- Većinski upitnik i manjine:
  - 96.299 prikaza
  - 9.680 klikova
  - 1.167 reakcija
- Dodatno oglašavanje rumunskog upitnika:
  - 3.549 posetioca, klikova 101, ukupno 87 reakcija.

IV.2.1.3.3. Imejl uzorak (većinski)

Ukupno poslato poziva: 24.153

- Po jedno podsećanje poslato na 22.434 adresa;
- Ispitanici koji su eksplicitno odbili učešće u anketi („Opted out“): 738;
- Broj neispravnih adresa („Bounced“ ; adrese koje se ne koriste, ne postoje, i sl.): 1.084;
- Adrese koje su ostale kao „OK“: 22.328;
- Kompletirane ankete (odgovoreno na sva pitanja): 718;
- Nekompletirane ankete (otvorene ankete, ali nedovršene): 685;
- Ukupno otvorenih anketa: 1.403.

Precizno određivanje procenta učešća u imejl anketi nije moguće jer se u ukupnom broju *e-meil* adresa nalazi znatan broj adresa koje nisu aktivne, retko se otvaraju i gde vlasnici iz bilo kog razloga ne čitaju poruke (ili nisu u periodu prikupljanja podataka). S jednog broja neaktivnih adresa stiže automatska poruka sa servera da adresa nije validna ili da je poštansko sanduče prepunjeno, te da ne prima nove poruke (znak da se adresa ne koristi). Takve adrese se automatski registruju kao neispravne i tamo se ne pokušava ponovno slanje. Međutim, problem su adrese sa kojih informacija o statusu ne stiže – nema potvrde da adresa nije ispravna, ali se možda ne koristi. Najveći broj adresa iz naše arhive spada u tu kategoriju – ne zna se da li su validne, ali nikakva reakcija ne stiže. Zbog toga je nemoguće odrediti ukupan broj ispitanika koji su primili poziv, te je imenilac u jednačini za izračunavanje procenta učešća u anketi (responsivnosti) nepoznat.

Umesto definitivnog indikatora responsivnosti, ipak se mogu izračunati različiti indikatori participacije koji daju jasniju sliku o tome kolika je bila spremnost ispitanika da učestvuju u ovoj anketi.

Ovde je izlistano nekoliko ključnih indikatora participacije:

- 13,4% - Procenat adresa sa kojih je stigla bilo kakva reakcija (neispravna adresa, automatski odbijena poruka, zahtev za isključenjem adrese, otvoren upitnik);
- 9,3% - Procenat adresa sa kojih je stigla bilo kakva humana reakcija (zahtev za isključenjem adrese, otvoren upitnik);
- 39,6% - Procenat otvorenih anketa u odnosu na ukupan broj adresa sa kojih je stigla bilo kakva humana reakcija (zahtev za isključenjem, popunjena ili prekinuta anketa);
- 51,2% - Procenat kompletiranih upitnika u odnosu na ukupan broj otvorenih anketa;
- 33,5% - Procenat kompletiranih anketa u odnosu na broj adresa sa kojih je stigla bilo kakva humana reakcija;
- 6,1% - Procenat otvorenih upitnika (kompletiranih i parcijalnih) u odnosu na ukupan broj naizgled validnih adresa.

Kao jedan od ključnih indikatora participacije bi se mogao uzeti Procenat (39,6%) otvorenih anketa u odnosu na ukupan broj adresa sa kojih je stigla bilo kakva humana reakcija (zahtev za isključenjem, popunjena ili prekinuta anketa). Ovde je u imeniocu skup adresa za koje sigurno znamo da su aktivne, jer je neko reagovao na pozive – bilo otvaranjem ankete, bilo zahtevom za isključenje. U brojilac su uzete sve otvorene ankete, što znači i one gde je samo prva stranica otvorena, bez obzira koliko validnih odgovora je dato.

Drugi važan indikator je procenat (33,5%) kompletiranih anketa u odnosu na broj adresa sa kojih je stigla bilo kakva humana reakcija. Za razliku od prethodnog indikatora, ovde brojilac uključuje samo ankete gde su ispitanici/e stigli/e do poslednjeg pitanja u anketi.

Konačno, treći koristan indikator ukazuje na to koliki procenat ispitanica/ka koje/i otvore/i anketu stigne do poslednjeg pitanja, tj. kompletira anketu. U ovoj anketi, taj procenat kompletiranih upitnika u odnosu na ukupan broj otvorenih anketa je dostigao 51,2%.

Za sada nemamo dovoljno podataka da bismo procenili ove indikatore u odnosu na druga slična istraživanja. Ono što može da se kaže da su vrednosti vrlo bliske ranijim sličnim istraživanjima koje je IDN sproveo (dva projekta iz 2017. i 2018. godine, ali podaci još nisu objavljeni).

IV.2.1.4. BAZE PODATAKA (*JMSED 2020*)

Prikupljeni podaci se distribuiraju u dva osnovna formata: Excel tabela, i SPSS format.

Osnovnu bazu podataka (većinski upitnik) čine sledeće varijable:

- 8 automatski generisanih varijabli (ID, referentna URL adresa, „vremenski pečati“ (*time stamps*),...),
- 266 varijabli generisanih na osnovu upitnika,
- Izvesan broj naknadno konstruisanih varijabli: godine starosti, kategorisane opštine, regioni, ponderi.

IV.2.1.5. PONDERI

Ponderi su konstruisani na osnovu kombinovane distribucije pola i starosnih kategorija. Posebni ponderi su određeni za svaki manjinski uzorak i za većinski uzorak (oba modaliteta anketiranja zajedno).

Ponderi su bazirani na zvaničnim podacima koje je objavio Republički zavod za statistiku (RZS) i odnose se na procene stanja u 2017. godini ili, u pojedinim slučajevima, na rezultate poslednjeg popisa stanovništva. Napominjemo da RZS podaci daju kombinovanu distribuciju pola i uzrasnih kategorija za svaku uključenu etničku/nacionalnu manjinu posebno. Zahvaljujući tome, ne samo da je bilo moguće da se uz pomoć pondera reprodukuju navedene karakteristike većinske populacije, nego se to odnosi i na svaki manjinski uzorak.

Druge karakteristike, koje se ponekad koriste za ponderisanje podataka, za sada nisu uključene. Jedan od razloga je što bi rezultirajući ponderi u većem broju slučajeva dobijali ekstremne vrednosti, čime bi se sa te strane narušila pouzdanost zaključivanja. To znači da treba imati u vidu da uzorak nije balansiran u pogledu, na primer, stepena obrazovanja, regiona države u kojem ispitanica/k stanuje, prihoda ili stepena urbanizacije mesta stanovanja. Opet, ovde napominjemo da je zbog toga zaključivanje o parametrima populacije najverovatnije pristrasno, ali da je varijabilnost po tim karakteristikama zastupljena u uzorku, tako da se procene relacija između varijabli mogu smatrati znatno pouzdanijim.

Distribucija kombinovanog pondera (pol i 6 starosnih kategorija) u većinskom uzorku je prikazana u Tabeli 5. Valja zapaziti da vrednosti pondera nisu ni ekstremno velike ni male, čime se izbegava davanje prevelikog ili premalog uticaja pojedinim kategorijama ispitanika/ca. Slučajevi kod kojih nema validnih odgovora na varijablama koje su poslužile kao osnove pondera (pol, starost), dodeljena je vrednost pondera 1. Time se s jedne strane izbegava davanje neproporcionalno velikog ili malog značaja tim opservacijama, a s druge strane osigurava se da se zbog tog nedostatka ne eliminišu validni podaci u analizama koje koriste pondere.

Tabela 5: Distribucija kombinovanog pondera (pol i 6 starosnih kategorija) u većinskom uzorku

Vrednost pondera	Broj slučajeva	Procenat
.55	175	5,4
.60	171	5,2
.70	166	5,1
.71	171	5,2
.72	208	6,4
.72	317	9,7
.75	186	5,7
.75	239	7,3
.78	178	5,5
.79	366	11,2
1.00	196	6,0
1.65	381	11,7
1.82	505	15,5
Ukupno	3259	100

Navedena tabela prikazuje distribuciju pondera u većinskom uzorku. Slični su rezultati i u manjinskim uzorcima.

IV.3.1. REZULTATI

IV.3.1.1. STAVOVI VEĆINE - SRBI

IV.3.1.1.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 2.494 građana (42,3%) i građanki (57,7%), od kojih 2.286 pripada nepodeljenom srpskom etničkom identitetu. Međutim, 667 građana i građanki se opredelilo da pored srpskog identiteta pripada i nekom od „manjinskih“ identiteta. Najviše među njima je Jugoslovena 286, potom Crnogoraca 137, Hrvata 69, Mađara 35, Makedonaca 33... (Tabela 6). 84,9% ispitanika iz ove grupe ima roditelje iste nacionalnosti.

Među ispitanicima je najviše onih sa završenim fakultetom i višom školom 42,4%, potom sa završenom specijalizacijom i magistraturom 21,4%, a isti procenat ispitanika ima završenu srednju školu. Sa doktoratom je 13,3% ispitanika, a samo 1,5% ispitanika je u tri grupe koje ukazuju na najniže stepene obrazovanja: nezavršena osnovna škola, završena osnovna škola i završena srednja škola. (Tabela 7)

Najveći broj ispitanika je bio iz velikih gradova, njih 62,4%, iz predgrađa ih je 7,1%, varoši (malih gradova i opština) 22,5%, sa sela je njih 7%, a na poljoprivrednim imanjima je nastanjeno 0,4%. (Tabela 8)

Najveći procenat ispitanika se u pogledu ekonomskog položaja izjasnio da se snalazi (45,8%), a njih 39,7% da dobro živi. Veoma teško se izdržava 1,7% ispitanika, a teško njih 5,6%. To znači da je bez prihoda 5,3% ispitanika, da prihod do 20.000 dinara ostvaruje njih 3,0%, do 40.000 sledećih 11,3%, do 60.000 njih 19,22, između 60.000 i 90.000 23,0% ispitanika. Najveći prihod ostvaruje 10,9% ispitanika koji zarađuje mesečno između 90.000 i 120.000, i njih 12,2% čiji mesečni prihod je veći od 120.000. (Tabela 9)

Tabela 6.

SRBI VIŠESTRUKI IDENTITET	
Albansko	
Aškalijsko	
Bošnjačko	16
Bugarsko	6
Bunjevačko	13
Crnogorsko	137
Egipatsko	1
Goransko	
Jugoslovensko	286
Mađarsko	35
Makedonsko	33
Nemačko	24
Hrvatsko	69
Romsko	2
Rumunsko	4
Rusinsko	5
Slovačko	8
Slovenačko	18
Srpsko	

Tursko	2
Vlaško	8

Tabela 7.

OBRAZOVNA STRUKTURA ISPITANIKA SRPSKE NACIONALNOSTI	
Nezavršena osnovna škola	0,1
Završena osnovna škola	0,4
Nezavršena srednja škola	1,0
Završena srednja škola	21,4
Fakultet, viša škola	42,4
Specijalizacija, magistratura	21,4
Doktorat	13,3
Ne želim da odgovorim	

Tabela 8.

MESTO STANOVANJA ISPITANIKA SRPSKE NACIONALNOSTI	
Veliki grad	62,4
Predgrađe	7,1
Varoš	22,5
Selo	7,0
Poljoprivredno imanje	0,4
Ne želim da odgovorim	0,6

Tabela 9

EKONOMSKI POLOŽAJ						
Materijalno stanje porodice, domaćinstva						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
39,7	45,8	5,6	1,7	6,3	0,9	
Lična mesečna primanja						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
5,3	3,0	11,3	19,2	23,0	10,9	12,2

IV.3.1.1.2. Ostvareni socijalni kontakti

Ostvarene socijalne interakcije su različitog intenziteta i prikazani rezultati su uslovljeni prirodom ranije opisanog uzorka nacionalnih manjina, njihovom teritorijalnom disperzijom i drugim činiocima poput kulturne i jezičke bliskosti, stereotipa i drugih.

Najviše prijateljskih odnosa pripadnici srpskog naroda imaju sa Hrvatima (80,7%), Bošnjacima (71,8%), Romima (67,4%) i Mađarima (65,4%). Prijateljske odnose sa Slovacima ostvaruje 50% ispitanika srpske nacionalnosti, a ispod polovine ispitanika prijateljstvo održava sa 41% pripadnika rumunske nacionalne manjine. (Tabela 10)

Rodbinske veze su ređe i njih pripadnici srpske nacionalnosti najčešće imaju sa pripadnicima hrvatske (33,8%), mađarske (17,4%) i bošnjačke (14,6%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima drugih nacionalnih manjina rodbinske veze su sporadične, a najmanje ih Srbi ostvaruju sa Romima (3,3%) i Albancima (1,8%). (Tabela 11)

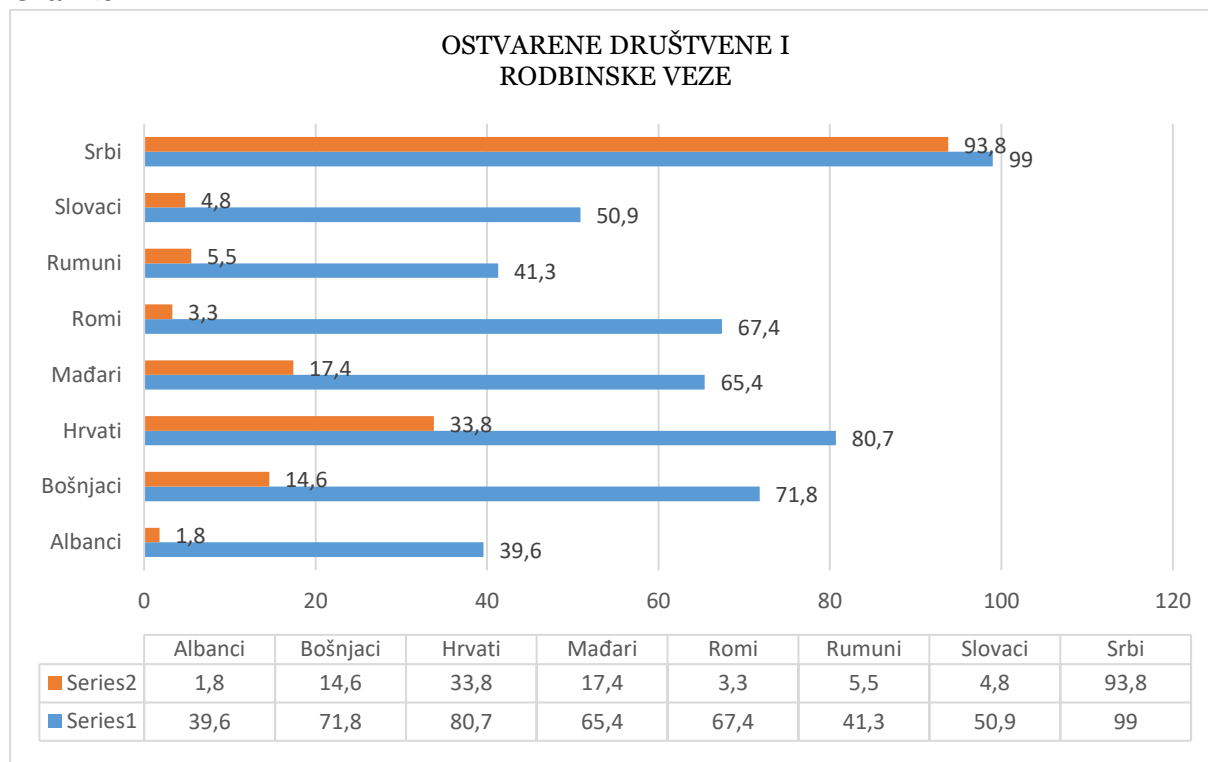
Tabela 10

PRIJATELJI				
	Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Albanci	39,6	54,8	5,4	0,2
Bošnjaci	71,8	23,1	4,9	0,3
Hrvati	80,7	16,0	3,1	0,2
Mađari	65,4	31,2	3,2	0,1
Romi	67,4	28,2	4,2	0,2
Rumuni	41,3	51,8	6,8	0,1
Slovaci	50,9	43,0	6,0	0,1
Srbi	99,0	0,6	0,2	0,1

Tabela 11

RODBINSKE VEZE				
	Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Albanci	1,8	95,8	2,2	0,2
Bošnjaci	14,6	80,1	4,8	0,4
Hrvati	33,8	62,7	3,2	0,3
Mađari	17,4	79,5	2,9	0,2
Romi	3,3	93,9	2,6	0,2
Rumuni	5,5	91,5	2,9	0,2
Slovaci	4,8	92,2	2,9	0,2
Srbi	93,8	5,7	0,4	0,1

Grafikon 2

ZAKLJUČAK 1

- Izvan prijateljskih veza unutar nacionalne zajednice Srbi najčešće prijateljske odnose uspostavljaju sa pripadnicima hrvatske i bošnjačke nacionalne manjine.
- Pripadnici romske nacionalne manjine su treće rangirana grupa sa kojom ispitanici srpske nacionalnosti imaju prijateljske odnose.
- Iznad 50% ispitanika prijateljstvo gaji sa pripadnicima mađarske i slovačke nacionalne manjine.
- Ispod 50% ispitanika ima prijatelje među Rumunima.
- Najređe, ispitanici održavaju prijateljske odnose sa pripadnicima albanske nacionalne manjine.

ZAKLJUČAK 2

- Najčešće Srbi imaju rodbinske veze sa pripadnicima hrvatske, mađarske i bošnjačke nacionalne manjine.
- Mali procenat ispitanika ima rođачke veze sa Rumunima i Slovacima.
- Pripadnici romske nacionalne manjine su retko u rođачkim vezama sa ispitanicima.
- Najređe rodbinske odnose ispitanici održavaju sa pripadnicima albanske nacionalne manjine.

IV.3.1.1.3. Socijalna distanca

Pripadnici većinske srpske zajednice trebalo je da odgovore kroz ponuđene modalitete na pitanja koja se odnose na lične stavove o odnosima sa pripadnicima albanske, bošnjačke, hrvatske, mađarske, romske, rumunske i slovačke nacionalne manjine. Vrsta odnosa koja je ispitivana se odnosila na stavove o: suživotu u Srbiji, susedstvu; vrsti društvenih, radnih i porodičnih odnosa.

ALBANCI

- Pripadnici albanske nacionalne manjine su poželjan sugrađanin za 73,8% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične iskaze su ispitanici iskazali i u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 71,5% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika albanske manjine u susedstvu. Skoro petina ispitanika (19%) ne bi prihvatila da živi u susedstvu sa pripadnikom albanske manjine, a njih 17,2% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 12)
- Slični procenti ukazuju da su Albanci Srbima prihvatljivi kao kolege na poslu – 67,2% ispitanika se u potpunosti slaže, a njih 8,8% se donekle slaže sa tim. Međutim 14,5% ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima albanske nacionalne manjine. (Tabela 12)
- Poznanstvo sa Albancima prihvata 76,5% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 72,2%. Odbijanje poznanstva iskazuje 13,2% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva njih 15,5% . (Tabela 12)
- Srbi prema Albancima ispoljavaju najveći stepen odbijanja socijalnih veza u vezi sa bračnim odnosima, kako ličnim, tako i bračnim vezama najbližih rođaka; 39,6% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatio Albanca, odnosno Albanu sa supružnika, a njih 36,8% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo. Albanci/Albanke su poželjan supružnik najbližem srodniku za 44,2% srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima albanske nacionalnosti je 33,1% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 12)

Tabela 12

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da živi u mojoj državi	12,1	5,1	6,6	9,9	63,9	1,2	1,2
Da živi u mom susedstvu	12,4	6,6	7,2	9,0	62,5	1,2	1,1
Da mi bude poznanik/poznanica	9,9	3,3	7,9	8,9	67,6	1,4	1,0
Da mi bude radni kolega/koleginica	10,7	3,8	7,2	8,8	67,2	1,3	1,0
Da mi bude prijatelj/prijateljica	11,0	4,5	9,3	9,8	62,4	2,0	1,1
Da mi bude bračni partner/partnerka	22,2	14,6	11,4	8,5	31,1	9,5	2,6
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	20,9	12,2	13,1	8,6	35,6	7,2	2,3

BOŠNJACI

- Pripadnici bošnjačke nacionalne manjine su poželjan sugrađanin za 87,5% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične iskaze su ispitanici iskazali i u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 87,2% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika bošnjačke manjine u susedstvu. 5,8 % ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom bošnjačke manjine, a njih 6,1% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 13)
- Bošnjaci su rado viđene kolege na poslu za 83,1% (*slažem se u potpunosti*), odnosno 6,8% (*donekle se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti. Međutim 4,6% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima bošnjačke nacionalne manjine. (Tabela 13)
- Poznanstvo sa Bošnjacima prihvata 89,7% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 87,8%. Odbijanje poznanstva iskazuje 4% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 4,8%. (Tabela 13)

- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Bošnjaka ili Bošnjakinju za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 57,3% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Bošnjaka, odnosno Bošnjakinju za supružnika, a njih 21,1% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) to ne bi učinilo. Bošnjaci su poželjan supružnik najbližem srodniku za 60,5% srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima bošnjačke nacionalnosti je 19,2% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 13)

Tabela 13

BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	3,9	2,2	5,2	7,3	80,2	0,7	0,6
Da živi u mom susedstvu	4,0	1,8	5,4	7,2	80,0	0,9	0,6
Da mi bude poznanik/poznanica	3,0	1,0	4,8	6,5	83,2	0,9	0,6
Da mi bude radni kolega/koleginica	3,1	1,5	4,0	6,8	83,1	0,9	0,6
Da mi bude prijatelj/prijateljica	3,1	1,7	5,5	7,7	80,1	1,3	0,6
Da mi bude bračni partner/partnerka	11,2	9,9	11,1	10,8	46,5	8,5	2,1
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	10,4	8,8	12,4	10,1	50,4	6,4	1,6

HRVATI

- Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su poželjan sugrađanin za 85,8% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične iskaze su ispitanici iskazali i u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 85,9% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika hrvatske manjine u susedstvu; 7,3% ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom

hrvatske manjine, a takođe 7,3% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 14)

- Hrvati su rado viđene kolege na poslu za 81,9% (slažem se u potpunosti), odnosno 6,7% (donekle se slažem) ispitanika srpske nacionalnosti. Međutim 6,1% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima hrvatske nacionalne manjine. (Tabela 14)
- Poznanstvo sa Hrvatima prihvata 89,5% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem, slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 87,8%. Odbijanje poznanstva iskazuje 4,9% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 5,8%. (Tabela 14)
- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Hrvata ili Hrvaticu za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 64,8% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Hrvata, odnosno Hrvaticu sa supružnika, a njih 18,9% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) to ne bi učinilo. Hrvati su poželjan supružnik najbližem srodniku za 67,4% ispitanika srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima hrvatske nacionalnosti je 16,4% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 14)

Tabela 14

HRVATI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	5,1	2,2	5,3	6,6	79,2	0,7	0,8
Da živi u mom susedstvu	5,1	2,2	5,4	6,4	79,5	0,7	0,7
Da mi bude poznanik/poznanica	3,9	1,0	4,4	7,1	82,4	0,7	0,5
Da mi bude radni kolega/koleginica	4,1	2,0	4,0	6,7	81,9	0,8	0,5
Da mi bude prijatelj/prijateljica	4,1	1,7	5,0	7,6	80,2	1,0	0,4
Da mi bude bračni partner/partnerka	10,8	8,1	8,6	9,9	54,9	6,2	1,5

Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	10,0	6,4	10,8	9,4	58,0	4,4	1,0
--	------	-----	------	-----	------	-----	-----

MAĐARI

- Pripadnici mađarske nacionalne manjine su poželjan sugrađanin za 92,0% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične iskaze su ispitanici iskazali i u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 92,1% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika mađarske manjine u susedstvu; 2% ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom mađarske manjine, a takođe 2,2% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 15)
- Mađari su rado viđene kolege na poslu za 87,4% (slažem se u potpunosti), odnosno 6,3% (donekle se slažem) ispitanika srpske nacionalnosti. Međutim 1,9% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima mađarske nacionalne manjine. (Tabela 15)
- Poznanstvo sa Mađarima prihvata 94,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 92,7%. Odbijanje poznanstva iskazuje 1,4% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 1,7%. (Tabela 15)
- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Mađara ili Mađaricu za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 65,2% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Mađara, odnosno Mađaricu sa supružnika, a njih 14,2% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo. Mađari su poželjan supružnik najbližem srodniku za 69,6% srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima mađarske nacionalnosti je 11,3% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 15)

Tabela 15

MAĐARI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	1,1	1,1	4,7	6,3	85,7	0,7	0,3
Da živi u mom susedstvu	1,3	0,7	5,0	5,9	86,2	0,7	0,2

Da mi bude poznanik/poznanica	0,8	0,6	3,5	5,7	88,6	0,5	0,3
Da mi bude radni kolega/koleginica	1,0	0,9	3,4	6,3	87,4	0,7	0,2
Da mi bude prijatelj/prijateljica	1,0	0,7	4,5	6,0	86,7	0,8	0,3
Da mi bude bračni partner/partnerka	6,5	7,7	11,1	9,9	55,3	7,6	1,9
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	5,6	5,7	12,8	9,4	60,2	4,9	1,4

ROMI

- Najviši stepen socijalne distance pripadnici srpske nacionalnosti iskazuju prema pripadnicima romske nacionalne manjine. Stepem odbijanja je u većini modaliteta veći u odnosu na distancu prema ostalim nacionalnim manjinama. Odbijanje je manje prilikom ostvarivanja „opštih“ socijalnih kontakata (život u zajedničkoj zemlji, poznanstvo...), a veći je prilikom ostvarivanja ličnih odnosa (brak, bračni odnosi bliskih srodnika). (Grafikoni 2 i 3)
- Pripadnici romske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 86,4% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Nešto niži stepen prihvatanja ispitanici su iskazali u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 79,7% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika romske manjine u susedstvu; 12,1% ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom romske manjine, a takođe 6,4% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 16)
- Romi su rado viđene kolege na poslu za 76,1% (slažem se u potpunosti), odnosno 8,8% (donekle se slažem) ispitanika srpske nacionalnosti. Međutim 7% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima romske nacionalne manjine. (Tabela 16)
- Poznanstvo sa Romima prihvata 85,5% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 81,4%. Odbijanje poznanstva iskazuje 6,2% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 8,5%. (Tabela 16)

- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Roma ili Romkinju za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 38,2% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatio Roma, odnosno Romkinju sa supružnika, a njih 36,4% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) to ne bi učinilo. Romi su poželjan supružnik najbližem srodniku za 43,9% srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima romske nacionalnosti je 31,6% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 16)

Tabela 16

ROMI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	4,6	1,8	5,8	6,9	79,5	0,9	0,6
Da živi u mom susedstvu	6,5	5,6	6,5	14,2	65,5	0,9	0,7
Da mi bude poznanik/poznanica	4,1	2,1	6,4	9,9	75,6	1,2	0,7
Da mi bude radni kolega/koleginica	4,7	2,3	6,1	8,8	76,1	1,2	0,8
Da mi bude prijatelj/prijateljica	5,2	3,3	7,1	11,3	70,1	2,1	0,9
Da mi bude bračni partner/partnerka	19,0	17,4	12,1	9,7	28,5	10,6	2,7
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	18,1	13,5	13,4	9,9	34,0	8,6	2,5

RUMUNI

- Pripadnici rumunske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 91,3% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične stavove ispitanici su iskazali u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 91% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika rumunske manjine u susedstvu; 2,4% ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom rumunske manjine, a takođe 2,2% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 17)

- Rumuni su rado viđene kolege na poslu za 86,8% (slažem se u potpunosti), odnosno 5,6% (donekle se slažem) ispitanika srpske nacionalnosti. Ipak, 2% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima rumunske nacionalne manjine. (Tabela 17)
- Poznanstvo sa Rumunima prihvata 93% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem, slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 91,4%. Odbijanje poznanstva iskazuje 1,5% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 1,8%. (Tabela 17)
- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Rumuna ili Rumunku za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 66,2% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Rumuna, odnosno Rumunku sa supružnika, a njih 13,1% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) to ne bi učinilo. Rumuni su poželjan supružnik najbližem srodniku za 69,9% ispitanika srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima rumunske nacionalnosti je 10,3% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 17)

Tabela 17

RUMUNI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	1,2	1,0	5,2	5,7	85,6	0,9	0,4
Da živi u mom susedstvu	1,1	1,3	5,1	5,5	85,5	1,0	0,4
Da mi bude poznanik/poznanica	0,9	0,6	4,2	5,4	87,6	0,8	0,4
Da mi bude radni kolega/koleginica	1,1	0,9	4,4	5,6	86,8	0,9	0,3
Da mi bude prijatelj/prijateljica	1,0	0,8	4,7	5,8	85,6	1,6	0,4
Da mi bude bračni partner/partnerka	5,9	7,2	10,2	10,4	55,8	8,9	1,5
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	4,8	5,5	12,0	9,8	60,1	6,6	1,3

SLOVACI

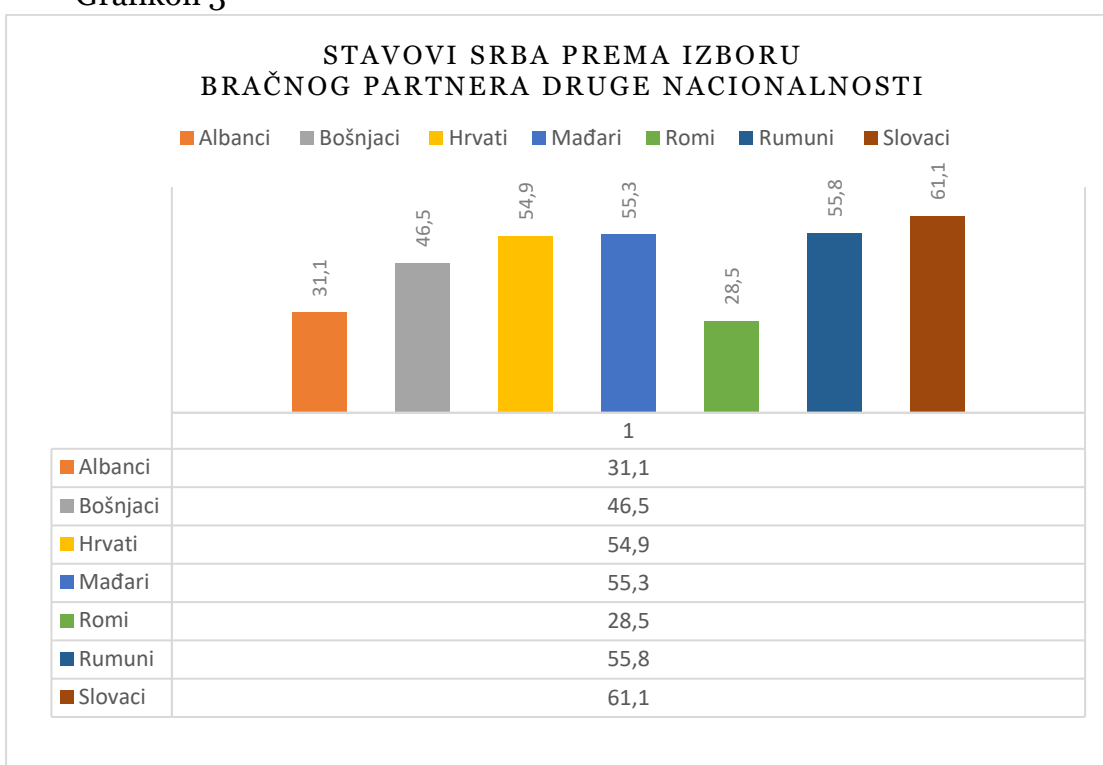
- Pripadnici slovačke nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 94% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika srpske nacionalnosti. Slične stavove ispitanici su iskazali u vezi sa životom u neposrednom susedstvu – njih 93,9% (zbir istih modaliteta) bi rado prihvatilo pripadnika slovačke manjine u susedstvu; 0,9% ispitanika ne bi prihvatilo da živi u susedstvu sa pripadnikom slovačke manjine, a isti procenat ispitanika 0,9% se protivi životu u zajedničkoj zemlji. (Tabela 18)
- Slovaci su rado viđene kolege na poslu za 90,3% (*slažem se u potpunosti*), odnosno 4,4% (*donekle se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti. Manji procenat ispitanika, njih 0,8% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika ne želi da radi sa pripadnicima slovačke nacionalne manjine. (Tabela 18)
- Poznanstvo sa Slovacima prihvata 95,4% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) Srba, a prijateljstvo njih 94%. Odbijanje poznanstva iskazuje 0,7% (kumulativno modaliteti *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) pripadnika srpske nacionalnosti, a prijateljstva 0,9%. (Tabela 18)
- Nešto manji procenat ispitanika bi prihvatio Slovaka ili Slovakinja za supružnika, odnosno supružnika najbližeg rođaka: 70% (kumulativno *donekle* i *u potpunosti se slažem*) ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatio Slovaka, odnosno Slovakinja sa supružnika, a njih 10,4% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo. Slovaci su poželjan supružnik najbližem srodniku za 73,7% ispitanika srpske nacionalnosti (kumulativno), a protiv bračnih veza najbližih srodnika sa pripadnicima slovačke nacionalnosti je 7,6% ispitanika srpske nacionalnosti. (Tabela 18)

Tabela 18

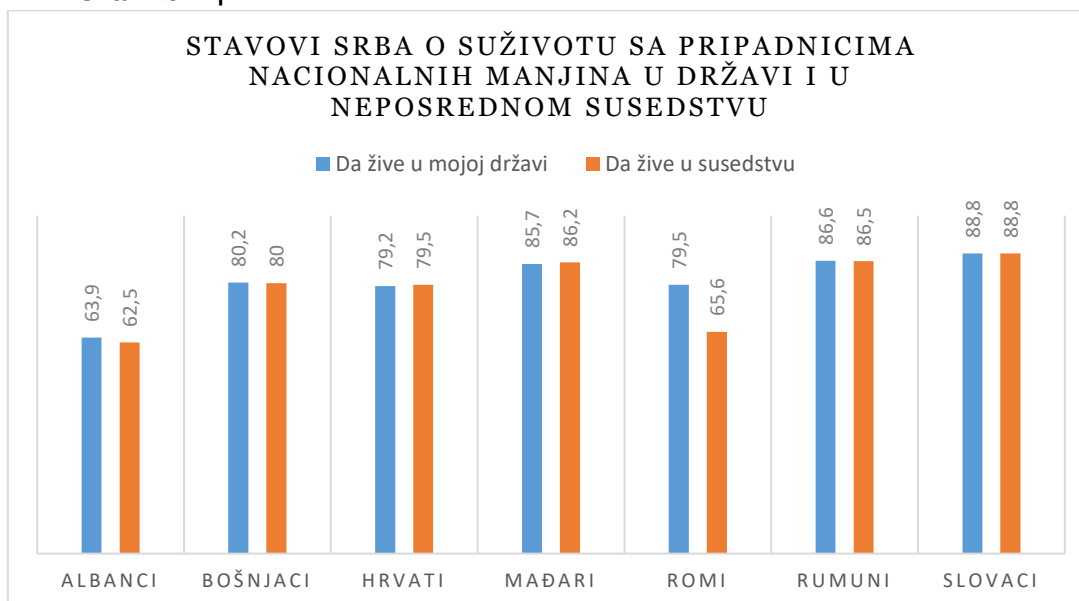
SLOVACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u mojoj državi	0,5	0,4	3,9	5,2	88,8	0,9	0,3
Da živi u mom susedstvu	0,5	0,4	4,2	5,1	88,8	0,8	0,3
Da mi bude poznanik/poznanica	0,5	0,2	2,9	4,6	90,8	0,7	0,3
Da mi bude radni	0,4	0,4	3,4	4,4	90,3	0,8	0,3

kolega/koleginica							
Da mi bude prijatelj/prijateljica	0,5	0,4	3,7	5,1	88,9	1,1	0,3
Da mi bude bračni partner/partnerka	4,3	6,1	10,0	8,9	61,1	8,0	1,6
Da bude u (van) bračnoj zajednici sa članom bliže porodice	3,6	4,0	11,5	8,5	65,2	6,1	1,1

Grafikon 3

Grafikon 4

ZAKLJUČAK 3

- Na osnovu ličnih stavova o (ne)prihvatanju socijalnih odnosa sa pripadnicima uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina zaključuje se da postoji socijalna distanca ispitanika srpske nacionalnosti prema nacionalnim manjinama.
- Ispoljavanje socijalne distance je različitog intenziteta prema pripadnicima različitih manjinskih zajednica.
- Srednja vrednost prihvatanja pripadnika nacionalne manjine za supružnika iznosi 47%, a srednja vrednost prihvatanja pripadnika nacionalne manjine za suseda iznosi 78%.
- Najveći stepen etničke distance Srbi ispoljavaju prema Romima jer čak 65,6% ispitanika ne bi prihvatio pripadnika romske nacionalne manjine za suseda, a 28,5% prihvatilo bi ih za supružnika.
- Etnička distanca prema pripadnicima albanske nacionalne manjine proizilazi iz činjenice da ih za suseda prihvata 62,5%, a za supružnika 31,1% ispitanika srpske nacionalnosti.
- Najmanju etničku distancu Srbi ispoljavaju prema pripadnicima slovačke i rumunske nacionalne manjine. Slovaci su poželjan sused za 88,8 ispitanika srpske nacionalnosti, a njih 61,1% se ne protivi braku sa pripadnicima slovačke manjine. Rumuni su poželjan sused za 86,5% Srba, a bračni partner za njih 55,8%.

IV.3.1.1.4. Percipirana socijalna distanca

Od pripadnika većinskog naroda se tražilo da kroz ponuđene modalitete daju mišljenje o pretpostavljenim odnosima ljudi iz njihovog okruženja prema pripadnicima uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina.

ALBANCI

- Pripadnici albanske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 41,9% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za 31,9% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika. (Tabela 19) Trećina, odnosno 34,1% ne bi prihvatilo Albanca za suseda, što je upola manje u odnosu na lične iskaze ispitanika (vidi Tabelu 11 i Grafikon 5).
Život u istoj zemlji prihvatilo bi 41,9% bliskih osoba ispitanicima srpske nacionalnosti (Tabela 19), što je upadljivo niže od 73,8% ličnih iskaza ispitanika.
- Ispitanici pretpostavljaju da bi Albanci kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 41,9% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 19). Međutim, i to je upečatljivo niže u odnosu na lične iskaze ispitanika na isto pitanje koje kumulativno iznosi 76% (vidi Tabelu 12).
- Poznanstvo sa Albancima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 42,6% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što je znatno niže u odnosu na lične stavove ispitanika 76,5%. Sličan trend je i u vezi sa stavovima o prijateljstvu sa Albancima. Samo 34,9% poznanika ispitanika bi prihvatilo prijateljstvo sa pripadnikom albanske nacionalne manjine, što je upola manje od ličnih iskaza ispitanika prema prijateljstvu (Tabela 19 i Grafikon 7).
- 14,9% (kumulativno *donekle* i *u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Albanca, odnosno Albanu sa supružnika, a njih 46,8% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo. (Tabela 19 i Grafikon 6)

Tabela 19

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da živi u istoj državi	15,3	16,7	12,4	16,9	25,0	13,2	0,5

Da živi u istom susedstvu	15,5	18,6	14,4	15,2	21,7	14,3	0,4
Da budu poznanici	13,0	14,3	16,1	18,5	24,1	13,7	0,4
Da budu radne kolege	12,8	14,7	15,5	17,4	24,5	14,7	0,4
Da budu prijatelji	15,8	16,4	16,1	15,8	19,1	16,4	0,4
Da stupe u bračne odnose	26,9	19,9	14,9	8,1	6,8	23,0	0,5

BOŠNJACI

- Pripadnici bošnjačke nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 70,9% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za 16,6% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 20); 8,8% poznanika ispitanika ne bi prihvatilo Bošnjaka za suseda, što je za 3% više u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 20).
Život u istoj zemlji sa Bošnjacima prihvatilo bi 70,9% bliskih osoba ispitanicima srpske nacionalnosti (Tabela 20), a sa tim se ne bi složilo njih 8,3% (Tabela 20).
- Ispitanici pretpostavljaju da bi Bošnjaci kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 72,6% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 20).
- Poznanstvo sa Bošnjacima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 72,2% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što se ne razlikuje bitno od ličnih stavova ispitanika. Bošnjaka bi za prijatelja prihvatilo 66,3% poznanika ispitanika, što je manje za oko 20% u odnosu na lične stavove ispitanika.
- 37,6% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Bošnjaka, odnosno Bošnjakinju za supružnika, a njih 20,8% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 20). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na izraženu disproporciju u stavovima, jer 46,5% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima bošnjačke nacionalnosti, a pretpostavlja da 19,7% njihovih poznanika ne bi sklopilo takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

Tabela 20

BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj zemlji	3,7	4,6	9,7	20,8	50,1	10,5	0,6
Da žive u istom susedstvu	3,7	5,1	10,1	21,0	48,6	10,9	0,6
Da budu poznanici	3,2	3,3	10,0	21,1	51,1	10,7	0,6
Da budu radne kolege	3,3	2,9	10,0	20,9	51,7	10,7	0,6
Da budu prijatelji	3,4	4,8	12,1	23,2	43,1	12,8	0,6
Da stupe u bračne odnose	8,8	12,0	18,4	17,9	19,7	22,7	0,6

HRVATI

- Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 66,2% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za oko 20% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 21). Ukoliko se uporede isti podaci, ali samo po modalitetu *potpuno se slažem*, razlika je još upečatljivija: 79,2% ispitanika bi prihvatilo suživot u zajedničkoj zemlji, a pretpostavljaju da bi to prihvatilo i 42,6% njihovih poznanika. (Grafikon 5)
- Ispitanici pretpostavljaju da bi Hrvati kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 68,5% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 21).
- Poznanstvo sa Hrvatima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 69,0% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što se bitno razlikuje od ličnih stavova ispitanika – 89,5%. Hrvata bi za prijatelja prihvatilo 63,1% poznanika ispitanika, što je manje za oko 25% u odnosu na lične stavove ispitanika (87,8). (Tabela 21 i Grafikon 7).
- 42,0% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Hrvata, odnosno Hrvaticu za supružnika, a njih 21,5% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 21). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na izraženu disproporciju u stavovima, jer 54,9% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima hrvatske nacionalnosti, a

pretpostavlja da 21,7% njihovih poznanika ne bi sklopilo takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

Tabela 21

HRVATI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj državi	5,6	7,8	10,1	23,6	42,6	10,2	0,1
Da živi u istom susedstvu	5,3	8,2	10,6	23,8	41,8	10,3	0,1
Da budu poznanici	4,8	5,3	10,8	24,3	44,7	10,1	0,1
Da budu radne kolege	5,0	5,4	10,5	22,5	46,0	10,5	0,1
Da budu prijatelji	5,3	7,6	12,2	25,9	37,2	11,6	0,1
Da stupe u bračne odnose	9,2	12,3	16,8	20,3	21,7	19,6	0,1

MAĐARI

- Pripadnici mađarske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 79,9% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za oko 12% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 22). Ukoliko se uporede isti podaci, ali samo po modalitetu *potpuno se slažem*, razlika je još upečatljivija: 85,7% ispitanika bi prihvatilo suživot u zajedničkoj zemlji, a pretpostavljaju da bi to prihvatilo tek 61,2% njihovih poznanika (Grafikon 5). 79,4% poznanika ispitanika bi prihvatilo pripadnike mađarske manjine za susede, što je manje za 12,7% u odnosu na lične stavove ispitanika (Tabela 22).
- Ispitanici pretpostavljaju da bi Mađari kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 80,3% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 22).
- Poznanstvo sa Mađarima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 81,1% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što se razlikuje od ličnih stavova ispitanika – 94,3%. Mađara bi za prijatelja prihvatilo 77,1% poznanika ispitanika, što je manje za oko 15% u odnosu na lične stavove ispitanika (92,7) (Tabela 22 i Grafikon 7).
- 55,3% (kumulativno *donekle* i *u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Mađara, odnosno Mađaricu

za supružnika, a njih 8,2% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 22). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na izraženu disproporciju u stavovima, jer 60,2% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima mađarske nacionalnosti, a pretpostavlja da bi tek 36,0% njihovih poznanika sklopilo istu takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

Tabela 22

MAĐARI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj državi	1,1	1,6	6,7	18,7	61,2	10,4	0,2
Da živi u istom susedstvu	1,3	1,5	7,0	18,7	60,7	10,6	0,2
Da budu poznanici	1,0	1,1	6,6	17,9	63,2	10,1	0,2
Da budu radne kolege	1,1	1,2	6,6	17,2	63,1	10,5	0,2
Da budu prijatelji	1,1	2,1	8,0	20,2	56,9	11,5	0,2
Da stupe u bračne odnose	2,6	5,6	15,3	19,3	36,0	21,1	0,2

ROMI

- Pripadnici romske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 63,8% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za oko 23% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 23). Ukoliko se uporede isti podaci, ali samo po modalitetu *potpuno se slažem*, razlika je još upečatljivija: 79,5% ispitanika bi prihvatilo suživot u zajedničkoj zemlji, a pretpostavljaju da bi prihvatilo tek 44,4% njihovih poznanika (Grafikon 5). Romi su poželjni susedi za 45,1% poznanika ispitanika, što je manje za oko 35% manje u odnosu na iskazane lične stavove (Tabela 23). Ukoliko poredimo odgovore samo po modalitetu *slažem se u potpunosti* razlika je još upečatljivija, jer 65,5% ispitanika bi prihvatilo Roma za suseda, a 25,1% njima bliskih osoba to ne bi prihvatilo (Uporediti tabele 16 i 23).
- Ispitanici pretpostavljaju da bi Romi kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 51,6% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 23).
- Poznanstvo sa Romima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 53,9% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*)

njihovih poznanika, što se razlikuje od ličnih stavova ispitanika – 85,5%. Roma bi za prijatelja u potpunosti prihvatilo 24,4% poznanika ispitanika, što je manje za 45,7% u odnosu na lične stavove ispitanika (70,1) (Tabela 23 i Grafikon 7).

- 15,4% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Roma, odnosno Romkinju za supružnika, a njih 47,8% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 23). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na izraženu disproporciju u stavovima, jer 28,5% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima romske nacionalnosti, a pretpostavlja da bi samo 7,0% njihovih poznanika takođe sklopilo takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

Tabela 23

ROMI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj državi	5,8	8,0	11,1	19,4	44,4	11,0	0,3
Da živi u istom susedstvu	9,4	17,8	15,0	20,0	25,1	12,5	0,2
Da budu poznanici	6,8	11,2	15,5	22,7	31,2	12,3	0,2
Da budu radne kolege	7,4	11,7	16,4	21,1	30,5	12,7	0,2
Da budu prijatelji	8,4	15,2	17,7	18,8	24,4	15,1	0,4
Da stupe u bračne odnose	22,4	25,4	14,3	8,4	7,0	22,3	0,3

RUMUNI

- Pripadnici rumunske nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 76,9% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za 14,4% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 24). Ukoliko se uporede isti podaci, ali samo po modalitetu *potpuno se slažem*, razlika je i dalje upečatljiva: 85,6% ispitanika bi prihvatilo suživot u zajedničkoj zemlji, a pretpostavljaju da to bi prihvatilo tek 60,0% njihovih poznanika (Grafikon 5). Rumuni su poželjni susedi za 76,5% poznanika ispitanika, što je manje za oko 10% manje u odnosu na iskazane lične stavove (Tabela 24).

- Ispitanici pretpostavljaju da bi Rumuni kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 77,5% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 24).
- Poznanstvo sa Rumunima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 77,6% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što se razlikuje od ličnih stavova ispitanika – 93%. Rumuna bi za prijatelja prihvatilo 74,6% poznanika ispitanika, što je manje za 16,8% u odnosu na lične stavove ispitanika (91,4%). (Tabela 24 i Grafikon 7).
- 52,6% (kumulativno *donekle i u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Rumuna, odnosno Rumunku za supružnika, a njih 7,7% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 24). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na disproporciju u stavovima, jer 55,8% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima rumunske nacionalnosti, a pretpostavlja da bi tek 34,9% njihovih poznanika takođe sklopilo takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

Tabela 24

RUMUNI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj državi	1,1	1,7	8,3	16,9	60,0	11,8	0,2
Da živi u istom susedstvu	1,1	1,6	8,6	17,3	59,2	12,0	0,3
Da budu poznanici	0,9	1,2	8,4	17,7	59,9	11,8	0,2
Da budu radne kolege	1,2	1,4	8,0	17,0	60,5	11,8	0,2
Da budu prijatelji	0,9	1,9	9,2	19,5	55,1	13,3	0,2
Da stupe u bračne odnose	2,8	4,9	16,9	17,7	34,9	22,6	0,2

SLOVACI

- Pripadnici slovačke nacionalne manjine su poželjni sugrađani za 81,2% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) osoba bliskih ispitanicima, što je za 12,8% niže u odnosu na lične iskaze ispitanika (Tabela 25). Ukoliko se uporede isti podaci, ali samo po modalitetu *potpuno se slažem*, razlika je nešto veća: 88,8% ispitanika bi prihvatilo suživot u zajedničkoj zemlji, a pretpostavljaju da to bi prihvatilo i 66,1% njihovih poznanika (Grafikon 5).

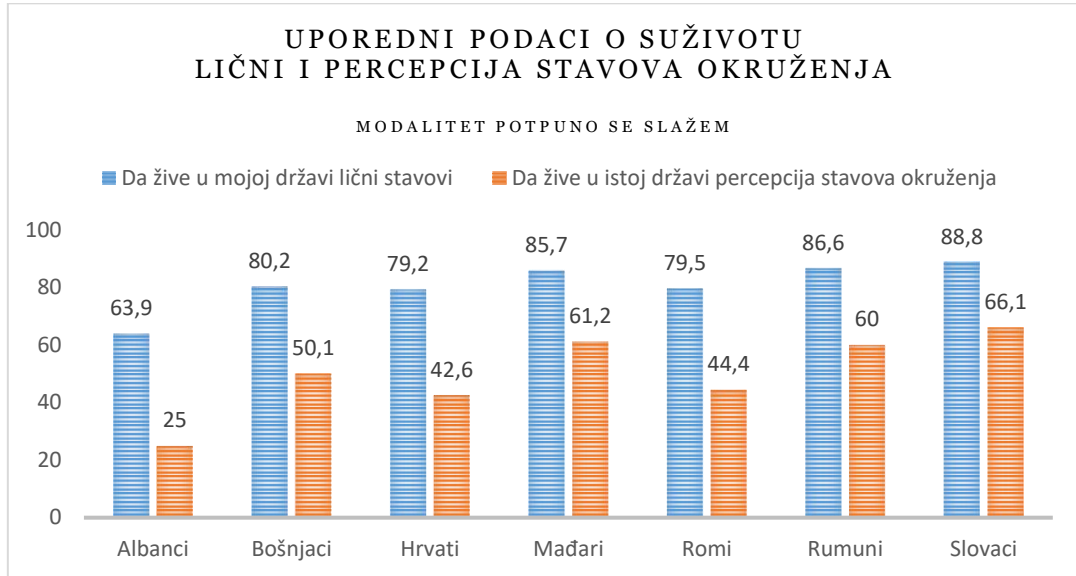
Slovaci su poželjni susedi za 80,7% poznanika ispitanika, što je za 13,2% manje u odnosu na iskazane lične stavove (Tabela 25).

- Ispitanici pretpostavljaju da bi Slovaci kao kolege na poslu bili prihvatljivi za 81,5% (zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) njima bliskih osoba (Tabela 25).
- Poznanstvo sa Slovacima bi, prema mišljenju ispitanika, prihvatilo 81,9% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem*, *slažem se u potpunosti*) njihovih poznanika, što se razlikuje od ličnih stavova ispitanika – 95,4%. Slovaka bi za prijatelja prihvatilo 78,6% poznanika ispitanika, što je manje za 15,4% u odnosu na lične stavove ispitanika (94%). (Tabela 25 i Grafikon 7).
- 59,8% (kumulativno *donekle* i *u potpunosti se slažem*) poznanika ispitanika srpske nacionalnosti bi prihvatilo Slovaka, odnosno Slovakinju za supružnika, a njih 5,1% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) to ne bi učinilo (Tabela 25). Poređenje ličnih stavova i pretpostavljenih stavova bliskih osoba po modalitetu *u potpunosti se slažem* ukazuje na disproporciju u stavovima, jer 61,1% ispitanika bi bilo u braku sa pripadnicima slovačke nacionalnosti, a pretpostavlja da bi tek 41,2% njihovih poznanika takođe sklopilo takvu bračnu zajednicu (Grafikon 6).

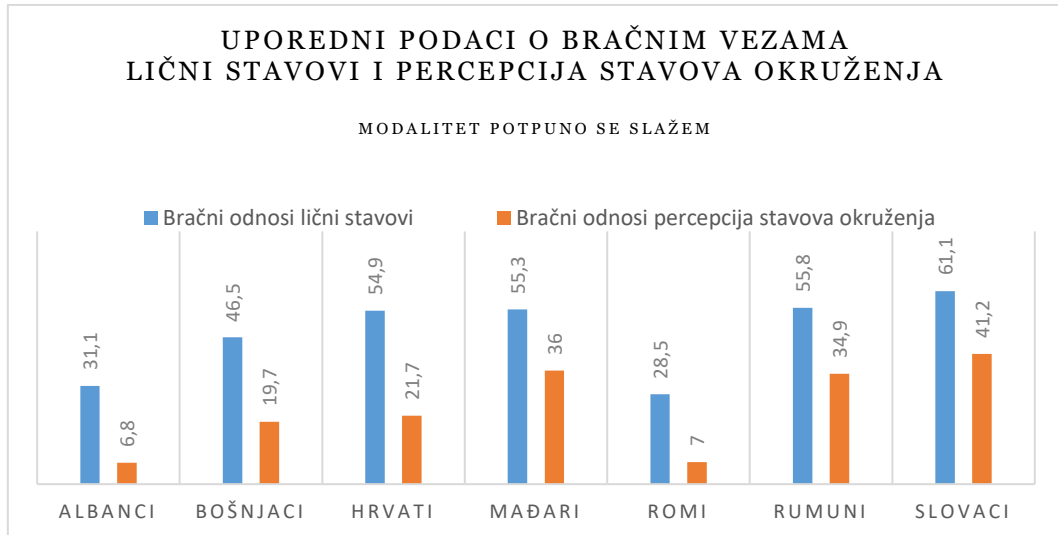
Tabela 25

SLOVACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Da žive u istoj državi	0,5	0,6	5,8	15,1	66,1	11,6	0,2
Da žive u istom susedstvu	0,5	0,9	5,8	15,4	65,3	11,8	0,2
Da budu poznanici	0,4	0,4	5,7	16,1	65,8	11,4	0,2
Da budu kolege	0,6	0,5	5,3	15,7	65,8	11,9	0,2
Da budu prijatelji	0,6	0,7	7,0	16,5	62,1	12,9	0,2
Da stupe u bračne odnose	2,1	3,0	13,5	18,6	41,2	21,4	0,2

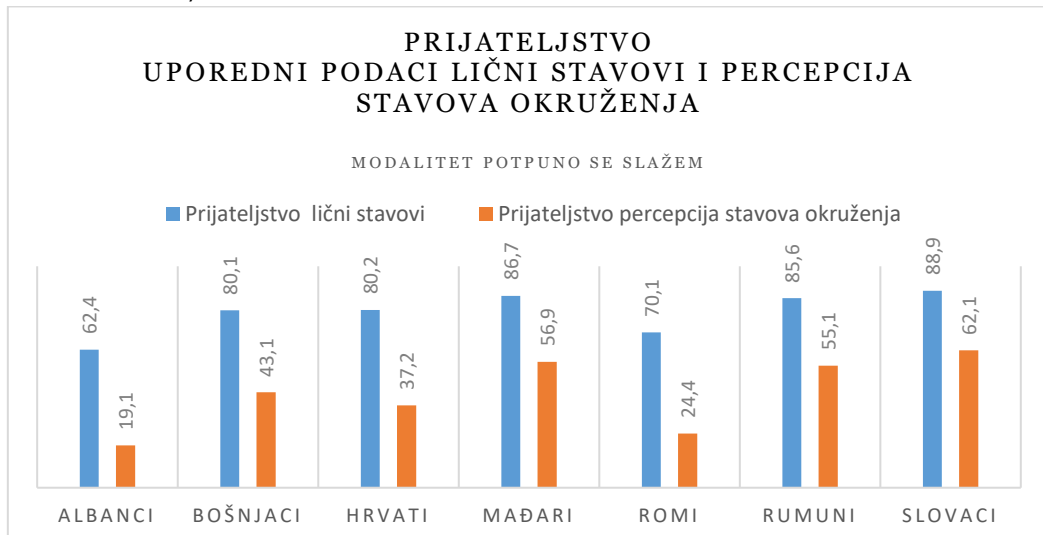
Grafikon 5

Grafikon 6

Grafikon 7

ZAKLJUČAK 4

- Na osnovu percipiranih stavova o (ne)prihvatanju socijalnih odnosa sa pripadnicima uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina zaključuje se da u postoji izražena socijalna distanca ispitanika srpske nacionalnosti prema pripadnicima nacionalnih manjina.
- Srednja vrednost prihvatanja pripadnika nacionalne manjine za supružnika na osnovu percipiranih stavova iznosi 23,9%, a srednja vrednost na osnovu percipiranih stavova prihvatanja pripadnika nacionalne manjine za prijatelja iznosi 42,5%.

IV.3.1.1.5. Afirmativne politike

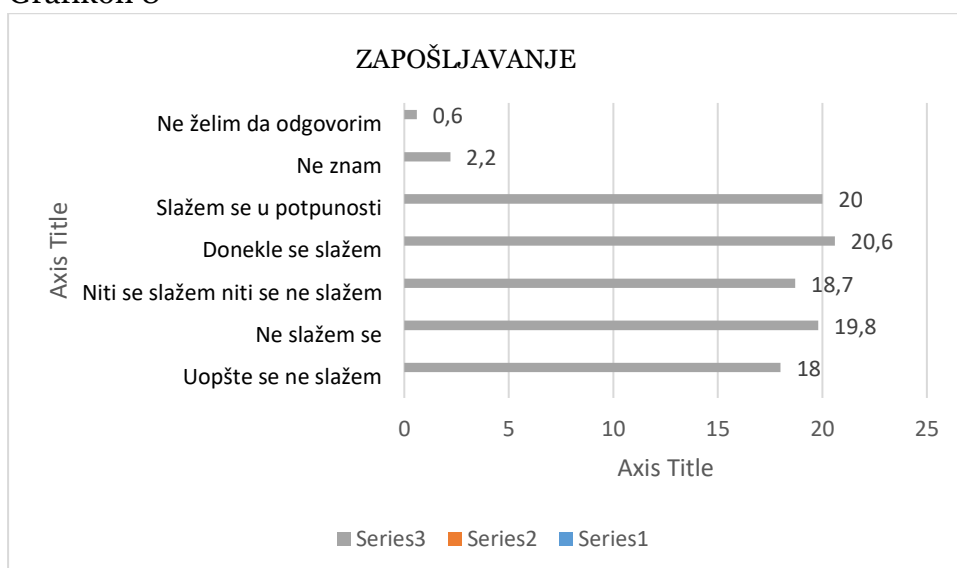
Tabela 26

STAVOVI VEĆINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
18,0	19,8	18,7	20,6	20,0	2,2	0,6
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
12,9	11,9	14,5	21,6	37,1	2,3	0,3
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
13,2	11,5	14,8	21,4	36,2	2,6	0,4
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
2,3	1,8	2,3	7,3	85,6	0,4	0,3
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
8,8	8,5	12,7	25,0	40,0	4,6	0,4

Afirmativne mere

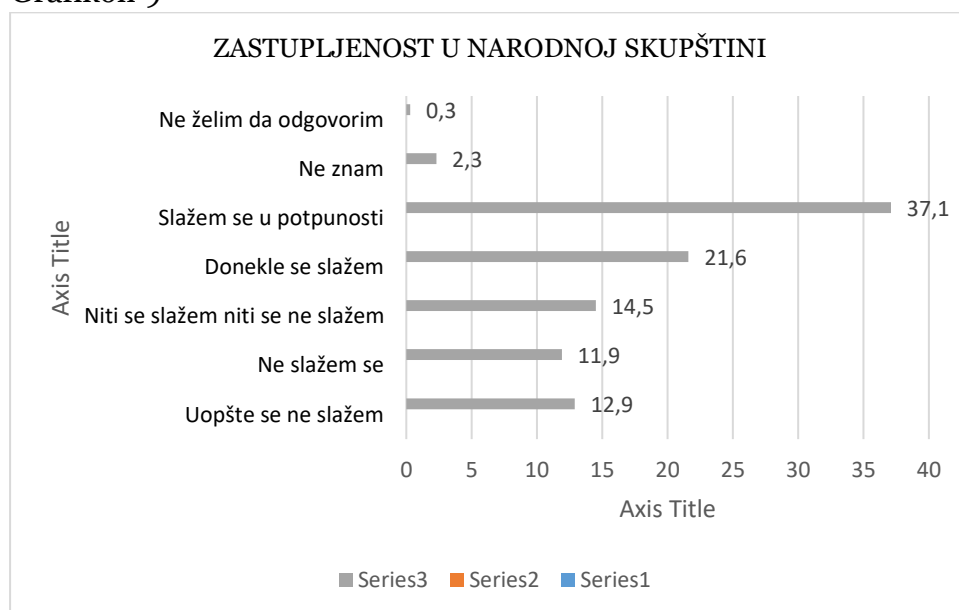
Ispitanici srpske nacionalnosti imaju uravnotežen stav u odnosu na primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja podržava 40,6% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika. Nešto manji procenat ispitanika 37,8 ne podržava iste mere, a njih 18,7% je neopredeljeno.

Grafikon 8

Pripadnici nacionalnih manjina, odnosno političke stranke nacionalnih manjina, koje u smislu člana 3. Zakona o političkim strankama²⁵ i člana 81. Zakona o izboru narodnih poslanika²⁶ zastupaju interese nacionalnih manjina, imaju podršku 58,7 (kumulativno *slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) ispitanika. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasna petina ispitanika 24,8% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*), a njih 14,5% je neopredeljeno. Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 11 koji ukazuje na to da čak 92,9% ispitanika srpske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 9

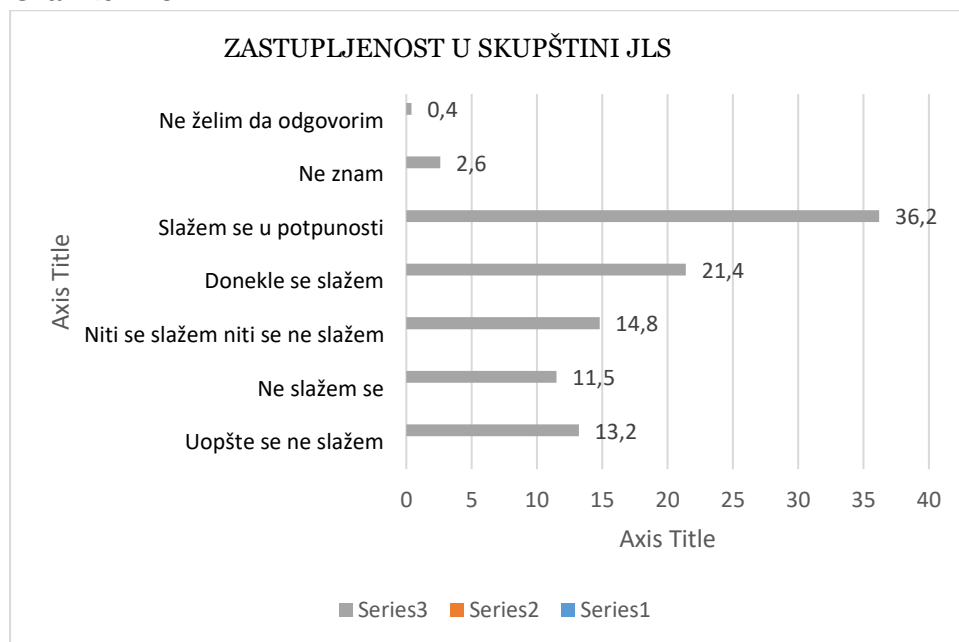

57,6% (kumulativno *slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) ispitanika smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave. Otprilike petina ispitanika 24,7% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) nije saglasna sa ovom afirmativnom merom, a 14,8% ispitanika je neopredeljeno.

²⁵ „Sl. glasnik RS“, br. 36/2009 i 61/2015 - odluka US

²⁶ „Sl. glasnik RS“, br. 35/2000, 57/2003 - odluka USRS, 72/2003 - dr. zakon, 75/2003 - ispr. dr. zakona, 18/2004, 101/2005 - dr. zakon, 85/2005 - dr. zakon, 28/2011 - odluka US, 36/2011, 104/2009 - dr. zakon, 12/2020 i 68/2020)

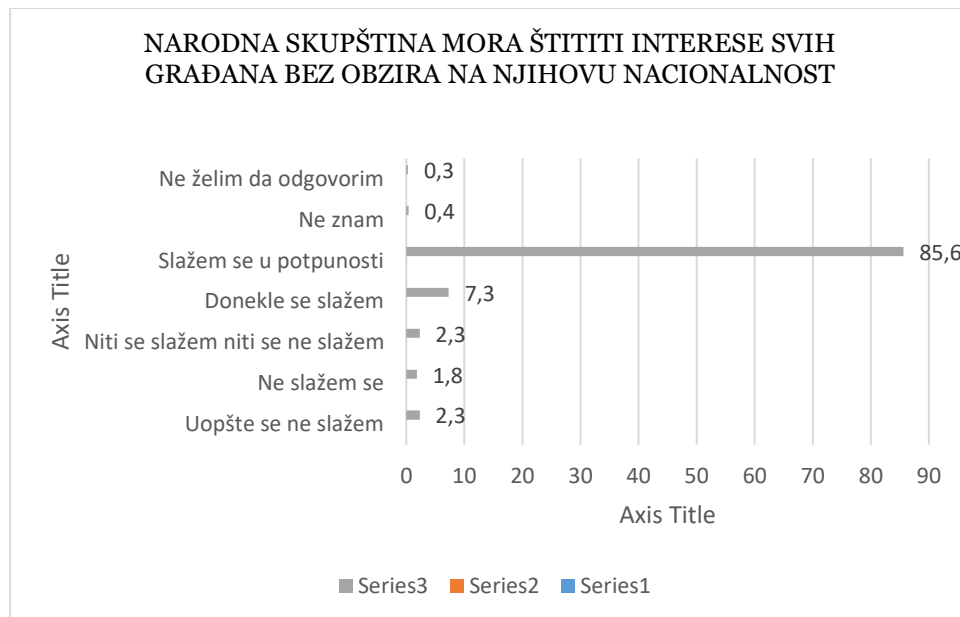
Grafikon 10

POLITIČKI UTICAJ

Većina ispitanika, njih 92,9% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

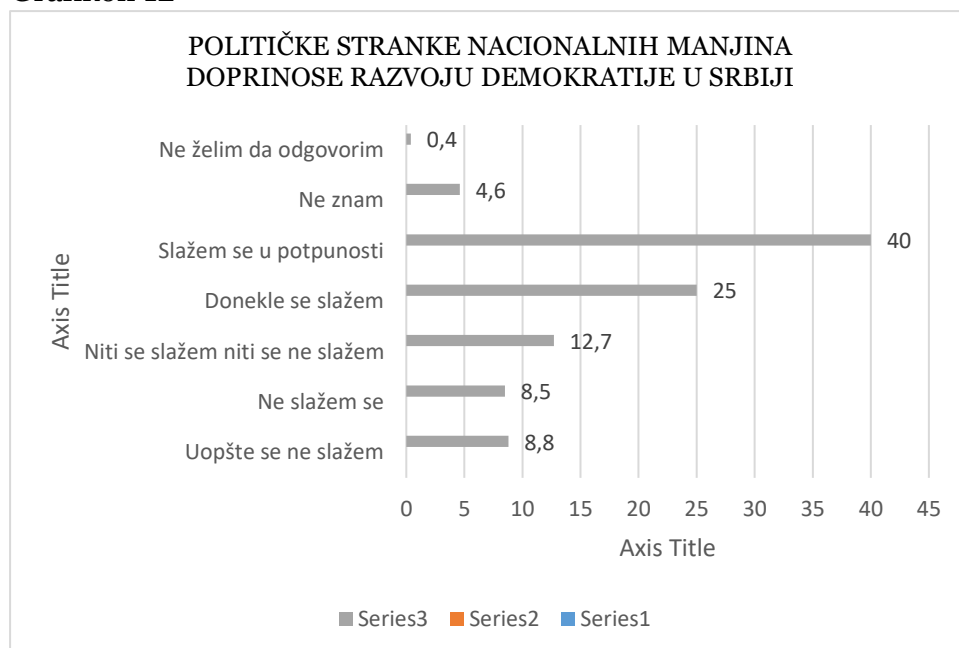
Grafikon 11

Većina ispitanika, njih 65% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju

demokratije u Srbiji; 17,3% (*kumulativno ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ispitanika smatra suprotno, a 12,7% njih je neopredeljeno.

Grafikon 12

ZAKLJUČAK

- Ispitanici srpske nacionalnosti ne podržavaju afirmativne mere u oblasti zapošljavanja nacionalnih manjina u meri koja bi obezbedila njihovu integraciju.
- Ispitanici smatraju da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije, ali prevladava stav da Narodna skupština mora da donosi zakone i druge odluke koji zastupaju interese građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

IV.3.1.1.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika srpske nacionalnosti prema društvenim ulogama pripadnika nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi pripadnika srpske nacionalnosti o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 27

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	34,0	18,3	8,8	8,7	24,7	4,1	1,2
Predsednik Vlade	31,1	16,6	9,7	8,6	29,7	3,1	1,2
Ministar	23,9	10,0	8,6	12,2	42,0	2,5	0,9
Predsednik opštine u kojoj živim	25,2	12,1	9,1	11,5	38,4	2,8	0,8
Nastavnik ili profesor mojoj deci	15,0	5,1	8,6	12,4	55,5	2,4	0,8
Izabrani lekar	13,6	4,8	7,9	8,9	61,5	2,4	0,8
BOŠNJACI							
Predsednik države	22,7	16,8	11,4	10,6	34,0	3,5	1,1
Predsednik Vlade	19,7	13,9	10,0	12,0	41,0	22,7	0,8
Ministar	13,1	7,2	8,9	13,8	54,2	2,0	0,8
Predsednik opštine u kojoj živim	13,6	9,7	9,4	12,3	51,9	2,4	0,7
Nastavnik ili profesor mojoj deci	5,9	3,4	6,1	12,8	69,8	1,4	0,5
Izabrani lekar	4,8	1,6	6,1	10,0	75,5	1,2	0,7
HRVATI							
Predsednik države	28,4	17,1	9,4	9,0	31,9	3,2	1,0
Predsednik Vlade	24,4	14,4	9,0	10,0	39,1	2,4	0,8
Ministar	18,7	8,3	8,3	12,2	49,8	2,0	0,7
Predsednik opštine u kojoj živim	17,3	9,8	9,0	12,2	49,0	2,1	0,7
Nastavnik ili profesor mojoj deci	8,5	3,6	6,4	11,7	67,4	1,7	0,6
Izabrani lekar	6,8	2,4	6,1	9,8	72,9	1,4	0,6

MAĐARI							
Predsednik države	21,0	18,0	10,6	10,5	36,1	3,1	0,7
Predsednik Vlade	17,7	13,9	10,3	11,5	43,3	2,5	0,7
Ministar	10,9	6,1	8,5	14,9	57,0	2,1	0,5
Predsednik opštine u kojoj želim	11,1	7,7	9,0	14,3	55,0	2,3	0,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,9	2,0	6,1	12,8	73,3	1,6	0,3
Izabrani lekar	2,2	1,5	4,9	10,5	78,9	1,6	0,4
ROMI							
Predsednik države	20,8	14,3	11,1	11,9	37,6	3,5	0,8
Predsednik Vlade	18,4	13,0	9,7	11,5	44,0	2,7	0,7
Ministar	14,0	5,8	10,1	12,8	54,7	1,9	0,6
Predsednik opštine u kojoj želim	14,5	8,2	9,3	12,5	53,1	2,0	0,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	7,0	2,4	8,4	11,1	68,8	1,9	0,4
Izabrani lekar	6,8	2,9	7,5	10,5	69,9	1,8	0,6
RUMUNI							
Predsednik države	19,9	17,1	11,3	10,6	36,3	4,1	0,6
Predsednik Vlade	16,7	15,4	10,5	11,0	42,4	3,5	0,5
Ministar	11,6	6,9	9,8	12,8	55,5	3,1	0,5
Predsednik opštine u kojoj želim	10,8	9,3	10,1	13,1	53,4	2,9	0,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,5	2,6	6,8	11,5	73,1	2,1	0,3
Izabrani lekar	2,5	1,7	6,1	9,0	78,3	2,1	0,4
SLOVACI							
Predsednik države	18,3	17,2	10,8	10,9	39,1	3,1	0,7
Predsednik Vlade	16,2	14,1	9,4	10,8	46,2	2,7	0,6
Ministar	10,1	5,9	9,7	13,9	57,7	2,1	0,6
Predsednik opštine u kojoj želim	9,7	7,7	9,0	14,0	56,5	2,4	0,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,0	1,7	5,7	10,9	76,8	1,5	0,4
Izabrani lekar	2,0	1,6	4,7	9,2	80,6	1,5	0,5

PRESEDNIK/PRESEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici su iskazali prema pripadniku slovačke nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 39,1% njih bi podržalo da Slovak bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se i slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 50%. Međutim, 35,5% ispitanika nije saglasno da Slovak obavlja funkciju predsednika države, a njih 10,8% nije opredeljeno.

Pripadnik romske nacionalne manjine je drugi rangiran, odnosno 37,6% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 49,5% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin romske nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije. Međutim 35,1% ispitanika ne podržava pripadnika romske nacionalnosti na funkciji predsednika, a još 11,1% ispitanika je neodlučno.

Pripadnik rumunske nacionalne manjine ima poverenje 36,3%, odnosno 46,9% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 37% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 11,3% je neodlučno.

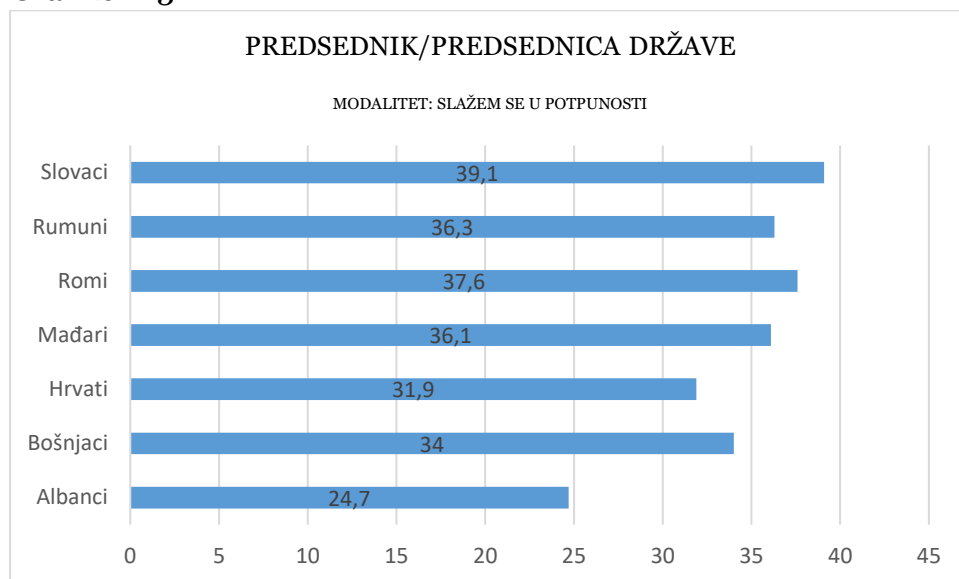
Mađar/Mađarica je prema mišljenju 36,1% ispitanika u modalitetu *slažem se u potpunosti* i 46,6% u zbiru modaliteta *donekle se slažem i slažem se u potpunosti* ostvario poverenje ispitanika za funkciju predsednika države; 39% ispitanika ne bi podržalo predstavnika mađarske nacionalne manjine na ovoj funkciji, a 10,6% je neodlučno.

Nešto manje poverenja ispitanici imaju u pripadnike bošnjačke i hrvatske nacionalne manjine. Bošnjaka bi na funkciji predsednika podržalo 34% ispitanika, kumulativno 44,6, a Hrvata 31,9%, kumulativno 40,9%. Bošnjaka na funkciji predsednika ne bi podržalo 39,5%, a Hrvata 45,5% ispitanika.

Najmanje poverenja na funkciji predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 24,7%, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 33,4%. Veći broj ispitanika, 52,3%, nije saglasno da pripadnik albanske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 8,8%.

Grafikon 13

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA VLADE

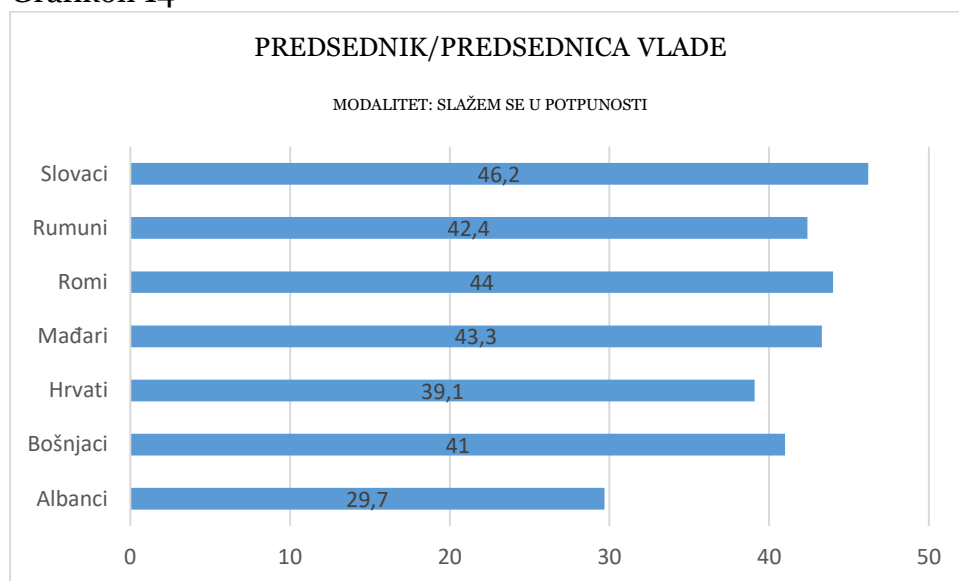
Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima slovačke i romske nacionalne manjine. Slovak je poželjan za premijera prema odgovorima 46,2%, odnosno 57% (kumulativno) ispitanika. Trećina ispitanika, 30,3%, ne bi poverilo predstavniku slovačke nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Na toj funkciji 44,0%, odnosno 55,5% ispitanika bi rado videla pripadnika romske nacionalnosti, a suprotan stav ima 31,4 ispitanika.

Poverenje u pripadnike mađarske ili rumunske nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika rumunske nacionalne manjine ima 42,4%, odnosno 53,4% ispitanika. Pripadnika mađarske nacionalne manjine podržalo bi 43,3%, odnosno 54,8% (kumulativno) za predsednika Vlade; 32,1% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika rumunske manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku mađarske manjine poverenje je uskratilo 31,6% ispitanika.

Pripadnik bošnjačke nacionalne manjine je dobio poverenje 41%, odnosno 53% (kumulativno) ispitanika, a pripadnik hrvatske manjine nešto manje: 39,1%, odnosno 49,1% (kumulativno). Suprotno tome, 33,6% ispitanika smatra da Bošnjak nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a isto za pripadnika hrvatske nacionalne manjine smatra 38,8% ispitanika.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci, jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 29,7%, odnosno 38,3% (kumulativno) ispitanika, a protivi se njih 47,7%.

Grafikon 14

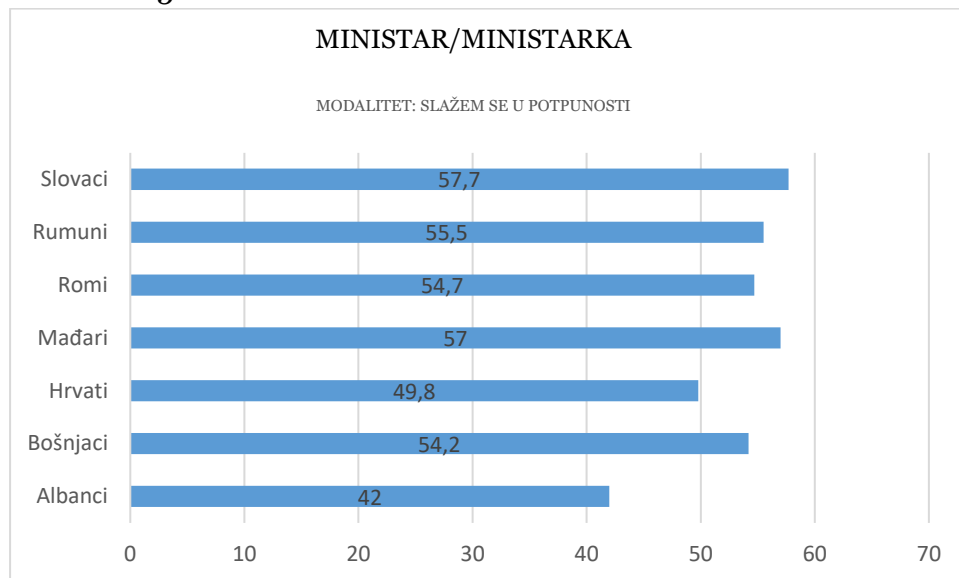

MINISTAR/MINISTARKA

Slični stepen poverenja za obavljanje funkcije ministra ostvarili su pripadnici slovačke (57,7%; kumulativno 71,6%), mađarske (57%; kumulativno 71,9%), rumunske (55,5%; kumulativno 68,3%) i romske (54,7%; kumulativno 67,5%) nacionalne manjine. Protivi se 16% ispitanika u pogledu izbora Slovaka, 17% u pogledu izbora Mađara, 18,5% u pogledu izbora Rumuna i 19,8% u pogledu izbora Roma. Nešto manji stepen podrške ispitanici su iskazali u vezi sa Bošnjakom na ministarskoj funkciji, saglasno je 54,2%, odnosno 68% (kumulativno) ispitanika, a tome se protivi njih 20,3%.

Najniži stepen podrške su ostvarili pripadnici hrvatske i albanske nacionalne manjine. Na funkciji ministra pripadnika hrvatske nacionalne manjine podržalo bi 49,8%, odnosno 62% ispitanika, a tome bi se protivilo njih 27%. Pripadnika albanske nacionalne manjine na mestu ministra podržava 42%, odnosno 54,2% ispitanika, a njih 33,9% nije saglasno.

Grafikon 15

PREDSEDNIK OPŠTINE

Sličan stepen poverenja ispitanici su iskazali i kada je u pitanju funkcija predsednika opštine u kojoj žive. Najveće poverenje je dobio pripadnik slovačke nacionalne manjine 56,5%, odnosno 70,5% (kumulativno), potom mađarske nacionalne manjine koji je poželjan predsednik lokalne samouprave za 55%, odnosno 69,3% (kumulativno) ispitanika. Negativan stav je iskazalo 17,4% ispitanika u slučaju Slovaka, a 18,8% u vezi sa iskazivanjem poverenja pripadniku mađarske nacionalne manjine.

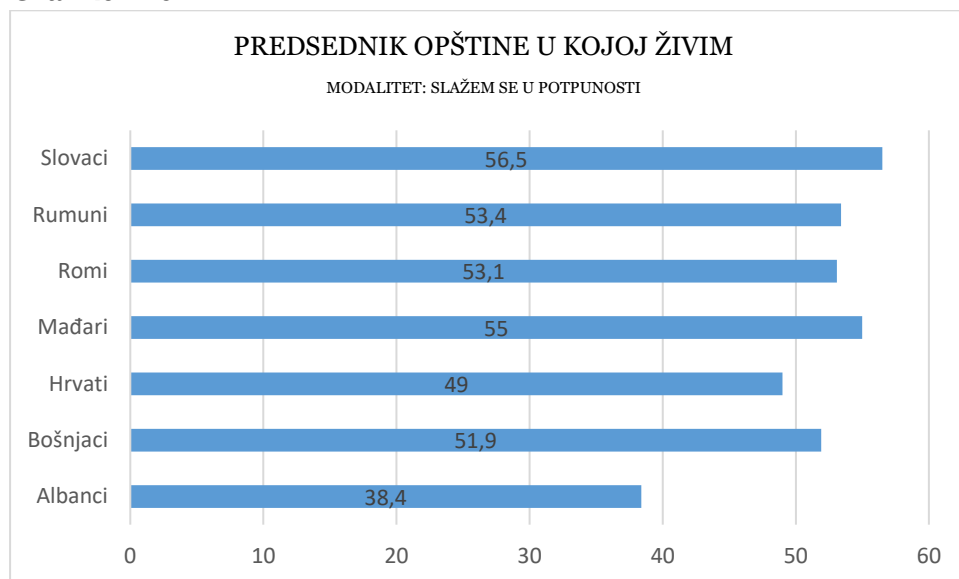
Pripadnik rumunske nacionalne manjine je na funkciji predsednika opštine u kojoj ispitanik živi viđen od 53,4%, odnosno 66,5% (kumulativno) ispitanika. Nepoverenje u njega na mestu predsednika opštine ima 20,1% ispitanika.

Ispitanici su iskazali poverenje u predstavnika romske nacionalne manjine na funkciji predsednika opštine sa 53,1%, odnosno 65,6% iskaza, a tome se protivi 22,7% ispitanika.

Pripadnicima bošnjačke i hrvatske nacionalne manjine poverenje je dalo 51,9% (kumulativno 64,2%), odnosno 49% (kumulativno 61,2%); 27,1% ispitanika ne podržava pripadnika hrvatske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Bošnjak nema poverenje 23,3% ispitanika.

Najzad, poverenje pripadniku albanske nacionalne manjine na mestu predsednika opštine ukazalo je 38,4%, odnosno 49,9% (kumulativno) ispitanika; 37,3% ispitanika se protivi tome da Albanac bude predsednik opštine u kojoj živi.

Grafikon 16

NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje u vezi sa nastavnikom sopstvene dece ispitanici su iskazali prema pripadnicima slovačke nacionalne manjine, 76,8% (slažem se u potpunosti) i 87,7% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*); 4,7% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku slovačke nacionalnosti.

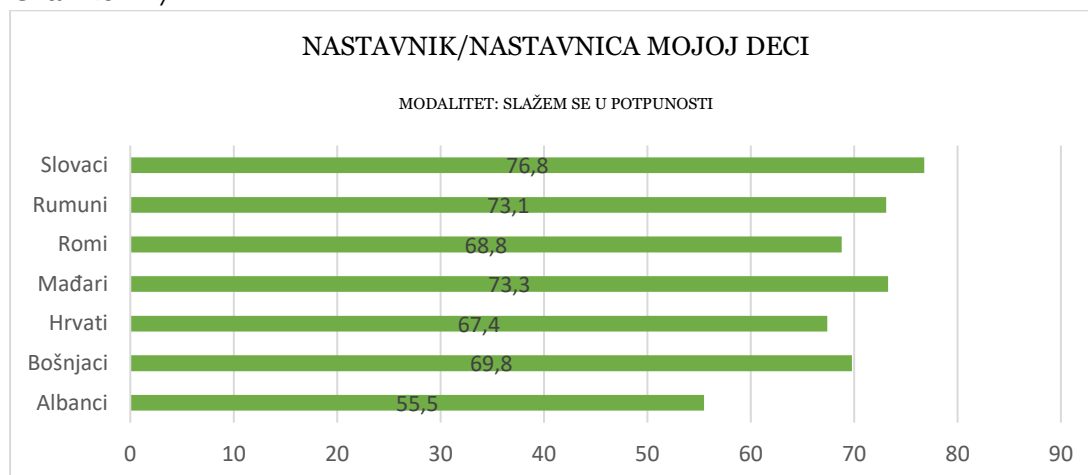
73,3%, odnosno 86,1% (kumulativno) ispitanika je podržalo za nastavnika pripadnika mađarske nacionalnosti, a 73,1%, odnosno 84,6% (kumulativno) ispitanika ima poverenje u nastavnika pripadnika rumunske nacionalne manjine; 5,9% ispitanika se protivi izboru nastavnika mađarske, a 6,1% rumunske nacionalnosti.

Nastavnik bošnjačke nacionalnosti je prihvatljiv za 69,8%, odnosno 82,6 (kumulativno) ispitanika, a Rom ili Romkinja su prihvatljivi kao nastavnici za 68,8%, odnosno 79,9% (kumulativno) ispitanika. Za 9,4% ispitanika pripadnik romske nacionalne manjine nije prihvatljiv kao nastavnik njihove dece.

Ispitanici poverenje u nastavnika pripadnika hrvatske nacionalne manjine iskazuju u procentu od 67,4% odnosno 79,1% (kumulativno), a nepoverenje iskazuju 12,1% ispitanika.

Najmanje poverenja ispitanici imaju prema nastavniku albanske nacionalnosti - 55,5% ili 67,9% (kumulativno) je saglasno da Albanac bude nastavnik njihovoj deci, a 20,1% nije saglasno sa tim.

Grafikon 17

IZABRANI LEKAR

Slovaci su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 80,6%, odnosno 89,8% (kumulativno) ispitanika to podržava, a 3,6% ne podržava.

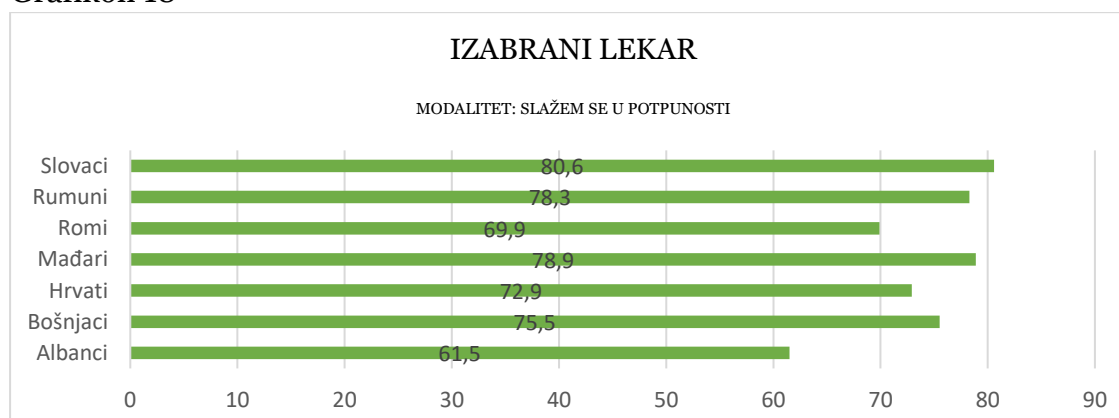
Pripadnici mađarske nacionalne manjine sa 78,9%, odnosno 89,4% (kumulativno) podrške ispitanika su sledeća rangirana nacionalna manjina. Izabranog lekara mađarske nacionalnosti ne bi podržalo 3,7% ispitanika.

Pripadnika rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 78,3%, odnosno 87,3 (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 4,2%.

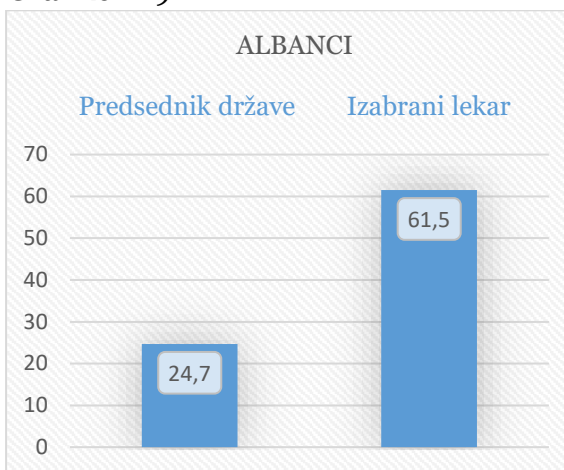
Lekara bošnjačke nacionalnosti izabralo bi 75,5%, odnosno 85,5% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 6,4%. Doktora hrvatske nacionalnosti bi izabralo 72,9%, odnosno 82,7 (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo 9,2% ispitanika. Lekara romske nacionalnosti prihvatilo bi 69,9, odnosno 80,4% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 9,7%.

Najmanje poverenja ispitanici imaju u lekara albanske nacionalnosti kojeg bi izabralo 61,5%, odnosno 70,4% ispitanika, a ne bi ga izabralo 18,4%.

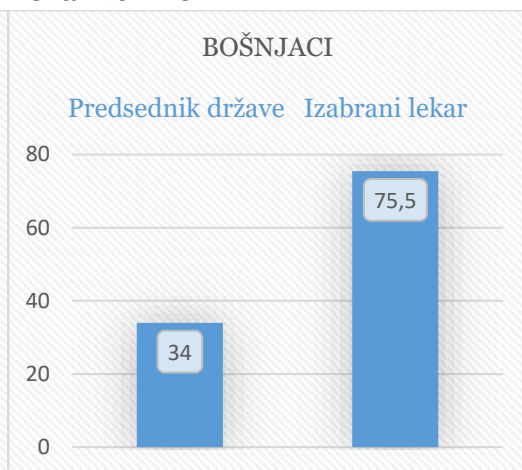
Grafikon 18

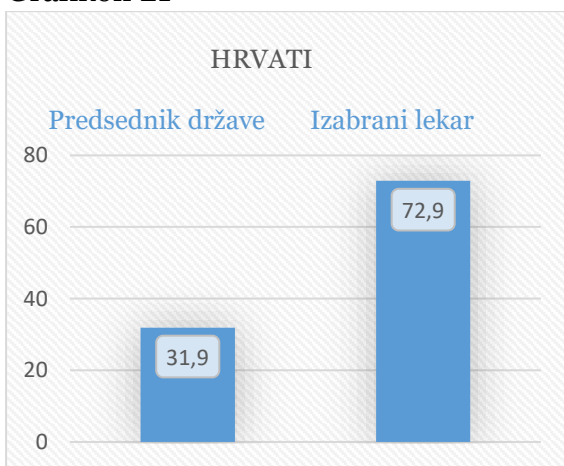
Grafikon 19

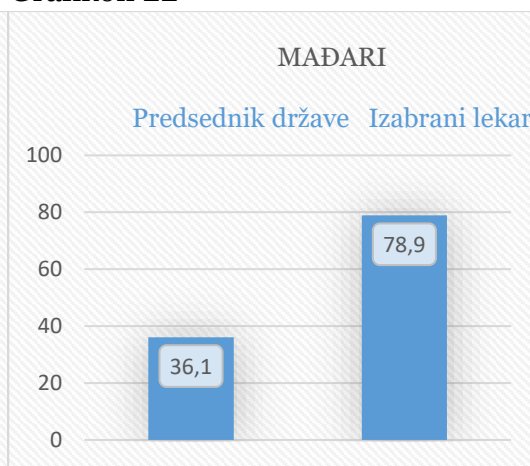
Grafikon 20

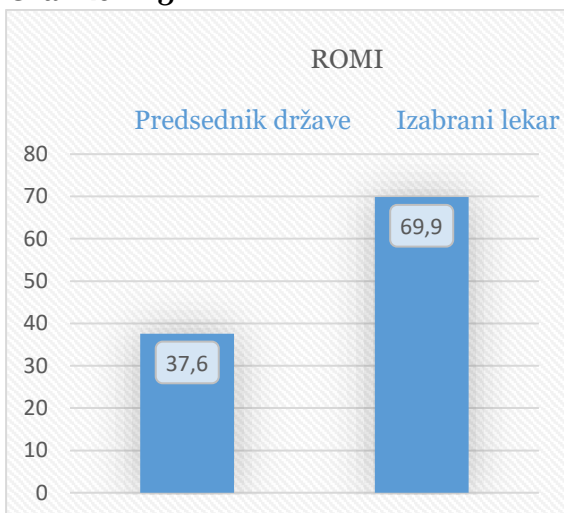
Grafikon 21

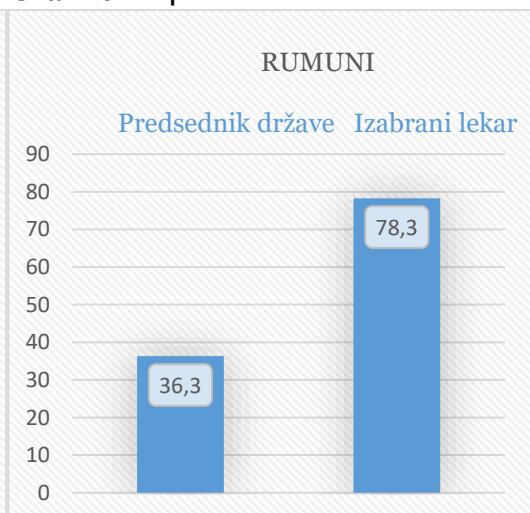
Grafikon 22

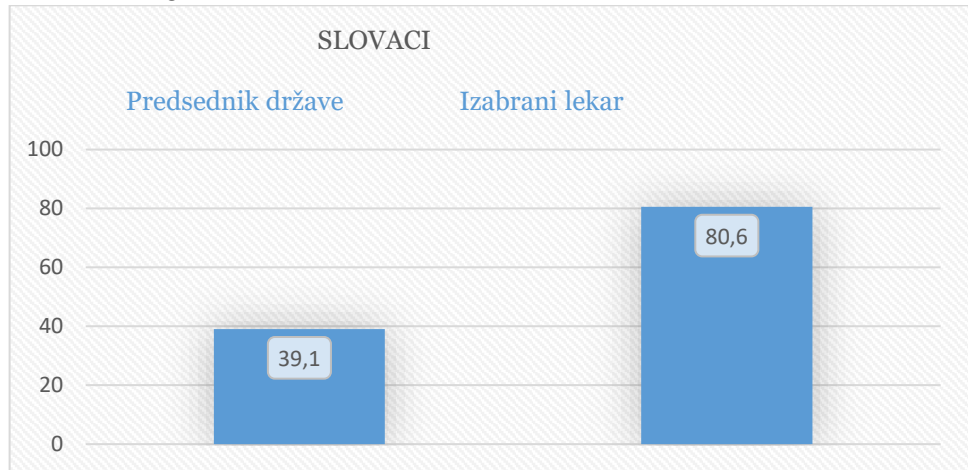
Grafikon 23

Grafikon 24

Grafikon 25

ZAKLJUČAK 5

- Ispitanici srpske nacionalnosti s većim poverenjem prihvataju pripadnike nacionalnih manjina na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik), a s manjim na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...)
- Poverenje većine da pripadnici nacionalnih manjina obavljaju javne političke funkcije ne prelazi 40%.
- Najviše poverenja ispitanici imaju u pripadnike slovačke nacionalne manjine kako u vezi sa obavljanjem političkih, tako i u vezi sa zauzimanjem neposrednih društvenih uloga.
- Pripadnici romske nacionalne manjine su ostvarili veći stepen poverenja za obavljanje javnih političkih uloga u odnosu na neposredne uloge.
- Najmanje poverenje ispitanici su iskazali prema pripadnicima albanske nacionalne manjine.

IV.3.1.1.7. Svakodnevna upotreba jezika i jezik obrazovanja nacionalnih manjina

Tabela 28

JEZIK U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI							
Srpski	Albanski	Bosanski	Hrvatski	Mađarski	Romski	Rumunski	Slovački
99,7		0,05		0,2			0,05

Tabela 29

JEZIK OBRAZOVANJA PRIPADNIKA NACIONALNIH MANJINA							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Obrazovanje isključivo na jeziku nacionalne manjine	30,0	36,5	12,8	14,2	4,5	2,0	0
Dvojezično obrazovanje	3,9	2,4	5,0	16,3	71,2	1,2	0

Ispitanici srpske nacionalnosti, čak i oni čiji identiteti su pored srpskog ukorenjeni u identitetima drugih etničkih grupa koje tradicionalno žive u Srbiji, u svakodnevnoj komunikaciji koriste srpski - 99,7%.

Ispitanici ne podržavaju obrazovanje učenika i studenata pripadnika nacionalnih manjina isključivo na njihovim maternjim jezicima. Takvom načinu obrazovanja protivi se 66,5% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ispitanika. Obrazovanje isključivo na jeziku nacionalne manjine podržava 18,7% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*), a neodlučnih je 12,8%.

Dvojezično obrazovanje podržava 87,5% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika. Dvojezičnom obrazovanju se protivi 6,3% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ispitanika, a neodlučnih je 5%.

ZAKLJUČAK 5

- Većina ispitanika podržava dvojezični model obrazovanja nacionalnih manjina koji ima veći integracioni potencijal.

IV.3.1.1.7. Diskriminacija

Većina ispitanika, njih 60,5%, smatra da su ravnopravni građani Republike Srbije (Tabela 30), a približno isto toliko ispitanika 60,3% nikada nije bilo diskriminirano, ali sa posrednom ili neposrednom diskriminacijom se suočilo 31,3% ispitanika (Tabela 31). Osnov njihove diskriminacije je i u vezi sa:

- rasom (boja kože) 2,5% ispitanika
- jezikom 4,5% ispitanika
- pripadnošću etničkoj grupi 5,2% ispitanika
- religijom 13,8%
- nacionalnošću 15,4%

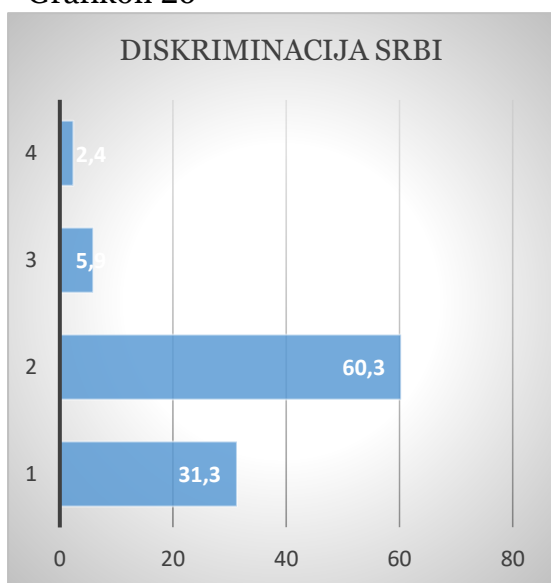
Tabela 30

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVNI GRAĐANIN/GRAĐANKA	
Da	60,5
Ne	31,8
Ne znam	6,5
Ne želim da odgovorim	1,2

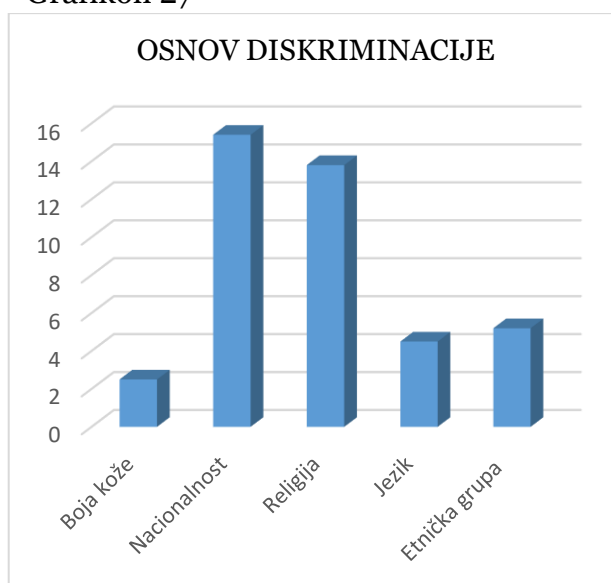
Tabela 31

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?				OSNOV DISKRIMINACIJE				
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim	Boja kože	Nacionalnost	Religija	Jezik	Etnička grupa
31,3	60,3	5,9	2,4	2,5	15,4	13,8	4,5	5,2

Grafikon 26

Grafikon 27

Zbog nacionalne pripadnosti (srpske) ispitanici su se prema modalitetima *jednom, do 10 puta i više od 10 puta* sa diskriminacijom suočili:

- 56,7% u neformalnim kontaktima
- 39,8% prilikom traženja posla
- 39,7% na radnom mestu
- 38% tokom školovanja
- 27,9% u organu jedinice lokalne samouprave.
- 24,2% u policiji
- 18,7% kod lekara
- 8,8% na sudu

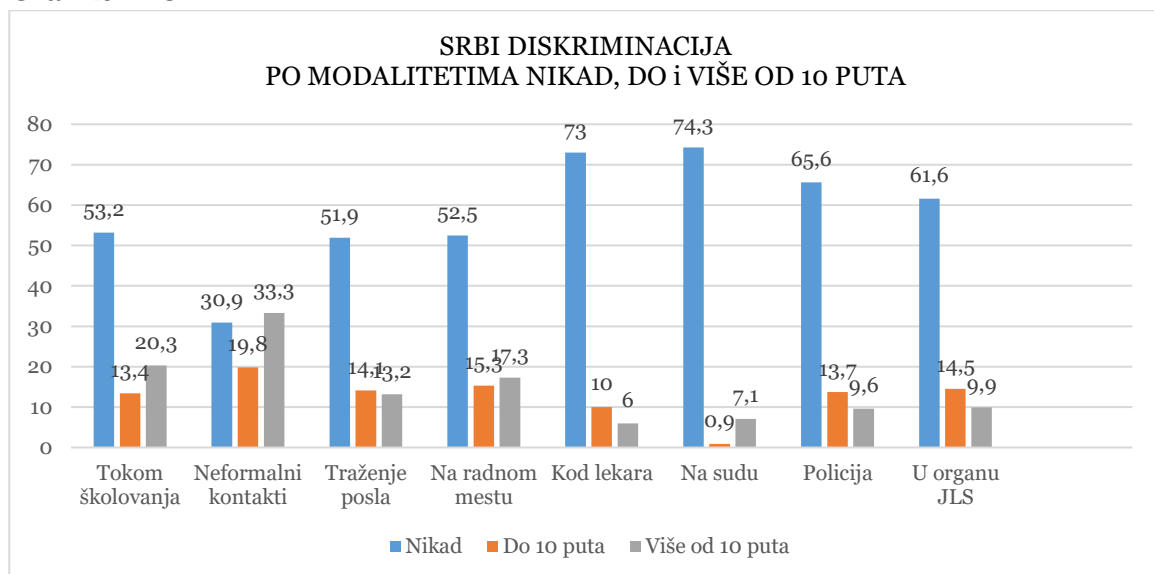
Tabela 32

SRBI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	53,2	4,3	13,4	20,3	3,4	5,3
Neformalni kontakti	30,9	3,6	19,8	33,3	3,5	8,9
Traženje posla	51,9	12,5	14,1	13,2	5,0	3,3
Na radnom mestu	52,5	7,1	15,3	17,3	4,3	3,5
Kod lekara	73,0	2,7	10,0	6,0	4,2	4,1
Na sudu	74,3	0,8	0,9	7,1	11,7	5,2
Policija	65,6	0,9	13,7	9,6	6,8	3,4
U organu JLS	61,6	3,5	14,5	9,9	5,3	5,2

Više od 10 puta su se ispitanici zbog srpske nacionalnosti sa diskriminacijom suočili:

- 33,3% u neformalnim kontaktima
- 20,3 tokom školovanja
- 17,3% na radnom mestu
- 13,2% prilikom traženja posla
- 9,9% u organu jedinice lokalne samouprave
- 9,6% u policiji
- 7,1% na sudu
- 6,0% kod lekara

Grafikon 28

Ispitanici su diskriminaciju prijavili u 6,7% slučajeva, a nadležni organ je posledice diskriminacije otklonio u 6,7% (kumulativno modaliteti *delimično i da*) prijavljenih slučajeva.

Čak 82,9% ispitanika nije prijavilo diskriminaciju.

Tabela 33

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim
6,7	82,9	3,2	7,3

Tabela 34

DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
3,4	3,3	66,3	27,0

ZAKLJUČAK 6

- Trećina ispitanika srpske nacionalnosti je pretrpela diskriminaciju ili diskriminatorno ponašanje.
- Od te trećine, 36,9% ispitanika se suočilo sa diskriminacijom zasnovanom na rasnoj, etničkoj, nacionalnoj i verskoj pripadnosti.
- 82,9% diskriminiranih ispitanika nije prijavilo diskriminaciju
- Nadležni organi su u 6,7% prijavljenih slučajeva otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.1.7. Stavovi o etničkom identitetu

Većina ispitanika ima uravnotežen stav prema nacionalnoj tradiciji i srpskom identitetu.

- 72,6% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika je ponosno zbog pripadnosti srpskom narodu, Njih 17,3% je neodlučno, a 8,4% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ne oseća nacionalni ponos.
- 35,4% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika je saglasno sa tvrdnjom o veličanstvenoj i tragičnoj istoriji Srba, ali sa tom tvrdnjom nije saglasno 46,2% ispitanika (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*), Neodlučnih u pogledu ove tvrdnje je 14,3% ispitanika.
- 29,8% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika smatra da su Srbi izuzetno doprineli svetskoj istoriji i kulturi, dok više od polovine ispitanika 50,4% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ne misli tako. Neodlučnih je 17,3%.
- 15,6% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) patriotizam i rodoljublje smatra dobrim osobinama nacionalnog političara, ali 71,8% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ispitanika prednost daje stručnosti. Neopredeljenih je 9,9%.
- 46,3% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika smatra da bi politički ciljevi Srbije trebalo da budu usmereni ka ujedinjenju Srbije sa onim delovima susednih država na kojima žive Srbi, a tome se protivi 28,5% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*) ispitanika. Neodlučno je 16% ispitanika .
- 50,9% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika smatra da bi trebalo voditi računa o patriotskom vaspitanju mladih, a trećina njih 32,8% ne podržava to (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*). Neodlučno je 13,4% ispitanika .

Tabela 35

SRBI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Srbi treba da su ponosni na svoj narod	4,1	4,3	17,3	27,1	45,5	0,9	0,7
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Srbi	23,8	22,4	14,3	20,0	15,4	2,9	1,1

Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao naš narod	22,6	27,8	17,3	17,4	12,4	1,6	1,0
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	40,1	31,7	9,9	10,8	4,8	1,4	1,2
Naša zemlja treba da teži ka mirnom ujedinjenju Srbije sa onim delovima susednih država koji su naseljeni Srbima	16,1	12,4	16,0	20,6	25,7	6,3	3,0
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	16,3	16,5	13,4	27,7	23,2	2,2	0,9

ZAKLJUČAK 7

- Srbi su ponosni i vezani za etnički identitet, ali imaju uravnotežen stav u odnosu na mesto srpskog naroda u globalnom istorijskom i kulturnom razvoju.
- Polovina ispitanika smatra da su politički ciljevi Srbije vezani za projekciju „Velike Srbije“.
- Ispitanici smatraju da je za savremenog političara najvažnije da je obrazovan.

IV.3.1.1.8. Religioznost

Među ispitanicima je 64,4% religioznih, a skoro trećina, odnosno 30% nije religiozno. Najviše religioznih pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi, 42,8%.

Tabela 36

RELIGIOZNOST	
Da	64,4
Ne	30,0
Ne znam	1,7
Ne želim da odgovorim	3,9

Tabela 37

VEROISPOVEST	
Srpska pravoslavna	42,8
Druga pravoslavna	0,1
Jevrejska	0,1
Druge hrišćanske veroispovesti	0,1
Istočnjačke	0,1
Katolička	
Islamska	0,1
Protestanska	0,2
Ne želim da odgovorim	56,4

Tabela 38

STEPEN RELIGIOZNOSTI	
0 Uopšte nisam religiozna	23,9
1	6,3
2	6,2
3	7,0
4	5,1
5	15,4
6	5,9
7	8,6
8	6,2
9	3,5
10 Veoma sam religiozan	6,1
Ne znam	2,0
Ne želim da odgovorim	3,7

Grafikon 29

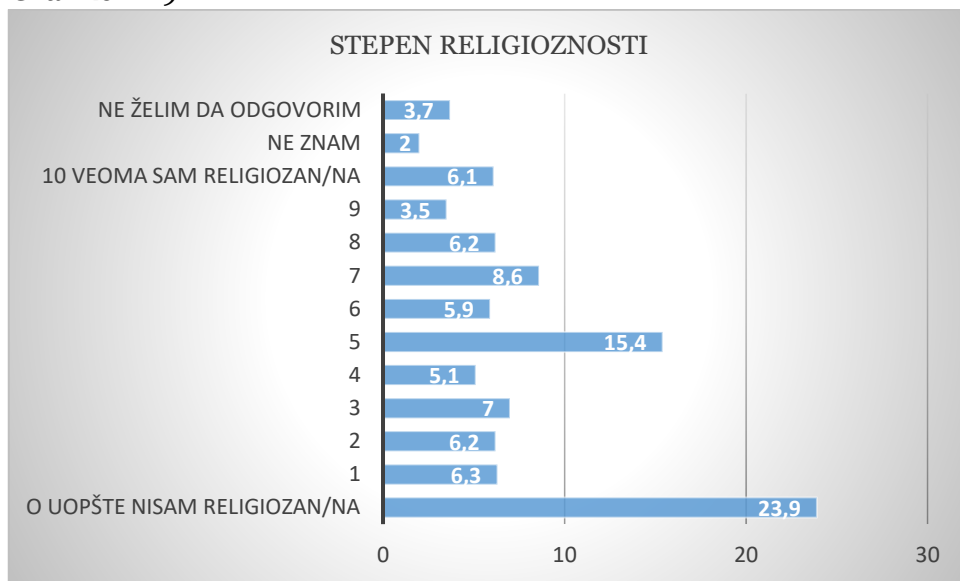

Tabela 39

KOLIKO ČESTO PRISUSTVUJETE VERSKIM OBREDIMA (LITURGIJE, BDENJA, MOLITVE...)	
Svakog dana	0,3
Češće nego jednom nedeljno	1,2
Jednom nedeljno	2,9
Barem jednom mesečno	7,4
Samo za posebne verske praznike	25,7
Ređe	24,2
Nikada	34,4
Ne znam	1,0
Ne želim da odgovorim	2,8

Grafikon 30

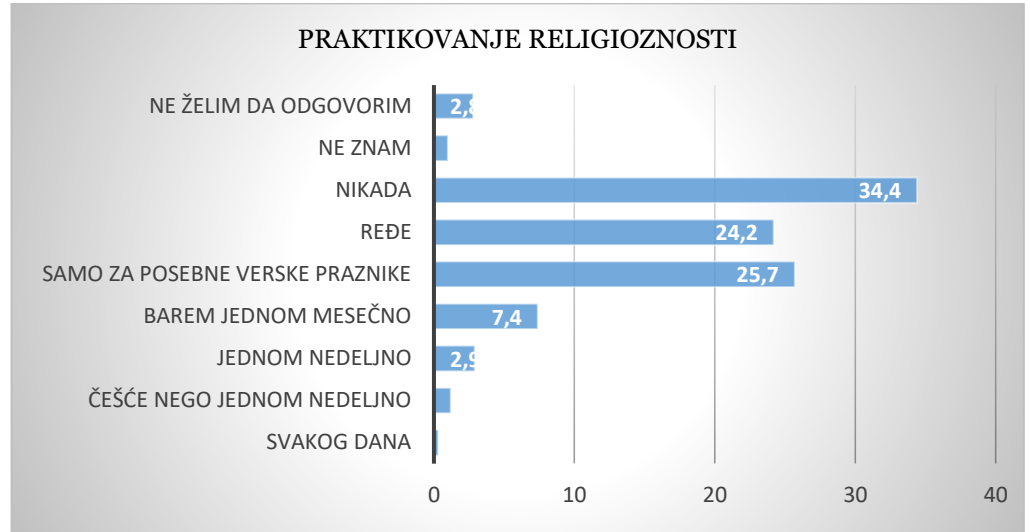

Tabela 40

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Protestanti	Pravoslavni
Da žive u „mojoj“ državi	82,0	88,6	83,0	97,2
Da žive u susedstvu	78,9	87,6	85,8	96,5
Da mi budu poznanici/ poznanice	86,1	90,6	89,3	96,6
Da mi budu kolege/ kolegice	85,7	90,1	89,0	96,7
Da mi budu prijatelji/ prijateljice	82,7	88,5	87,3	96,3
Da mi bude bračni partner/ partnerka	43,2	63,4	60,1	87,7

ZAKLJUČAK 8

- Trećina ispitanika nije religiozna, a nešto više od 60% njih je religiozna. 42% ispitanika pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi, ali je neočekivano visok nadopolovični procenat ispitanika koji nisu želeli da se izjasne kojoj konfesiji pripadaju.
- Među religioznim je više onih koji veru praktikuju povremeno ili u obrednim i prazničnim prilikama. Oko 4% ispitanika redovno praktikuje verska pravila. Trećina ispitanika nikada ne ide u crkvu.
- Verska distanca je najveća prema muslimanima, a manja je prema pripadnicima hrišćanskih konfesija. Neznatno veći procenat ispitanika ima veći stepen udaljenosti od katolika u odnosu na priostestante.

IV.3.1.2. STAVOVI NACIONALNIH MANJINA

IV.3.1.2.1. ALBANCI

IV.3.1.2.1.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 124 pripadnika albanske nacionalne manjine, 45,1% muškaraca i 54,9% žena. Nepodeljenom albanskom identitetu pripada njih 89,9%, a 7,0% pored albanskog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je 6 građana i građanki – 3 albanski identitet deli i sa bošnjačkim; 2 sa srpskim i 1 sa romskim identitetom. (Tabela 41)

Najveći procenat ispitanika albanske nacionalnosti ima završenu višu školu, odnosno fakultet 31,7%, potom završenu srednju školu 25,7% i magistraturu ili specijalizaciju 16,2%. Sa nezavršenom srednjom školom je 14,8% ispitanika, bez osnovne škole ih je 5,5%, a 3,9% ispitanika ima završenu osnovnu školu. Najzad, sa doktoratom je 0,8% ispitanika albanske nacionalnosti. (Tabela 42)

Najviše ispitanika albanske nacionalne manjine, njih 73,6%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 15% da dobro žive. Teško se izdržava 4,6% ispitanika, a veoma teško 3,4%. (Tabela 43) Najveći procenat ispitanika albanske nacionalnosti, njih 37,9%, ima mesečna primanja između 40 i 60 hiljada dinara, od 20 do 40 hiljada dinara prihod ostvaruje 19,6% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara je njih 16,1%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 4,6%, a iznad 120 hiljada dinara 2,3% ispitanika. Bez prihoda je 3,4% ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine. (Tabela 43)

Tabela 41

ALBANCI VIŠESTRUKI IDENTITET	
Aškalijsko	
Bošnjačko	3
Bugarsko	
Bunjevačko	
Crnogorsko	
Egipatsko	
Goransko	
Jugoslovensko	
Mađarsko	
Makedonsko	
Nemačko	
Romsko	1
Slovačko	
Rumunsko	
Rusinsko	
Hrvatsko	
Slovenačko	
Srpsko	2
Tursko	
Vlaško	

Tabela 42

Obrazovna struktura ispitanika albanske nacionalnosti	
Nezavršena osnovna škola	5,5
Završena osnovna škola	3,9
Nezavršena srednja škola	14,8
Završena srednja škola	25,7
Viša škola	31,7
Specijalizacija, magistratura	16,2
Doktorat	0,8
Ne želim da odgovorim	1,5

Tabela 43

Ekonomski položaj						
Materijalno stanje porodice, domaćinstva u (%)						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
15,0	73,6	4,6	3,4	3,5	0	
Lična mesečna primanja u (%)						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
3,4	6,8	19,6	37,9	16,1	4,6	2,3

IV.3.1.2.1.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose Albanci ostvaruju sa Srbima (77,6%), Romima (56,7%) i Bošnjacima (53,1%). Trećina ispitanika ima prijatelje među pripadnicima hrvatske nacionalnosti (30,4%), manje od petine među Mađarima (17%). Prijateljstvo sa pripadnicima rumunske nacionalnosti neguje 15,8% ispitanika, a sa Slovacima njih 9,5%. (Tabela 44)

Rodbinske veze su najčešće sa Bošnjacima (12,2), Srbima (8,7%) i Romima 2,4%. (Tabela 45)

Tabela 44

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Bošnjaci	53,1	44,5
Mađari	17,0	82,2
Romi	56,7	42,6
Rumuni	15,8	82,5
Slovaci	9,5	89,7
Hrvati	30,4	68,7
Srbi	77,6	21,6

Tabela 45

RODBINSKE VEZE		
Bošnjaci	12,2	87,0
Mađari	0,8	98,4
Romi	2,4	96,8
Rumuni	0,8	98,4
Slovaci	0,8	98,4
Hrvati	1,6	97,6
Srbi	8,7	90,5

IV.3.1.2.1.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika albanske nacionalne manjine. Bošnjake za sugrađane prihvata 89,8% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika albanske nacionalnosti, a Hrvate njih 82,3% (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*). Rome prihvata 80,2%, Slovake 77,7%, Mađare 76,8% i Rumune 75,9% ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine.

Bošnjake i Hrvate pripadnici albanske manjine najradije prihvataju kao susede, sa prvima bi u susedstvu živelo 85,2% a sa drugima 74,8% Albanaca. Potom slede Rumuni (72,1%), Slovaci (69,4%) i Mađari (69,3%). Sa Srbima u susedstvu živelo bi 72% pripadnika albanske nacionalne manjine, a Romi (64,8%) su najmanje poželjni za komšije. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Za poželjne poznanike Albanci najradije biraju Bošnjake (93,5%), Hrvate (86,9%) i Srbe (86,5%), potom Rome (84,7%), Mađare (77,5%), Rumune (76,8%) i Slovake (73%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Bošnjaci (89,8%) i Srbi (88,2%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo Albanci se opredeljuju za pripadnike hrvatske (79,4%), mađarske (78,5%) i romske (77,9%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima slovačke nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 75,9% ispitanika albanske nacionalnosti. Ispitanici istovetna interesovanja za prijateljstvo izražavaju u odnosu na pripadnike rumunske nacionalne manjine (75,9%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbe (96,5%), Bošnjake (93,6%), Rome (87,4%) i Hrvate (85,1%) ispitanici albanske nacionalnosti najčešće biraju za kolege na poslu. Pripadnici mađarske (81,3%), rumunske (78,7%) i slovačke (77,7%) nacionalne manjine su nešto ređe označavani kao poželjni za kolege. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak bi ispitanici najradije sklopili sa pripadnicima bošnjačke nacionalnosti (46,7%) (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), ali se i njih 34% tome protivi (kumulativno modaliteti *ne slažem se* uopšte i *ne slažem se*).

Sa Srbima bi brak zaključilo 35,4% ispitanika, a njih 41% se tome protivi.

Sa Hrvatima bi brak zaključilo 34,2% ispitanika, a njih 40,8% se tome izričito protivi.

Sa Romima bi brak zaključilo 27,9% ispitanika, a njih 46% se tome protivi.

Sa Slovacima bi brak zaključilo 26,9% ispitanika, a njih 45,4% se tome protivi.

Sa Rumunima bi brak zaključilo 25,9% ispitanika, a njih 45,5% se tome protivi.

Sa Mađarima bi brak zaključilo 24% ispitanika, a njih 43,6% se tome protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Bošnjacima 45,8%, ali se i njih 32,2% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 33,3%, ali se i njih 40,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Srbima podržalo bi 31,5% ispitanika, ali se i njih 38,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Romima podržalo bi 27,5% ispitanika, ali se i njih 44,1% tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 26,9% ispitanika, ali se i njih 43,6% tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 26,8% ispitanika, ali se i njih 43,5% tome protivi.

Takvu vezu sa Mađarima podržalo bi 24% ispitanika, ali se i njih 42,7% tome protivi.

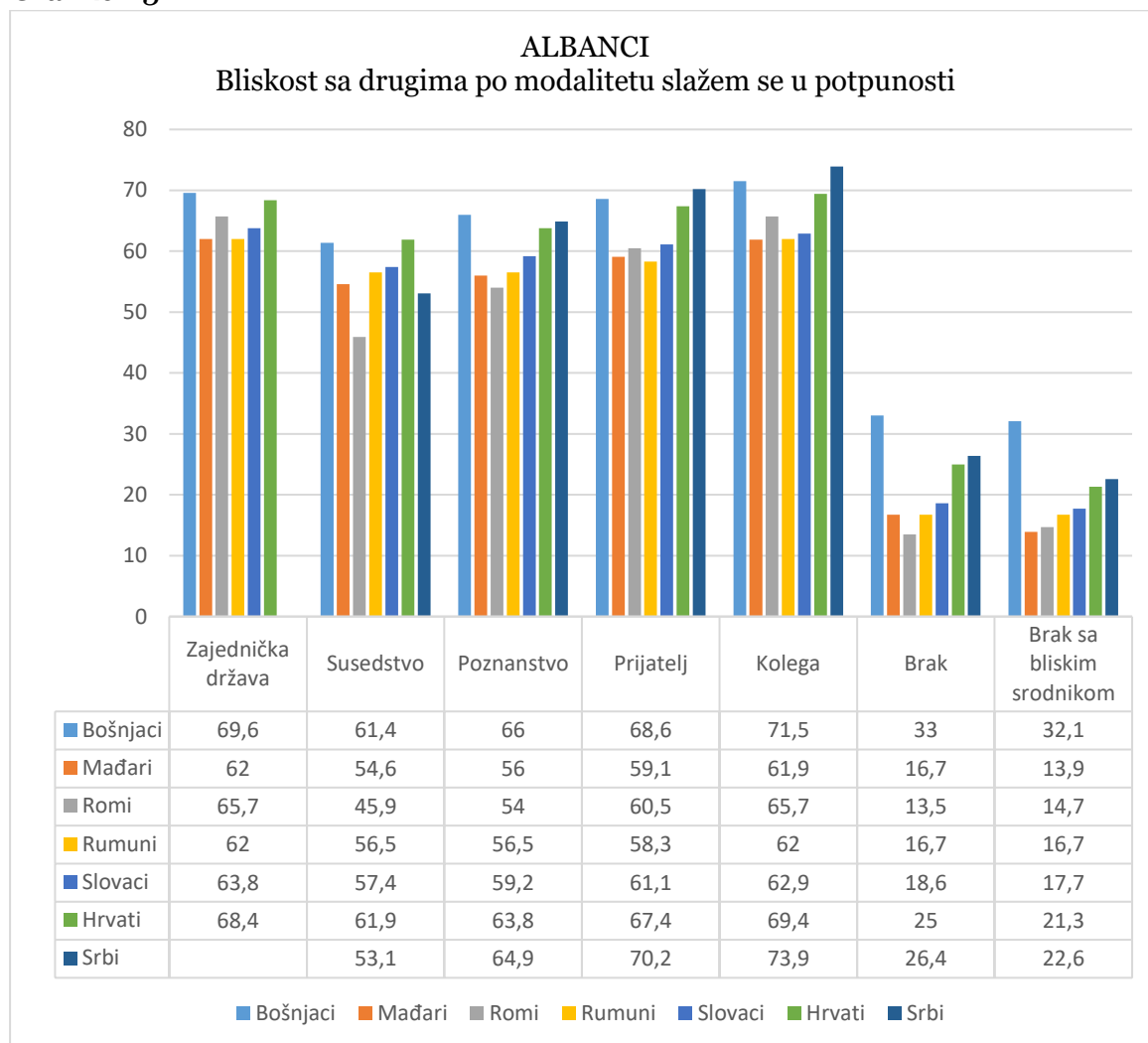
U vezi sa prihvatanjem bračne zajednice ili bračne zajednice najbližeg srodnika uočen je veći procenat neodlučnih ispitanika. Primera radi, neodlučnih ispitanika albanske nacionalnosti u vezi sa brakom sa pripadnikom srpske nacionalnosti je 14,6%, a s brakom srodnika sa Srbima 15,3%. Neodlučnih u vezi sa brakom sa pripadnikom mađarske manjine je 19,4%, a s brakom najbližih srodnika sa Mađarima 20,4%. Neodlučnih ispitanika u pogledu braka sa pripadnicima romske nacionalnosti je 18%, a u vezi sa brakom srodnika sa Srbima 19,2%.

Tabela 46

ALBANCIMA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Bošnjaci	5,6	0,9	3,7	20,2	69,6	0
Mađari	7,4	3,7	9,3	14,8	62,0	0
Romi	6,3	2,7	8,1	14,5	65,7	0
Rumuni	4,7	4,6	12,1	13,9	62,0	0
Slovaci	5,6	3,7	11,1	13,9	63,8	0
Hrvati	3,7	4,7	7,4	13,9	68,4	0
DA ŽIVE U MOM SUŠEDSTVU						
Bošnjaci	3,7	2,8	8,3	23,8	61,4	0
Mađari	7,4	3,7	19,6	14,7	54,6	0
Romi	5,4	13,6	13,5	18,9	45,9	0
Rumuni	4,7	5,6	13,9	15,6	56,5	0
Slovaci	4,7	3,7	18,6	12,0	57,4	0
Hrvati	1,9	7,4	14,0	12,9	61,9	0
Srbi	4,5	5,4	17,2	18,9	53,1	0
DA MI BUDE POZNANIK/POZNANICA						
Bošnjaci	5,6	0,9	0	27,5	66,0	0
Mađari	6,6	5,6	8,5	21,5	56,0	0
Romi	6,4	0,9	6,3	30,7	54,0	0
Rumuni	4,7	4,7	12,1	20,3	56,5	0
Slovaci	4,7	2,8	17,6	13,8	59,2	0

Hrvati	1,9	2,8	8,4	23,1	63,8	0
Srbi	1,8	2,7	6,3	21,6	64,9	0
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Bošnjaci	3,7	,9	5,6	21,2	68,6	0
Mađari	6,5	,9	10,3	19,4	59,1	0
Romi	4,6	2,8	10,1	17,4	60,5	0
Rumuni	4,7	0,9	16,7	17,6	58,3	0
Slovaci	4,7	0,9	16,7	14,8	61,1	0
Hrvati	3,7	2,8	10,3	12,0	67,4	0
Srbi	3,6	3,6	4,5	18,0	70,2	0
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Bošnjaci	3,7	0,9	1,9	22,1	71,5	0
Mađari	6,5	0,9	11,2	19,4	61,9	0
Romi	4,5	0,9	7,2	21,7	65,7	0
Rumuni	4,7	2,8	13,9	16,7	62,0	0
Slovaci	4,7	0,9	16,7	14,8	62,9	0
Hrvati	1,9	4,7	8,4	15,7	69,4	1,9
Srbi	0	0	3,5	22,6	73,9	0
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Bošnjaci	12,8	21,2	13,8	13,7	33,0	2,8
Mađari	16,7	26,9	19,4	7,3	16,7	2,8
Romi	18,9	27,1	18,0	14,4	13,5	3,6
Rumuni	16,7	28,8	15,7	9,2	16,7	2,8
Slovaci	17,6	27,8	14,8	8,3	18,6	2,8
Hrvati	14,8	26,0	16,7	9,2	25,0	2,8
Srbi	19,1	21,9	14,6	9,0	26,4	3,6
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Bošnjaci	11,0	21,2	16,6	13,7	32,1	2,8
Mađari	16,7	26,0	20,4	10,1	13,9	2,8
Romi	16,5	27,6	19,2	12,8	14,7	2,8
Rumuni	15,7	27,8	16,7	10,1	16,7	3,7
Slovaci	16,7	26,9	15,7	9,2	17,7	3,7
Hrvati	13,9	26,9	16,7	12,0	21,3	2,8
Srbi	15,3	23,5	15,3	8,9	22,6	2,7

Grafikon 31

ZAKLJUČAK 9

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljiva je po modalitetima promenljiva socijalna distanca prema građanima drugih nacionalnosti (primer: Srbi nisu poželjni kao susedi i bračni partneri, ali jesu kao poznanici, prijatelji i kolege).
- Najmanja distanca ispitanika je prema Bošnjacima, ali ni sa njima skoro 50% ispitanika ne bi bilo u braku.
- Manja distanca je prema pripadnicima nacionalnosti koji žive u neposrednom susedstvu (Srbi, Romi, Bošnjaci) u odnosu na pripadnike nacionalnih manjina koji žive u AP Vojvodina (Mađari, Slovaci, Rumuni).

IV.3.1.2.1.3. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici albanske nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Bošnjacima 88,3%; (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*); Slovacima 70,4%; Hrvatima 69,6; Mađarima 66,5%; Rumunima 56,7%; Srbima 58,0% i Romima 51,9%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Bošnjacima 74,5%; Slovacima 55,6% i Hrvatima 51,8%, a potom sa Mađarima 50,8%; Srbima 47,8%; Rumunima 41,3% i Romima 36,6%.

Bošnjaci su sunarodnicima ispitanika najbliži i kao poznanici (85,2%) i prijatelji (76,6%). Srbi su prihvatljivi kao poznanici za 64,2%, a kao prijatelji za 46,7% sunarodnika ispitanika. Slična udaljenost je i od Slovaka koje za poznanike prihvata 67,2%, a za prijatelje 56,8% sunarodnika ispitanika. Potom slede Hrvati koje 62,9% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 59,2% i za prijatelje. Mađare za poznanike prihvata 62,5%, a za prijatelje 59,1%; Rumune 54,6% za poznanike i 47,3% za prijatelje; Rome za poznanike 50,9%, a za prijatelje 39,7%.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi, prema mišljenju ispitanika albanske nacionalnosti, izabrali Bošnjaka (86,2%), Srbina (70,3%), Mađara (69,6%), Slovaka (69,1%), Hrvata (65,3%), Rumuna (58,9%), Roma (52,4%).

Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici albanske nacionalne manjine bi zaključili sa 39,9% Bošnjaka (protivilo bi se 28,5%); 16,8% Slovaka (protivilo bi se 43,3%); 15,5% Hrvata (protivilo bi se 47%); 14,5% Mađara (protivilo bi se 51,2%); 12,6% Rumuna (protivilo bi se 53,7%); 6,1% Srba (protivilo bi se 59,2%); 4,1% Roma (protivilo bi se 63,2%). Uočljivo je da je u vezi sa mišljenjem o bračnoj zajednici veliki procenat neodlučnih, između 15% do 25% od manjine do manjine).

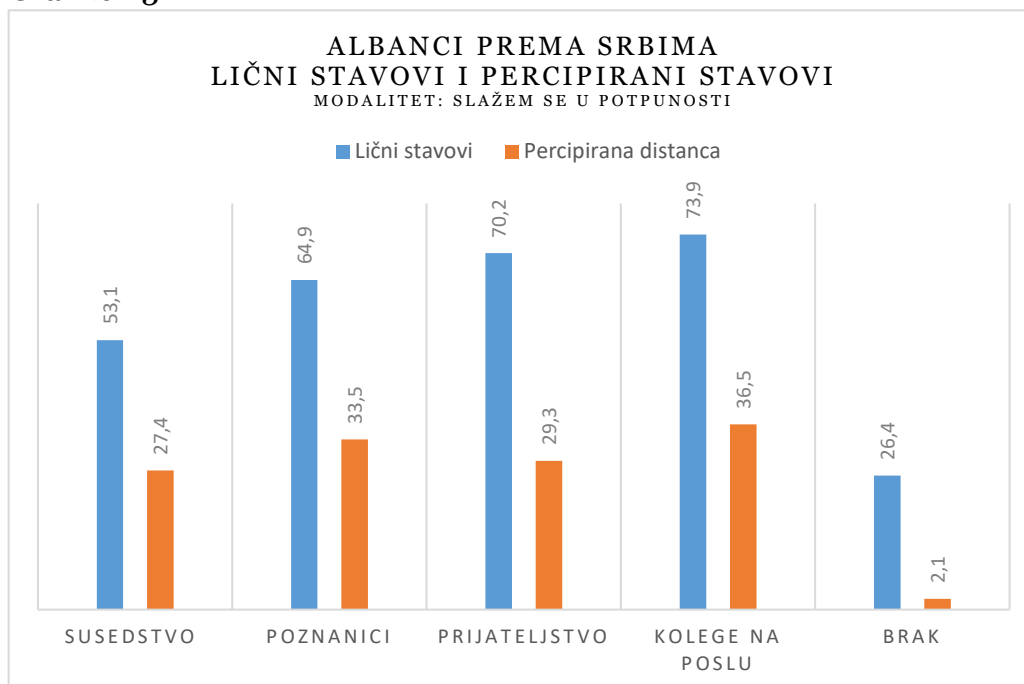
Tabela 47

ALBANCI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Bošnjaci	4,3	1,0	2,1	27,5	60,8	4,3
Mađari	5,2	4,2	11,5	26,1	40,4	12,6
Romi	6,3	11,5	21,9	19,8	32,1	8,4
Rumuni	6,3	5,3	19,0	17,9	38,8	12,7
Slovaci	5,3	3,2	8,5	25,3	45,1	12,7
Hrvati	4,2	3,1	9,4	29,2	40,4	13,6
Srbi	2,0	7,1	24,6	19,4	38,6	8,2
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Bošnjaci	4,3	1,0	15,9	30,6	43,9	4,3
Mađari	5,2	4,2	25,1	22,8	28,0	14,7

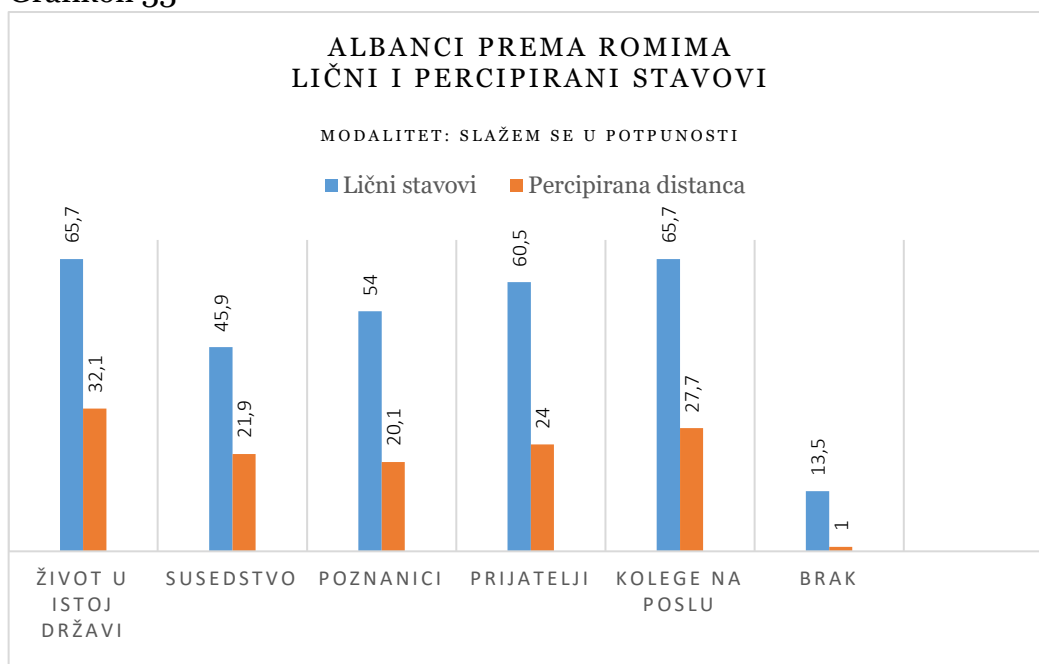

Romi	5,3	38,1	11,5	14,7	21,9	8,5
Rumuni	5,3	9,6	30,9	13,8	27,5	12,8
Slovaci	5,3	7,4	21,1	23,1	32,5	10,6
Hrvati	4,2	5,2	25,1	18,7	33,1	13,6
Srbi	2,0	15,4	28,6	20,4	27,4	6,2
DA BUDU POZNANICI						
Bošnjaci	4,3	1,0	5,3	33,9	51,3	4,3
Mađari	5,2	3,1	16,8	27,0	35,2	12,6
Romi	5,3	16,0	19,2	30,8	20,1	8,5
Rumuni	5,3	3,2	24,3	20,0	34,6	12,7
Slovaci	5,3	3,2	11,6	32,6	34,6	12,7
Hrvati	4,3	3,2	18,0	25,2	37,7	11,7
Srbi	4,1	3,1	20,5	30,7	33,5	8,3
DA BUDU PRIJATELJI						
Bošnjaci	4,3	2,1	10,6	27,5	49,1	6,4
Mađari	4,2	5,2	19,9	22,9	36,2	11,5
Romi	7,4	15,9	26,4	15,7	24,0	10,7
Rumuni	4,3	9,5	25,3	15,8	31,5	13,7
Slovaci	4,3	5,3	22,1	15,9	40,9	11,6
Hrvati	4,2	5,2	17,8	19,8	39,3	13,6
Srbi	4,1	8,2	30,7	17,4	29,3	10,3
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Bošnjaci	4,3	1,0	4,3	29,7	56,5	4,3
Mađari	4,2	1,0	11,5	33,4	36,2	13,6
Romi	5,4	10,8	22,7	24,7	27,7	8,7
Rumuni	4,3	3,2	22,1	19,0	39,9	11,6
Slovaci	4,3	3,2	13,9	31,0	38,1	9,5
Hrvati	4,2	1,0	20,0	23,9	41,4	9,4
Srbi	4,1	1,0	16,4	33,8	36,5	8,3
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Bošnjaci	10,6	17,9	19,0	27,4	12,5	12,7
Mađari	15,7	35,5	18,8	8,3	6,2	15,6
Romi	17,9	45,3	14,8	3,1	1,0	17,9
Rumuni	20,0	33,7	14,8	5,2	7,4	19
Slovaci	13,7	29,6	24,2	6,3	10,5	15,8
Hrvati	16,7	30,3	19,8	7,2	8,3	17,7
Srbi	16,3	42,9	19,3	4,0	2,1	15,3

Grafikon 32

Grafikon 33

ZAKLJUČAK 10

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na mnogo dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Bošnjacima, a najveća prema Romima i Srbima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.1.4. Afirmativne mere i politički uticaj

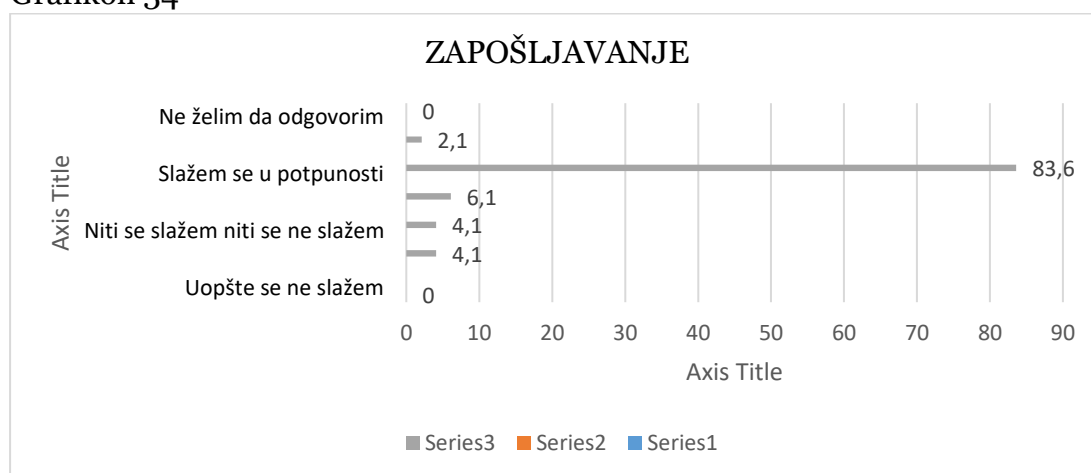
Tabela 48

STAVOVI PRIPADNIKA ALBANSKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
0	4,1	4,1	6,1	83,6	2,1	0
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
0	5,1	4,1	10,3	70,2	10,3	0
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
8,2	7,1	13,4	2,1	63,1	6,2	0
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
4,1	2,1	1,0	1,0	89,7	2,1	0
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
17,4	9,2	11,3	12,3	43,6	6,2	0

AFIRMATIVNE MERE

Ispitanici albanske nacionalnosti snažno podržavaju primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja podržava 85,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*), ne podržava je 4,1% ispitanika, a takođe 4,1% je neopredeljeno.

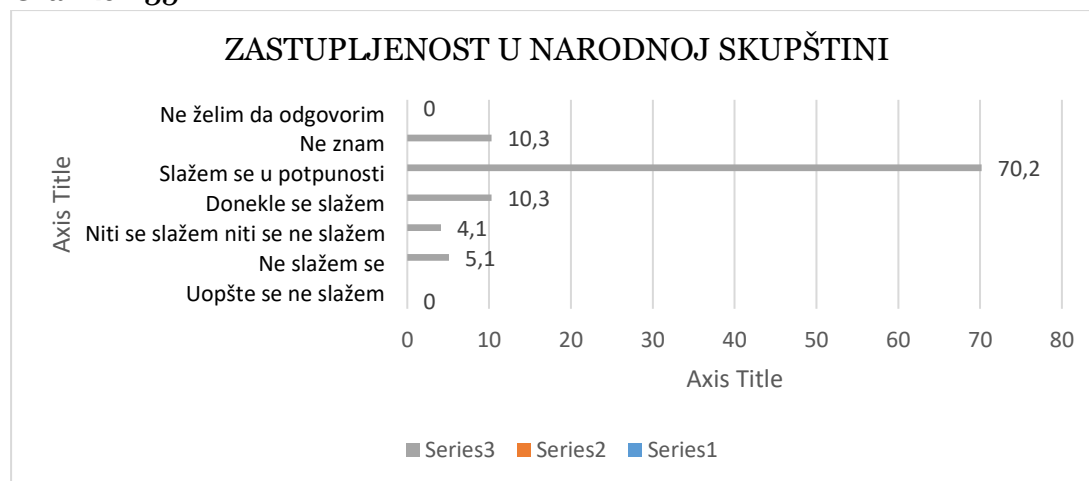
Grafikon 34

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 80,5% (*kumulativno slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika albanske nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu

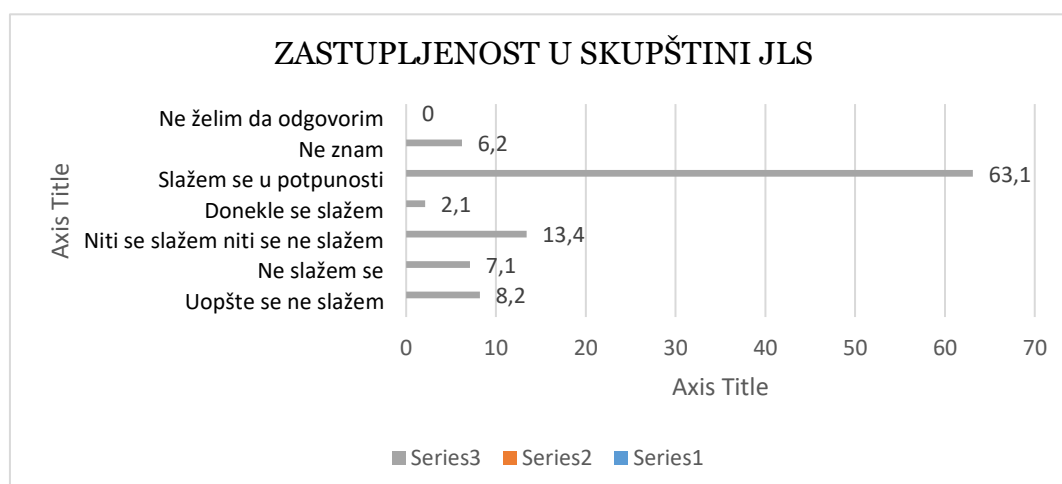
skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 5,1% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 4,1% je neopredeljeno. Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 37 koji ukazuje na to da 89,7% ispitanika albanske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 35

65,2% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika albanske nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 15,3% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 13,4% ispitanika je neopredeljeno.

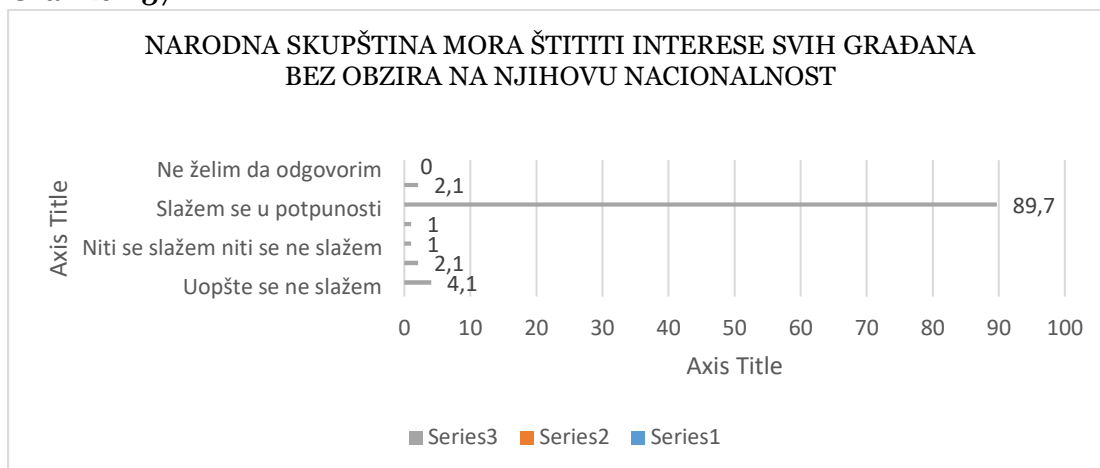
Grafikon 36

POLITIČKI UTICAJ

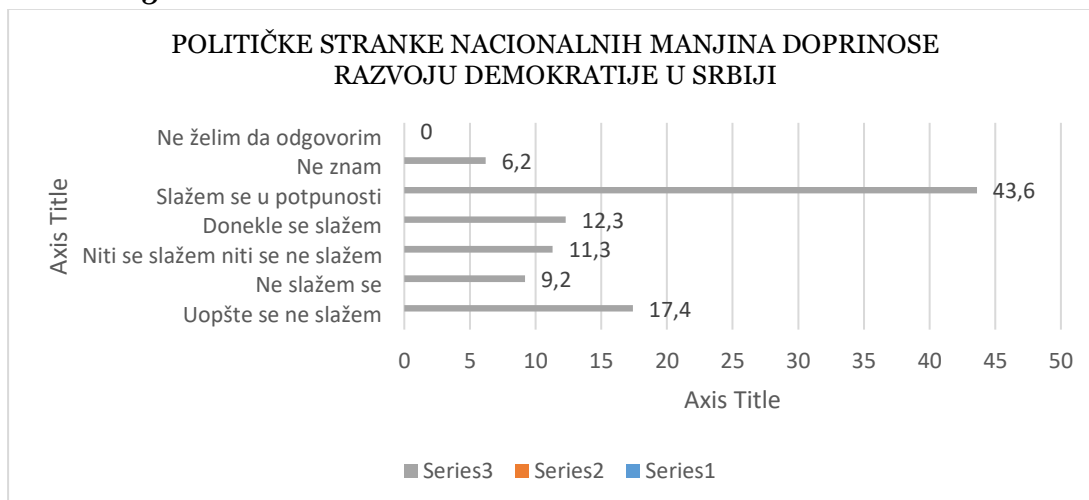
Većina ispitanika, njih 90,7% (*kumulativno slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 37

Većina ispitanika, njih 55,9% (*kumulativno slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji. Oko četvrtine ispitanika albanske nacionalnosti 26,6% (*kumulativno ne slažem se i uopšte se ne slažem*) smatra suprotno, a 11,3% njih je neopredeljeno.

Grafikon 38

ZAKLJUČAK 11

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.

IV.3.1.2.1.5. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 49

BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	5,4	7,6	10,7	8,5	59,2	3,2	5,4
Predsednik Vlade	5,5	4,4	14,1	8,6	59,8	2,2	5,5
Ministar	5,4	2,2	10,7	8,5	63,5	4,3	5,4
Predsednik opštine u kojoj živim	13,3	33,1	15,3	17,5	15,3	3,3	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	4,3	6,5	12,9	22,6	49,4	2,1	2,2
Izabrani lekar	4,3	5,4	12,9	11,8	63,3		2,2
HRVATI							
Predsednik države	5,4	7,6	12,8	10,7	52,7	5,4	5,4
Predsednik Vlade	5,4	4,3	12,9	11,7	55,9	4,3	5,4
Ministar	5,4	2,2	11,8	9,6	59,2	6,5	5,4
Predsednik opštine u kojoj živim	17,3	32,4	17,2	9,6	15,0	6,5	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	4,3	7,5	15,1	23,6	46,2	1,1	2,2
Izabrani lekar	4,3	5,4	12,9	13,9	59,1	2,2	2,2
MAĐARI							
Predsednik države	6,5	9,7	18,2	3,2	51,7	5,4	5,4
Predsednik Vlade	6,5	5,4	20,3	3,2	54,9	4,3	5,4
Ministar	6,5	2,2	16,0	7,5	56,0	6,5	5,4
Predsednik opštine u kojoj živim	19,4	36,7	12,9	8,5	13,9	6,5	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	6,5	7,5	24,7	21,5	35,5	2,1	2,2
Izabrani lekar	5,4	6,5	18,3	11,8	55,9		2,2

ROMI							
Predsednik države	9,6	12,7	12,7	12,7	39,4	8,5	4,3
Predsednik Vlade	8,5	10,6	15,9	9,5	43,6	7,5	4,3
Ministar	8,5	6,3	17,0	9,5	47,8	6,5	4,3
Predsednik opštine u kojoj živim	18,1	17,0	14,9	16,0	27,6	4,2	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	7,5	12,7	18,1	17,0	41,5	1,0	2,2
Izabrani lekar	7,5	9,5	17,0	12,7	51,0		2,2
RUMUNI							
Predsednik države	10,8	11,9	14,9	5,3	48,5	3,2	5,4
Predsednik Vlade	10,8	9,7	15,0	6,3	50,6	2,2	5,4
Ministar	9,7	6,5	15,0	7,4	53,9	2,2	5,4
Predsednik opštine u kojoj živim	23,1	37,5	14,2	9,8	8,8	4,4	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	9,7	8,6	22,6	20,5	33,3	3,2	2,2
Izabrani lekar	9,8	7,6	16,3	15,3	46,7	2,2	2,2
SLOVACI							
Predsednik države	9,7	10,8	17,1	5,3	48,5	3,2	5,4
Predsednik Vlade	9,7	10,8	16,0	7,4	48,5	2,2	5,4
Ministar	9,7	4,3	16,0	7,5	52,8	4,3	5,4
Predsednik opštine u kojoj živim	23,1	38,6	13,2	9,8	8,8	4,4	2,2
Nastavnik ili profesor mojoj deci	8,6	10,7	21,5	22,6	33,3	1,1	2,2
Izabrani lekar	8,6	6,5	16,1	17,2	46,2	3,2	2,2
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik opštine u kojoj živim	17,7	16,7	19,9	14,5	24,0	5,2	2,1
Nastavnik ili profesor mojoj deci	8,3	7,3	12,5	19,8	47,9	2,1	2,1
Izabrani lekar	6,3	9,4	9,4	13,5	56,2	3,1	2,1

PRESEDNIK/PRESEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici albanske nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima bošnjačke nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 59,2% njih bi podržalo da Bošnjak bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 67,7%. Međutim, 13% ispitanika nije saglasno da Bošnjak obavlja funkciju predsednika države, a njih 10,7% nije opredeljeno.

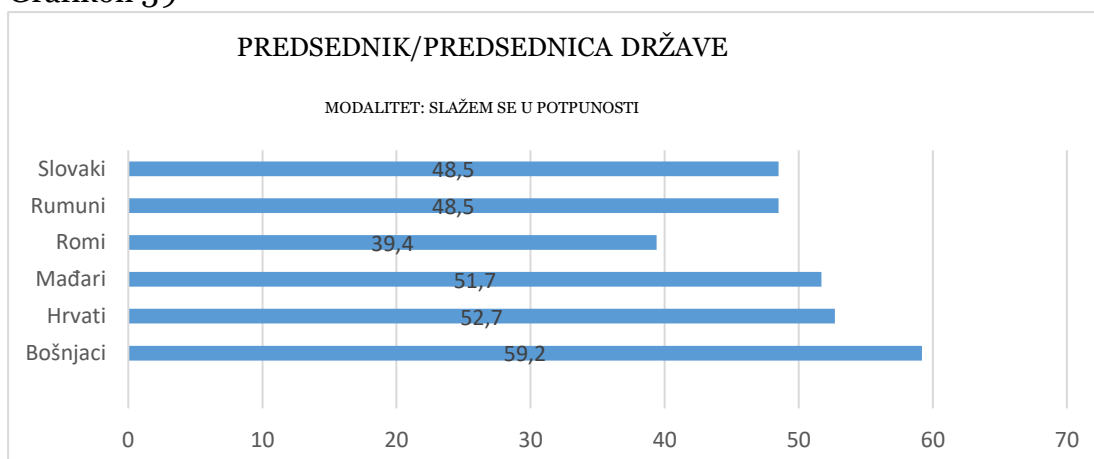
Pripadnik hrvatske nacionalne manjine je drugi rangiran, odnosno 52,7% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 63,4% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin hrvatske nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 13% ispitanika ne podržava pripadnika hrvatske nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 12,8% ispitanika je neodlučno.

Pripadnik mađarske nacionalne manjine ima poverenje 51,7%, odnosno 54,9% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 16,2% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 18,2% je neodlučno.

Pripadnik slovačke i rumunske nacionalne manjine, sa po 48,5% (53,8% kumulativno) podrške, su jednako pogodni za predsednika Srbije, po mišljenju ispitanika albanske nacionalnosti. Poverenje pripadniku rumunske manjine ne izražava 22,7% (kumulativno modaliteti *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a pripadniku slovačke nacionalne manjine poverenje ne iskazuje 20,5% ispitanika.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku romske nacionalne manjine. Prema modalitetu *u potpunosti se slažem* poverenje prema Romu na mestu predsednika ima 39,4% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 52,1%; 22,3% ispitanika nije saglasno da pripadnik romske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 12,7%.

Grafikon 39

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA VLADE

Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima bošnjačke nacionalne manjine. Bošnjak je poželjan za premijera prema odgovorima 59,8%, odnosno 68,4% (kumulativno) ispitanika; 9,9% ispitanika ne bi poverilo predstavniku bošnjačke nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 14,1%.

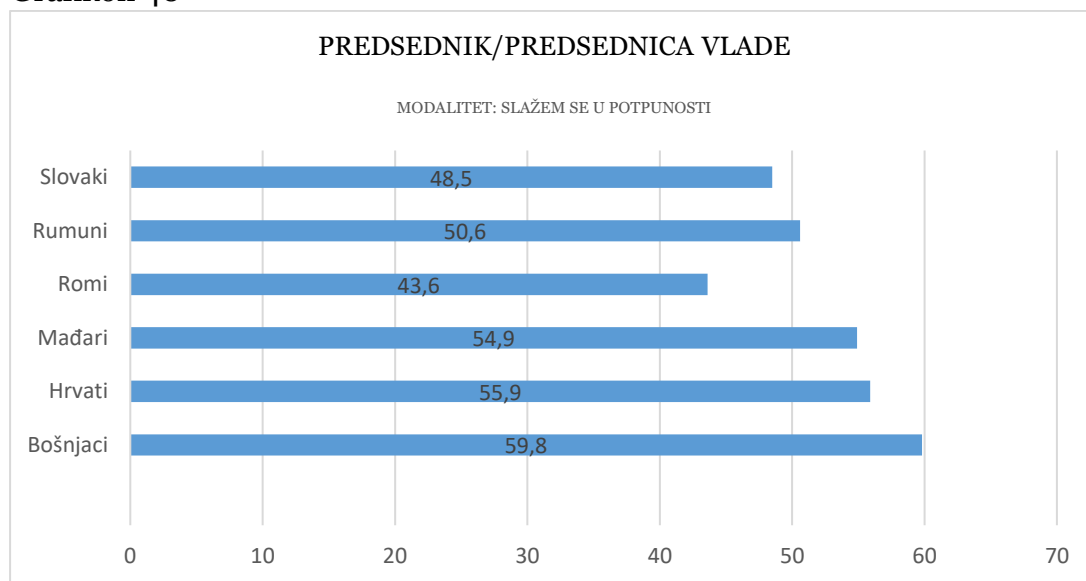
Poverenje u pripadnike hrvatske ili mađarske nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika hrvatske nacionalne manjine ima 55,9%, odnosno 67,6% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika mađarske nacionalne manjine podržalo bi 54,9%, odnosno 58,1% (kumulativno) za predsednika Vlade; 9,7% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika hrvatske manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku mađarske manjine poverenje je uskratilo 11,9% ispitanika.

Pripadnik rumunske nacionalne manjine je dobio poverenje 50,6%, odnosno 56,9% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 20,5% ispitanika smatra da Rumun nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 15,0% ispitanika.

Poverenje pripadniku slovačke nacionalne manjine daje 48,5% ispitanika, odnosno 55,9% (kumulativno), a ne bi ga podržalo njih 20,5%.

Najmanje poverenja ostvaruju Romi, jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 43,6%, odnosno 53,1% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 19,1%.

Grafikon 40

MINISTAR/MINISTARKA

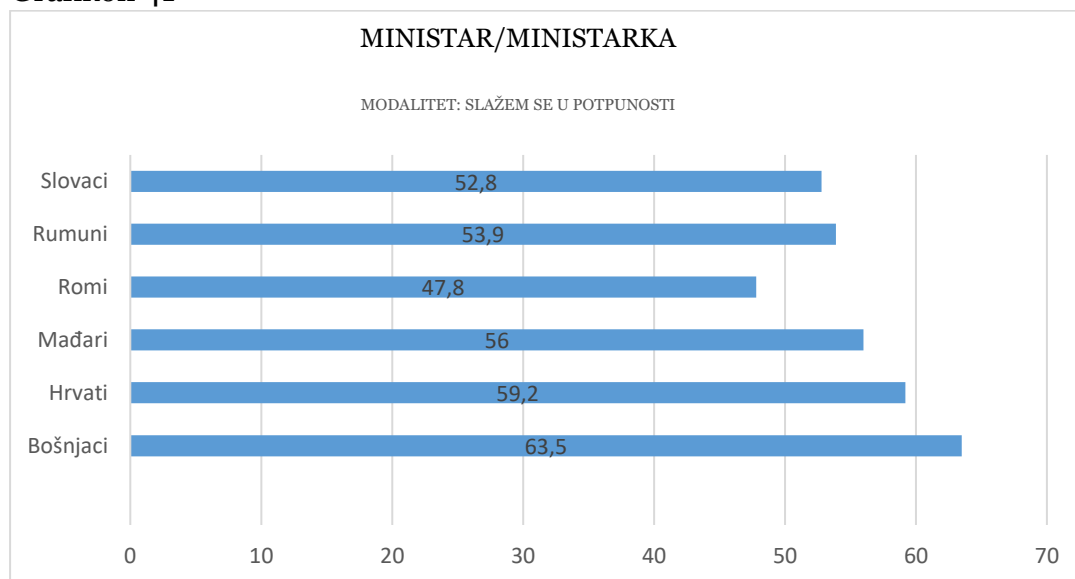
Polovični stepen poverenja za obavljanje funkcije ministra ostvarili su pripadnici slovačke (52,8%; kumulativno 60,3%), mađarske (56%; kumulativno 63,5%), rumunske (53,9%; kumulativno 61,3%) nacionalne manjine. Protivi se 14% ispitanika u pogledu izbora Slovaka, 8,7% u pogledu izbora Mađara, 16,2% u pogledu izbora Rumuna.

Nešto veći stepen podrške ispitanici su iskazali u vezi sa Bošnjakom na ministarskoj funkciji, saglasno je 63,5%, odnosno 72% (kumulativno) ispitanika, a tome se protivi njih 7,6%.

Pripadnika hrvatske nacionalne manjine na mestu ministra vidi 59,2%, odnosno 68,8% (kumulativno) ispitanika albanske nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 7,6%.

Najniži stepen podrške su ostvarili pripadnici romske nacionalne manjine. Na funkciji ministra, pripadnika romske nacionalne manjine podržalo bi 47,8%, odnosno 57,3% ispitanika, a tome bi se protivilo njih 14,8%.

Grafikon 41

PREDSEDNIK OPŠTINE

Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici manjina koji sa ispitanicima (Albancima) žive u neposrednom susedstvu. Predsednika opštine romske nacionalnosti podržalo bi 27,6%, odnosno 43,6% (kumulativno) ispitanika albanske nacionalnosti. Međutim, izbor Roma za predsednika opštine u kojoj živi ne bi podržalo 35,1% ispitanika (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*)

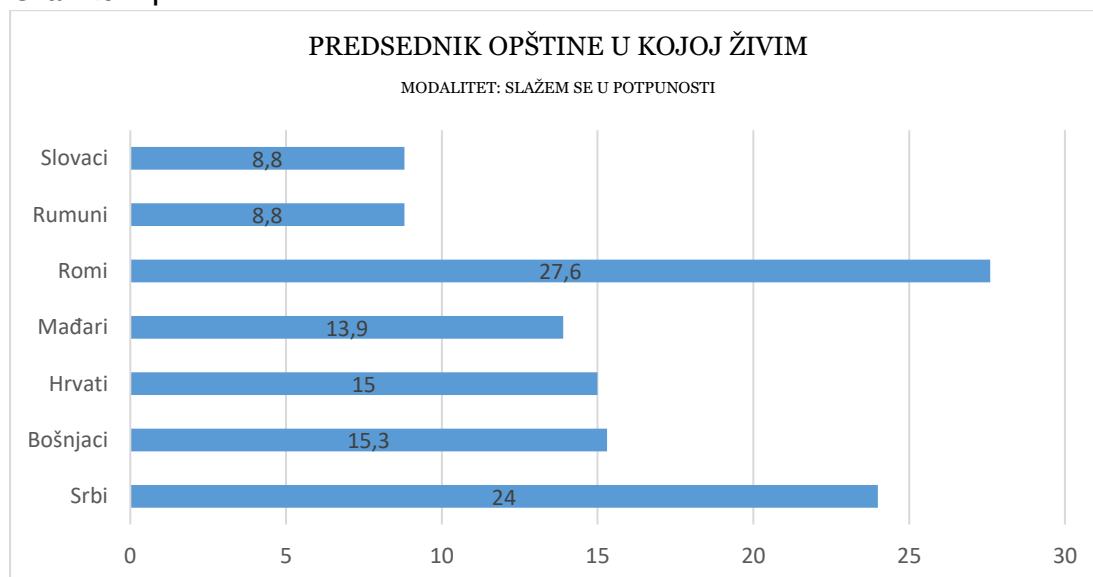
Predsednik opštine srpske nacionalnosti je prihvatljiv za 24,0%, odnosno 38,5% (kumulativno) ispitanika; 34,4% ispitanika nema poverenje u osobu srpske nacionalnosti da obavlja funkciju predsednika opštine.

Pripadnicima bošnjačke i hrvatske nacionalne manjine poverenje je dalo 15,3% (kumulativno 32,8%), odnosno 15% (kumulativno 24,6%); 49,7% ispitanika ne podržava pripadnika hrvatske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Bošnjaci ne ostvaruju poverenje 46,4% ispitanika.

13,9%, odnosno 22,4% (kumulativno) ispitanika albanske nacionalnosti bi podržalo pripadnika mađarske nacionalne manjine za predsednika opštine u kojoj žive, a njih 56,1% to ne bi podržalo.

Najniži stepen poverenja ispitanici su iskazali u pogledu mogućnosti da predsednik opštine u kojoj žive bude pripadnik rumunske ili slovačke nacionalne manjine. Pripadniku slovačke nacionalne manjine poverenje bi ukazalo 8,8% odnosno 18,6% (kumulativno). Negativan stav je iskazalo 61,7% ispitanika. Pripadnici rumunske nacionalne manjine su na funkciji predsednika opštine u kojoj ispitanik živi viđeni od 8,8%, odnosno 18,6% (kumulativno) ispitanika. Nepoverenje u njih na mestu predsednika opštine ima 60,6% ispitanika.

Grafikon 42

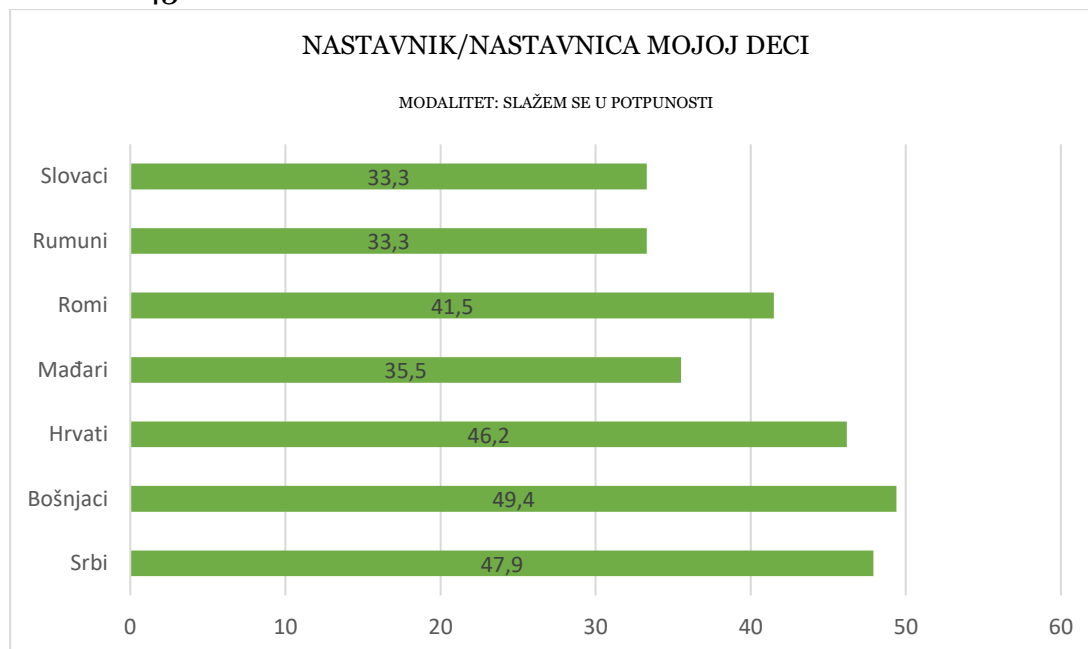
NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje, iznad 40%, (slažem se u potpunosti) u vezi sa nastavnikom sopstvene dece ispitanici su iskazali prema pripadnicima bošnjačke (49,4%; kumulativno 72%), srpske (47,9%; kumulativno 67,7%) hrvatske (46,2%; kumulativno 69,8%) i romske (41,5%; kumulativno 58,5%) nacionalne manjine. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 10,8% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*), prema nastavniku hrvatske nacionalnosti 11,8% i prema nastavniku romske nacionalnosti kumulativno 20,2% ispitanika.

35,3%, odnosno 57% (kumulativno) ispitanika je podržalo za nastavnika pripadnika mađarske nacionalnosti, a 33,3%, odnosno 53,8% (kumulativno) ispitanika ima poverenje u nastavnika pripadnika rumunske nacionalne manjine; 14% ispitanika se protivi izboru nastavnika mađarske, a 18,3% izboru nastavnika rumunske nacionalnosti.

Nastavnika pripadnika slovačke nacionalne manjine prihvata 33,3%, odnosno 55,9% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*); 19,3% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku slovačke nacionalnosti.

Grafikon 43

IZABRANI LEKAR

Bošnjaci su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 63,3%, odnosno 75,1% (kumulativno) ispitanika to podržava, a 9,7% (kumulativno me slažem, se i uopšte se ne slažem) ne podržava.

Doktor hrvatske nacionalnosti je prihvatljiv za 59,1%, odnosno (73% kumulativno) ispitanika. Lekara hrvatske nacionalnosti ne bi izabralo 9,7% ispitanika.

Lekari srpske nacionalnosti su prihvatljivi za 56,2% (69,7% kumulativno) ispitanika. Lekara srpske nacionalnosti ne bi izabralo 15,7% ispitanika.

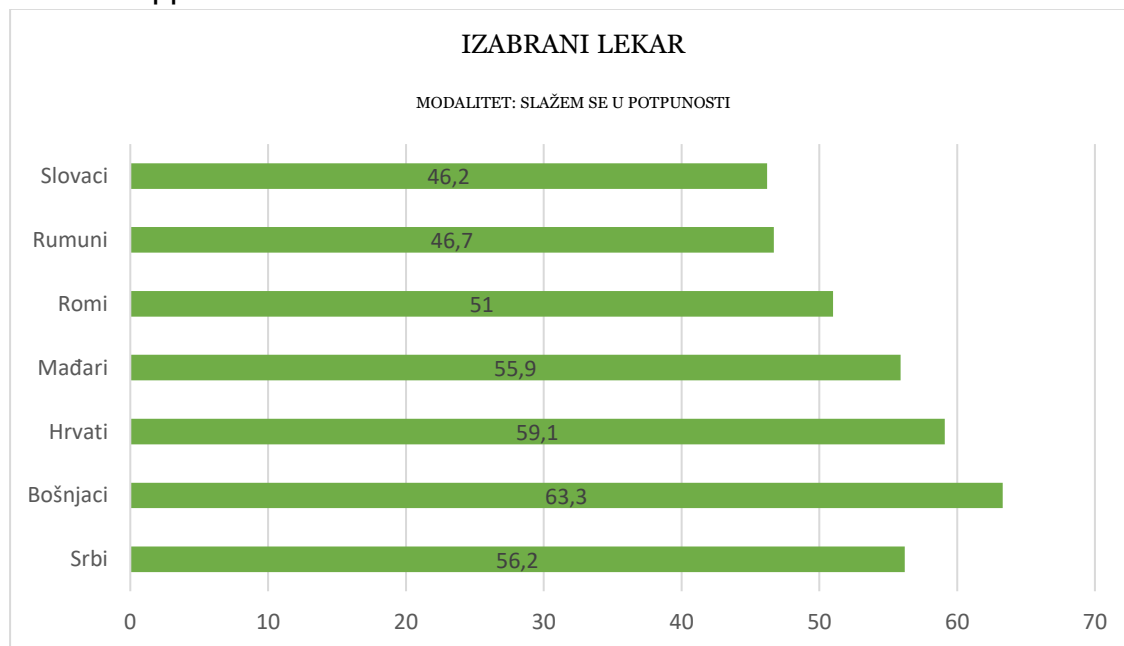
Doktora mađarske nacionalnosti bi izabralo 55,9%, odnosno 67,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 11,9%.

Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 46,7%, odnosno 62% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 17,4%.

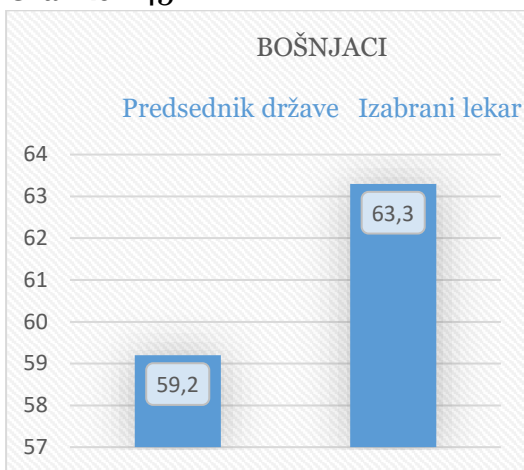
Lekara slovačke nacionalnosti izabralo bi 46,2%, odnosno 63,4% ispitanika, a ne bi ga izabralo 15,1%.

Lekara romske nacionalnosti izabralo bi 51%, odnosno 63,7% ispitanika, a ne bi ga izabralo 17%.

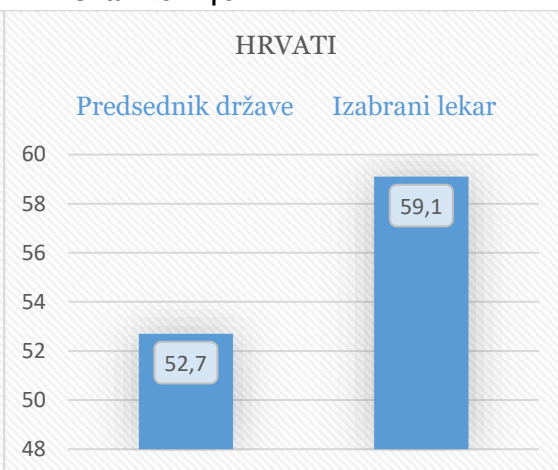
Grafikon 44

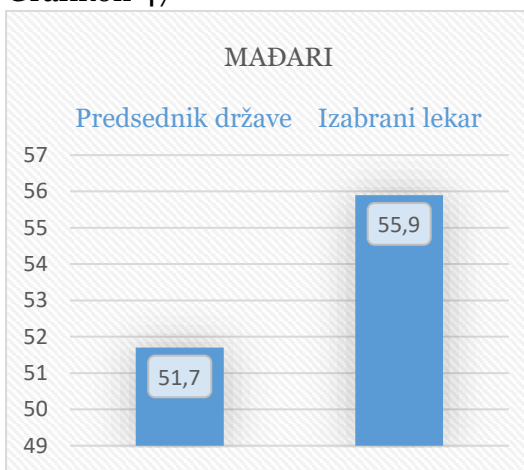
Grafikon 45

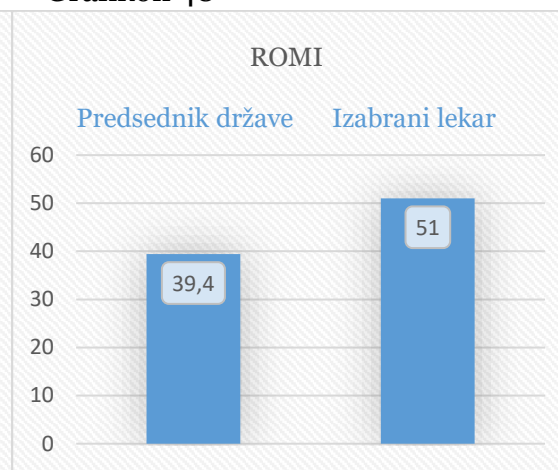
Grafikon 46

Grafikon 47

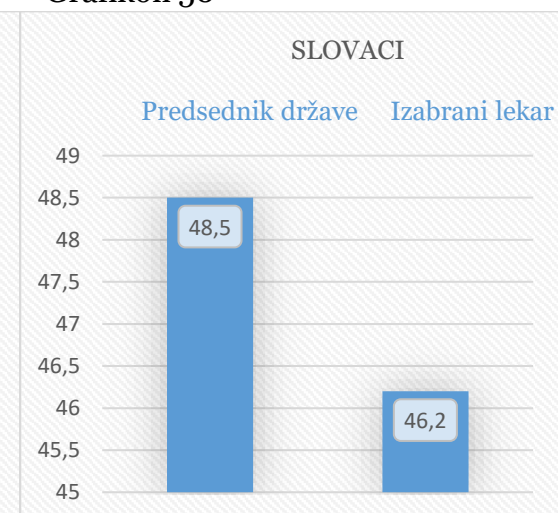
Grafikon 48

Grafikon 49

Grafikon 50

ZAKLJUČAK 12

- Ispitanici albanske nacionalnosti ispoljavaju nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike bošnjačke nacionalne manjine koji su za oko 60% ispitanika (modalitet *slažem se u potpunosti*) prihvatljivi za obavljanje državnih funkcija, ali ne i za predsednika opštine u kojima ispitanici žive.
- Nema značajnijih odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društvene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...).
- Veće poverenje ispitanici albanske nacionalnosti imaju u pripadnike nacionalnosti s kojima žive u neposrednom okruženju (Srbi, Romi) nego u pripadnike nacionalnih manjina s kojima nemaju neposredni svakodnevni kontakt (Slovaci, Mađari, Rumuni).

IV.3.1.2.1.6. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

UPOTREBA JEZIKA

Pripadnici albanske nacionalne manjine koriste svakodnevno maternji jezik, odnosno njih 97,8% govori albanski svakog dana u nekoj prilici (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji); 2,2% pripadnika albanske nacionalne manjine albanski ne govori svakog dana.

Srpski svakodnevno govori 33,3% ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine, više puta nedeljno ga koristi 33,2% ispitanika, a jednom nedeljno srpskim se služi 13,6% ispitanika. Jednom mesečno srpski govori 7,3% ispitanika, a nikad ga ne koristi 7,3%.

Tabela 50

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Albanski	97,8
Srpski	2,2

Grafikon 51

Grafikon 52

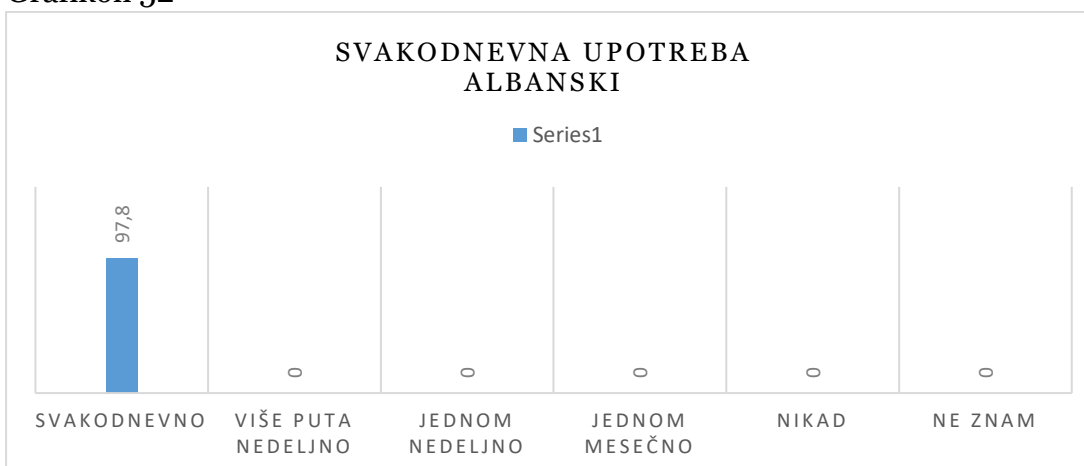

Tabela 51

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE SRPSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
33,3	33,2	13,6	7,3	7,3	5,2

Grafikon 53

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na albanskom zalaže se 60,2% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika, a tome se protivi trećina ispitanika 33,5% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*).

Dvojezično obrazovanje, na albanskom i na srpskom, podržava 65,8% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 22,8% (kumulativno) ispitanika albanske nacionalne manjine.

Tabela 52

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
Isključivo na albanskom					
14,7	18,8	6,3	9,4	50,8	0
Dvojezično					
14,5	8,3	7,3	18,8	47,0	4,2

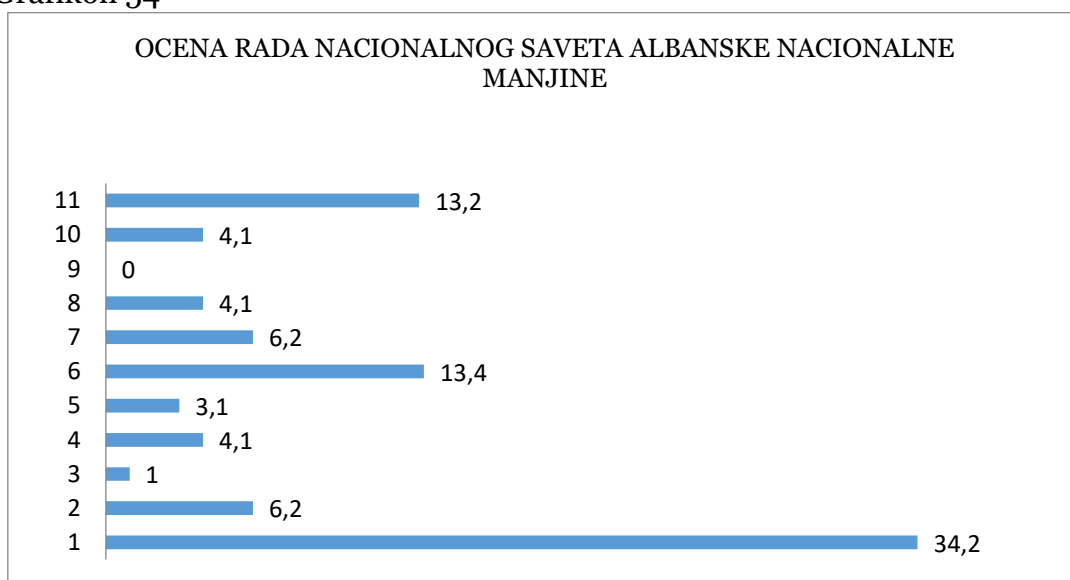
ZAKLJUČAK 13

- Većina ispitanika albanske nacionalnosti albanski svakodnevno govori u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski nije zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije albanske nacionalne manjine.
- Većina ispitanika albanske nacionalnosti podržava dvojezičnu nastavu, ali bi mnogi od njih podržali i obrazovanje isključivo na albanskom.

IV.3.1.2.1.7. Nacionalni savet albanske nacionalne manjine u Srbiji

Rad Nacionalnog saveta albanske nacionalne manjine u Srbiji su ispitanici ocenjivali skalom od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 34,2% ispitanika, a najvišom 11 ocenilo ga je njih 13,2%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najniže ocene), njihov zbir iznosi 48,6%, i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 41%, uočljivo je da je albanska manjina podeljena oko ocene rada manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije. Upoređivanjem procenta, nalazimo da je za 7,6% veći broj onih koji su nezadovoljni radom od onih koji su zadovoljni radom nacionalnog saveta.

Grafikon 54

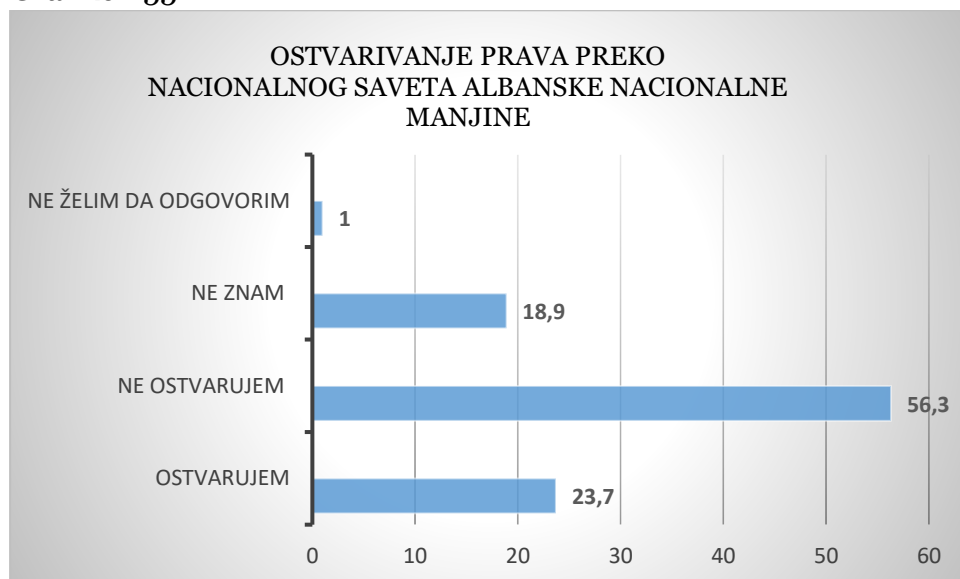

Polovina ispitanika, njih 56,3% se izjasnilo da ne ostvaruju priznata „manjinska“ prava preko Nacionalnog saveta albanske nacionalne manjine, a skoro četvrtina 23,7% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno „manjinsko“ pravo preko Nacionalnog saveta.

Tabela 53

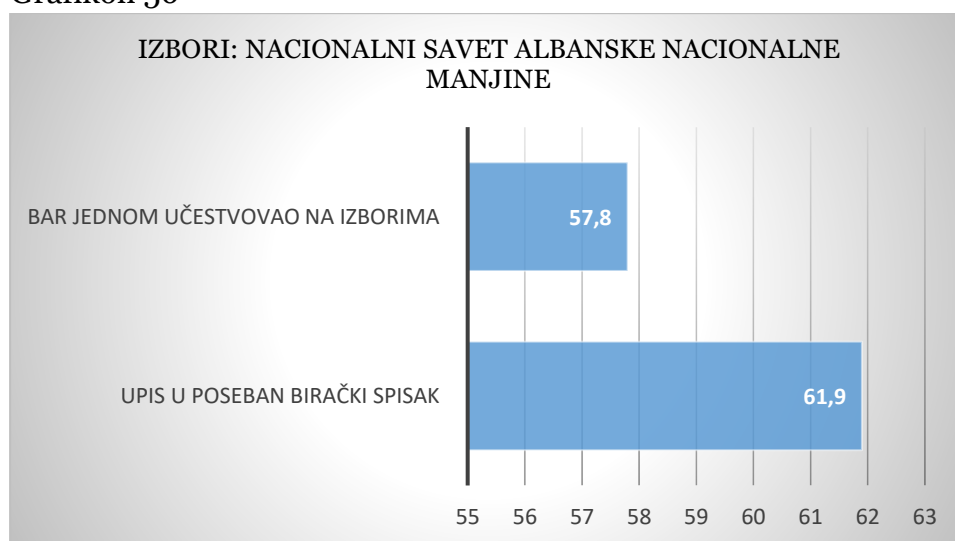
OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
23,7%	56,3%	18,9%	1,0%

Grafikon 55

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta albanske nacionalne manjine u Srbiji upisano je 61,9% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 57,8% ispitanika.

Grafikon 56

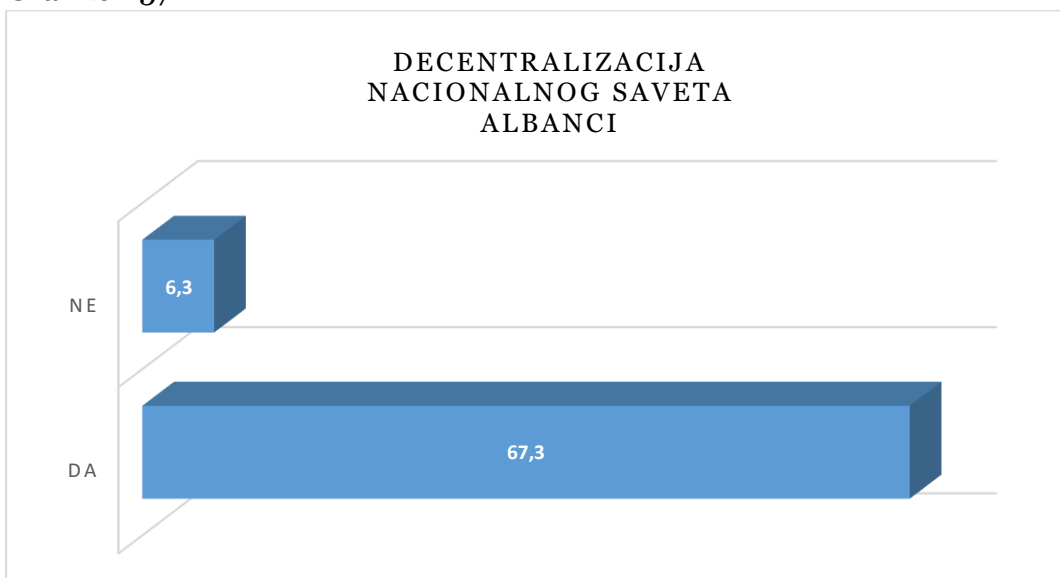

Dve trećine ispitanika 67,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasno da je nužna decentralizacija manjinske samouprave, odnosno da je pored nacionalnog nivoa potrebno da se (Nacionalni savet albanske nacionalne manjine) manjinske samouprave biraju i na lokalnom nivou. Čak 51,5% ispitanika koje deli ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *slažem se u potpunosti*.

Tabela 54

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
2,1	4,2	0	15,8	51,5	25,4

Grafikon 57

ZAKLJUČAK 14

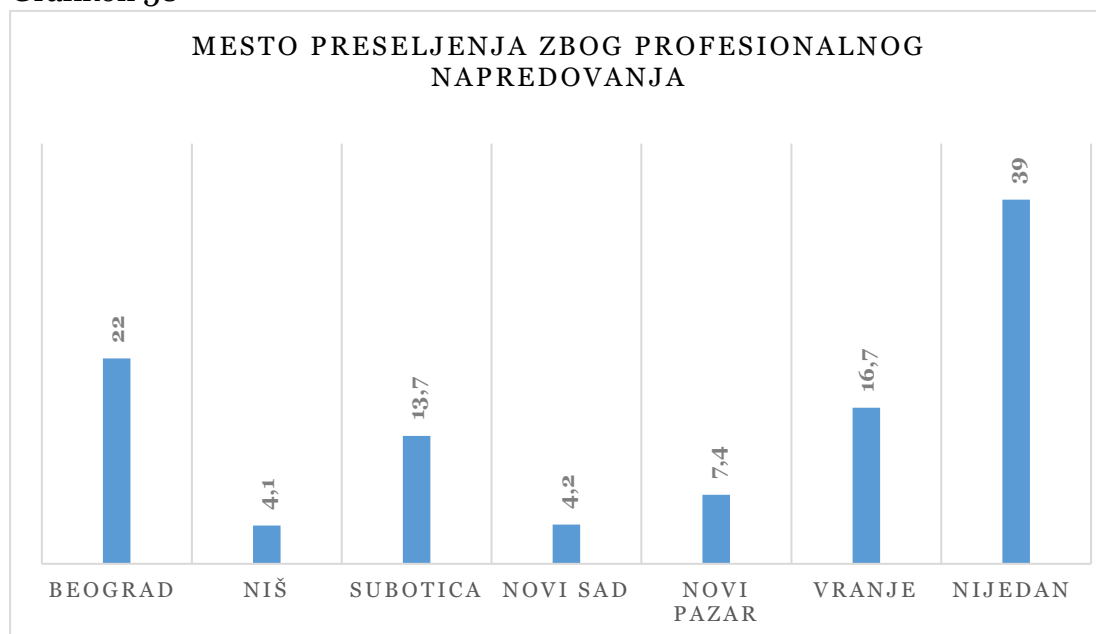
- Pripadnici albanske nacionalne manjine imaju podeljene stavove u vezi sa ocenom rada Nacionalnog saveta, s tim da treba imati u vidu da je veći procenat nezadovoljnih ispitanika albanske nacionalnosti.
- Pripadnici albanske nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava).

IV.3.1.2.1.8. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.1.8.1. Orijehtacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, pripadnici albanske nacionalne manjine su se najčešće opredeljivali za Beograd (22,0%) i Vranje (16,7%). Treće poželjno mesto zauzima Subotica, koju je izabralo 13,7% ispitanika. Preseljenje u Novi Pazar bi prihvatio 7,4% ispitanika, a Niš i Novi Sad bi prihvatilo kao opciju 4,1%, odnosno 4,2% ispitanika. A čak 39 % ispitanika nijedan od ponuđenih gradova ne smatra poželjnim mestom preseljenja.

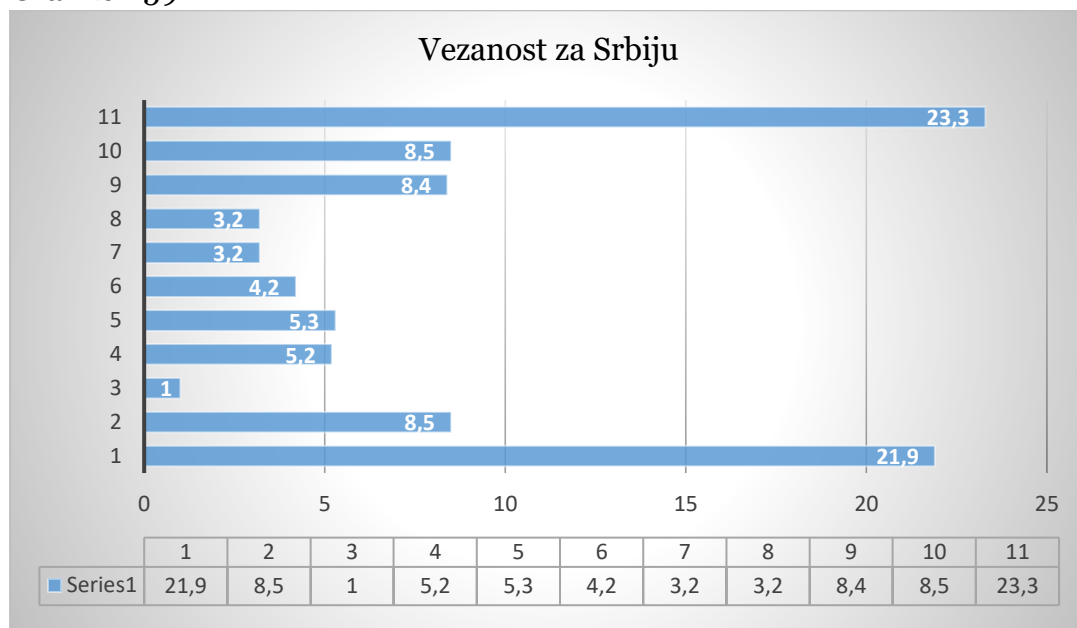
Grafikon 58

IV.3.1.2.1.8.1. Vezanost za Srbiju i zemlju porekla

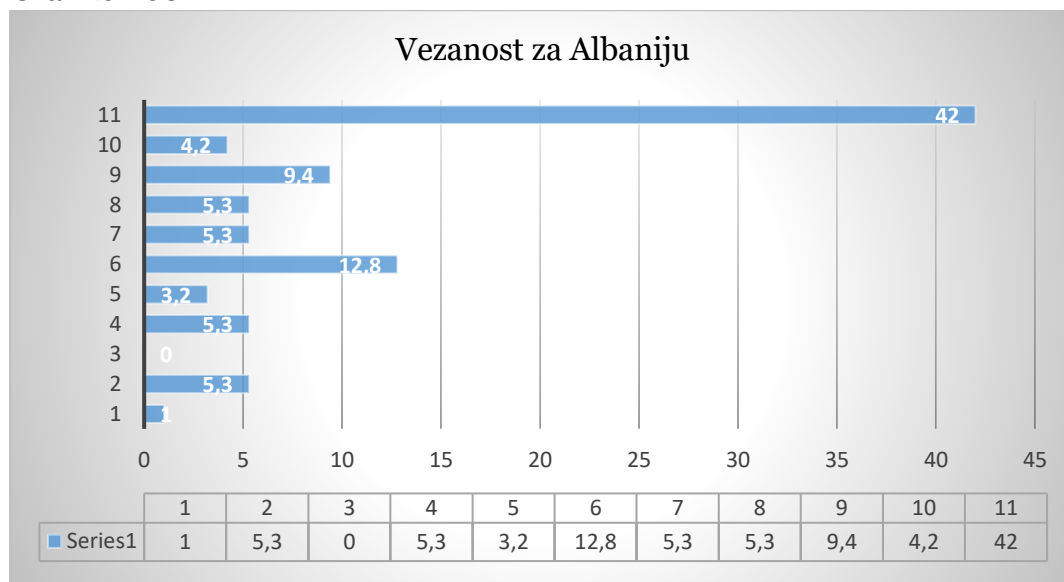
23,3% ispitanika je ocenilo svoju „vezanost“ za Srbiju najvišom ocenom 11, a skoro isti broj ispitanika 21,9% se opredelilo da uopšte nije vezano za Srbiju. Ako se saberu modaliteti 11, 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 50,8% ispitanika vezano za Srbiju, dok njih 41,9% to nije (modaliteti od 1 do 5), što ukazuje na podeljenost stavova ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine.

Grafikon 59

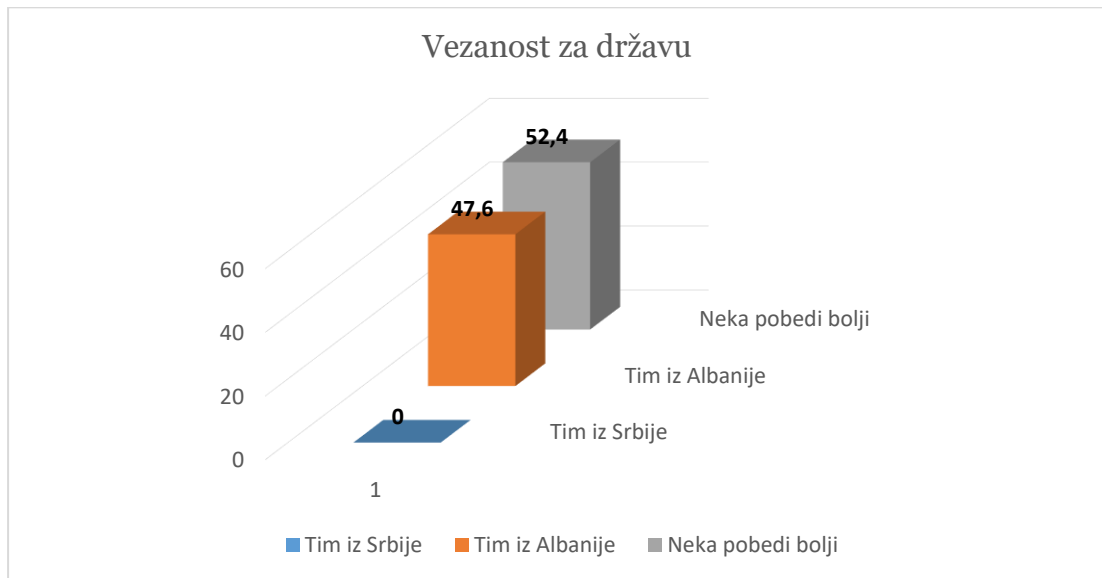
Za Albaniju je snažno vezano 42% ispitanika, a 1% nije. Zbir procenata modaliteta od 6 do 11 ukazuje da je preko tri četvrtine, odnosno 79% ispitanika vezano za Albaniju.

Grafikon 60

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Albanije, najviše je neutralnih 52,4%, za tim iz Srbije ne bi navijao niko, a 47,6% bi navijalo za tim iz Albanije.

Grafikon 61

ZAKLJUČAK 14

- Pripadnici albanske nacionalne manjine nisu čvrsto povezani sa Srbijom.
- Pripadnici albanske nacionalne manjine imaju snažne emotivne veze sa državom porekla.
- Potencijal za društvenu integraciju pripadnika albanske nacionalne manjine je nizak.

IV.3.1.2.1.8. Diskriminacija

Ispitanici albanske nacionalnosti, njih 67,3%, ukazuju na snažno osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća skoro petina ispitanika 18,1%, a 12,4% nije želelo da odgovori. (Tabela 55)

Više od dve trećine ispitanika (77,9%) smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima, a njih 59,6% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta. Do 10 puta pripadnici albanske nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 34,7%; traženja posla 37,8%; na radnom mestu 22,6%; kod lekara 33,2%; na sudu 19,5%; u policiji 45,3%; u organima JLS 15,1%. (Tabela 57)

Diskriminaciju nije prijavilo 66,8%, a 28,8% ispitanika jeste. Organ(i) od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja u 64,7%, a delimično su u tome uspeli u 35,3% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 58)

Tabela 55

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
18,1	67,3	2,2	12,4

Tabela 56

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
77,9	8,9	1,1	12,1

Grafikon 62

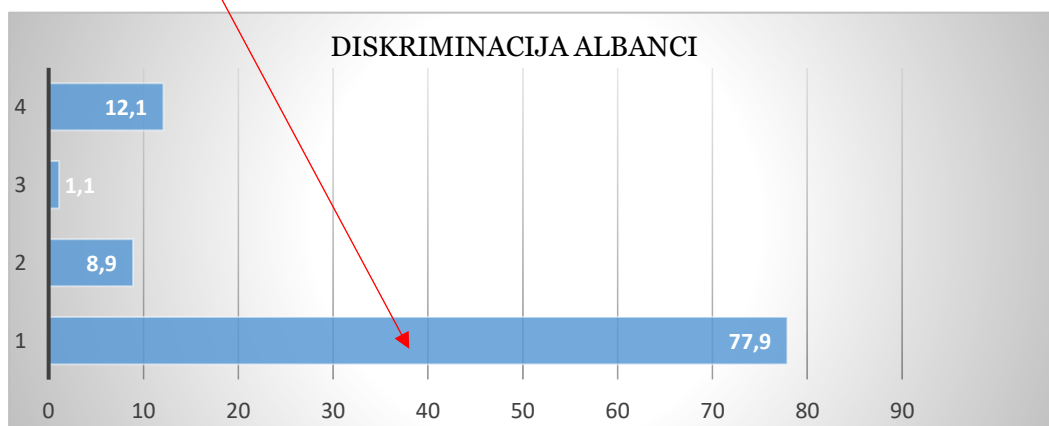

Tabela 57

ALBANCI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	38,0	10,7	34,7	9,0	4,6	3,1
Neformalni kontakti	8,7	2,9	22,9	59,6	5,8	0
Traženje posla	35,0	7,6	37,8	7,5	10,6	1,5
Na radnom mestu	51,8	4,6	22,6	9,0	9,1	3,0
Kod lekara	45,6	4,6	33,2	7,5	6,1	3,1
Na sudu	51,8	1,5	19,5	7,5	15,2	4,6
Policija	26,0	10,6	45,3	7,5	10,6	0
U organu JLS	56,1	6,1	15,1	7,5	15,2	0

Grafikon 63

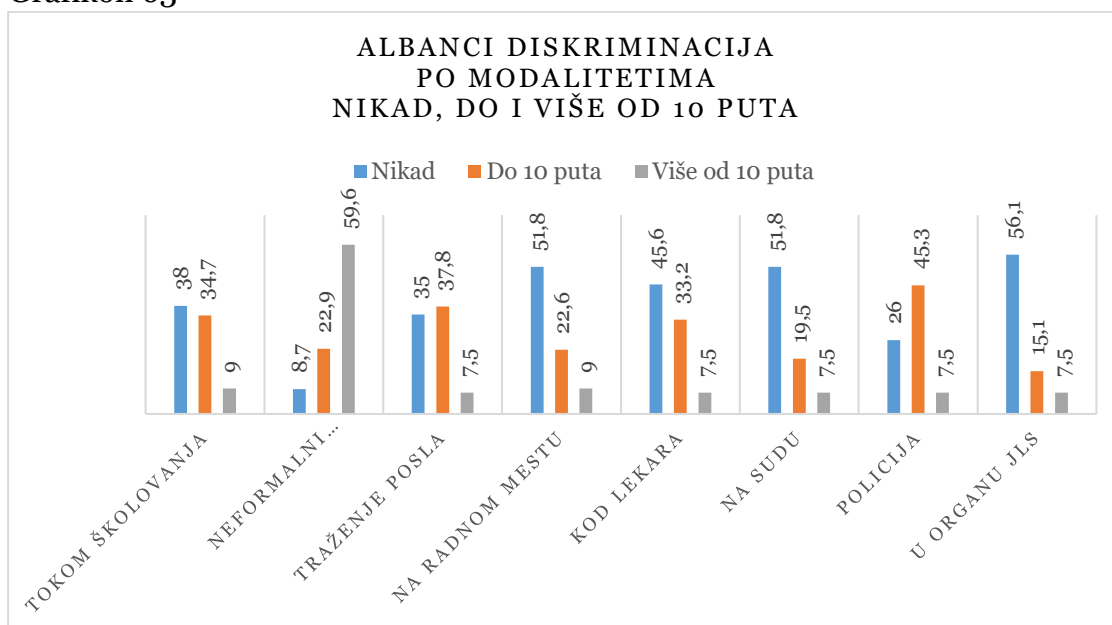

Tabela 58

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
28,8	66,8	4,4	0	0	35,3	64,7	0

ZAKLJUČAK 15

- Priпадnici albanske nacionalne manjine su izloženi diskriminaciji po nacionalnoj osnovi, a diskriminacija je naročito izražena u neformalnim kontaktima.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.1.9. Etnički identitet

Većina ispitanika ima čvrst stav o nacionalnom identitetu, njih 97,7% smatra da Albanci mogu da budu ponosni na svoj narod, a 81,9% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu albanskog naroda; 59,1% ispitanika albanske nacionalnosti smatra da su Albanci izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci.

Od političara ispitanici očekuju da budu i stručni 42,2% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) i patriote 43,1% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*). Da je patriotizam važan segment u obrazovanju mladih smatra 63,6% ispitanika.

54,3% ispitanika smatra da Albanci sa juga Srbije treba da teže ujedinjenju sa sunarodnicima na drugim područjima u regionu, a tome se suprotstavlja mišljenje 22,8% ispitanika. Najzad, 22,9% ispitanika nema stav u vezi sa ovim pitanjem.

Tabela 59

ALBANCI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Albanci treba da su ponosni na svoj narod	0	0	2,3	0	97,7	0	0
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao A	3,4	2,2	10,2	13,6	68,3	2,3	0
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Albanci	1,1	14,7	19,4	15,9	43,2	5,7	0
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	26,2	16,0	14,7	15,9	27,2	0	0
Albanci sa juga Srbije treba da teže ka mirnom ujedinjenju sa sunarodnicima na Kosovu i u Albaniji	3,4	19,4	22,9	3,4	50,9	0	0
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih Al.	2,2	8,0	26,1	19,3	44,3	0	0

ZAKLJUČAK 16

- Pripadnici albanske nacionalne manjine su snažno vezani za etnički identitet.
- Potencijali društvene integracije su niski.

IV.3.1.2.1.9. Religioznost i verska distanca

RELIGIOZNOST

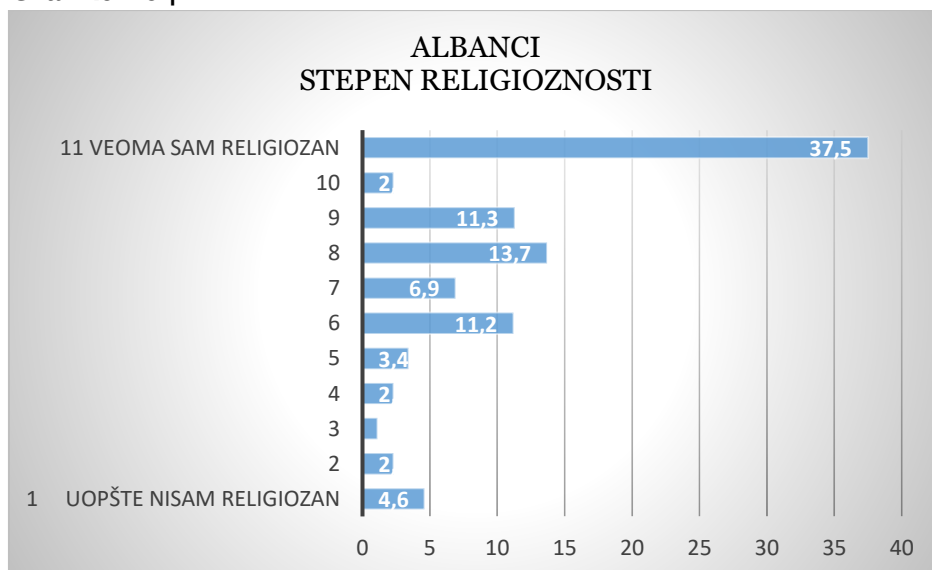
95,4% ispitanika se izjasnilo da je religiozan (potvrđno je odgovorilo na pitanje da pripada određenoj religiji/veroisповesti), a 4,6% da nije (odrično su odgovorili na isto pitanje). Među vernicima su samo pripadnici muslimanske veroispovesti - 100%.

Samopercepcija religioznosti je merena na skali od 1 do 11. Najviše je ispitanika koji sebe doživljavaju kao veoma religiozne 37,5%. Zbir pozicija od 7 do 11 ukazuje da je 71,7% ispitanika albanske nacionalnosti snažno privrženo islamu. (Tabela 60, Grafikon 64).

Tabela 60

ALBANCI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	4,6
2	2,3
3	1,1
4	2,3
5	3,4
6	11,2
7	6,9
8	13,7
9	11,3
10	2,3
11 Veoma sam religiozan	37,5

Grafikon 64

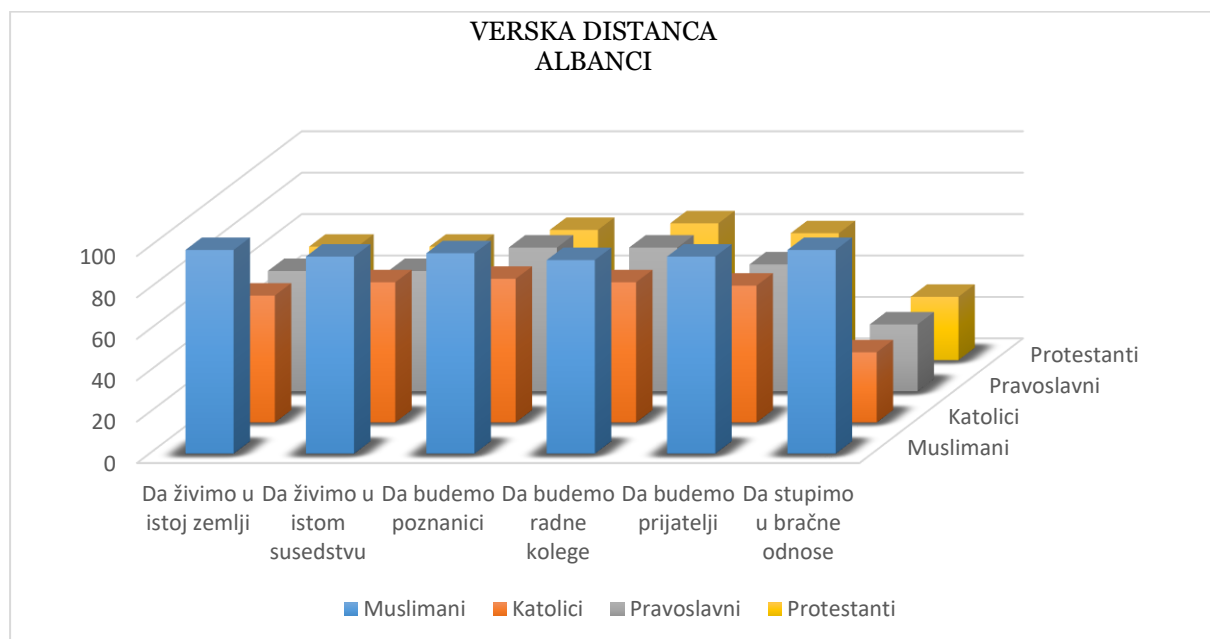
VERSKA DISTANCA

Ispitanici su izuzetno verski homogeni. Pripadnike muslimanske veroispovesti prihvataju u svim modalitetima, od života u istoj državi do stupanja u brak. U bračnu zajednicu sa katolikom ušlo bi 33,9% ispitanika, sa protestantom njih 30,6%, a sa pravoslavcem 32,3%. Prijateljstvo sa katolicima negovalo bi 66,1% ispitanika, a sa pravoslavnima i protestantima 61,3%.

Tabela 61

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	98,4	61,3	58,1	54,8
Da živimo u istom susedstvu	95,2	67,7	58,1	54,8
Da budemo poznanici	96,8	69,4	69,4	62,9
Da budemo radne kolege	93,5	67,7	69,4	66,1
Da budemo prijatelji	95,2	66,1	61,3	61,3
Da stupimo u bračne odnose	98,4	33,9	32,3	30,6

Grafikon 65

IV.3.1.2.2. BOŠNJACI

IV.3.1.2.2.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 196 pripadnika bošnjačke nacionalne manjine, 50,2% muškaraca i 49,8% žena. Nepodeljenom bošnjačkom identitetu pripada njih 85,1%, a 11,3 pored bošnjačkog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Od tih 11,3 %, odnosno 19 građana, 68,4% ili njih 13 pored bošnjačkog deli i srpski identitet.

Tabela 62

BOŠNJACI Višestruki identitet	
Albansko	1
Aškalijsko	
Bugarsko	
Bunjevačko	
Crnogorsko	
Egipatsko	
Goransko	
Hrvatsko	
Jugoslovensko	1
Mađarsko	1
Makedonsko	1
Nemačko	1
Romsko	
Rumunsko	
Rusinsko	
Slovačko	
Slovenačko	
Srpsko	13
Tursko	1
Vlaško	

Obrazovna struktura ispitanika ukazuje na to da oko 10% njih ima završenu osnovnu školu ili nezavršenu srednju školu, da je fakultetski obrazovano 35,1 ispitanik, da ih je sa magistraturom ili specijalizacijom oko 23%, a sa doktoratom 5%.

Tabela 63

Obrazovna struktura ispitanika bošnjačke nacionalnosti	
Završena osnovna škola	3,6
Nezavršena srednja škola	6,2
Završena srednja škola	27,2
Viša škola	35,1
Specijalizacija, magistratura	22,8
Doktorat	5,2

Ekonomski položaj ispitanika odgovara obrazovnoj strukturi, pod uslovom da veću materijalnu sigurnost obezbeđuje viši stepen obrazovanja. Dobro živi 27,0% ispitanika, „snalazi se“ njih 61,9%, a teško i veoma teško se izdržava 8,9% ispitanika.

Tabela 64

Ekonomski položaj						
MATERIJALNO STANJE PORODICE, DOMAĆINSTVA U (%)						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
27,0	61,9	6,8	2,1	1,4		
LIČNA MESEČNA PRIMANJA U (%)						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
5,6	6,1	21,0	35,8	20,5	4,1	2,8

IV.3.1.2.2.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose Bošnjaci ostvaruju sa Srbima (96,2%), Albancima (80,5%), Romima (67,1%) i Hrvatima (64,8%). Prijateljske veze sa Mađarima ima 37,3% ispitanika. Četvrtina ispitanika ima prijatelje među pripadnicima slovačke nacionalnosti (25,2%), a manje od petine među Rumunima (19,7%) (Tabela 65).

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima (36,3%), Albancima (29,0%) i Hrvatima (16,4%). (Tabela 66)

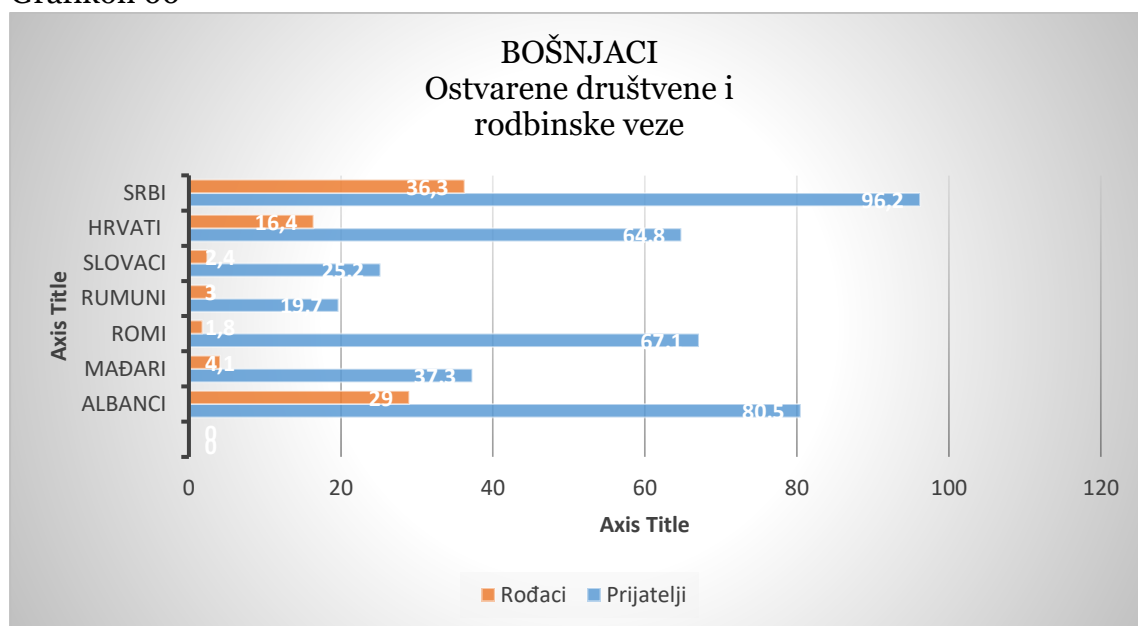
Tabela 65

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	80,5	18,4
Mađari	37,3	60,3
Romi	67,1	32,3
Rumuni	19,7	76
Slovaci	25,2	69,4
Hrvati	64,8	33,6
Srbi	96,2	3,8

Tabela 66

RODBINSKE VEZE		
	Da	Ne
Albanci	29,0	69,8
Mađari	4,1	95,9
Romi	1,8	96,4
Rumuni	3	96,4
Slovaci	2,4	97
Hrvati	16,4	80,7
Srbi	36,3	62,6

Grafikon 66

ZAKLJUČAK 17

- Najprisnije prijateljske odnose Bošnjaci imaju sa pripadnicima srpske i albanske nacionalnosti.
- Iznad 50% ispitanika prijateljstvo gaji sa pripadnicima romske i hrvatske nacionalne manjine.
- Ispod 50% ispitanika ima prijatelje među Mađarima, Slovacima i Rumunima.

ZAKLJUČAK 18

- Najčešće rodbinske veze Bošnjaka su sa pripadnicima srpske, albanske i hrvatske zajednice.
- Mali procenat ispitanika ima rođачke veze sa Mađarima, Rumunima, Slovacima i Romima

IV.3.1.2.2.3. Socijalna distanca

Pripadnike drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi prihvata većina ispitanika bošnjačke nacionalne manjine. Albance za sugrađane prihvata 92,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika bošnjačke nacionalnosti, a Hrvate 94,8% (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) njih. Rome prihvata 89%, Slovake 92,4%, Mađare 93,6% i Rumune 89,4% ispitanika, pripadnika bošnjačke nacionalne manjine.

Za susede Bošnjaci najradije prihvataju pripadnike hrvatske (92%) (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) i albanske (91,1%) nacionalne manjine, Srbe (89,5%), potom Slovake (88,4%) i Mađare (87,3%). Sused Rumun je prihvatljiv za 83,6%, a pripadnika romske nacionalne manjine za suseda prihvata 73,9% ispitanika bošnjačke nacionalnosti. Trebalo bi pomenuti da se susedstvu sa Romom izričito protivi 12,5% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika. „Otpor“ prema susedima drugih nacionalnosti je znatno niži, na primer susedstvo sa Srbima, Mađarima i Rumunima bi da izbegne 4% Bošnjaka, sa Hrvatima 3,4%, a sa Slovacima 3,5%.

Za poželjne poznanike Bošnjaci najradije biraju Srbe (98,2%), Hrvate (97,7%) i Mađare (97,1%), potom Albance (94,7%), Slovake (94,8%) i Rumune (91,8%), a najmanje poželjni poznanici su Romi (87,9%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbi (96%) i Hrvati (95,9%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo Bošnjaci se opredeljuju za pripadnike albanske (94,6%), mađarske (93,1%) i slovačke (91,8%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima rumunske nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 89,0% ispitanika bošnjačke nacionalnosti. Ispitanici najmanje interesovanja za prijateljstvo izražavaju u odnosu na pripadnike romske nacionalne manjine (86,1%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Hrvate (97,1%), Srbe (96,5%), Mađare (94,8%), Albance (94,1) i Slovake (92,9%) ispitanici bošnjačke nacionalnosti najčešće biraju i za kolege na poslu. Pripadnici rumunske (91,7%) i romske (87,3%) nacionalne manjine su ređe označavani kao poželjni za kolege. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa pripadnicima albanske nacionalnosti (55,8%) (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), ali se i njih 19,3% tome protivi (kumulativno modaliteti *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem se*).

Sa Srbima bi brak zaključilo 50,0% ispitanika, a njih 32,1% se tome protivi.

Sa Hrvatima bi brak zaključilo 42,5% ispitanika, a njih 36,1% se tome protivi.

Sa Rumunima bi brak zaključilo 40,2% ispitanika, a njih 37,0% se tome protivi.

Sa Slovacima bi brak zaključilo 37,0% ispitanika, a njih 38,0% se tome protivi. Sa Mađarima bi brak zaključilo 35,6% ispitanika, a njih 39,8% se tome protivi. Sa Romima bi brak zaključilo 26,9% ispitanika, a njih 45,6% se tome protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Albancima 53,0%, ali se i njih 21,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Srbima podržalo bi 42,2% ispitanika, ali se i njih 37,1% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 40,2%, ali se i njih 38,4% tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 34,5% ispitanika, ali se i njih 36,7% tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 35,9% ispitanika, ali se i njih 37,5% tome protivi.

Takvu vezu sa Mađarima podržalo bi 34,7% ispitanika, ali se i njih 37,1% tome protivi.

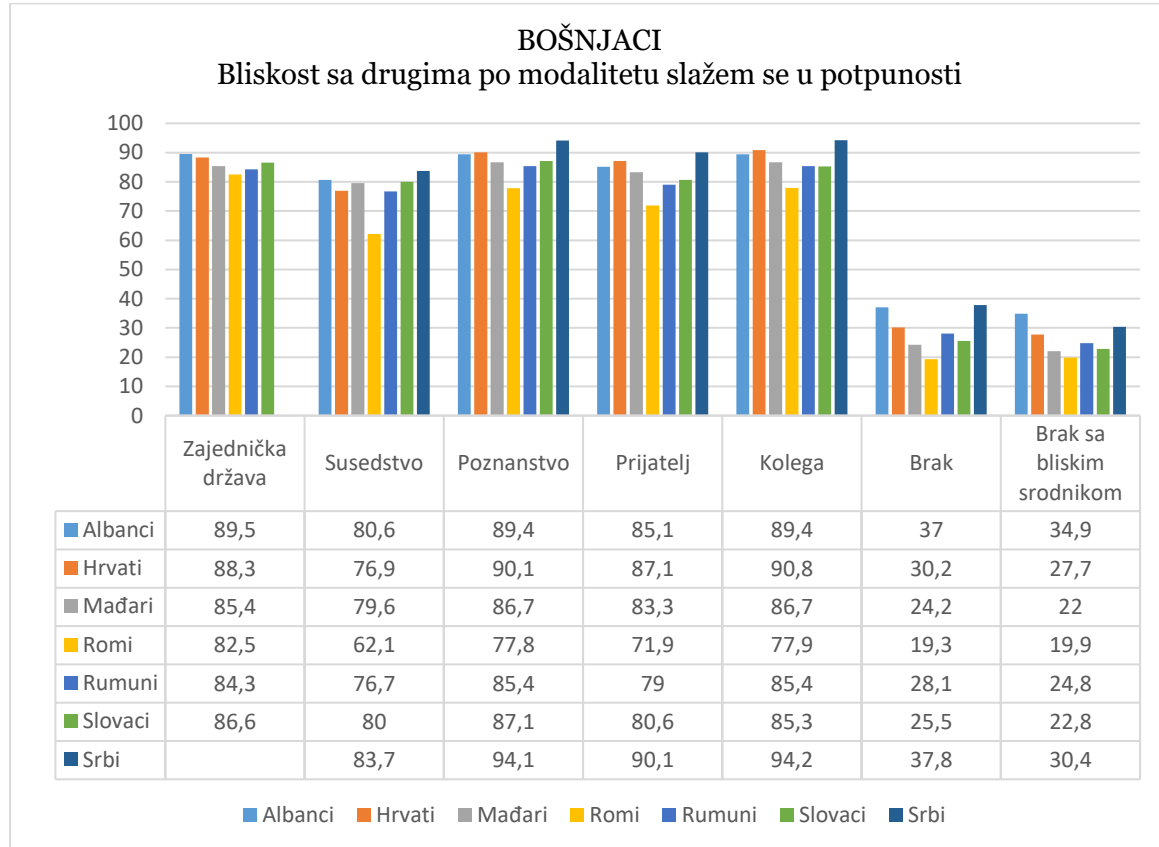
Takvu vezu sa Romima podržalo bi 28,3% ispitanika, ali se i njih 45,3% tome protivi.

Tabela 67

BOŠNJACI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	0,6	1,2	6,0	2,8	89,5	
Hrvati	1,7	0,6	3,0	6,5	88,3	
Mađari	0,5	1,7	4,2	8,2	85,4	
Romi	1,1	2,8	7,2	6,5	82,5	
Rumuni	1,7	1,1	6,7	5,1	84,3	0,6
Slovaci	0,6	1,2	5,4	5,8	86,6	
DA ŽIVE U MOM SUŠEDSTVU						
Albanci	0,6	1,7	6,0	10,5	80,6	0,6
Hrvati	1,1	2,3	3,5	11,4	80,6	1,0
Mađari		4,0	7,6	10,4	76,9	
Romi	5,7	6,8	12,4	11,8	62,1	1,2
Rumuni	1,7	2,3	10,7	6,9	76,7	
Slovaci	0,6	2,9	6,5	8,4	80,0	
Srbi	1,2	2,8	5,9	5,8	83,7	0,6
DA MI BUDE POZNANIK/POZNANICA						
Albanci	0,6	0,6	4,1	5,3	89,4	
Hrvati	0,6		1,2	7,6	90,1	
Mađari			2,9	10,4	86,7	
Romi	1,7	3,9	6,6	10,1	77,8	
Rumuni	1,7	0,6	5,4	6,4	85,4	0,6
Slovaci	0,6	0,6	3,0	7,7	87,1	
Srbi	0,6		1,2	4,1	94,1	0,6
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	0,6	0,6	3,0	9,5	85,1	0,6
Hrvati	0,6		1,8	8,8	87,1	0,6
Mađari		1,1	4,6	9,8	83,3	0,6
Romi	2,2	3,9	7,2	14,2	71,9	0,6

Rumuni	1,1	1,7	6,5	10,0	79,0	0,6
Slovaci	0,6	1,2	4,7	11,2	80,6	1,2
Srbi	0,6		2,9	5,9	90,1	0,6
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	0,6	0,6	4,1	4,7	89,4	0,6
Hrvati	0,6		1,2	6,3	90,8	0,6
Mađari		0,5	3,5	8,1	86,7	0,6
Romi	1,7	5,6	5,4	9,4	77,9	
Rumuni	1,1		6,0	6,3	85,4	0,6
Slovaci	0,6	0,6	4,1	7,6	85,3	0,6
Srbi	1,1		1,8	2,3	94,2	0,6
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	4,9	14,4	17,6	18,8	37,0	3,7
Hrvati	8,9	27,2	13,0	12,3	30,2	2,5
Mađari	7,8	32,0	14,4	11,4	24,2	2,5
Romi	16,2	29,4	16,0	7,6	19,3	3,7
Rumuni	10,7	26,3	11,4	12,1	28,1	3,1
Slovaci	10,0	28,0	13,6	11,5	25,5	3,1
Srbi	11,9	20,2	10,6	12,2	37,8	2,5
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	6,6	14,7	17,2	18,1	34,9	3,7
Hrvati	11,2	27,2	13,7	12,5	27,7	2,4
Mađari	8,8	28,3	17,0	12,7	22,0	3,6
Romi	16,6	28,7	15,5	8,4	19,9	4,8
Rumuni	10,7	26,8	13,7	11,1	24,8	3,1
Slovaci	11,2	25,5	13,7	11,7	22,8	3,7
Srbi	13,6	23,5	11,2	11,8	30,4	3,7

Grafikon 67

ZAKLJUČAK 19

- Najmanja socijalna distanca je prema Srbima i Albancima.
- Najveće socijalno odbijanje Bošnjaci iskazuju prema Romima.
- U odnosu na porodične odnose (brak ili brak srodnika) socijalna distanca je upadljivo veća od drugih ispitivanih modaliteta (susedstvo, sunarodnici, kolege...).

IV.3.1.2.2.3. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici bošnjačke nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Hrvatima 85,8%; (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*); Albancima 85,2%, Slovacima 84,9%; Rumunima 83,9%; Mađarima 83,1% i Romima 77,9%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima 82,7%; Albancima 82,2%, i Hrvatima 81,5%, a potom sa Slovacima 76,7%; Mađarima 75,6%; Rumunima 71,6% i Romima 46,0%.

Srbi su prihvatljivi kao poznanici za 93,2%, a kao prijatelji za 90,2% sunarodnika ispitanika. Albanci su sunarodnicima ispitanika kao poznanici prihvatljivi sa 85,9%, a kao prijatelji sa 82,7%. Bliskost (udaljenost) je i od Hrvata koje 89,6% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 85% i za prijatelje. Mađare za poznanike prihvata 84,5%, a za prijatelje 79,8%; Slovake za poznanike prihvata 84,4%, a za prijatelje 82,4%. Potom slede Rumuni, 82,0% za poznanike i 76,2% za prijatelje; Romi koje za poznanike prihvata 73,9%, a za prijatelje 56,4% sunarodnika ispitanika.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi, prema mišljenju ispitanika bošnjačke nacionalnosti, izabrali Srbe (94,5%), Albance (86,5%), Mađare (84,9%), Slovake (82,9%), Hrvate (88,4%), Rumune (79,7%), Rome (68,5%).

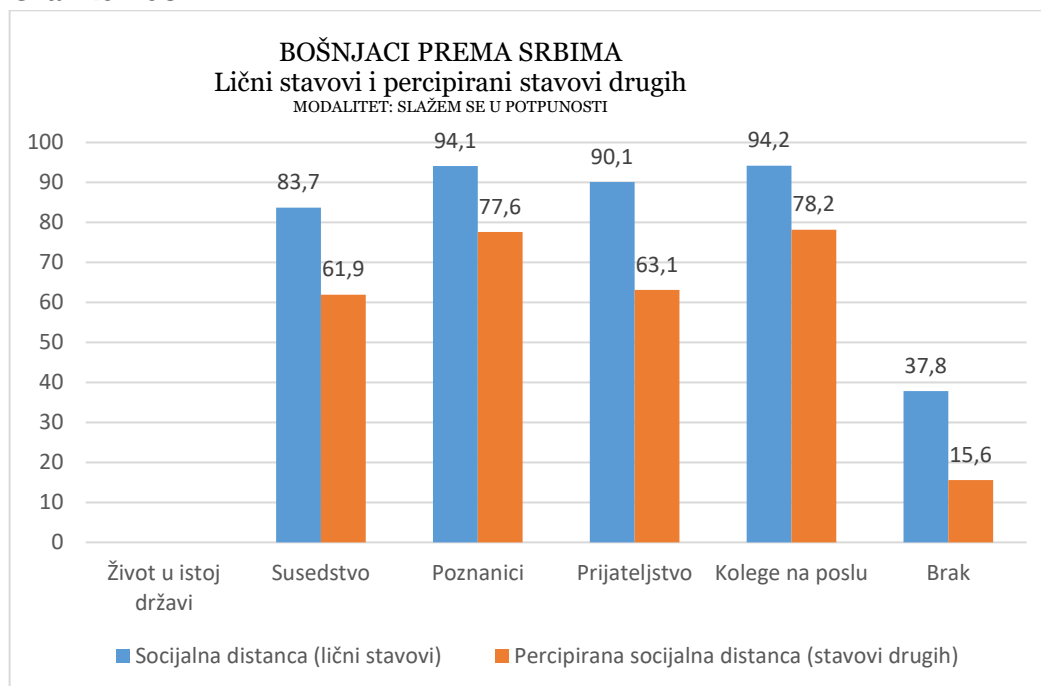
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici bošnjačke nacionalne manjine bi zaključili sa 49,1% Albancima (protivilo bi se 18,4%); 30,6% Slovaka (protivilo bi se 30,0%); 30,3% Hrvata (protivilo bi se 28,3%); 28,1% Mađara (protivilo bi se 30,4%); 28,1% Rumuna (protivilo bi se 30,4%); 36,4% Srba (protivilo bi se 31,1%); 14,1% Roma (protivilo bi se 55,3%). Uočljivo je da je u vezi sa mišljenjem o bračnoj zajednici veliki procenat neodlučnih, između 20% do 28% (od manjine do manjine).

Tabela 68

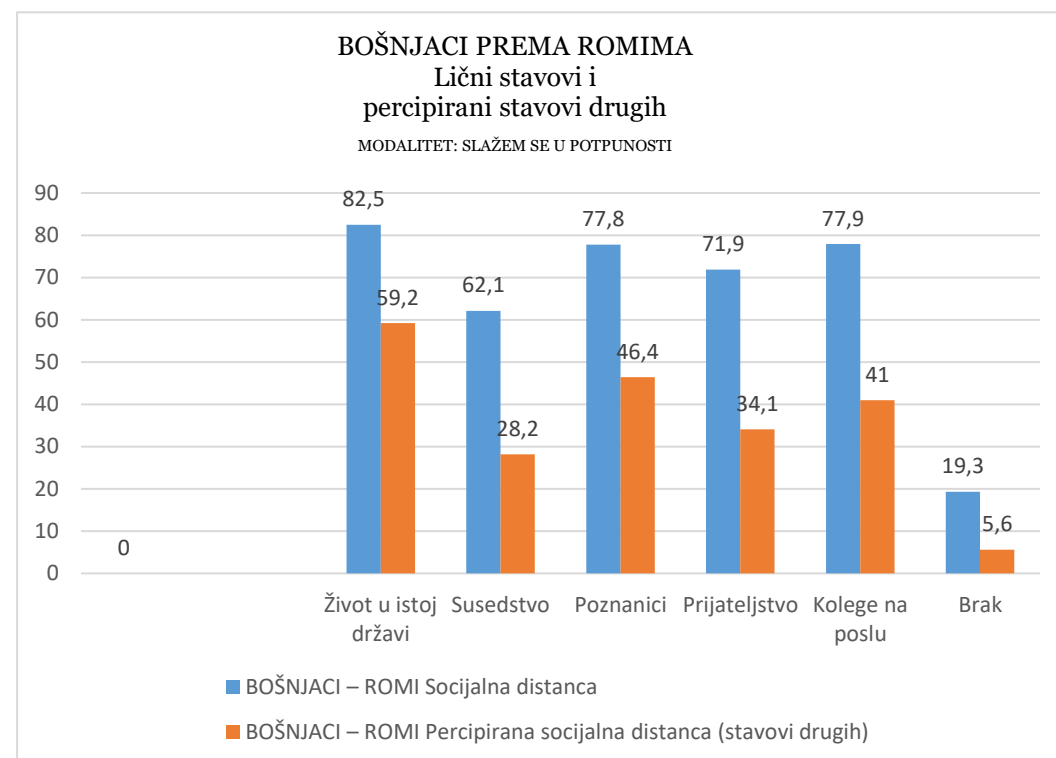
BOŠNJACI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA					
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI					
Albanci	1,2	1,9	6,2	17,4	67,8
Hrvati	0,6	2,0	6,8	15,6	70,2
Mađari	1,8	1,3	5,0	13,3	69,8
Romi	4,9	4,6	6,9	18,7	59,2
Rumuni	1,2	1,3	6,2	14,5	69,4
Slovaci	0,6	1,3	5,1	14,4	70,5
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU					
Albanci	1,2	2,5	8,1	31,6	50,6
Hrvati	0,6	2,6	10,0	27,3	54,2
Mađari	1,2	1,3	12,0	21,3	54,3

Romi	4,9	25,3	16,3	17,8	28,2
Rumuni	1,2	3,1	14,5	19,3	52,3
Slovaci	0,6	1,3	12,0	20,0	56,7
Srbi	2,4	0,6	9,4	20,8	61,9
DA BUDU POZNAVANICI					
Albanci	0,6	4,4	4,4	18,6	67,3
Hrvati	0,6	1,3	3,0	21,7	67,9
Mađari	1,2	1,3	5,1	20,2	64,3
Romi	5,5	7,0	8,6	27,5	46,4
Rumuni	0,6	1,9	6,9	22,0	60,0
Slovaci	0,6	0,7	5,7	19,4	65,0
Srbi	1,2		2,6	15,6	77,6
DA BUDU PRIJATELJI					
Albanci	0,6	3,8	7,5	21,7	61,0
Hrvati	0,6	1,3	8,1	26,6	58,4
Mađari	1,2	2,7	7,0	26,8	53,0
Romi	5,5	11,4	17,4	22,3	34,1
Rumuni	0,6	2,6	8,8	23,7	52,5
Slovaci	0,6	2,0	6,9	22,2	60,2
Srbi	1,2	1,3	3,7	27,1	63,1
DA BUDU RADNE KOLEGE					
Albanci	0,6	3,2	4,3	19,7	66,8
Hrvati	0,6	1,3	4,3	20,9	67,5
Mađari	1,2	1,3	5,7	20,4	64,5
Romi	4,9	7,4	13,5	27,5	41,0
Rumuni	0,6	3,7	6,2	18,8	60,9
Slovaci	0,6	0,7	8,3	19,0	63,9
Srbi	1,2		1,3	16,3	78,2
DA BUDU BRAČNI PARTNERI					
Albanci	6,3	12,1	22,1	32,0	17,1
Hrvati	8,2	20,1	28,7	21,6	8,7
Mađari	7,6	22,8	23,7	17,6	10,5
Romi	19,5	35,8	19,9	8,5	5,6
Rumuni	9,5	20,9	24,5	16,3	11,8
Slovaci	6,4	23,6	20,8	19,3	11,3
Srbi	10,5	20,6	23,2	20,8	15,6

Grafikon 68

Grafikon 69

ZAKLJUČAK 20

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na mnogo dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.2.4. Afirmativne mere i politički uticaj

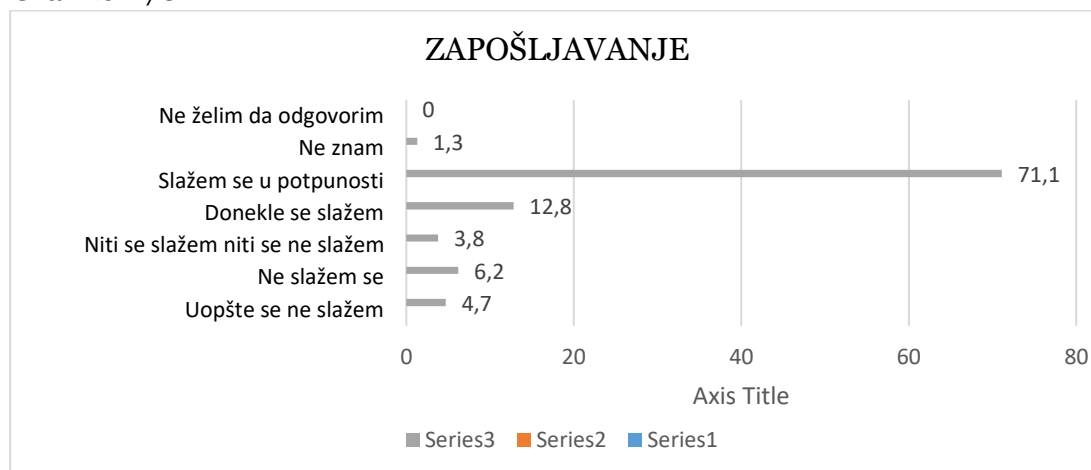
Tabela 69

STAVOVI PRIPADNIKA BOŠNJAČKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
4,7	6,2	3,8	12,8	71,1	1,3	
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
4,9	6,8	2,6	7,7	76,1	2,0	
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
7,4	8,6	6,4	8,5	67,7	1,3	
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
1,8		1,3	1,2	95,1	0,7	
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
15,6	6,0	10,5	21,0	43,8	3,1	

AFIRMATIVNE MERE

Više od dve trećine (83,9%) ispitanika (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) podržava primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja ne podržava 10,9% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*).

Grafikon 70

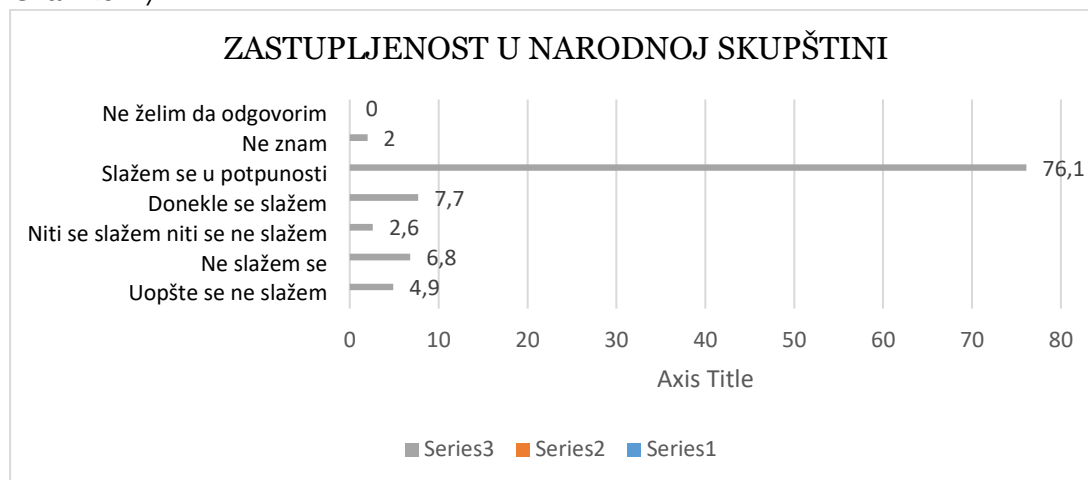

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 83,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika bošnjačke nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasna petina ispitanika 11,7% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*).

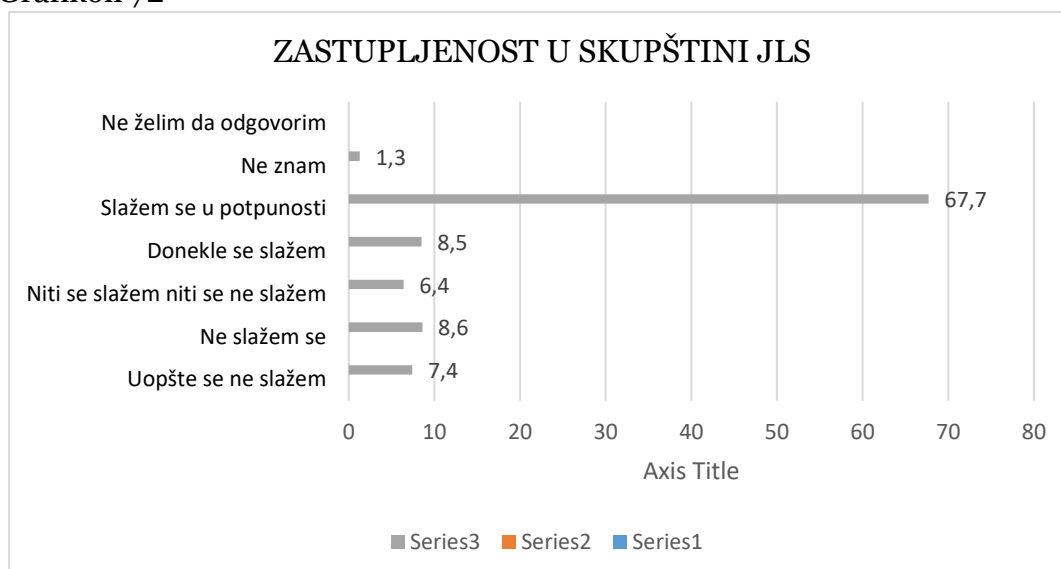
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 73 koji ukazuje na to da 96,3% ispitanika bošnjačke nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 71

76,2% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika bošnjačke nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 16% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 6,4% ispitanika je neopredeljeno.

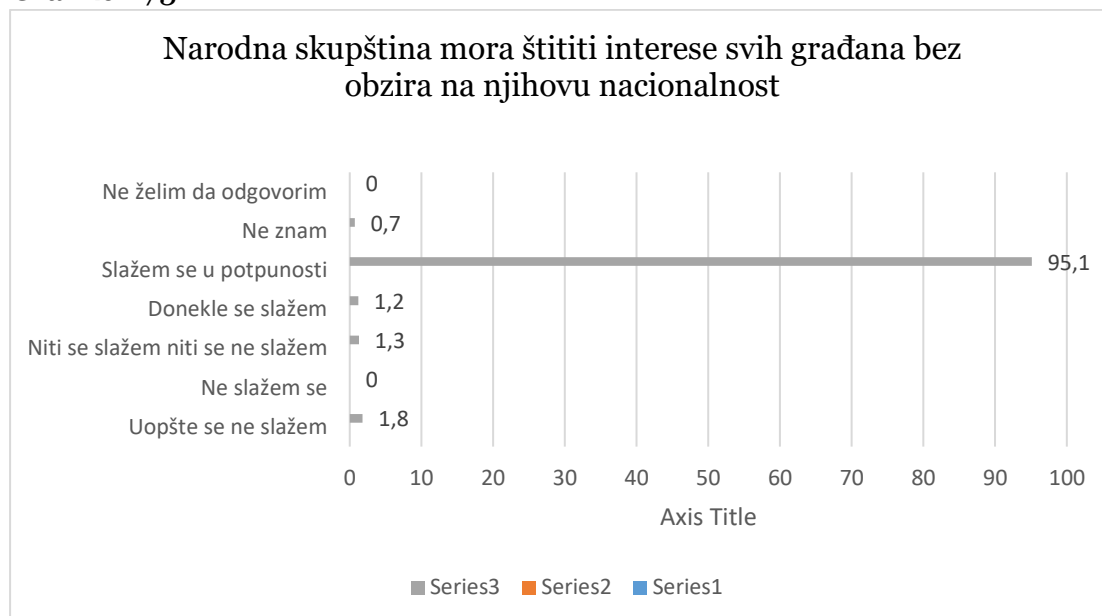
Grafikon 72

POLITIČKI UTICAJ

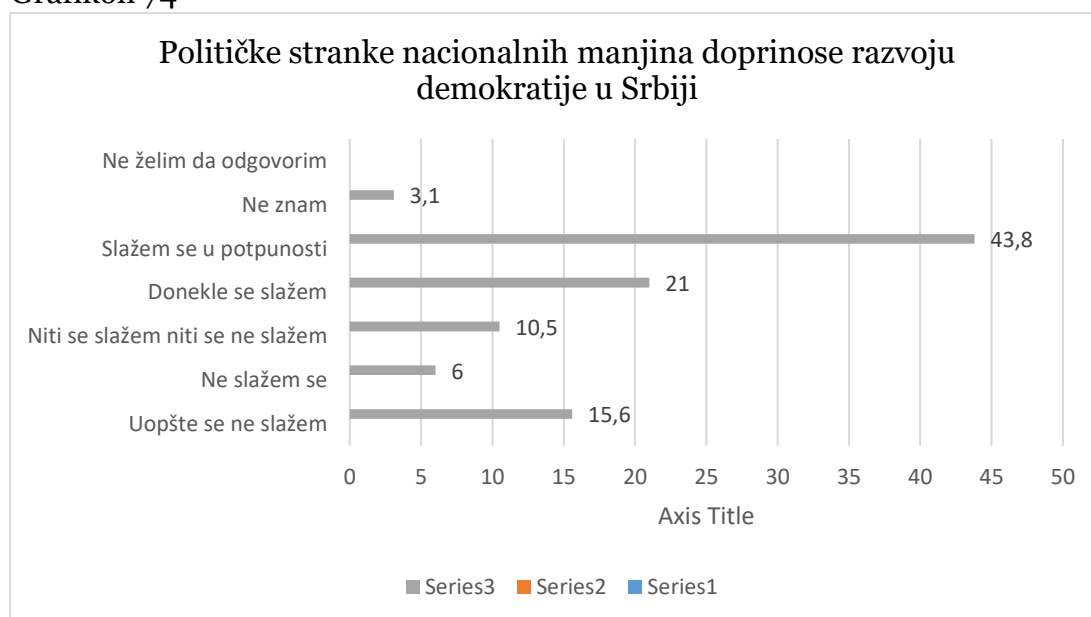
Većina ispitanika, njih 96,3% (kumulativno *slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 73

Većina ispitanika, njih 64,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti i donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji. Oko petine ispitanika bošnjačke nacionalnosti 21,6% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) smatra suprotno, a 10,5% njih je neopredeljeno.

Grafikon 74

ZAKLJUČAK 21

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Većina ispitanika smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.2.5. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika bošnjačke nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika bošnjačke nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 70

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	5,1	12,5	15,6	12,3	43,9	7,9	2,7
Predsednik Vlade	3,9	9,9	12,5	14,8	47,8	8,5	2,7
Ministar	3,2	2,0	8,6	14,3	64,0	5,3	2,7
Predsednik opštine u kojoj živim	3,9	17,1	14,6	18,6	38,7	5,2	1,9
Nastavnik ili profesor mojoj deci	0,6	3,2	8,6	17,5	67,5	1,9	0,7
Izabrani lekar	0,6	0,7	6,6	10,3	80,4	0,7	0,7
HRVATI							
Predsednik države	3,2	10,3	11,1	16,1	47,5	9,2	2,6
Predsednik Vlade	2,5	4,5	11,8	17,4	52,7	8,5	2,6
Ministar	2,5	0,6	7,9	16,0	66,5	3,9	2,6
Predsednik opštine u kojoj živim	3,9	17,6	17,9	13,6	37,4	7,1	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	0,6	1,9	8,5	18,9	68,7	0,7	0,7
Izabrani lekar	0,6	1,2	5,3	16,1	75,4	0,7	0,7
MAĐARI							
Predsednik države	5,0	9,1	11,7	20,9	43,4	7,2	2,7
Predsednik Vlade	2,5	5,8	11,9	16,8	54,5	5,8	2,7
Ministar	3,7		9,9	14,3	65,6	4,5	2,0
Predsednik opštine u kojoj živim	5,6	21,1	15,6	12,4	37,6	5,2	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,2	3,8	7,2	21,3	63,1	2,0	1,4

Izabrani lekar	1,2	1,2	6,4	17,0	72,8	0,7	0,7
ROMI							
Predsednik države	8,1	12,9	11,8	15,4	38,8	9,0	3,9
Predsednik Vlade	6,4	9,7	11,3	17,6	43,6	7,3	4,0
Ministar	6,3	4,4	8,0	17,9	54,9	4,6	3,9
Predsednik opštine u kojoj živim	5,2	17,1	14,7	15,8	39,4	5,3	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	4,4	3,8	6,6	19,0	62,3	2,0	2,0
Izabrani lekar	4,4	1,2	7,3	19,5	65,6	0,7	1,3
RUMUNI							
Predsednik države	4,5	8,4	14,3	13,3	46,2	10,6	2,7
Predsednik Vlade	1,9	7,0	9,9	17,7	52,1	8,7	2,7
Ministar	1,9	3,7	8,7	10,5	68,6	4,0	2,7
Predsednik opštine u kojoj živim	3,3	22,1	16,5	9,9	39,2	6,4	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,2	2,5	9,7	19,8	63,4	2,0	1,4
Izabrani lekar	1,2	0,6	8,4	17,9	70,4	0,7	0,7
SLOVACI							
Predsednik države	3,7	6,5	15,5	15,8	46,6	9,3	2,7
Predsednik Vlade	2,4	4,6	12,5	16,3	54,2	7,3	2,7
Ministar	2,4	1,4	11,8	10,2	67,0	5,2	2,0
Predsednik opštine u kojoj živim	3,8	19,8	18,2	10,6	37,2	7,8	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,2	2,5	10,9	17,7	64,3	2,0	1,4
Izabrani lekar	1,2	0,6	8,4	15,7	72,0	1,4	0,7
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik opštine u kojoj živim	2,5	9,8	5,2	16,8	63,8	1,9	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	0,6	1,3	4,5	8,2	84,7	0,7	
Izabrani lekar	0,6	1,3	3,2	5,7	88,5	0,7	

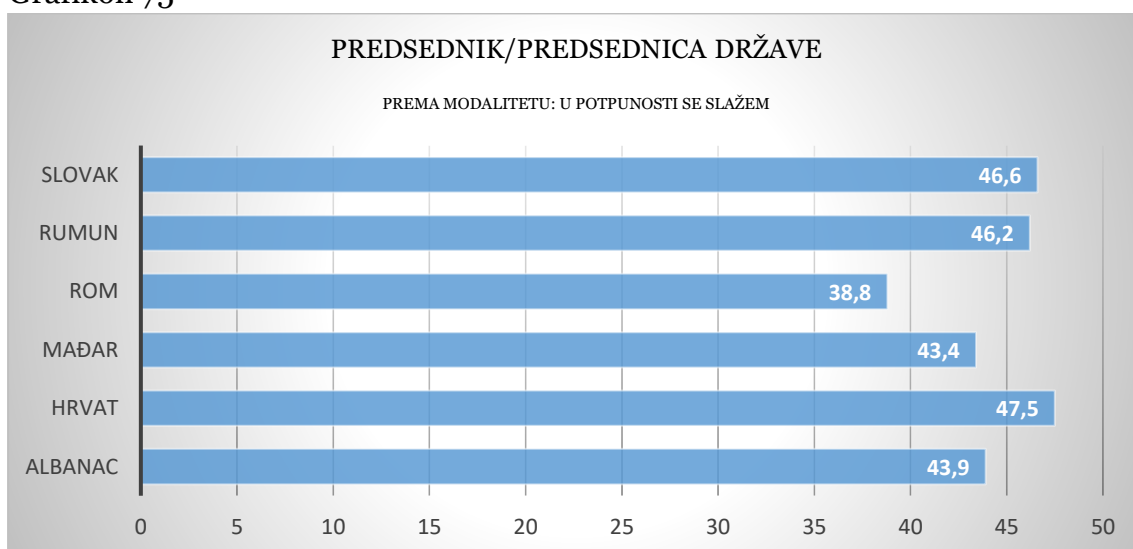
PREDSEDNIK/PREDSEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici bošnjačke nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima hrvatske nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 47,5% njih bi podržalo da pripadnik hrvatske nacionalne manjine bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 63,6%. Međutim, 13,5% ispitanika nije saglasno da Hrvat obavlja funkciju predsednika države, a njih 11,1% nije opredeljeno. Međutim, ukoliko bi se samo posmatrao zbir procenata modaliteta *donekle se slažem* i *u potpunosti se slažem* najveći stepen poverenja za predsednika države ispitanici bošnjačke nacionalnosti imaju u pripadnika mađarske nacionalne manjine 64,3%. Međutim, samo u modalitetu *u potpunosti se slažem* pripadnik mađarske nacionalne manjine ostvaruje poverenje 43,4% ispitanika.

Pripadnici rumunske i slovačke nacionalne manjine ostvaruju približno jednako poverenja ispitanika bošnjačke nacionalnosti. Pripadnika slovačke nacionalne manjine bi na mestu predsednika Srbije podržalo 46,6% (kumulativno 62,4%) ispitanika, a poverenje u pripadnika rumunske nacionalne manjine na istoj funkciji ima 46,2% (kumulativno 59,5%) ispitanika.

Pripadnik albanske manjine bi sa 43,9% (56,2% *kumulativno*) podrške ispitanika bio pogodan za funkciju predsednika Srbije, a najmanje poverenja ispitanici bošnjačke nacionalnosti imaju u pripadnika romske nacionalne manjine kojeg podržava 38,8% (kumulativno 54,2%) ispitanika, a tome se izričito protivi 21,0%.

Grafikon 75

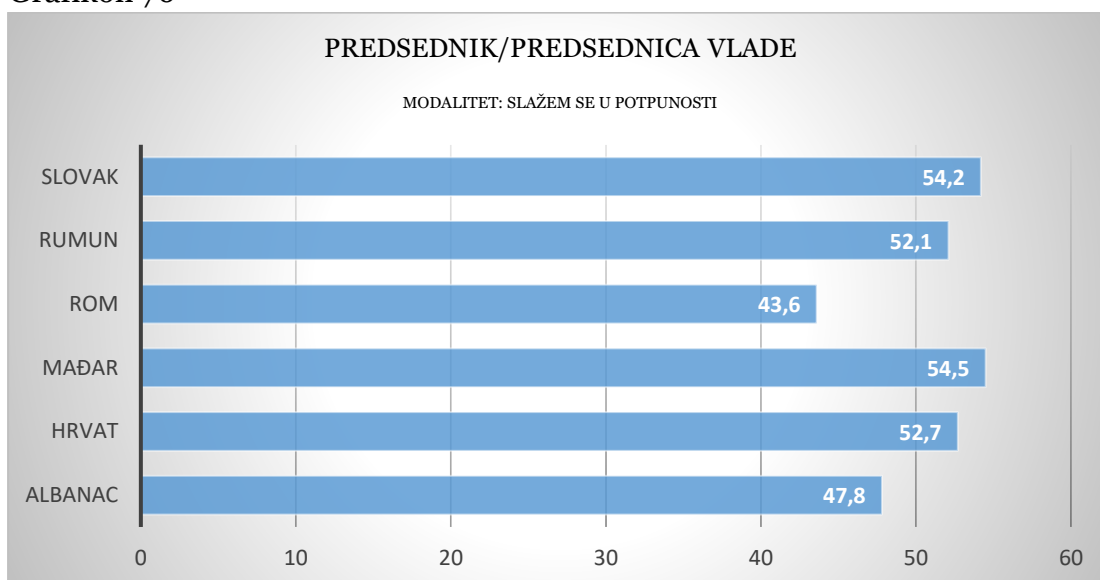
PRESEDNIK/PRESEDNICA VLADE

Ispitanici bošnjačke nacionalnosti najveće poverenje na mestu predsednika Vlade Republike Srbije iskazuju predstavniku mađarske nacionalne manjine 54,5% (kumulativno 71,3%). Nešto manje poverenja poklanjaju pripadniku slovačke nacionalne manjine 54,2% (kumulativno 70,5%).

Gotovo isti stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike hrvatske i rumunske nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade. Poverenje u pripadnika hrvatske nacionalne manjine ima 52,7%, odnosno 70,1% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika rumunske nacionalne manjine bi na funkciji predsednika Vlade podržalo 52,1%, odnosno 69,8% (kumulativno) ispitanika.

Poverenje pripadniku romske nacionalne manjine poverenje je iskazalo 43,6% (kumulativno 61,2%) ispitanika, a pripadniku albanske nacionalne manjine poverenje iskazuje 47,8%, odnosno 62,6% (kumulativno) ispitanika.

Grafikon 76

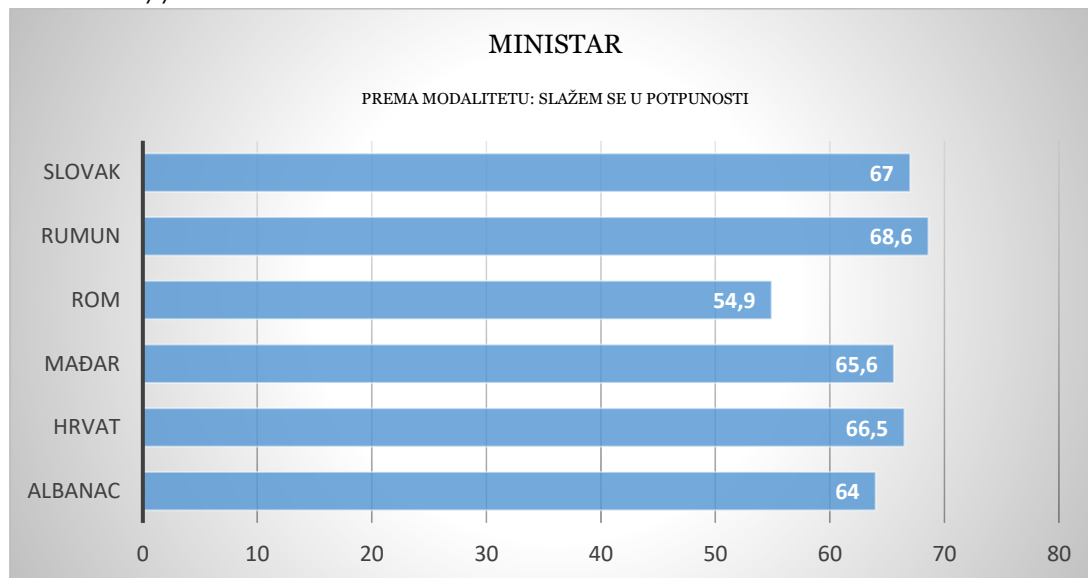
MINISTAR/MINISTARKA

Stepen poverenja ispitanika bošnjačke nacionalnosti iznad 60% za obavljanje funkcije ministra prema modalitetu *slažem se u potpunosti* ostvarili su pripadnici rumunske nacionalne manjine 68,6%, slovačke nacionalne manjine 67%, hrvatske nacionalne manjine 66,5%, mađarske nacionalne manjine 65,6% i albanske nacionalne manjine 64,0% (kumulativno).

Podrška je nešto drugačija ukoliko se posmatraju kumulativni procenti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*. Prema tom kriterijumu, najveći stepen poverenja ispitanici imaju za pripadnike hrvatske nacionalne manjine 82,5%, mađarske nacionalne manjine 79,9%, rumunske nacionalne manjine 79,1%, albanske nacionalne manjine 78,3% i slovačke nacionalne manjine 77,2%.

Stepen podrške ispod 60% ostvarili su pripadnici romske nacionalne manjine. Na funkciji ministra pripadnika romske nacionalne manjine podržalo bi 54,9%, odnosno 72,8% ispitanika, a tome bi se protivilo njih 10,7%.

Grafikon 77

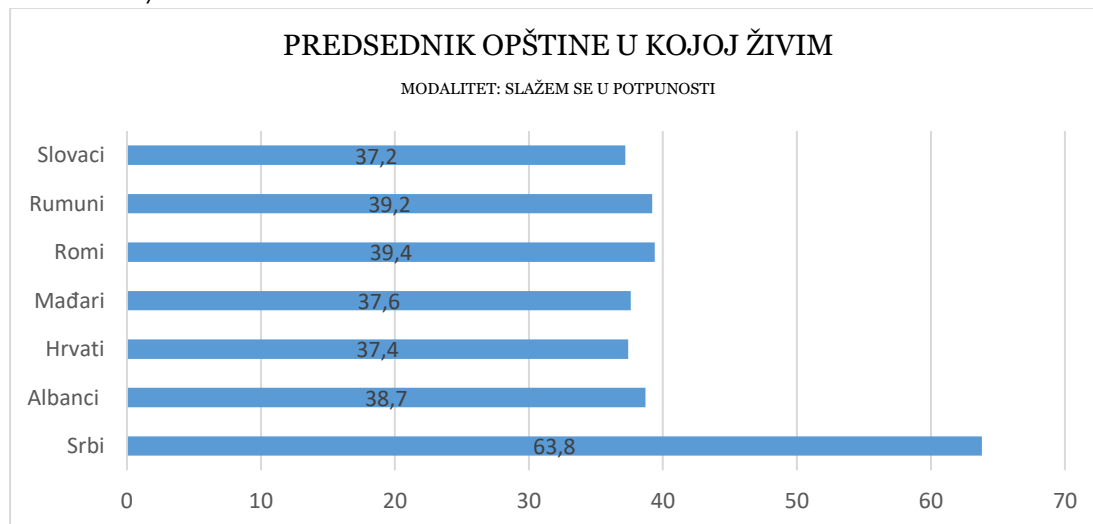

PREDSIEDNIK/PREDSIEDNICA OPŠTINE

Predsjednik opštine srpske nacionalnosti je prihvatljiv za 63,8%, odnosno 80,6% (kumulativno) ispitanika.

Na lokalnom nivou pripadnici nacionalnih manjina su ostvarili približno jednako poverenje ispitanika bošnjačke nacionalnosti: Romi 39,4% (kumulativno 55,2%), Rumuni 39,2% (kumulativno 49,1%), Albanci 38,7% (kumulativno 57,3%), Mađari 37,6% (kumulativno 50,0%), Hrvati 37,4% (kumulativno 51,0%) i Slovaci 37,2% (kumulativno 47,8%).

Grafikon 78

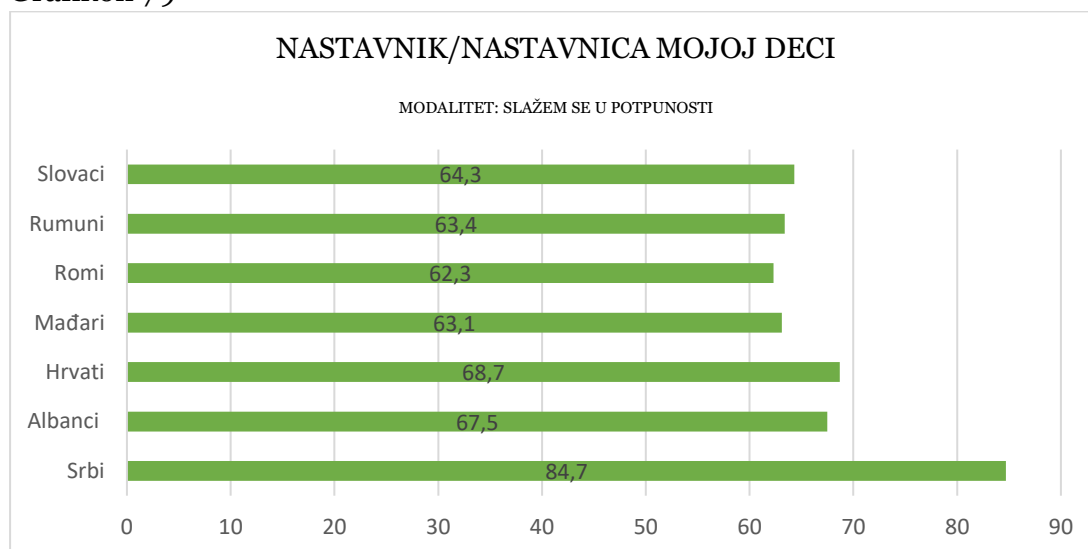
NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje za ulogu nastavnika svoje dece ispitanici imaju u pripadnika srpske nacionalnosti 84,7% u modalitetu *slažem se u potpunosti* i 92,9% u zbiru procenata modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*.

Potom, poverenje iznad 60%, (*slažem se u potpunosti*) u vezi sa nastavnikom svoje dece ispitanici su iskazali prema pripadnicima hrvatske (68,7%; kumulativno 87,6%), albanske (67,5%; kumulativno 85,0%), slovačke (64,3%; kumulativno 82,0%), rumunske (63,4%; kumulativno 83,2%) i mađarske (63,1%; kumulativno 84,4%) nacionalne manjine.

Najmanje poverenja ispitanici imaju u nastavnika romske nacionalnosti 62,3%, odnosno 81,3% kumulativno.

Grafikon 79

IZABRANI LEKAR

Lekari srpske nacionalnosti su prihvatljivi za 88,5% (94,2% kumulativno) ispitanika bošnjačke nacionalnosti. Lekara srpske nacionalnosti ne bi izabralo 1,9% ispitanika.

Albanci su u ulozi izabranih lekara prihvatljivi za 80,4% odnosno 90,7% (kumulativno) ispitanika. Sa tim se ne slaže 1,3% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika.

Doktor hrvatske nacionalnosti je prihvatljiv za 75,4%, odnosno 91,5% (kumulativno) ispitanika. Lekara hrvatske nacionalnosti ne bi izabralo 1,8% ispitanika.

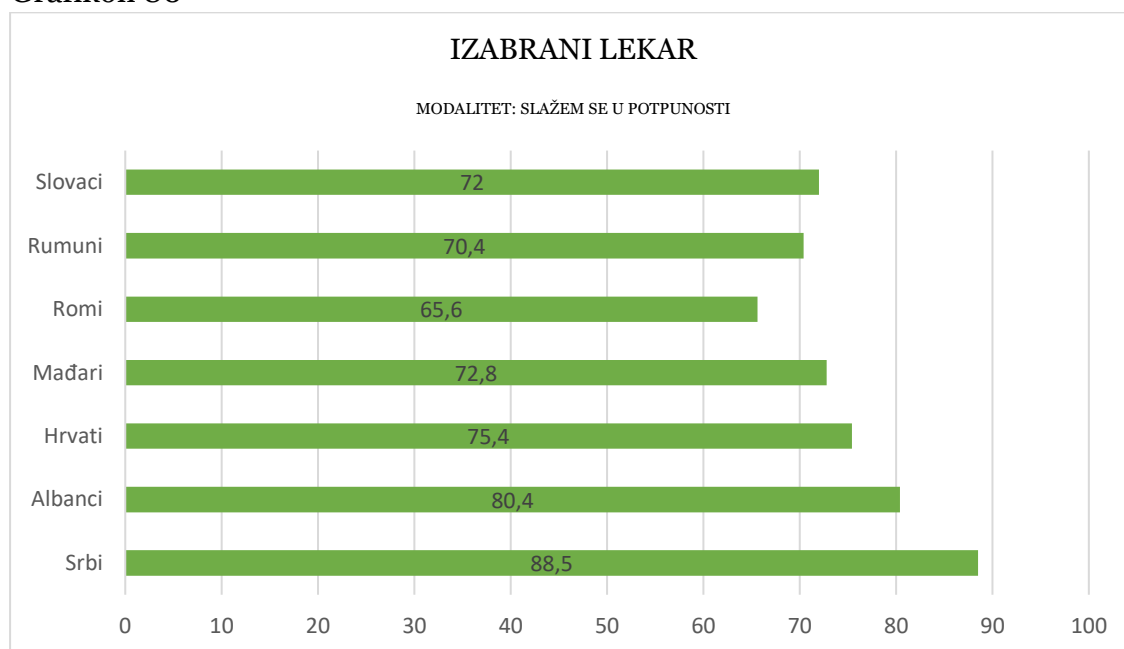
Doktora mađarske nacionalnosti bi izabralo 72,8%, odnosno 89,8% (kumulativno) ispitanika, a na bi ga izabralo njih 2,4%.

Lekara slovačke nacionalnosti izabralo bi 72,0%, odnosno 87,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo 1,8%.

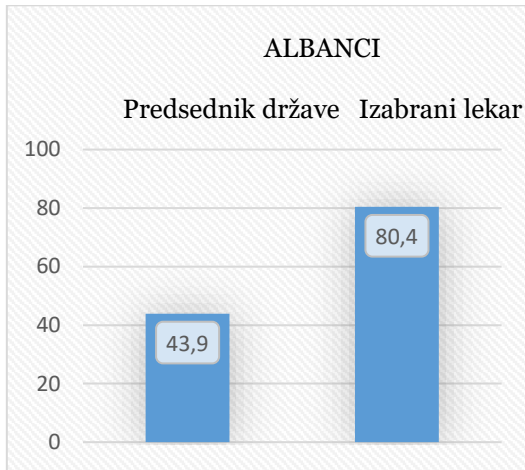
Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 70,4%, odnosno 88,3% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 1,8%.

Najmanje poverenje ispitanika je u lekara romske nacionalnosti 65,6%, odnosno 85,1% (kumulativno), a ne bi ga izabralo 5,6%.

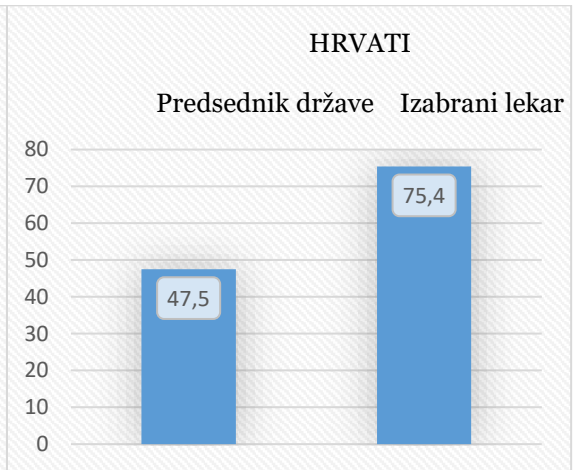
Grafikon 80

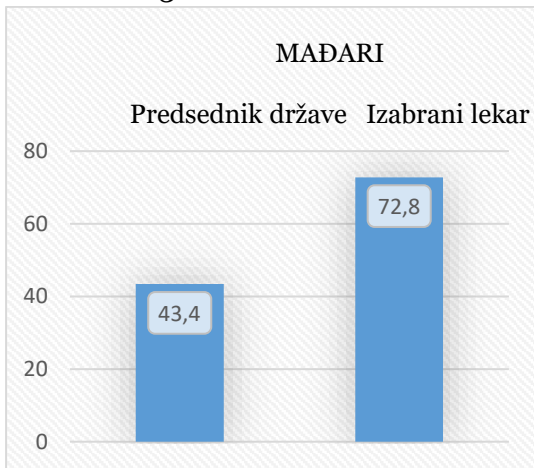
Grafikon 81

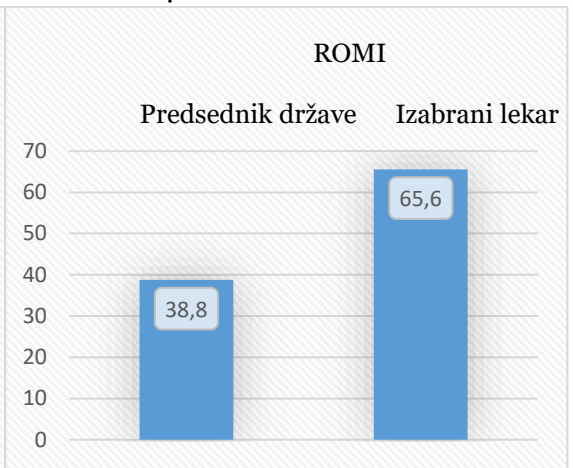
Grafikon 82

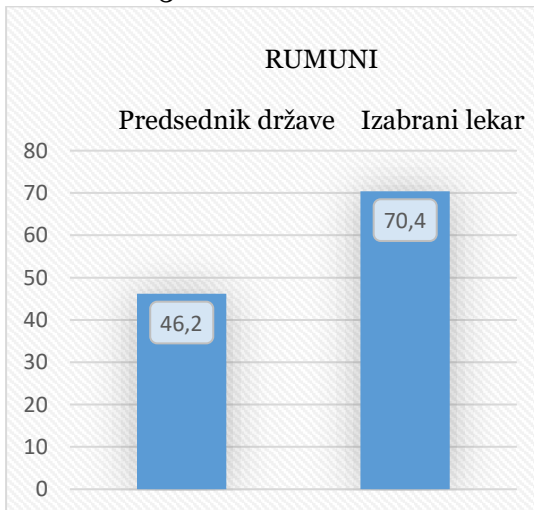
Grafikon 83

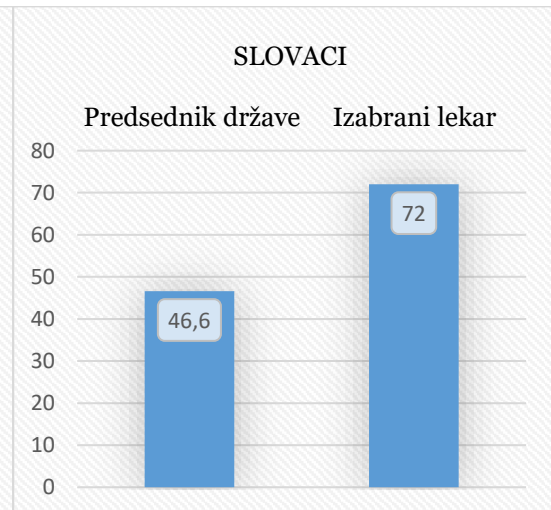
Grafikon 84

Grafikon 85

Grafikon 86

ZAKLJUČAK 22

- Ispitanici bošnjačke nacionalnosti ispoljavaju nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Stepenu poverenja ispitanika prema obavljanju političkih funkcija pripadnika drugih nacionalnih manjina je oko 45%.
- Stepenu poverenja ispitanika za obavljanje funkcije predsednika opštine u kojoj žive je oko 37% za pripadnike drugih nacionalnih manjina i skoro 64% za pripadnika srpske nacionalnosti.
- Stepenu poverenja u odnosu na društvene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) je znatno veći i kreće se u proseku oko 64% za nastavnika njihove dece i preko 70% za izabranog lekara. Stepenu poverenja prema licima srpske nacionalnosti je veći: 84,7% za ulogu nastavnika i 88,5% za izabranog lekara.

IV.3.1.2.2.6. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

UPOTREBA JEZIKA

Dve trećine ispitanika (75,5%) pripadnika bošnjačke nacionalne manjine bosanski koristi svakodnevno u formalnim ili neformalnim kontaktima; 7,6% ispitanika ne govori bosanski svakodnevno, a 2,7% ga ne govori nikad.

Srpski svakodnevno govori 62,8% ispitanika bošnjačke nacionalnosti, povremeno ga koristi 12,5% ispitanika, a nikada ga ne koristi njih 11,9%.

Tabela 71

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Bosanski	75,5
Srpski	24,5

Grafikon 87

rafikon 88

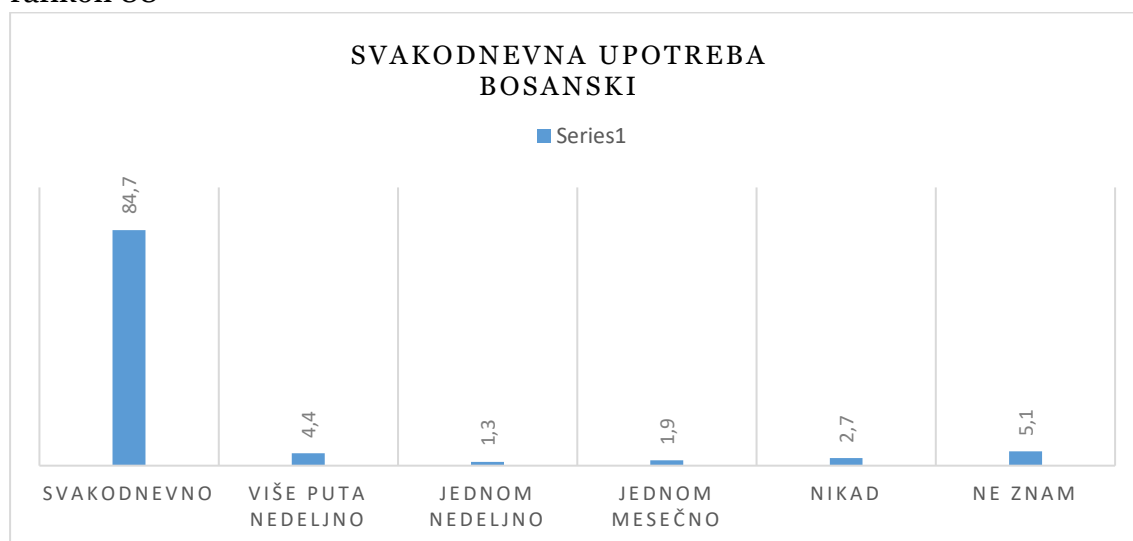

Tabela 72

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE BOSANSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
84,7	4,4	1,3	1,9	2,7	5,1

Grafikon 89

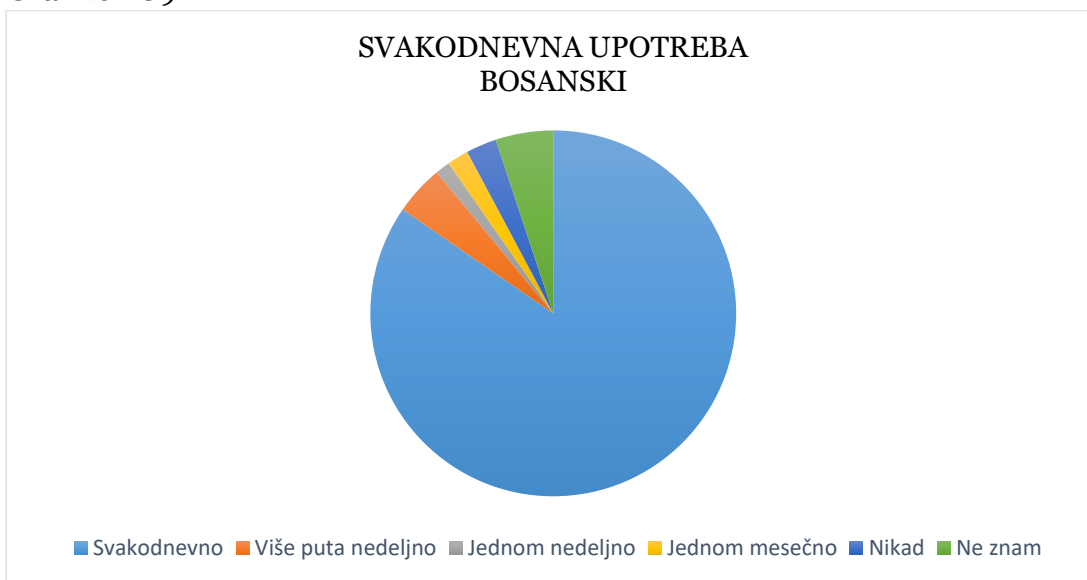

Tabela 73

Koliko često u svakodnevnoj komunikaciji koristite srpski?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
62,8	9,9	1,3	1,3	11,9	10,9

Grafikon 90

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na bosanskom zalaže se 54,2% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika, a tome se protivi skoro trećina ispitanika 29,1 (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*).

Dvojezično obrazovanje, na bosanskom i na srpskom, podržava 74,4% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 13,5% (kumulativno) ispitanika bošnjačke nacionalne manjine.

Tabela 74

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
Isključivo na bosanskom					
14,7	14,4	7,6	18,0	36,2	0,6
Dvojezično					
5,1	8,4	4,5	25,2	49,2	0,6

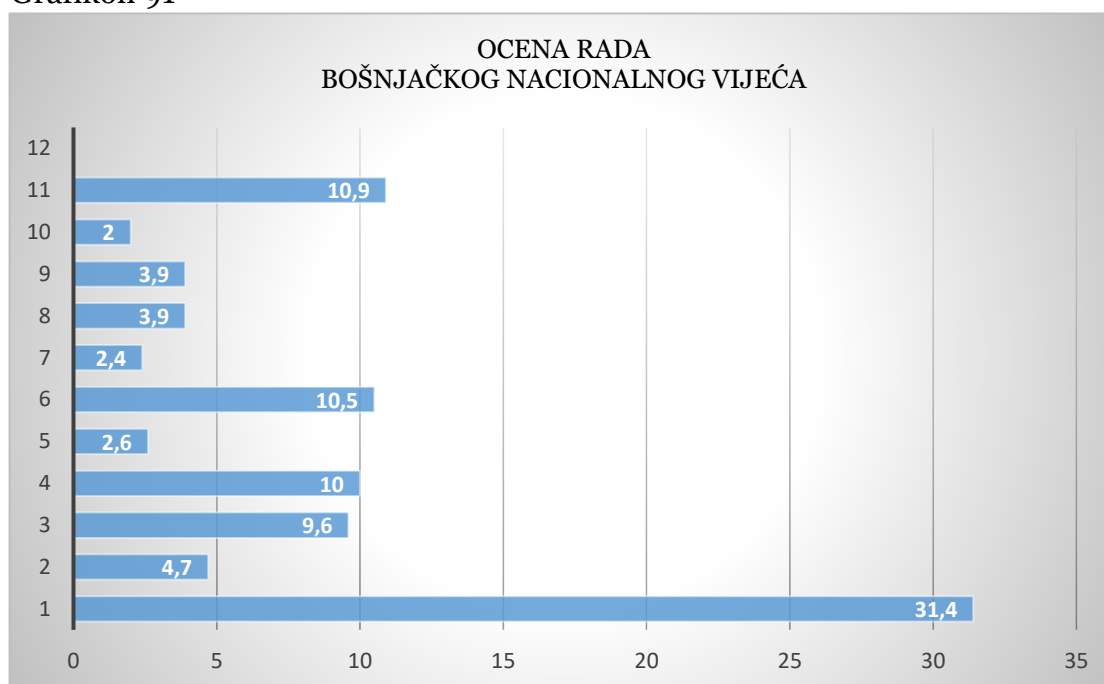
ZAKLJUČAK 23

- Većina ispitanika bošnjačke nacionalnosti bosanski svakodnevno govori u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je kod većine ispitanika zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije bošnjačke nacionalne manjine.
- Većina ispitanika bošnjačke nacionalnosti podržava dvojezičnu nastavu, ali snažnu podršku preko 50% ispitanika uživa i koncept obrazovanja isključivo na bosanskom.

IV.3.1.2.2.7. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Bošnjačkog nacionalnog vijeća (Nacionalnog saveta bošnjačke nacionalne manjine u Srbiji) od 1 do 11. Čak 31,4% ispitanika ocenilo je najlošijom ocenom, jedinicom, rad Bošnjačkog nacionalnog vijeća. Rad Bošnjačkog nacionalnog vijeća je najvišom ocenom 11 ocenilo 10,9% ispitanika. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene) njihov zbir iznosi 58,3% i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 33,6%, uočava se nezadovoljstvo ispitanika radom bošnjačke manjinske samouprave.

Grafikon 91

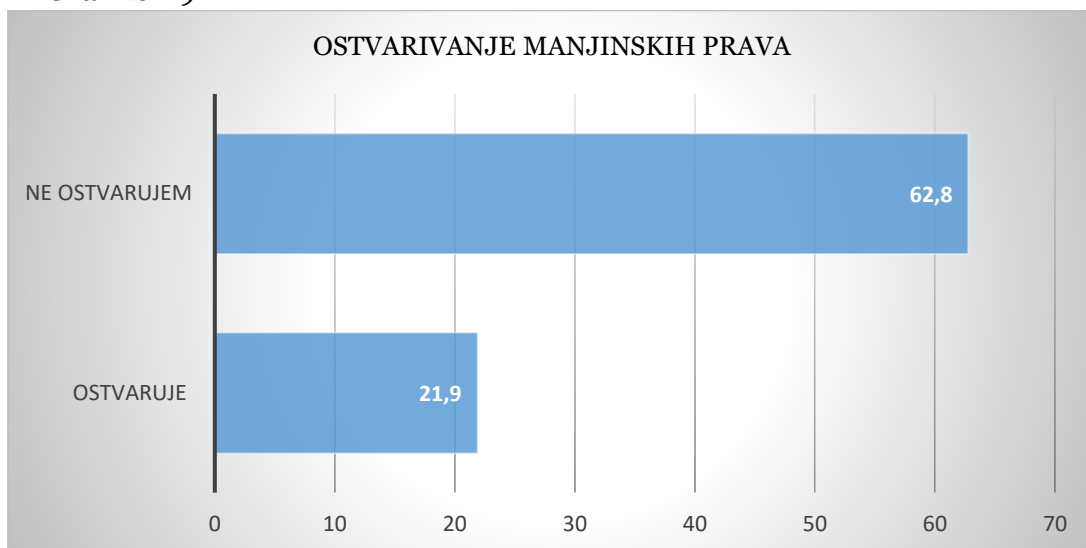
Većina ispitanika, njih 62,8%, se izjasnila da ne ostvaruje priznata „manjinska“ prava. Nasuprot njima, 21,9% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno „manjinsko“ pravo pod kojim se podrazumevaju pravo na obrazovanje na bosanskom, službena upotreba bosanskog, zaštita kulturnog identiteta i informisanje.

Tabela 75

OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da oговорim
21,9	62,8	13,4	1,9

Grafikon 92

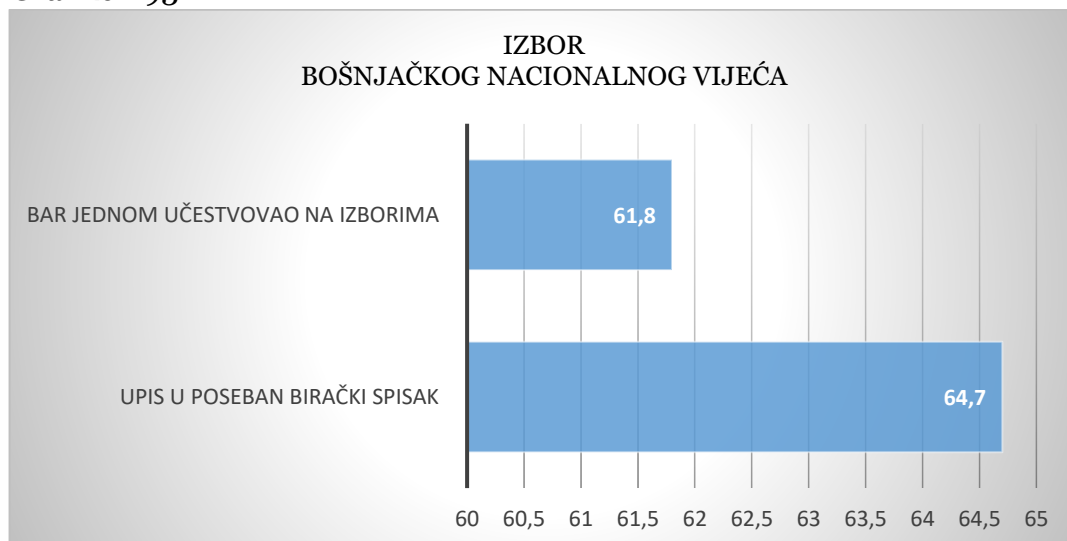

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta bošnjačke nacionalne manjine u Srbiji upisano je 64,7% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 61,8 ispitanika.

Tabela 76

IZBOR BNV			
Upis u birački spisak			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
64,7	29,4	6,0	
Učešće na izborima			
61,8	35,5	2,0	0,7

Grafikon 93

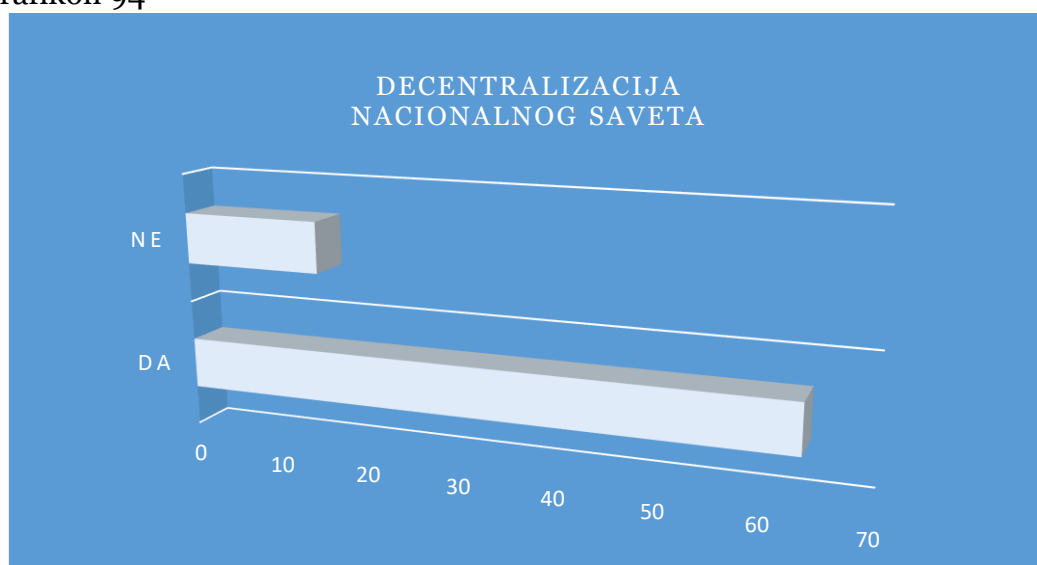

Više od polovine ispitanika, njih 63,9% (49% *slažem se u potpunosti* i 14,9% *donekle se slažem*) smatra da bi sistem manjinske samouprave trebalo decentralizovati, odnosno da bi pored nacionalne manjinske samouprave trebalo da se biraju i lokalne manjinske samouprave. Samo 15% ispitanika je negativno odgovorilo na pitanje Šta mislite o ideji da se pored postojećeg Nacionalnog saveta Bošnjaka u Srbiji u gradu/opštini u kojem živite izabere opštinski savet nacionalne manjine koji bi se starao o zaštiti prava Bošnjaka samo u Vašem gradu/opštini?

Tabela 77

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
4,5	10,5	7,9	14,9	49,0	13,1

Grafikon 94

ZAKLJUČAK 24

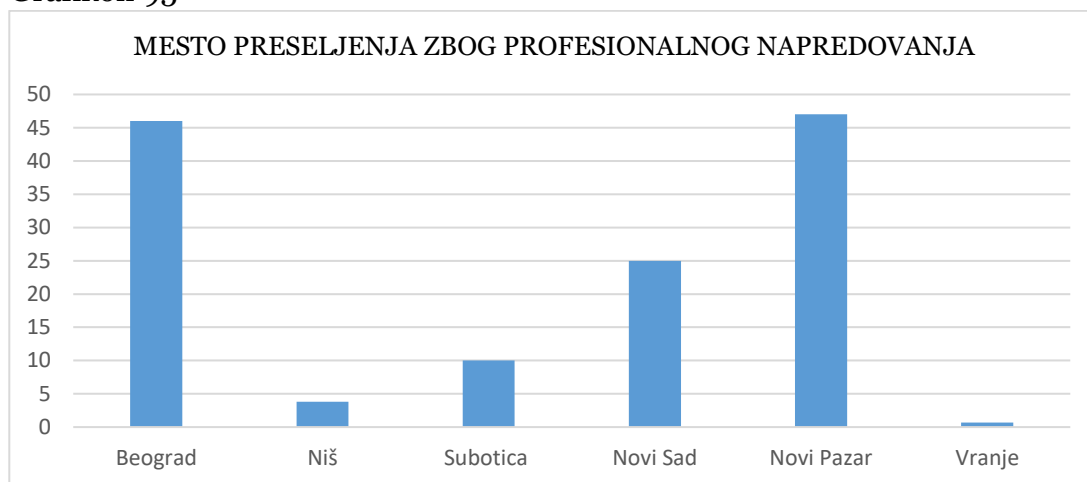
- Ispitanici Bošnjačke nacionalnosti pretežno nisu zadovoljni radom Nacionalnog saveta bošnjačke nacionalne manjine u Srbiji.
- Ispitanici bošnjačke nacionalnosti podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava.
- Preko 60% ispitanika je upisano u Posebni birački spisak za izbor Nacionalnog saveta i preko 60% je bar jednom glasalo na izborima.

IV.3.1.2.2.8. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.1.8.1. Orijehtacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, Bošnjaci su se opredelili za Beograd (46%) i Novi Pazar (47%). Za Novi Sad se opredelilo 25% ispitanika, a za Suboticu 10%. Niš bi prihvatilo samo 3,8%. Vranje je najmanje poželjno za preseljenje (0,7). Nijedan od ponuđenih gradova 14% ispitanika ne smatra poželjnim mestom preseljenja.

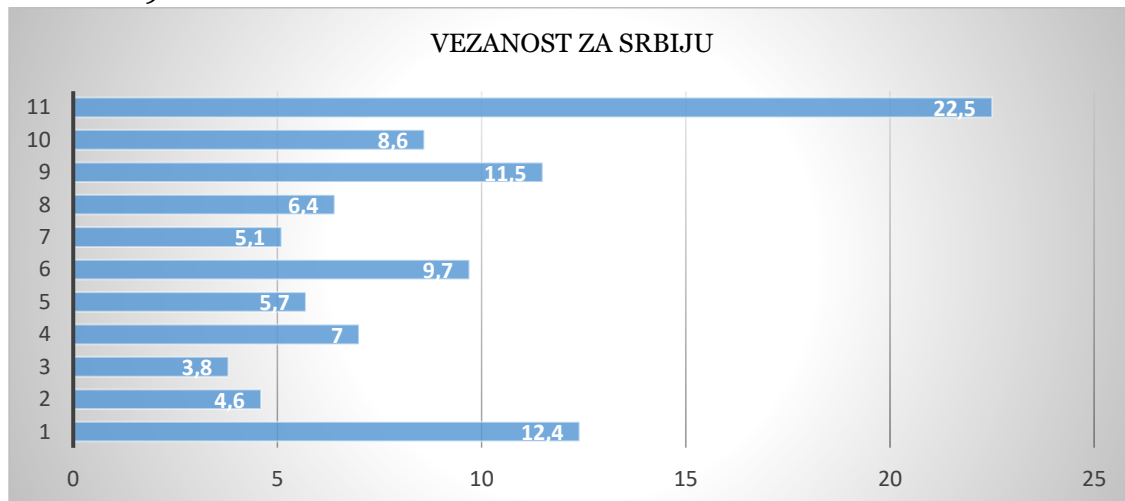
Grafikon 95

IV.3.1.2.1.8.2. Vezanost za Srbiju i zemlju porekla

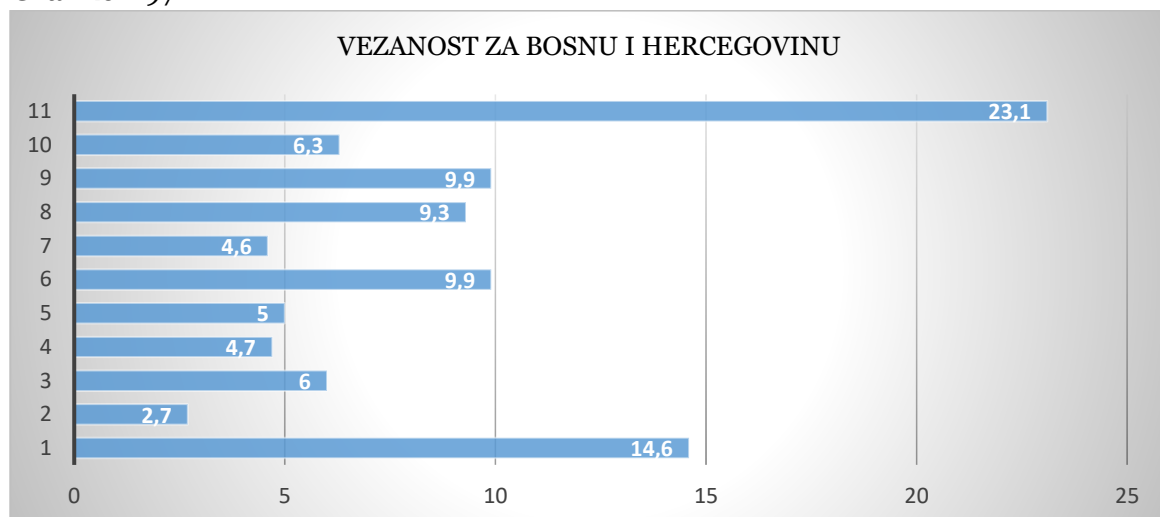
22,5% ispitanika je snažno vezano za Srbiju, a 12,4% njih nije. Međutim, ako se saberu modaliteti 11 (najveća vezanost), 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 63,8% ispitanika emotivno povezano za Srbiju.

Grafikon 96

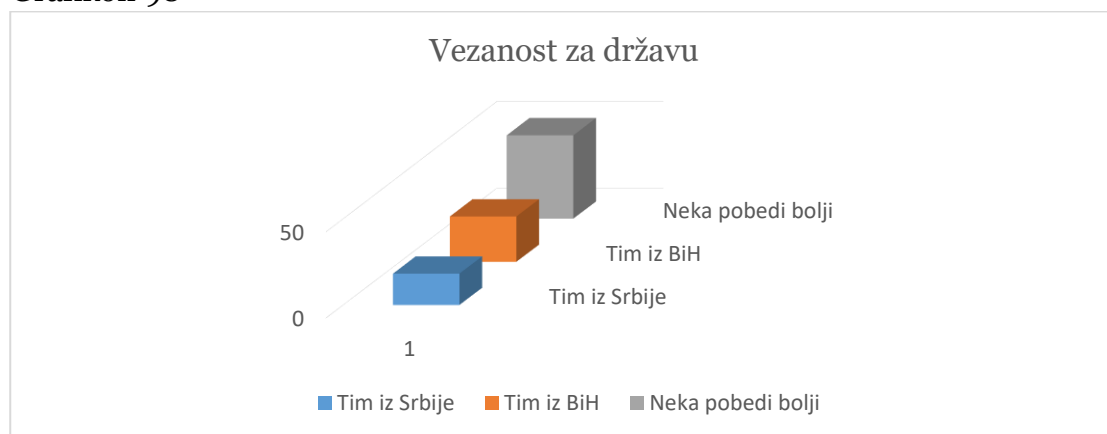
Međutim, ispitanici su iskazali i sličan stepen vezanosti za Bosnu i Hercegovinu. Njih 23,1% je snažno emotivno vezano sa Bosnom i Hercegovinom, a 14,6% uopšte nema takva osećanja. Zbir modaliteta od 6 do 11 stepen vezanosti ispitanika za Bosnu i Hercegovinu je 63,1%.

Grafikon 97

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Bosne i Hercegovine, najviše je neutralnih 48,1%, njih 18,2% bi navijalo za tim iz Srbije, a 26,3% za tim iz Bosne i Hercegovine.

Grafikon 98

ZAKLJUČAK 25

- Intenzitet vezanosti ispitanika bošnjačke nacionalnosti za Srbiju je srednjeg intenziteta.
- Ispitanici sličan stepen vezanosti gaje i prema Bosni i Hercegovini.
- Potencijal za društvenu integraciju korespondira sa stepenom vezanosti za Srbiju.

IV.3.1.2.2.9. Diskriminacija

Ispitanici bošnjačke nacionalnosti, njih 60,4%, ukazuju na osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća trećina ispitanika 33,1%, a 1,2% nije želelo da odgovori. (Tabela 78)

Dve trećine ispitanika (73,8%) smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 56,4% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta. Do 10 puta pripadnici bošnjačke nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 43,1%; traženja posla 17,3%; na radnom mestu 12,5%; kod lekara 14,3%; na sudu 4,6%; u policiji 23,1%; u organima JLS 14,4%. (Tabela 80)

Diskriminaciju nije prijavilo 73,8%, a 16,5% ispitanika jeste. Organ(i) od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja (47,1%), a delimično su u tome uspeli u 47,8% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 81 i 82)

Tabela 78

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
33,1	60,4	5,3	1,2

Tabela 79

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
73,8	16,4	7,9	1,9

Grafikon 99

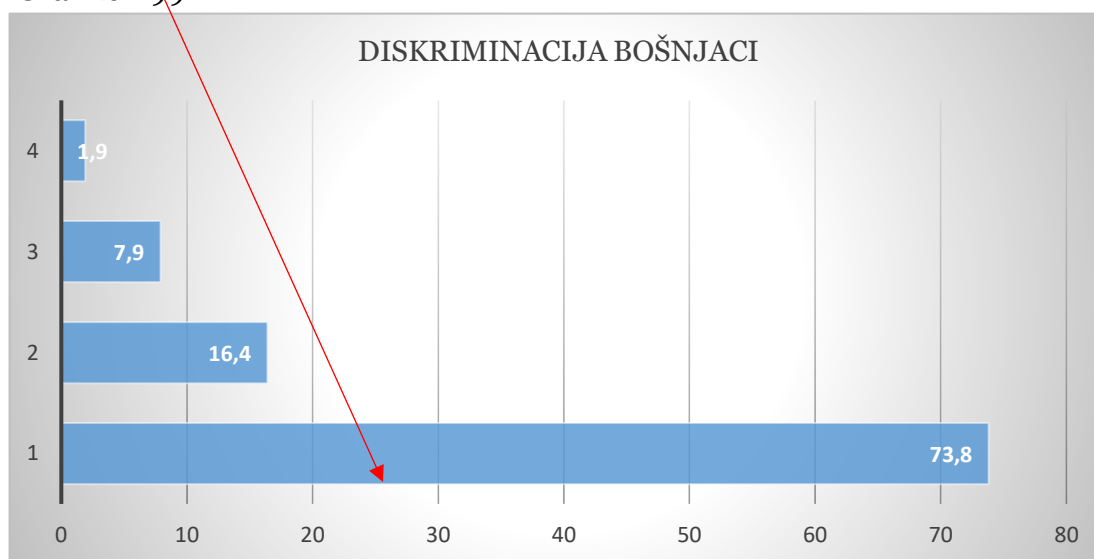

Tabela 80

BOŠNJACI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	16,6	8,2	43,1	22,2	6,2	3,6
Neformalni kontakti	11,5	7,7	17,5	56,4	4,3	2,6
Traženje posla	33,2	17,3	17,3	17,2	8,9	6,2
Na radnom mestu	52,3	5,3	12,5	16,0	8,6	5,3
Kod lekara	60,9	14,1	14,3	3,5	4,5	2,6
Na sudu	57,6	8,8	4,6	6,1	16,4	6,5
Policija	22,8	21,4	23,1	17,2	7,6	8,0
U organu JLS	52,9	8,1	14,4	5,4	12,9	6,4

Grafikon 100

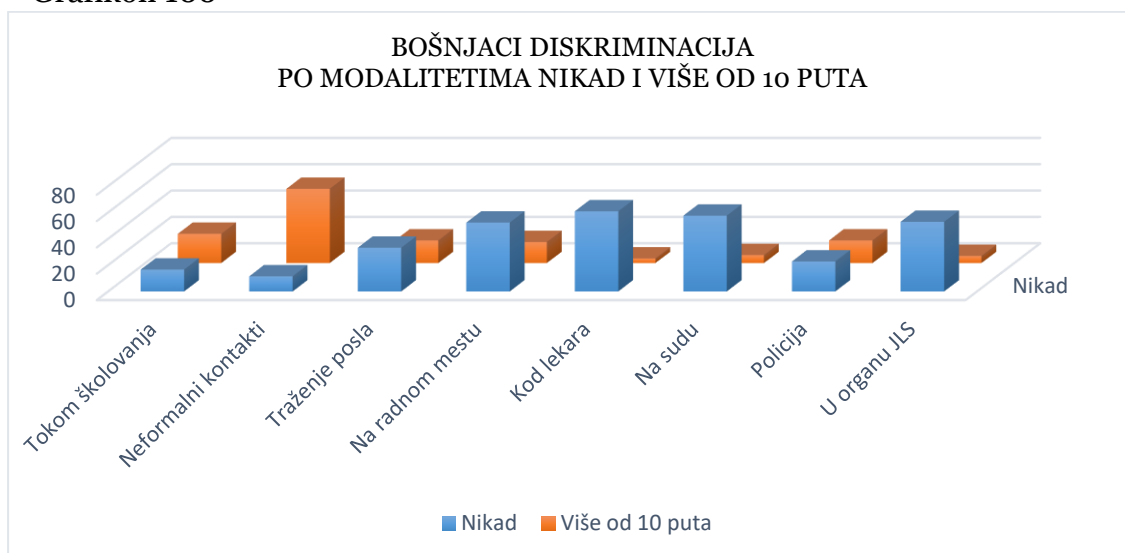

Tabela 81

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
16,5	73,8	5,3	4,4	5,1	47,8	47,1	

Tabela 82

ZAKLJUČAK 26

- Ispitanici bošnjačke nacionalne manjine su izloženi diskriminaciji po nacionalnoj osnovi; diskriminacija naročito izražena u neformalnim kontaktima.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.2.10. Etnički identitet

Tri četvrtine ispitanika, njih 75,4%, ima čvrst stav o nacionalnom identitetu, a još 15,9% je blizu takvog stava. Da je istorija Bošnjaka veličanstvena i istovremeno tragična smatra 67,4% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika, 36,6% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika smatra da su Bošnjaci izuzetno doprineli razvoju svetske kulture i nauke, a njih 32,9% nisu sa tim saglasni, dok je 24,2% neopredeljeno.

91,3% ispitanika smatra da Bošnjaci mogu da budu ponosni na svoj narod, a 67,4% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu bošnjačkog naroda.

Od političara ispitanici očekuju da budu i stručni 68,4% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) i donekle patriote 20,6% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*). Da je patriotizam važan segment u obrazovanju mladih smatra 57,1% ispitanika.

50,5% ispitanika smatra da Bošnjaci u Sandžaku treba da teže ujedinjenju sa sunarodnicima na drugim područjima u regionu, a tome se suprotstavlja mišljenje 26,7% ispitanika. Najzad, 9% ispitanika nema stav u vezi sa ovim pitanjem.

Tabela 83

BOŠNJACI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Bošnjaci treba da su ponosni na svoj narod		1,9	4,7	15,9	75,4	1,4	0,6
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Bošnjaci	4,7	11,6	11,6	26,5	40,9	4,0	0,6
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Bošnjaci	6,2	26,7	24,2	19,9	16,7	5,6	0,7
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	38,0	30,4	9,0	8,2	12,4	1,4	0,6

Bošnjaci u Sandžaku treba da teže ka mirnom ujedinjenju sa sunarodnicima u drugim delovima ove regije	13,5	13,2	15,9	15,5	35,0	6,2	0,6
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	4,7	15,1	16,3	22,3	34,8	6,1	0,6

ZAKLJUČAK 27

- Pripadnici bošnjačke nacionalne manjine su snažno vezani za etnički identitet.
- Potencijali društvene integracije su srednji.

IV.3.1.2.2.11. Religioznost i verska distanca

RELIGIOZNOST

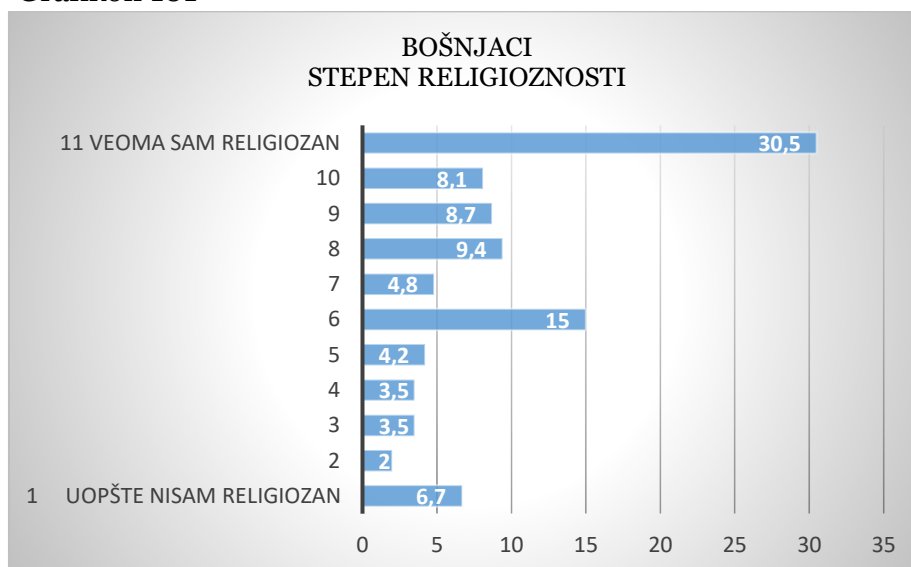
87,8% ispitanika se izjasnilo da je religiozan (potvrдно je odgovorilo na pitanje da pripada određenoj religiji/veroisповesti), a 8,8% da nije (odrično su odgovorili na isto pitanje). Vernici, njih 98,4%, je muslimanske veroispovesti.

Samopercepcija religioznosti je merena na skali od 1 do 11. Najviše je ispitanika koji sebe doživljavaju kao veoma religiozne 37,5%. Zbir pozicija od 7 do 11 ukazuje na to da je 61,5% ispitanika bošnjačke nacionalnosti snažno privrženo islamu. (Tabela 84, Grafikon 101).

Tabela 84

BOŠNJACI	
Stepen religioznosti	
1 Uopšte nisam religiozan	6,7
2	2,0
3	3,5
4	3,5
5	4,2
6	15,0
7	4,8
8	9,4
9	8,7
10	8,1
11 Veoma sam religiozan	30,5

Grafikon 101

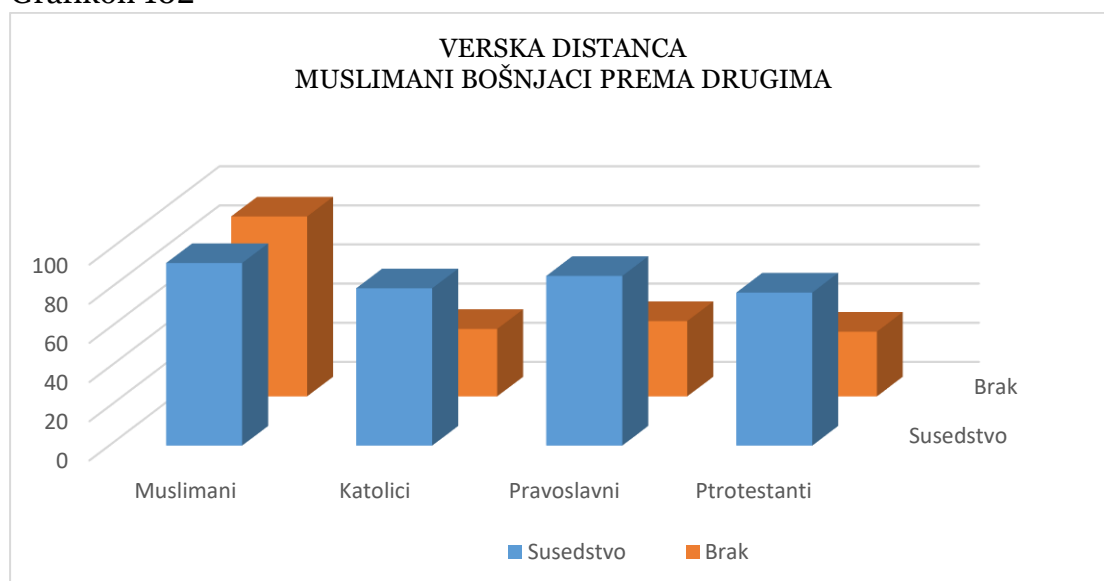
VERSKA DISTANCA

Ispitanici, Bošnjaci muslimanske veroispovesti su izuzetno verski homogeni. Pripadnike muslimanske veroispovesti prihvataju sa preko 90%, a prema pripadnicima ostalih vera nemaju taj stepen poverenja. U bračnu zajednicu sa katolikom ušlo bi 34,4% ispitanika, sa protestantom njih 33,0%, a sa pravoslavcem 38,4%. Prijateljstvo sa katolicima negovalo bi 84,3% ispitanika, a sa pravoslavnima 90,6% i protestantima 80,2%.

Tabela 85

	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	93,9	88,4	94,1	86,4
Da živimo u istom susedstvu	93,2	80,3	86,6	78,1
Da budemo poznanici	93,9	88,4	95,4	85,7
Da budemo radne kolege	93,9	87,8	92,6	83,7
Da budemo prijatelji	94,6	84,3	90,6	80,2
Da stupimo u bračne odnose	91,9	34,4	38,4	33,0

Grafikon 102

ZAKLJUČAK 28

- Verska distanca postoji, ali za najmanje 80% ispitanika međureligijski odnosi nisu prepreka društvenoj integraciji.
- Najmanja distanca muslimana Bošnjaka je prema pravoslavnima.

IV.3.1.2.3. MAĐARI

IV.3.1.2.3.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 273 pripadnika mađarske nacionalne manjine, 46,5% muškaraca i 53,5% žena. Nepodeljenom mađarskom identitetu pripada njih 76,4%, a 21,6% pored mađarskog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je 48 građana i građanki – 15 njih pored mađarskog identiteta deli i srpski; 9 nemački, 7 hrvatski, 4 slovački, po 3 jugoslovenski i crnogorski, 2 romski i 1 slovenački. (Tabela 86)

Najveći procenat ispitanika mađarske nacionalnosti ima završenu srednju ili višu školu (fakultet), po 35,5%, potom završenu magistraturu ili specijalizaciju 12,0%. Sa nezavršenom srednjom školom je 7,6% ispitanika, a bez osnovne škole ih je 0,4%. Najzad, sa doktoratom je 4,4% ispitanika mađarske nacionalnosti. (Tabela 87)

Najviše ispitanika mađarske nacionalne manjine, njih 53,2%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 15,4% da dobro žive. Teško se izdržava 18,1% ispitanika, a veoma teško 6,9%. (Tabela 88)

Najveći procenat ispitanika mađarske nacionalnosti, njih 35,3%, ima mesečna primanja između 40 i 60 hiljada dinara, od 20 do 40 hiljada dinara prihoda ostvaruje 24,2% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara je njih 13,7%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 3,7%, a iznad 120 hiljada dinara 4,7% ispitanika. Bez prihoda je 3,1% ispitanika, pripadnika albanske nacionalne manjine. (Tabela 88)

Tabela 86

MAĐARI VIŠESTRUKI IDENTITET	
Albansko	
Aškalijsko	
Bugarsko	
Bunjevačko	
Bošnjačko	
Crnogorsko	3
Egipatsko	
Goransko	
Hrvatsko	7
Jugoslovensko	3
Makedonsko	
Nemačko	9
Romsko	2
Rumunsko	4
Rusinsko	
Slovačko	4
Slovenačko	1
Srpsko	15
Tursko	
Vlaško	

Tabela 87

OBRAZOVNA STRUKTURA ISPITANIKA MAĐARSKE NACIONALNOSTI	
Nezavršena osnovna škola	0,4
Završena osnovna škola	4,4
Nezavršena srednja škola	7,6
Završena srednja škola	35,5
Viša škola	35,5
Specijalizacija, magistratura	12,0
Doktorat	4,4
Ne želim da odgovorim	0,4

Tabela 88

EKONOMSKI POLOŽAJ						
Materijalno stanje porodice, domaćinstva						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
15,4	53,2	18,1	6,9	4,8	1,6	
Lična mesečna primanja						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
3,1	5,8	24,2	35,3	13,7	3,7	4,7

IV.3.1.2.3.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose ispitanici, pripadnici mađarske nacionalne manjine ostvaruju sa Srbima (97,2%), Hrvatima (83,8%) Slovacima (60,5) i Romima (60,8%). Prijateljske veze su nešto slabije sa pripadnicima bošnjačke 57,3% i rumunske nacionalnosti 49,8%. (Tabela 89)

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima (57,3), Hrvatima (34,5%) i Slovacima 13,8%. (Tabela 90)

Tabela 89

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	34,0	60,2
Bošnjaci	57,3	35,7
Hrvati	83,8	12,3
Romi	60,8	34,9
Rumuni	49,8	47,1
Slovaci	60,5	36,4
Srbi	97,2	2,4

Tabela 90

RODBINSKE VEZE		
	Da	Ne
Albanci	4,2	93,5
Bošnjaci	10,5	83,9
Hrvati	34,5	60,7
Romi	7,4	88,0
Rumuni	11,0	86,2
Slovaci	13,8	81,6
Srbi	57,3	40,6

IV.3.1.2.3.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika mađarske nacionalne manjine. Hrvate za sugrađane prihvata 87,4% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, Slovake prihvata 83,9% ispitanika, a Bošnjake prihvata njih 82,9%. Rumune prihvata 79,2% ispitanika mađarske nacionalnosti, Albance 74,7%, a Rome 69,9%.

Sa Srbima bi u susedstvu živelo 95,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, pripadnika mađarske nacionalne manjine. Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su prihvatljivi kao susedi za 91,3% ispitanika, a Bošnjaci za 84,6%. Za 81,9% ispitanika rado prihvaćeni susedi su pripadnici rumunske nacionalne manjine, a za 89% njih takvi su Slovaci. Najzad Romi su za 60,7% ispitanika prihvatljivi susedi, ali 23,0% ispitanika bi se protivio Romima susedima.

Za poželjne poznanike mađarski ispitanici najradije biraju Srbe (97,0%), Hrvate (83,9%) i Slovake (89,1%), potom Bošnjake (88,7%), Slovake (89,1%) i Rumune (85,6%). Rome za poznanike prihvata 82,1% ispitanika. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbi (91,7%) i Hrvati (87,2%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo ispitanici se opredeljuju za pripadnike slovačke (83,7%), bošnjačke (82,3%) i rumunske (78,9%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima albanske nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 74,8% ispitanika mađarske nacionalnosti. Ispitanici najmanje interesovanja za prijateljstvo izražavaju u odnosu na pripadnike romske nacionalne manjine (67,7%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbe (96,6%), Hrvate (94,7%) i Slovake (90,4%) ispitanici mađarske nacionalnosti najčešće biraju za kolege na poslu. Pripadnici bošnjačke (88,5%), rumunske (84,6%) i albanske (84,1%) nacionalne manjine su nešto ređe označavani kao poželjne za kolege, a prema Romima, koje za kolege prihvata 79% ispitanika, distanca je najveća. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa pripadnicima hrvatske nacionalne manjine (63,4) (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), ali se i njih 21,1% tome protivi (kumulativno modaliteti *ne slažem se uopšte* i *ne slažem se*).

Sa Srbima bi brak zaključilo 61,9% ispitanika, a njih 23% se tome protivi. Sa Slovacima bi brak zaključilo 56,5% ispitanika, a njih 25,6% se tome protivi. Sa Rumunima bi brak zaključilo 49,3% ispitanika, a njih 29,5% se tome protivi. Sa Albancima bi brak zaključilo 38,4% ispitanika, a njih 37,9% se tome protivi. Sa Romima bi brak zaključilo 36,6% ispitanika, a njih 42,3% se tome protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Srbima 72,0%, ali se i njih 17,1% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 69,1%, ali se i njih 16,7% tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 62,1% ispitanika, ali se i njih 20,7% tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 57,9% ispitanika, ali se i njih 24,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Bošnjacima podržalo bi 53,3% ispitanika, ali se i njih 20,2% tome protivi.

Takvu vezu sa Albancima podržalo bi 43,0% ispitanika, ali se i njih 32,1% tome protivi.

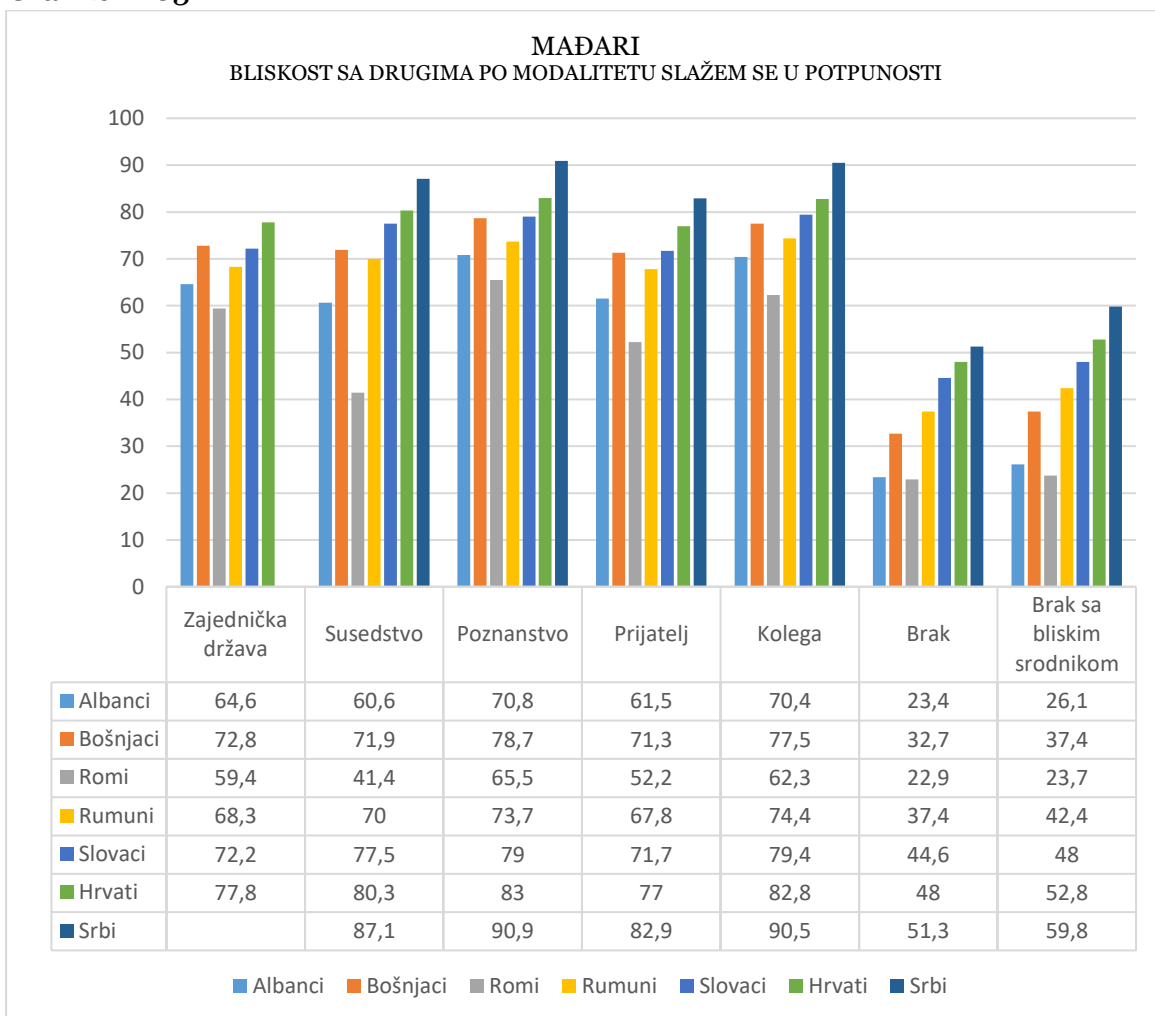
Takvu vezu sa Romima podržalo bi 39,1% ispitanika, ali se i njih 37,5% tome protivi.

Tabela 91

MAĐARI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	9,1	4,8	5,3	10,1	64,6	0,4
Bošnjaci	3,5	1,7	6,1	10,1	72,8	0,4
Hrvati	2,6	0,9	5,2	9,6	77,8	3,9
Romi	10,0	8,7	6,6	10,5	59,4	4,8
Rumuni	6,9	3,9	3,9	10,9	68,3	0,4
Slovaci	3,5	1,7	4,8	11,7	72,2	0,7
DA ŽIVE U MOM SUSESTVU						
Albanci	6,6	8,4	7,6	13,7	60,6	0,4
Bošnjaci	2,6	1,3	7,9	12,7	71,9	0,4
Hrvati	0,4	0,9	4,4	11,0	80,3	0,4
Romi	9,3	13,7	11,4	19,3	41,4	0,9
Rumuni	5,3	5,3	4,0	11,9	70,0	0,4
Slovaci	2,2	1,3	4,4	11,5	77,5	0,4
Srbi	1,3	1,3	0,4	8,2	87,1	1,7
DA MI BUDE POZNAK/POZNAKICA						
Albanci	4,4	4,4	3,1	13,3	70,8	0,4
Bošnjaci	1,7	1,7	4,3	10,0	78,7	0,4
Hrvati	0,4	0,4	2,6	10,9	83,0	
Romi	4,8	3,9	6,1	16,6	65,5	
Rumuni	4,8	4,4	1,8	11,9	73,7	0,4
Slovaci	1,3	1,3	3,5	10,1	79,0	0,9
Srbi	0,9		0,9	6,1	90,9	1,3
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	8,8	6,2	4,9	13,3	61,5	0,9
Bošnjaci	5,7	1,8	5,7	11,0	71,3	0,4
Hrvati	3,5	1,8	4,4	10,2	77,0	0,4
Romi	12,8	6,2	6,7	15,5	52,2	1,3
Rumuni	7,5	4,4	4,0	11,1	67,8	0,4
Slovaci	4,4	1,8	4,4	12,0	71,7	0,9
Srbi	2,2	1,3	3,1	8,8	82,9	1,8

DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	4,8	3,5	3,5	13,7	70,4	0,4
Bošnjaci	3,1	1,3	4,0	11,0	77,5	0,4
Hrvati	0,4		2,6	11,9	82,8	
Romi	6,6	4,4	5,7	16,7	62,3	0,9
Rumuni	5,7	3,5	2,2	10,2	74,4	
Slovaci	1,8	0,4	3,5	11,0	79,4	0,9
Srbi	1,3	0,4	0,9	6,1	90,5	0,9
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	15,9	22,0	8,9	15,0	23,4	3,1
Bošnjaci	10,2	15,9	13,3	12,4	32,7	2,2
Hrvati	9,7	11,4	5,7	15,4	48,0	1,3
Romi	19,8	22,5	8,4	13,7	22,9	3,5
Rumuni	13,2	16,3	5,3	11,9	37,4	3,1
Slovaci	10,6	15,0	6,2	11,9	44,6	3,1
Srbi	8,4	14,6	5,3	10,6	51,3	7,6
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	14,7	17,4	11,5	16,9	26,1	1,3
Bošnjaci	7,9	12,3	14,5	15,9	37,4	0,9
Hrvati	7,9	8,8	5,3	16,3	52,8	0,4
Romi	18,1	19,4	11,9	15,4	23,7	2,7
Rumuni	12,4	12,4	5,3	15,5	42,4	1,8
Slovaci	8,4	12,3	6,6	14,1	48,0	1,8
Srbi	5,7	11,4	4,8	12,2	59,8	0,9

Grafikon 103

ZAKLJUČAK 29

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljivi su uravnoteženi socijalni odnosi prema građanima drugih nacionalnosti u kojima je iskazana etnička udaljenost.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, ali ni sa njima skoro 50% ispitanika ne bi bilo u braku.
- Uočljivo najveća distanca je prema Romima, koji su prema svim modalitetima najmanje poželjni u socijalnim odnosima.
- Manja distanca je prema pripadnicima nacionalnosti koji žive u neposrednom susedstvu (Srbi, Slovaci, Rumuni) u odnosu na pripadnike nacionalnih manjina koji žive u centralnoj Srbiji (Albanci i Bošnjaci).

IV.3.1.2.3.4. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici mađarske nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Srbima 93,0%; (kumulativno *donekle se slažem i potpuno se slažem*); Hrvatima 86,7; Slovacima 84,1%; Bošnjacima 83,2%; Albancima 71,7%; Rumunima 77,6%; i Romima 70,6%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima 91,1%; Hrvatima 86,3%, Slovacima 83,9% i Bošnjacima 79,8%; a potom sa Rumunima 73,9%; Albancima 64,4% i Romima 42,8%.

Srbi su sunarodnicima ispitanika najbliži i kao poznanici (92,5%) i prijatelji (92,0%). Hrvate 86,7% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 85,2% i za prijatelje. Bošnjaci su prihvatljivi kao poznanici za 83,6%, a kao prijatelji za 78,3% sunarodnika ispitanika. Slovaka za poznanika prihvata 85,2%, a za prijatelje 82% sunarodnika ispitanika. Albance za poznanike prihvata 73,7%, a za prijatelje 63,5%; Rumune 76,8% za poznanike i 73,7% za prijatelje; Rome za poznanike 63,8%, a za prijatelje 50,9%.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi, prema mišljenju ispitanika mađarske nacionalnosti, izabrali Srbina (93%); Slovaka (90,4%); Hrvata (88,1%); Bošnjaka (82,6%); Rumuna (75,8%); Albanca (71,9%); Roma (56,1%).

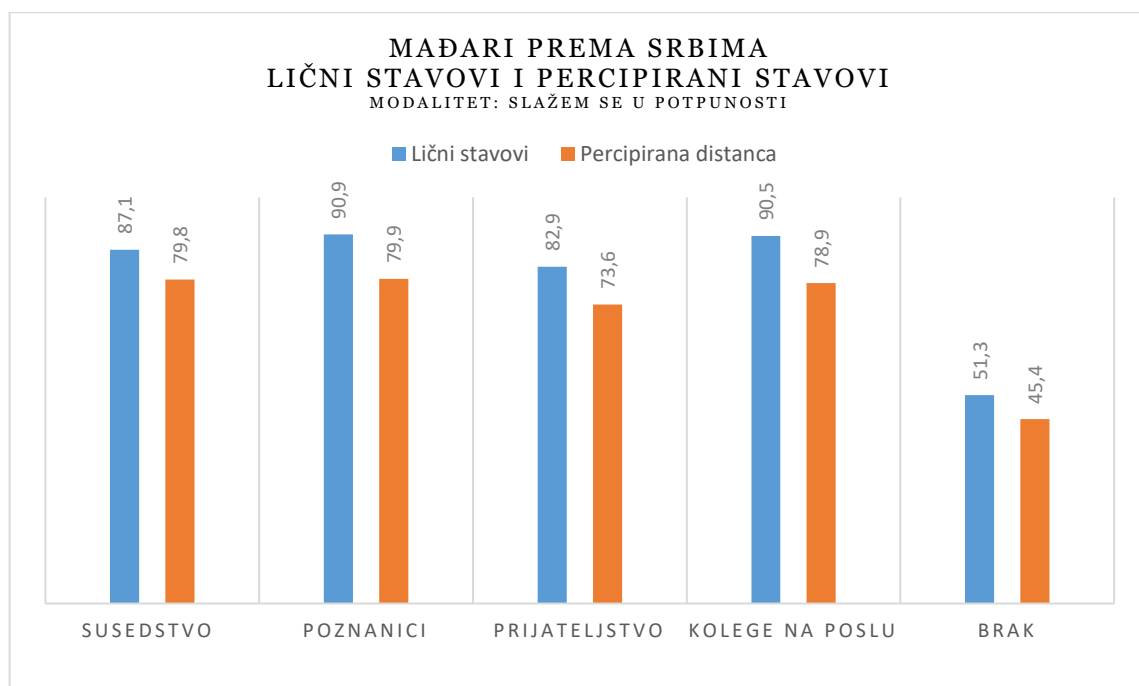
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici mađarske nacionalne manjine bi zaključili sa 50,7% Bošnjaka (protivilo bi se 17,5%); 58,0% Slovaka (protivilo bi se 12,4%); 66,4% Hrvata (protivilo bi se 11,5%); 35,9% Albanaca (protivilo bi se 30,3%); 49,9% Rumuna (protivilo bi se 17,6%); 75,5% Srba (protivilo bi se 8,2%); 29,2% Roma (protivilo bi se 40,7%).

Tabela 92

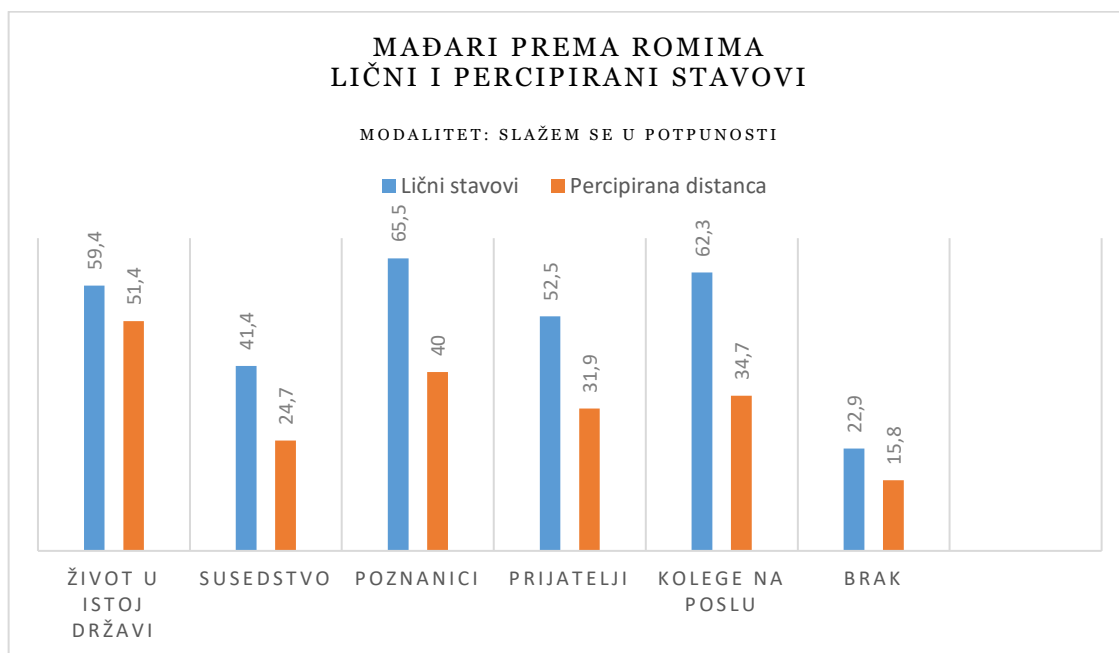
MAĐARI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Albanci	5,1	5,6	7,0	21,0	50,7	10,7
Bošnjaci	1,4	1,9	5,6	15,9	67,3	7,9
Hrvati	1,4	0,9	2,8	19,8	66,9	8,0
Romi	8,4	5,1	5,6	19,2	51,4	10,3
Rumuni	3,3	3,3	3,8	15,0	62,6	0,9
Slovaci	1,4		3,3	15,9	68,2	0,5
Srbi	0,9	0,5	2,3	9,4	83,6	3,3
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Albanci	4,3	7,1	12,3	24,2	40,2	11,9
Bošnjaci	1,9	1,4	7,5	20,2	59,6	9,4
Hrvati	1,4	1,4	3,3	22,8	63,5	7,5
Romi	10,5	17,1	17,1	18,1	24,7	12,4
Rumuni	2,8	6,1	4,8	17,6	56,3	11,4
Slovaci	0,9		3,8	19,8	64,1	11,4
Srbi	1,4	0,5	2,8	11,3	79,8	4,2

DA BUDU POZNANICI						
Albanci	3,8	6,1	6,1	26,8	46,9	10,4
Bošnjaci	1,4	1,4	4,2	21,6	62,0	9,4
Hrvati	1,0	1,4	3,3	20,5	66,2	7,7
Romi	6,7	9,1	10,0	23,8	40,0	10,5
Rumuni	2,8	5,2	2,9	19,0	57,8	12,3
Slovaci	0,5	0,5	2,8	19,5	65,7	11,0
Srbi	0,5	0,5	2,3	12,6	79,9	4,2
DA BUDU PRIJATELJI						
Albanci	4,3	7,6	10,4	24,2	39,3	14,2
Bošnjaci	2,4	3,3	6,1	18,4	59,9	9,9
Hrvati	1,0	1,9	3,8	22,9	62,3	8,1
Romi	6,7	14,8	12,4	19,0	31,9	15,3
Rumuni	3,3	4,8	3,4	21,9	51,8	14,8
Slovaci	0,5	1,4	3,3	21,4	60,6	12,8
Srbi	1,0	1,4	1,9	18,4	73,6	3,8
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Albanci	4,3	6,2	5,7	26,7	45,2	11,9
Bošnjaci	1,9	2,4	3,8	19,4	63,2	9,4
Hrvati	1,4	0,5	2,4	21,0	67,1	7,7
Romi	8,6	9,5	11,9	21,4	34,7	13,8
Rumuni	3,3	4,7	2,8	19,0	56,8	13,2
Slovaci	1,8	0,4	3,5	11,0	79,4	4,0
Srbi	1,4	0,5	1,4	14,1	78,9	3,7
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Albanci	12,3	18,0	13,7	17,5	18,4	19,9
Bošnjaci	5,2	12,3	14,2	25,1	25,6	17,6
Hrvati	4,8	6,7	7,2	25,8	40,6	14,9
Romi	15,8	24,9	12,0	13,4	15,8	18,2
Rumuni	6,7	10,9	9,6	19,5	30,4	22,0
Slovaci	2,9	9,5	9,1	21,4	36,6	20,6
Srbi	2,9	5,3	8,6	30,1	45,4	7,7

Grafikon 104

Grafikon 105

ZAKLJUČAK 30

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, a najveća prema Romima i Albancima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.3.5. Afirmativne mere i politički uticaj

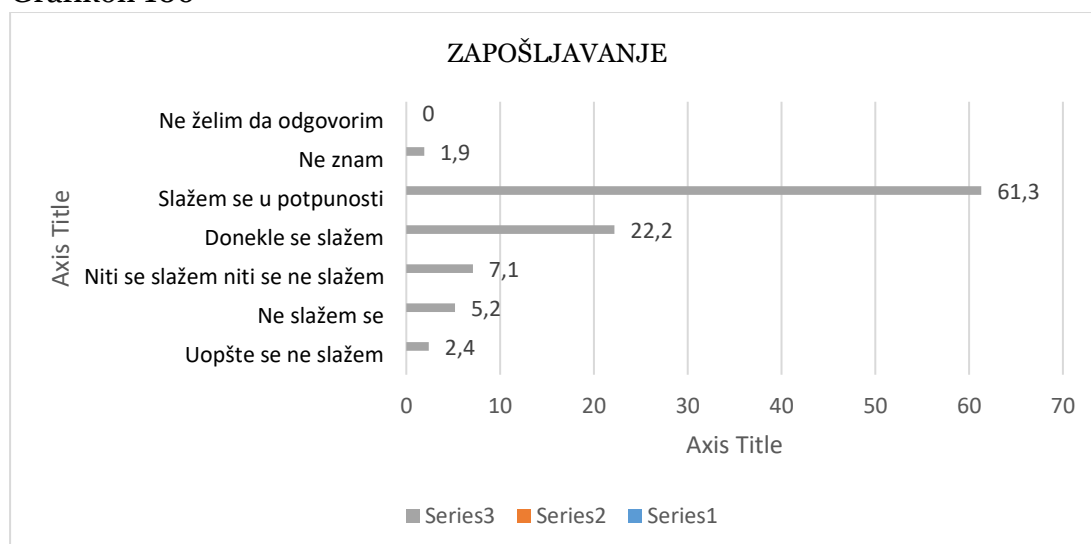
Tabela 93

STAVOVI PRIPADNIKA MAĐARSKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
2,4	5,2	7,1	22,2	61,3	1,9	
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
0,9	3,8	3,8	16,1	72,6	2,8	
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
1,4	3,8	2,8	17,5	71,2	3,3	
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
0,5	0,5	0,9	6,0	90,3	1,9	
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
7,5	8,5	9,4	12,3	57,1	5,2	

AFIRMATIVNE MERE

Ispitanici mađarske nacionalnosti snažno podržavaju primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja podržava 83,5% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*), ne podržava je 7,6% ispitanika, a 7,1% je neopredeljeno.

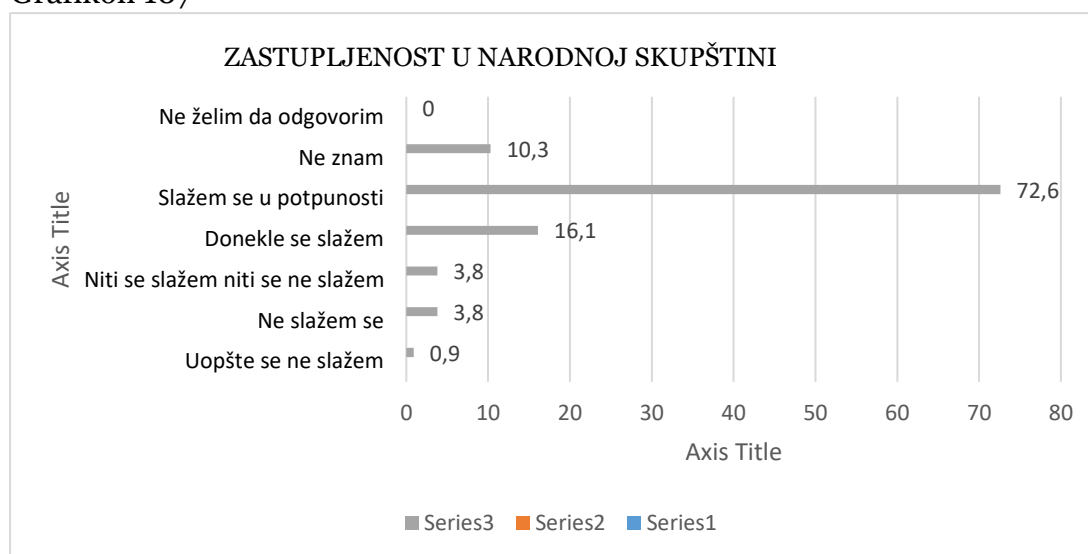
Grafikon 106

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 88,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika mađarske nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 4,7% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 3,8% je neopredeljeno.

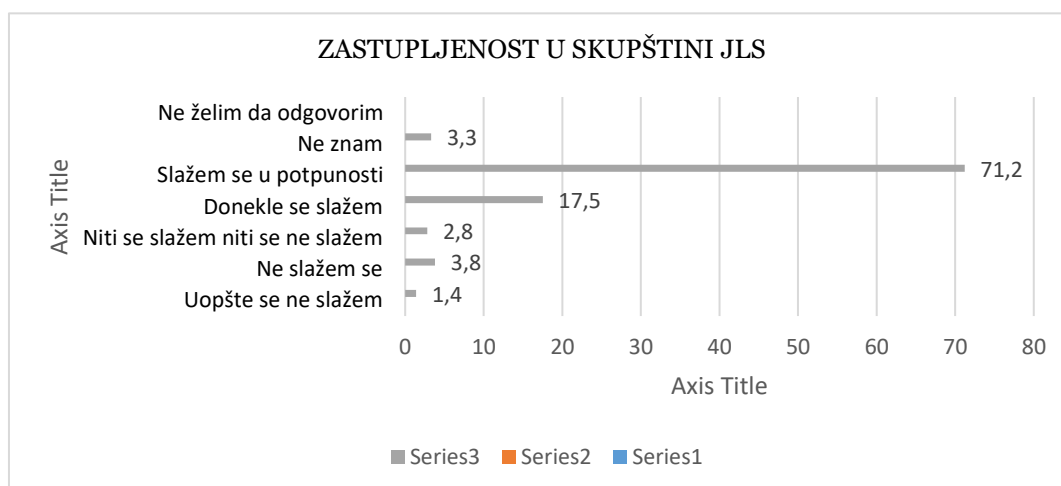
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 109 koji ukazuje na to da 96,3% ispitanika mađarske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 107

88,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika mađarske nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 5,2% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 2,8% ispitanika je neopredeljeno.

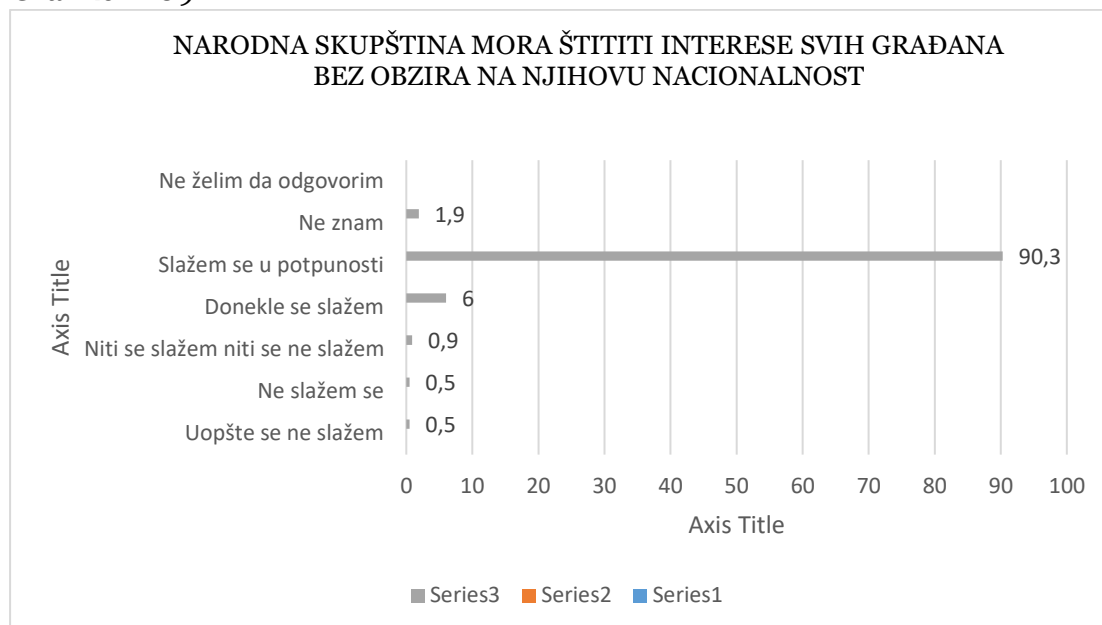
Grafikon 108

POLITIČKI UTICAJ

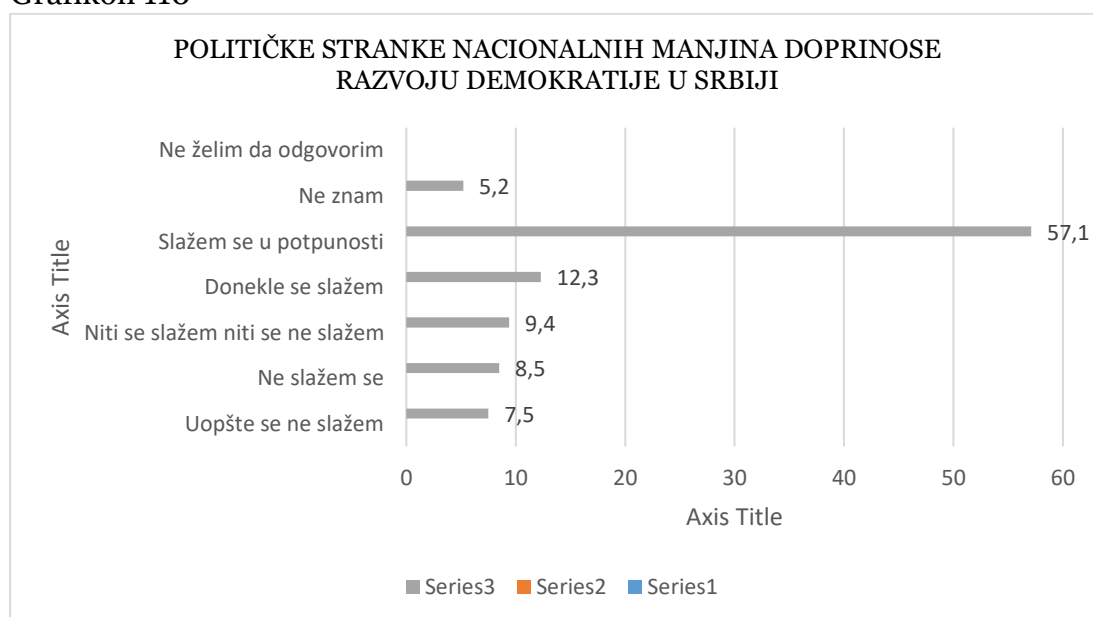
Većina ispitanika, njih 96,3% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 109

Većina ispitanika, njih 69,4% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji; 16% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika smatra suprotno, a 9,4% je neopredeljeno.

Grafikon 110

ZAKLJUČAK 31

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Većina ispitanika smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.3.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika mađarske nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika mađarske nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 94

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	10,8	19,7	9,4	11,3	39,3	7,9	1,5
Predsednik Vlade	11,4	16,9	9,5	11,0	43,2	6,5	1,5
Ministar	8,4	11,8	8,9	15,3	48,7	5,4	1,5
Predsednik opštine u kojoj živim	11,9	20,3	7,9	12,9	40,1	5,5	1,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	6,5	13,0	8,0	18,6	48,9	4,0	1,0
Izabrani lekar	3,0	6,5	7,5	19,0	58,5	4,5	1,0
BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	3,4	7,8	8,3	23,1	48,5	7,4	1,5
Predsednik Vlade	3,5	6,0	8,0	19,5	56,4	5,5	1,0
Ministar	3,0	4,0	7,4	17,8	61,8	5,0	1,0

Predsjednik opštine u kojoj živim	6,5	15,9	10,5	13,4	49,2	3,5	1,0
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,0	8,0	9,5	16,0	60,0	3,0	0,5
Izabrani lekar	1,0	4,5	3,5	18,0	70,5	2,0	0,5
HRVATI							
Predsjednik države	4,9	6,4	4,4	20,7	55,1	7,9	0,5
Predsjednik Vlade	4,4	5,4	4,9	16,8	61,0	6,9	0,5
Ministar	3,9	2,5	4,4	17,3	66,0	5,4	0,5
Predsjednik opštine u kojoj živim	5,5	10,4	4,0	15,4	61,2	3,0	0,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,0	4,9	6,4	16,4	66,8	2,0	0,5
Izabrani lekar	0,5	1,0	3,0	16,4	76,7	2,0	0,5
ROMI							
Predsjednik države	12,3	13,8	8,4	15,8	40,3	8,4	1,0
Predsjednik Vlade	11,9	13,4	7,9	13,9	45,0	6,9	1,0
Ministar	10,8	9,9	6,9	14,8	50,7	5,9	1,0
Predsjednik opštine u kojoj živim	11,4	18,4	6,0	15,3	42,0	6,0	1,0
Nastavnik ili profesor mojoj deci	8,4	9,4	8,9	16,3	52,0	3,5	1,5
Izabrani lekar	6,9	8,4	5,9	16,8	56,9	3,5	1,5
RUMUNI							
Predsjednik države	7,9	11,3	5,9	19,7	46,7	7,9	0,5
Predsjednik Vlade	7,4	9,9	7,9	13,9	54,9	5,5	0,5
Ministar	6,4	5,9	7,0	16,9	58,9	4,5	0,5
Predsjednik opštine u kojoj živim	8,9	12,4	6,4	17,4	50,0	4,5	0,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	6,0	8,5	9,0	15,0	59,0	2,0	0,5
Izabrani lekar	3,5	3,5	4,0	15,9	70,6	2,0	0,5
SLOVACI							
Predsjednik države	4,4	6,9	6,9	21,2	52,6	6,9	1,0
Predsjednik Vlade	4,0	6,0	7,0	18,9	57,6	5,5	1,0
Ministar	3,0	4,0	6,9	15,9	63,8	5,4	1,0
Predsjednik opštine u kojoj živim	4,9	12,8	2,9	17,7	57,6	3,0	1,0
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,5	7,5	7,4	17,5	63,2	1,5	0,5

Izabrani lekar		3,5	4,0	15,5	75,1	1,5	0,5
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik opštine u kojoj živim	3,4	9,3	2,4	15,6	66,8	1,5	1,0
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,9	5,9	4,4	14,8	69,9	0,5	0,5
Izabrani lekar	1,5	1,5	1,5	16,6	78,5	0,5	

PRESEDNIK/PRESEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavljaju funkciju predsednika države ispitanici mađarske nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima hrvatske nacionalnosti. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 55,1% njih bi podržalo da pripadnik hrvatske nacionalne manjine bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 75,8%. Međutim, 11,3% ispitanika nije saglasno da Hrvat obavlja funkciju predsednika države, a njih 4,4% nije opredeljeno.

Pripadnik slovačke nacionalne manjine je drugi rangiran, odnosno 52,6% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 73,8% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin slovačke nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 11,3% ispitanika ne podržava pripadnika slovačke nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 6,9% ispitanika je neodlučno.

Pripadnik bošnjačke nacionalne manjine ima poverenje 48,5%, odnosno 71,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 11,2% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 8,3% je neodlučno.

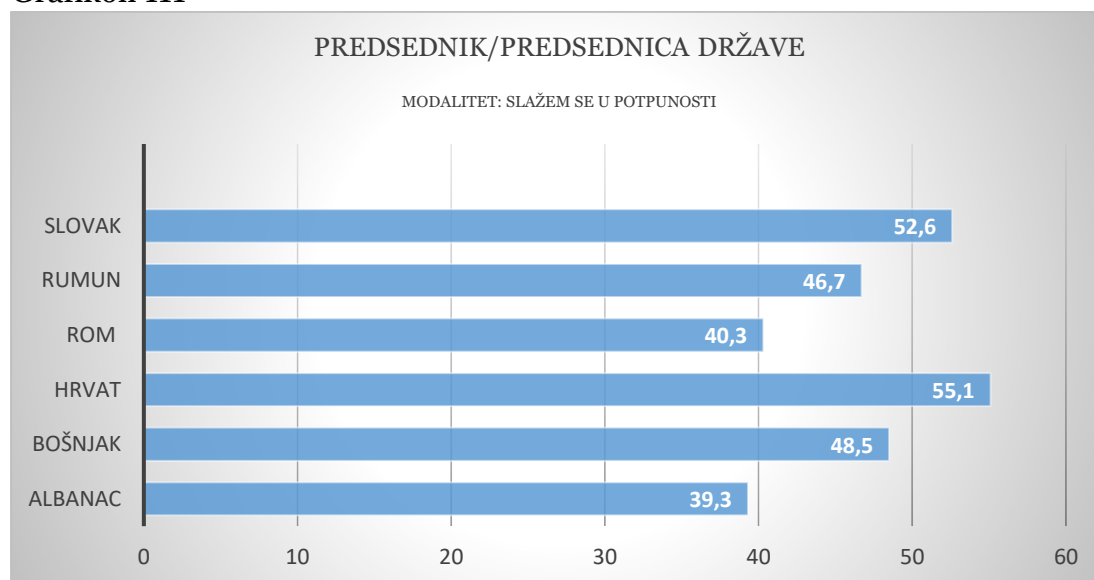
Pripadnik rumunske nacionalne manjine ima poverenje 46,7%, odnosno 66,4% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 19,2% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 5,9% je neodlučno.

Pripadnik romske nacionalne manjine ima poverenje 40,3%, odnosno 56,1% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 26,1% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 8,4% je neodlučno.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu u

potpunosti se slažem poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 39,3% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 50,6%; 30,5% ispitanika nije saglasno da pripadnik romske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 9,4%.

Grafikon 111

PRESEDNIK/PRESEDNICA VLADE

Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima hrvatske nacionalne manjine. Hrvat je poželjan za premijera prema odgovorima 61%, odnosno 77,8% (kumulativno) ispitanika; 9,8% ispitanika ne bi poverilo pripadniku hrvatske nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 4,9%.

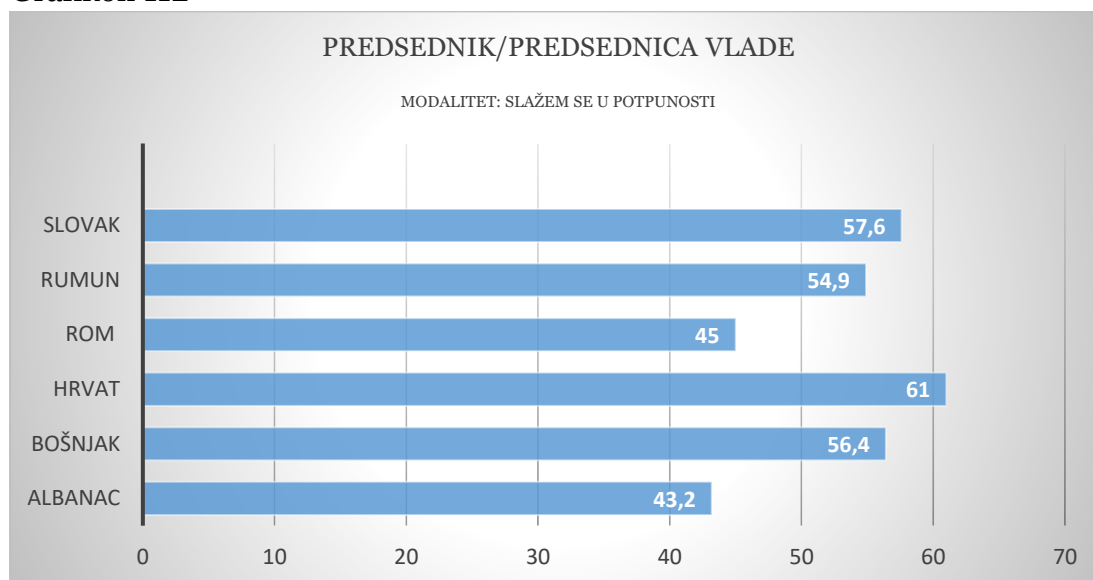
Poverenje u pripadnike slovačke ili bošnjačke nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika slovačke nacionalne manjine ima 57,6%, odnosno 76,5% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine podržalo bi za pripadnika Vlade 56,4%, odnosno 75,9% (kumulativno) ispitanika; 10% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika slovačke manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku bošnjačke manjine poverenje je uskratilo 9,5% ispitanika.

Pripadnik rumunske nacionalne manjine je dobio poverenje 54,9%, odnosno 68,8% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 17,3% ispitanika smatra da Rumun nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 7,9% ispitanika.

Poverenje pripadniku romske nacionalne manjine daje 45,0% ispitanika, odnosno 58,9% (kumulativno), a ne bi ga podržalo njih 25,3%.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 39,3%, odnosno 50,6% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 30,5%.

Grafikon 112

MINISTAR/MINISTARKA

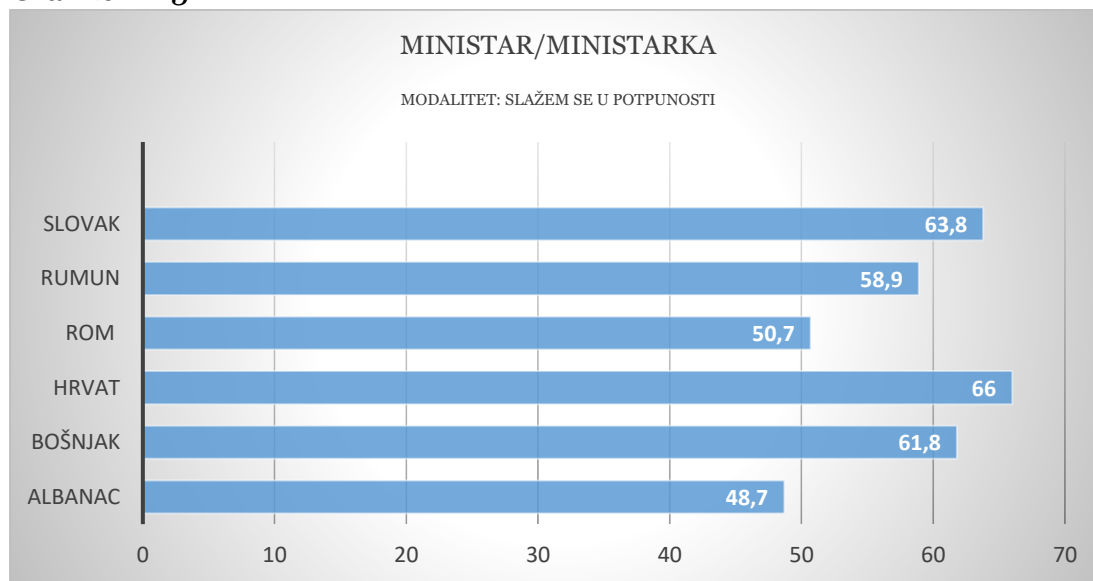
Za obavljanje funkcije ministra ispitanici bi najradije podržali pripadnika hrvatske nacionalne manjine (66,0%; kumulativno 83,3%). Suprotno tome misli 6,4% ispitanika, a njih 4,4% je suzdržano.

Pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 63,8%, odnosno 79,9% (kumulativno) ispitanika mađarske nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 7,6%.

Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 61,8%, odnosno 79,6 (kumulativno) ispitanika mađarske nacionalnosti, a sa tim nije saglasno njih 7%.

Na istoj funkciji pripadnika rumunske nacionalne manjine podržalo bi 58,9%, odnosno 75,8% ispitanika, a ne bi ga podržalo njih 12,3%. Pripadnika romske nacionalne manjine na funkciji ministra podržava 50,7%, odnosno 65,5% ispitanika, a najmanje podrške ispitanika ima pripadnik albanske nacionalne manjine kojeg na mestu ministra podržava 48,7, odnosno 64,0% ispitanika. Ministru romske nacionalnosti protivi se 20,7% ispitanika, a albanske 20,2%.

Grafikon 113

PREDSEDNIK OPŠTINE

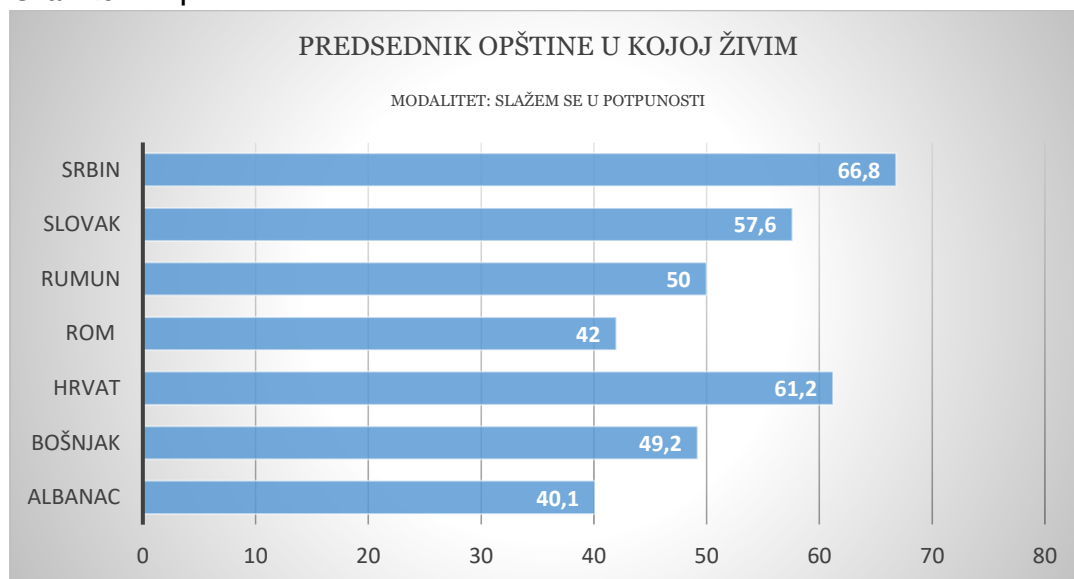
Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici srpskog naroda sa 66,8%, odnosno 82,4% (kumulativno *slazem se u potpunosti* i *donekle se slazem*) ispitanika. Međutim, izbor Srbina za predsednika opštine u kojoj živi ne bi podržalo 12,7% ispitanika (kumulativno *ne slazem se* i *uopšte se ne slazem*)

Pripadnicima hrvatske i slovačke nacionalne manjine poverenje je dalo 61,2% (kumulativno 76,6%), odnosno 57,6% (kumulativno 75,3%) ispitanika; 15,9% ispitanika ne podržava pripadnika hrvatske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Slovaci ne ostvaruju poverenje 17,7% ispitanika.

Pripadnicima rumunske i bošnjačke nacionalne manjine poverenje je dalo 50% (kumulativno 67,4%), odnosno 49,2% (kumulativno 62,6%) ispitanika; 21,3% ispitanika ne podržava pripadnika rumunske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Bošnjaci ne ostvaruju poverenje 22,4% ispitanika.

Najniži stepen poverenja ispitanici su iskazali u pogledu mogućnosti da predsednik opštine u kojoj žive bude pripadnik albanske nacionalne manjine, kojeg podržava 40,1%, odnosno (kumulativno 53,0%) ispitanika. Izričito protivljenje stavu da pripadnik albanske nacionalne manjine bude predsednik opštine u kojoj žive izražava 32,2% ispitanika.

Grafikon 114

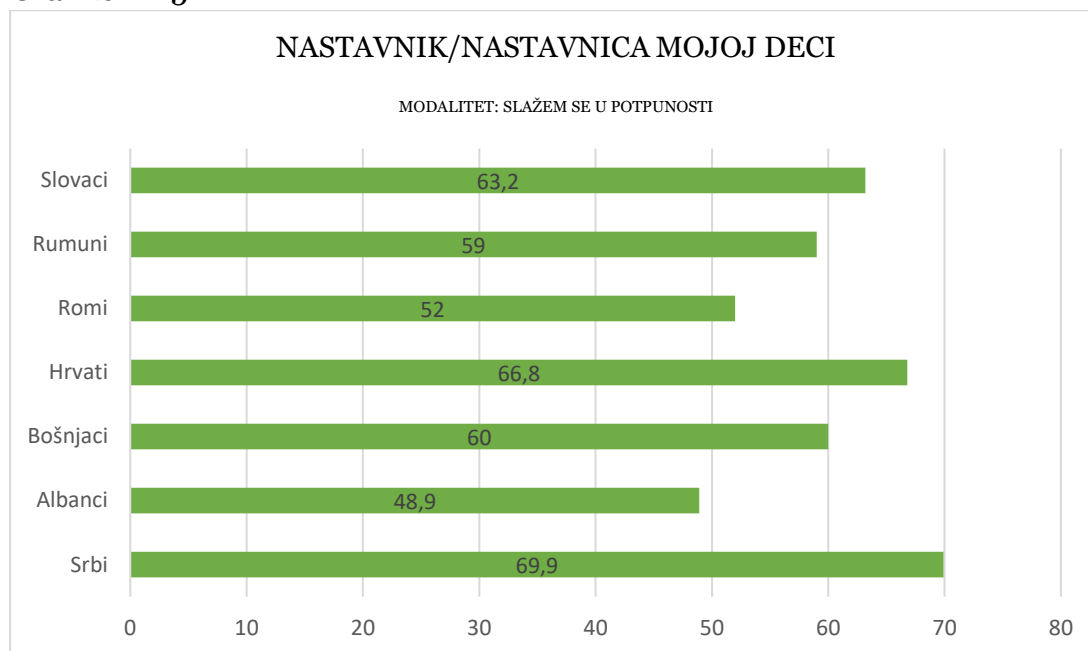
NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje, iznad 60%, (slažem se u potpunosti) u vezi sa nastavnikom svoje dece ispitanici su iskazali prema pripadnicima srpske (69,9%; kumulativno 84,7%), hrvatske (66,8%; kumulativno 83,2%), slovačke (63,2%; kumulativno 80,7%) i bošnjačke (60,0%; kumulativno 76,0%) nacionalnosti. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku srpske nacionalnosti 9,8% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ispitanika, prema nastavniku hrvatske nacionalnosti 7,9%, prema nastavniku slovačke nacionalnosti 10% i prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 11% ispitanika.

59%, odnosno 74% (kumulativno) ispitanika je podržalo za nastavnika pripadnika rumunske nacionalnosti, a 52%, odnosno 68,3% (kumulativno) ispitanika ima poverenje u pripadnika romske nacionalne manjine za nastavnika; 14,5% ispitanika se protivi izboru nastavnika rumunske, a 17,8% romske nacionalnosti.

Pripadnika albanske nacionalne manjine prihvata za nastavnika 48,9%, odnosno 67,5% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*); 19,5% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku albanske nacionalnosti.

Grafikon 115

IZABRANI LEKAR

Srbi su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 78,5%, odnosno 95,1% (kumulativno) ispitanika to podržava, a 3% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ne podržava da izabrani lekar bude srpske nacionalnosti.

Doktor hrvatske nacionalnosti je prihvatljiv za 76,7%, odnosno 93,1% (kumulativno) ispitanika. Lekara hrvatske nacionalnosti ne bi izabralo 1,5% ispitanika.

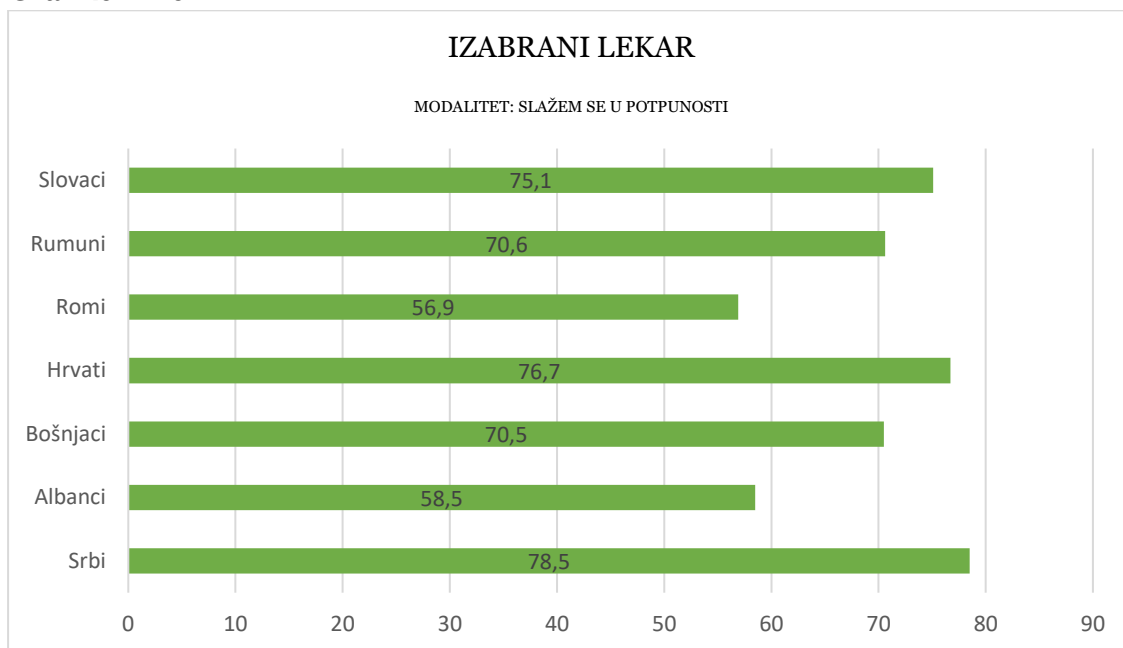
Lekari slovačke nacionalnosti su prihvatljivi za 75,1% (90,6% kumulativno) ispitanika. Lekara slovačke nacionalnosti ne bi izabralo 3,5% ispitanika.

Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 70,6%, odnosno 86,5% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 7,0%.

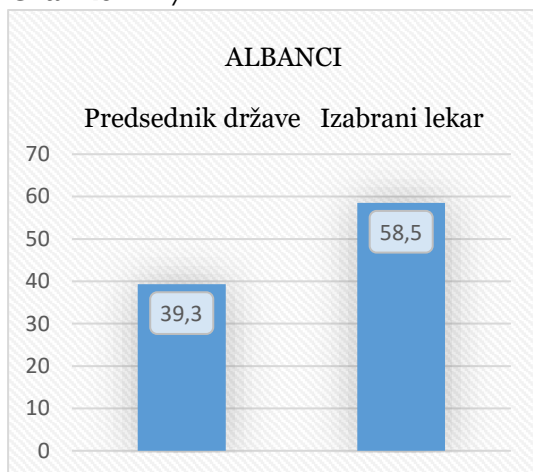
Lekara albanske nacionalnosti izabralo bi 58,5%, odnosno 77,5% ispitanika, a ne bi ga izabralo 9,5%.

Najzad, pripadnike romske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 56,9%, odnosno 73,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 15,3%.

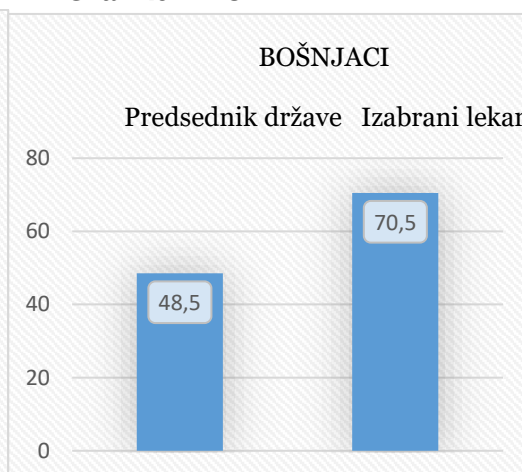
Grafikon 116

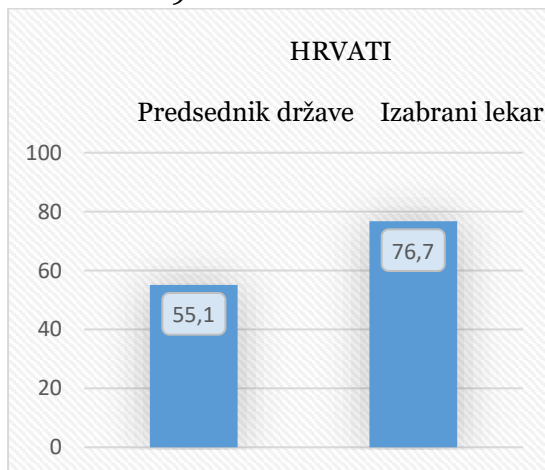
Grafikon 117

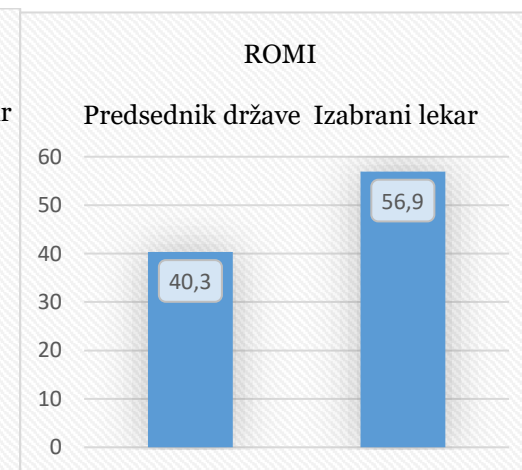
Grafikon 118

Grafikon 119

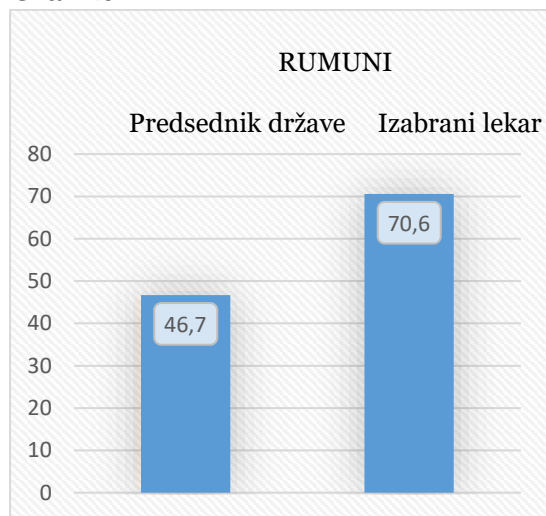

Grafikon 120

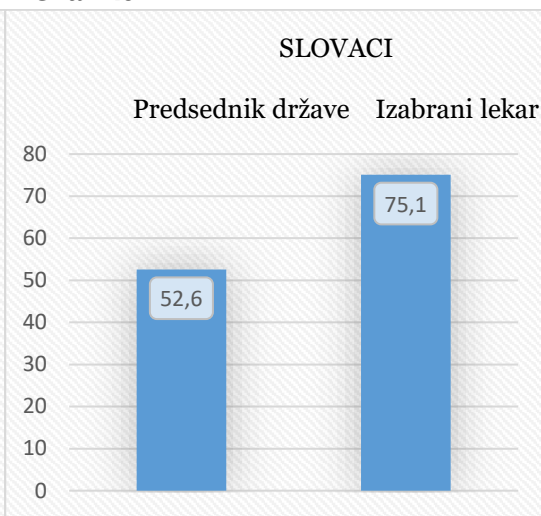

Grafikon 121

Grafikon 122

ZAKLJUČAK 32

- Ispitanici mađarske nacionalnosti ispoljavaju određeno nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike srpske i slovačke nacionalnosti.
- Nema značajnijih odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društvene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...)

IV.3.1.2.3.7. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

UPOTREBA JEZIKA

Pripadnici mađarske nacionalne manjine koriste svakodnevno, odnosno njih 93,2% govori mađarski svakog dana u nekoj prilici (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji). Više puta nedeljno mađarski govori 3,4%, a jednom nedeljno ili mesečno govori 1,4%, odnosno 0,5% ispitanika. Mađarski nikada ne govori 1% ispitanika.

Srpski svakodnevno govori 79,1% ispitanika, pripadnika mađarske nacionalne manjine, više puta nedeljno ga koristi 16,1% ispitanika, a jednom nedeljno srpskim se služi 2,9% ispitanika. Jednom mesečno srpski govori 1% ispitanika.

Tabela 95

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE MAĐARSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
93,2	3,4	1,4	0,5	1,0	0,5

Grafikon 123

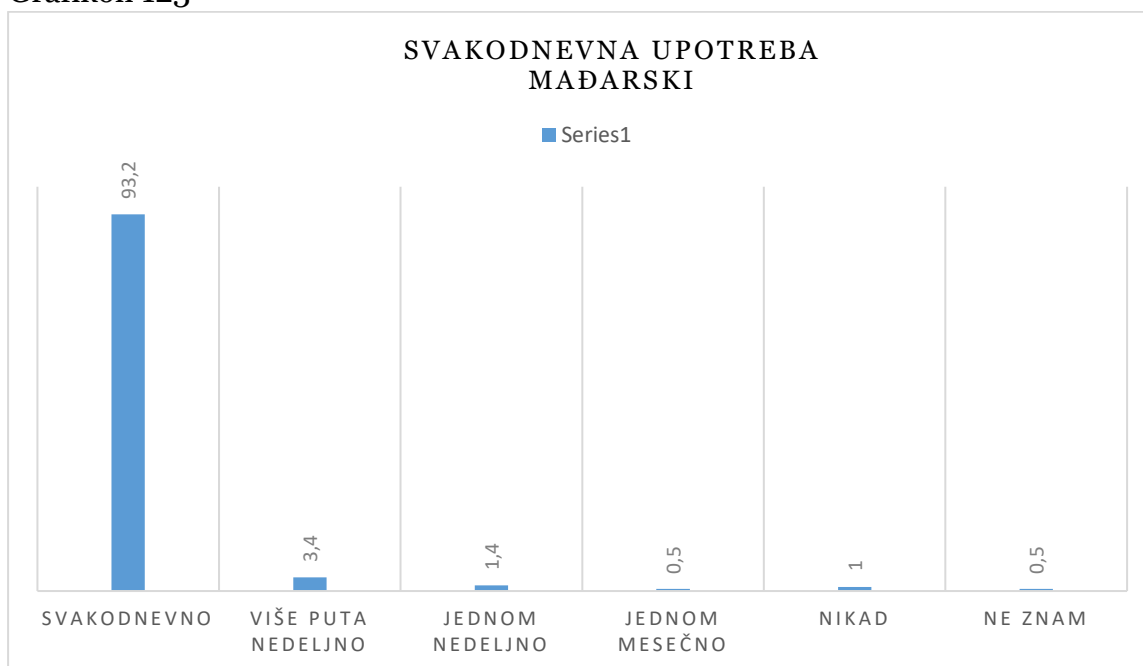
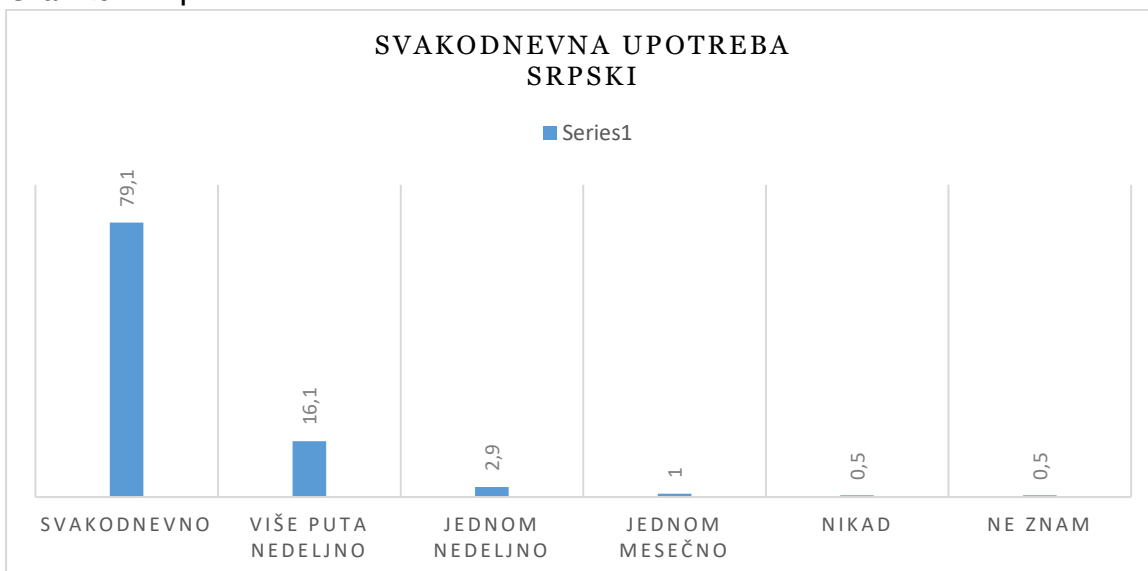

Tabela 96

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE SRPSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
79,1	16,1	2,9	1,0	0,5	0,5

Grafikon 124

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na mađarskom zalaže se 72,1% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) ispitanika, a tome se protivi petina ispitanika 19% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*).

Dvojezično obrazovanje, na mađarskom i na srpskom, podržava 74,9% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 16,8% (kumulativno) ispitanika mađarske nacionalne manjine.

Tabela 97

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i ne želim da odgovorim
Isključivo na mađarskom					
6,5	12,5	8,0	13,4	58,7	1,0
Dvojezično					
7,9	8,9	5,9	26,6	48,3	2,5

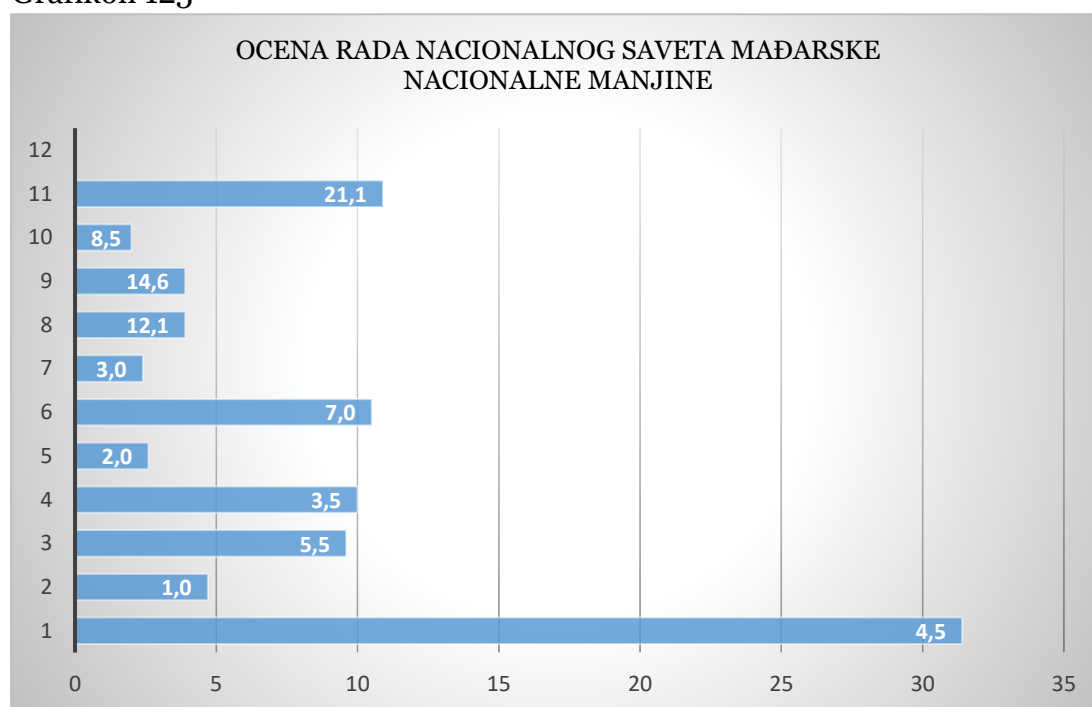
ZAKLJUČAK 33

- Većina ispitanika, pripadnika mađarske nacionalnosti, svakodnevno govori mađarski u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije mađarske nacionalne manjine.
- Ispitanici su iskazali podeljene stavove u vezi sa izborom jezika nastave (dvojezična ili samo na mađarskom).

IV.3.1.2.3.7. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine u Srbiji je merena na skali od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 4,5% ispitanika, a najvišom 11 njih 21,1%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene) njihov zbir iznosi 16,5% i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 66,3%, uočljiv je pozitivan stav ispitanika u vezi sa radom manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije.

Grafikon 125

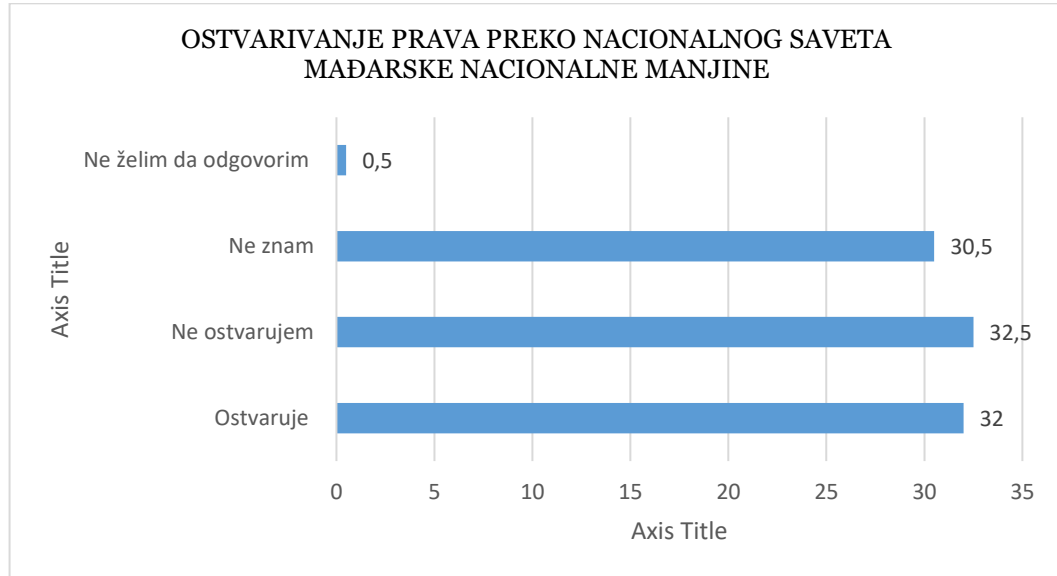

32% ispitanika se izjasnilo da ostvaruje priznata „manjinska“ prava. Nasuprot njima, 32,5% ispitanika smatra da ne ostvaruje pravo. Veliki broj ispitanika je odgovorio da ne zna, čak 30,5 %.

Tabela 98

OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
32,0	32,5	30,5	5,0

Grafikon 126

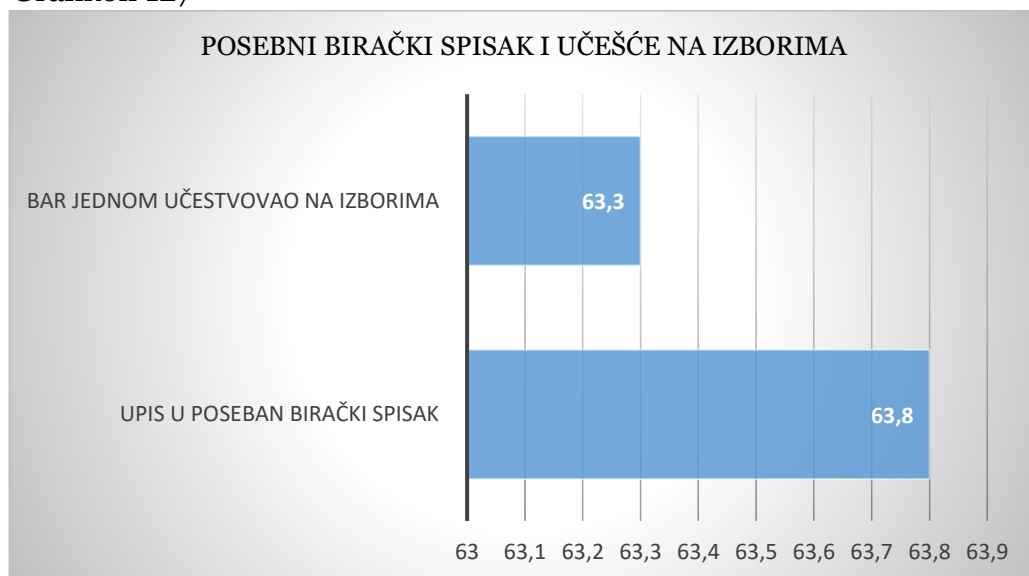

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine u Srbiji upisano je 63,8% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 63,3% ispitanika.

Tabela 99

IZBOR NACIONALNOG SAVETA MAĐARSKE NACIONALNE MANJINE I BAR JEDNO UČEŠĆE NA IZBORIMA			
UPIS U BIRAČKI SPISAK			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
63,8	17,1	18,6	0,5
UČEŠĆE NA IZBORIMA			
63,3	22,6	12,1	2,0

Grafikon 127

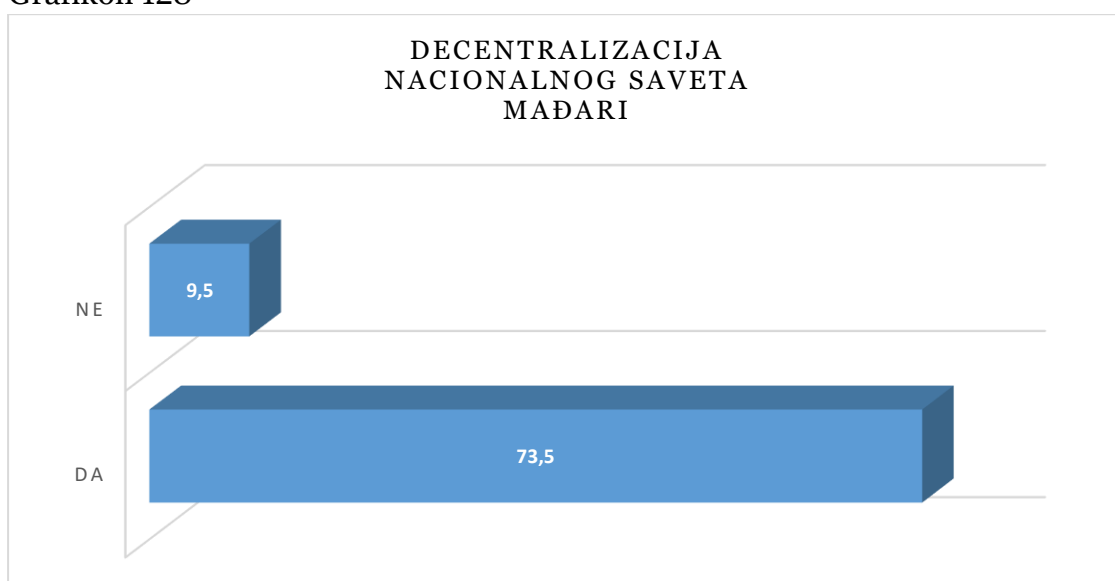

Većina ispitanika 73,6% (modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasna da je nužna decentralizacija manjinske samouprave, odnosno da je potrebno da se one pored nacionalnog nivoa (Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine) biraju i na lokalnom nivou. Čak 53,7% ispitanika koji dele ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *slažem se u potpunosti*.

Tabela 100

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
3,5	6,0	2,5	19,9	53,7	13,9

Grafikon 128

ZAKLJUČAK 34

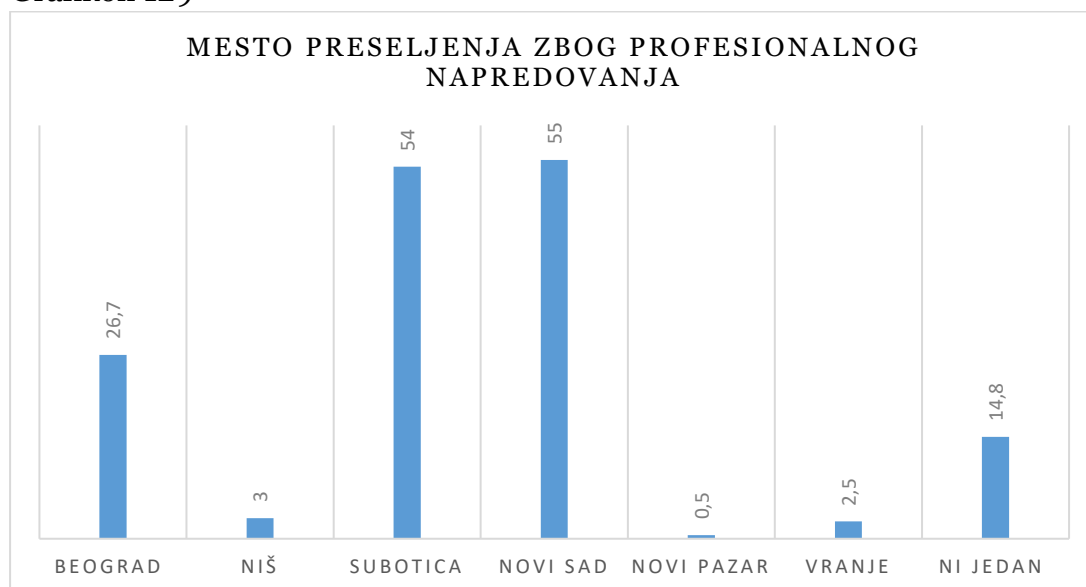
- Ispitanici, pripadnici mađarske nacionalne manjine pozitivno ocenjuju rad Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine i imaju visok stepen poverenja u njegov rad.
- Ispitanici iskazuju protivrečne stavove da ne ostvaruju priznata prava ili da ih ne ostvaruju preko manjinske samouprave.
- Ispitanici, pripadnici mađarske nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava).

IV.3.1.2.3.8. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.1.8.1. Orijehtacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, pripadnici mađarske nacionalne manjine su se najčešće opredeljivali za Novi Sad (55,5%) i Suboticu (54%). Za preseljenje u Beograd zbog profesionalnog napredovanja se opredelilo 26,7% ispitanika, a u Vranje i Niš preselilo bi se ukupno 3% ispitanika. Nijedan od ponuđenih gradova 14,8% ispitanika ne smatra poželjnim mestom za preseljenje.

Grafikon 129

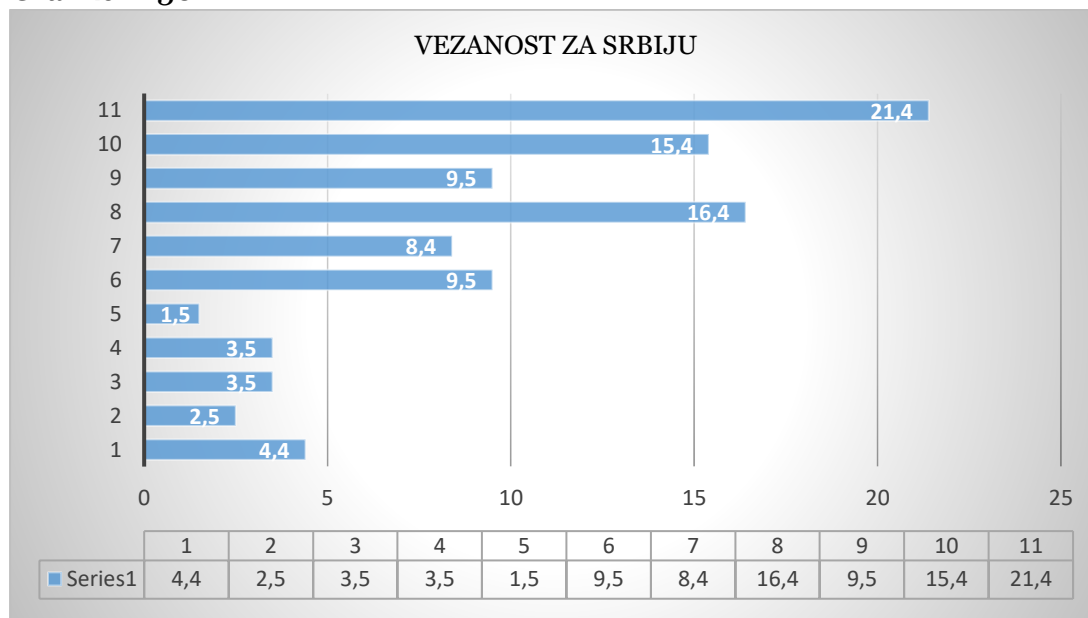
ZAKLJUČAK 35

- Potencijal za društvenu integraciju pripadnika mađarske nacionalne manjine je srednjeg intenziteta, jer ispitanici gravitiraju ka mestima u kojima tradicionalno i u većem broju žive pripadnici mađarske nacionalne manjine.
- Četvrtina ispitanika bi se preselila u Beograd, što ukazuje na spremnost na mobilnost i društvenu integraciju.

IV.3.1.2.1.8.2. Vežanost za Srbiju i zemlju porekla

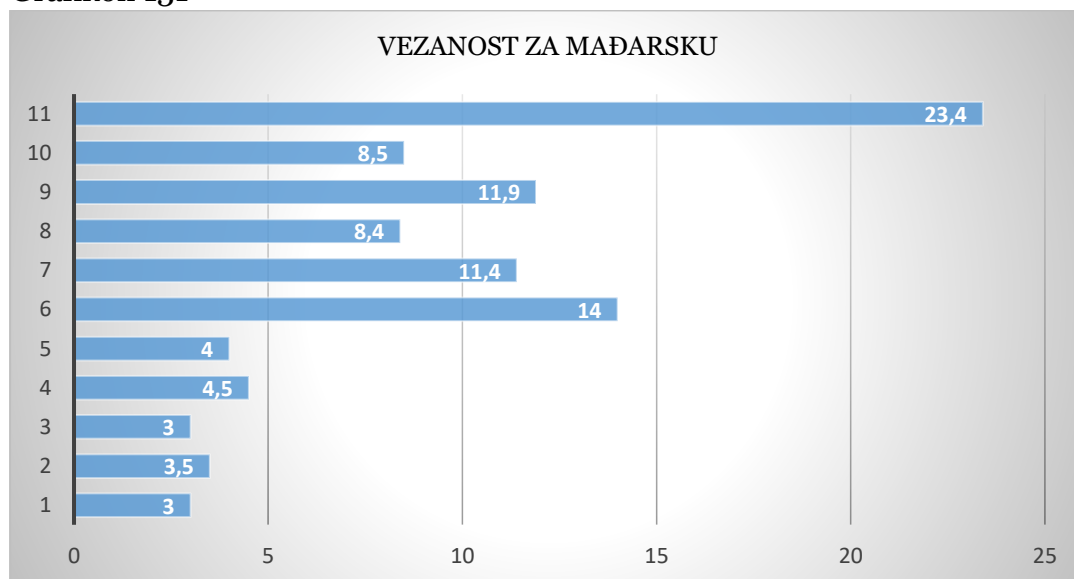
21,4% ispitanika je snažno vezano za Srbiju, a 4,4% njih uopšte nije. Međutim, ako se saberu modaliteti 11 (najveća vežanost), 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 80,6% ispitanika vezano za Srbiju.

Grafikon 130

Slične stavove ispitanici su iskazali i u vezi sa vežanošću za Mađarsku. Njih 23,4% je snažno vezano sa Mađarsku, a 3% uopšte nema takva osećanja. Zbir modaliteta od 6 do 11 stepena vežanosti ispitanika za Mađarsku je 77,6%.

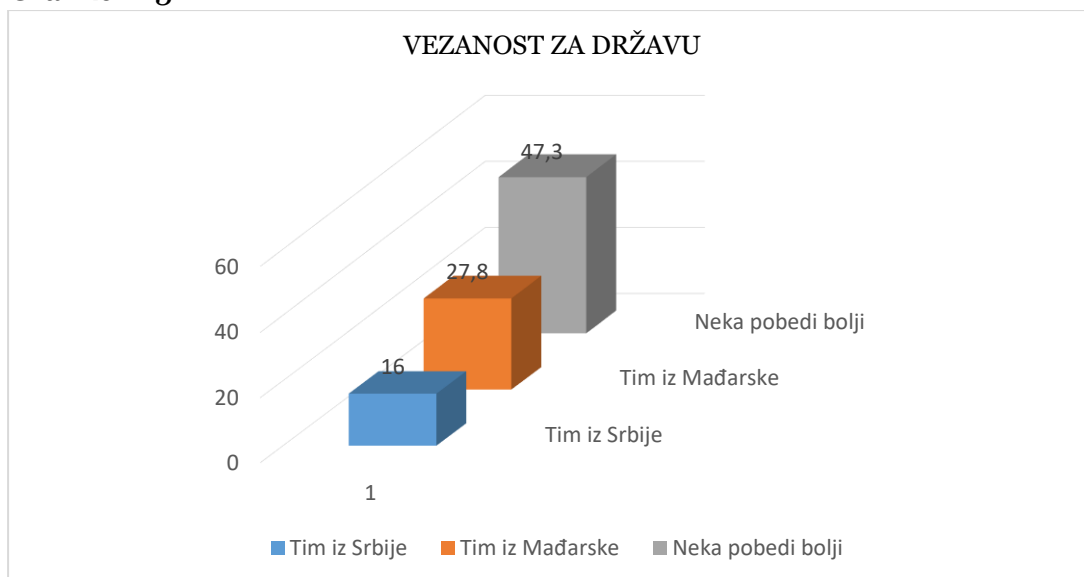
Grafikon 131

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Mađarske najviše je neutralnih 47,3%; njih 16% bi navijalo za tim iz Srbije, a 27,8% za tim iz Mađarske.

Grafikon 132

ZAKLJUČAK 36

- Pripadnici mađarske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, imaju istovremeno snažne emotivne veze sa zemljom porekla i sa Srbijom.

IV.3.1.2.3.9. Diskriminacija

Trećina ispitanika mađarske nacionalnosti, njih 34,4%, ukazuju na osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća više od polovine ispitanika 59,6%. (Tabela 101)

Trećina ispitanika (33,1%) smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 23,4% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta, a 53,1% ispitanika je do deset puta osetilo diskriminaciju u neformalnim kontaktima. Do 10 puta pripadnici mađarske nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 44,6%; traženja posla 33,9%; na radnom mestu 31,3%; kod lekara 20,4%; na sudu 11,0%; u policiji 18,8%; u organima JLS 23,1%. (Tabela 103)

Diskriminaciju nije prijavilo 78,4%, a 21,5% ispitanika jeste. Organi od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja prema mišljenju 71,3% ispitanika, a delimično su u tome uspeli u 21,5% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 104)

Tabela 101

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
59,6	34,4	5,5	0,5

Tabela 102

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
33,1	57,7	5,6	3,6

Grafikon 133

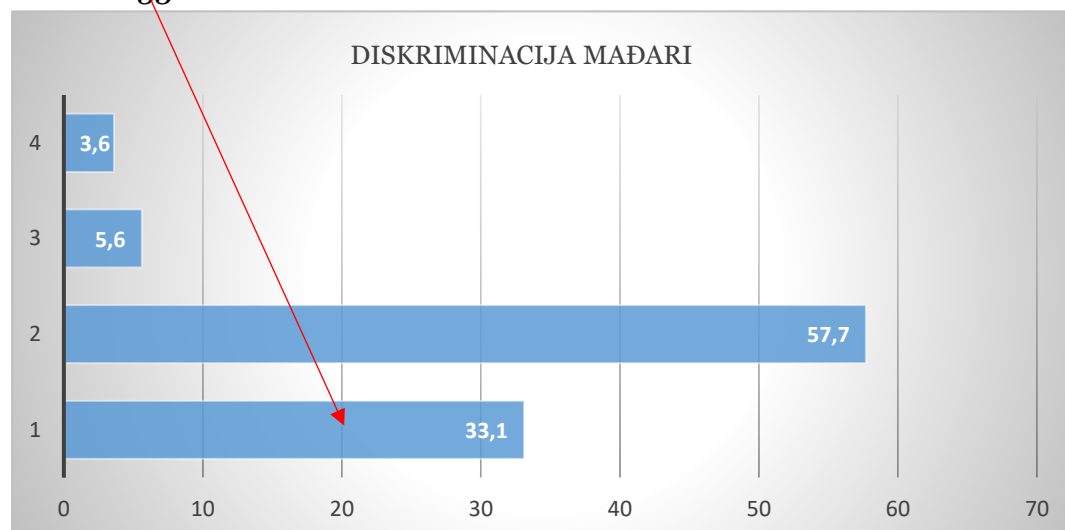

Tabela 103

MAĐARI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	24,6	12,3	44,6	16,9	0	1,5
Neformalni kontakti	9,4	9,4	53,1	23,4	3,1	1,6
Traženje posla	41,5	4,6	33,9	10,7	7,7	1,6
Na radnom mestu	45,3	3,1	31,3	14,1	4,7	1,5
Kod lekara	56,2	14,0	20,4	6,3	3,1	0
Na sudu	62,5	10,9	11,0	6,2	9,4	0
Policija	45,4	21,8	18,8	6,2	7,8	0
U organu JLS	43,1	12,2	23,1	7,7	10,7	3,1

Grafikon 134

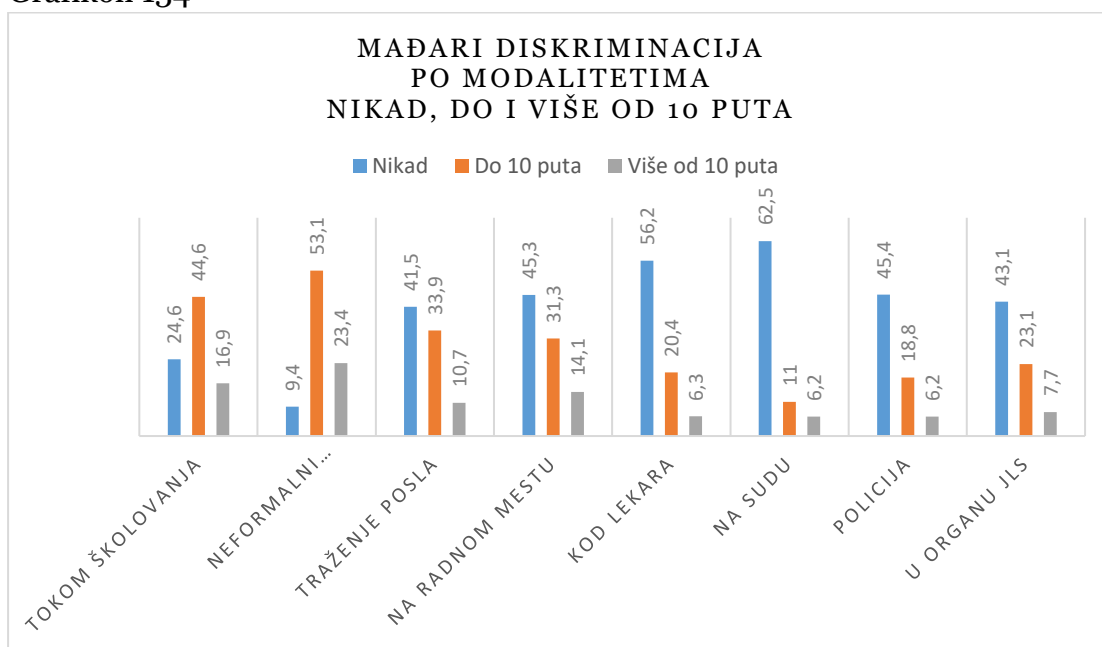

Tabela 104

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
21,6	78,4	0	0	0	21,5	71,3	7,2

ZAKLJUČAK 37

- Pripadnici mađarske nacionalne manjine su izloženi diskriminaciji po nacionalnoj osnovi, a diskriminacija je naročito izražena u neformalnim kontaktima.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.3.10. Etnički identitet

Većina ispitanika ima čvrst stav o nacionalnom identitetu, njih 82,5% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da Mađari mogu da budu ponosni na svoj narod; 51,5% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu mađarskog naroda, a 27,3% ispitanika se sa tim ne slaže; 53,3% ispitanika mađarske nacionalnosti smatra da su Mađari izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci.

Od političara ispitanici očekuju da budu više stručni 62,9% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a da manje autoritet zasnivaju na patriotizmu 20,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 42,1% ispitanika smatra patriotizam važnim segmentom u obrazovanju mladih, a 29,4% ima suprotan stav.

Petina ispitanika, njih 21,6%, smatra da Mađari sa severa Vojvodine treba da teže ujedinjenju sa sunarodnicima u Mađarskoj, a tome se suprotstavlja mišljenje 41,5% ispitanika. Najzad, 13,4% ispitanika nema stav u vezi sa ovim pitanjem.

Tabela 105

MAĐARI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Mađari treba da su ponosni na svoj narod	1,6	2,1	9,8	12,9	69,6	3,1	1,0
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Mađari	10,3	17,0	12,9	23,2	28,3	6,7	1,5
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Mađari	5,6	14,9	18,5	27,1	26,2	6,7	1,0
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	35,6	27,3	11,8	10,3	10,3	2,6	2,1
Mađari sa severa Vojvodine treba da teže ka mirnom ujedinjenju sa sunarodnicima u Mađarskoj	34,5	17,0	13,4	8,2	13,4	6,7	6,7

Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	12,9	16,5	20,1	26,7	15,4	4,7	3,6
---	------	------	------	------	------	-----	-----

ZAKLJUČAK 38

- Pripadnici mađarske nacionalne manjine su umereno vezani za etnički idenitet.
- Potencijali društvene integracije su očuvani.

IV.3.1.2.3.11. Religioznost i verska distanca

RELIGIOZNOST

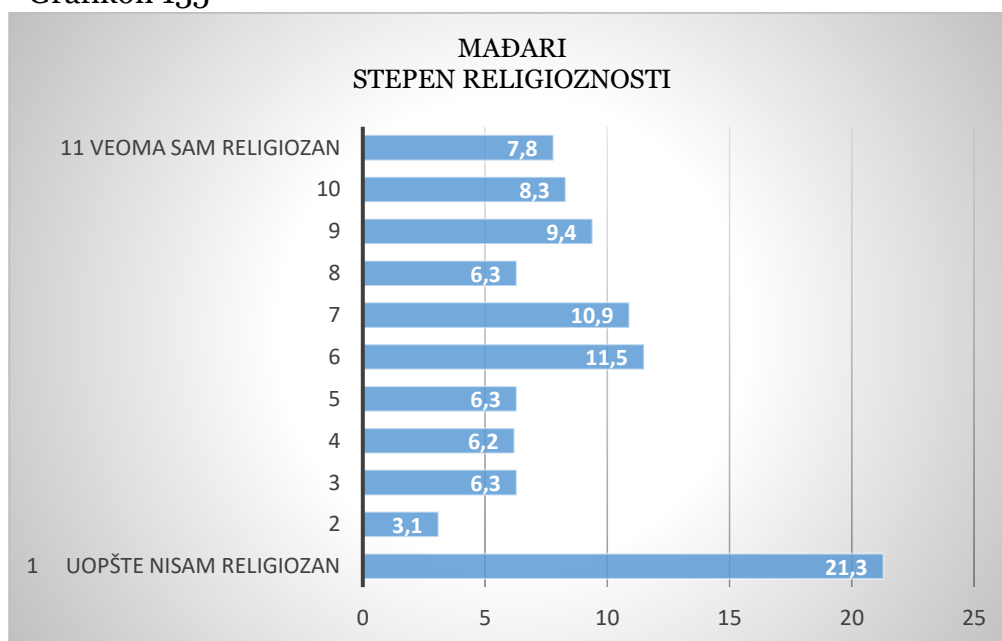
Većina ispitanika, njih 64,8%, se izjasnila da je religiozna (potvrдно je odgovorilo na pitanje da pripada određenoj religiji/veroisповesti), a 30,6% da nije. Među vernicima najviše je onih koji pripadaju katoličkoj konfesiji 80,7%. Protestanata je 16,9%, a drugim hrišćanskim crkvama pripada 1,6% ispitanika.

Samopercepcija religioznosti je merena na skali od 1 do 11; 54,2% ispitanika, čiji stavovi su raspoređeni na skali od 6 do 11, je snažno religiozno; 21,3% ispitanika se izjasnilo da uopšte nije religiozno, a slabiji intenzitet religioznosti iskazuje 43,2% ispitanika (zbir pozicija od 1 do 5).

Tabela 106

MAĐARI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	21,3
2	3,1
3	6,3
4	6,2
5	6,3
6	11,5
7	10,9
8	6,3
9	9,4
10	8,3
11 Veoma sam religiozan	7,8

Grafikon 135

VERSKA DISTANCA

Ispitanici mađarske nacionalnosti su naklonjeniji hrišćanskim konfesijama, naročito katolicizmu, u odnosu na islam i druge hrišćanske konfesije. Pripadnike muslimanske veroispovesti, po svim modalitetima osim modaliteta bračnih odnosa, prihvataju u rasponu od 67,8% (prijateljstvo) do 76,3% (poznanci). Bračnu zajednicu sa muslimanom prihvata trećina ispitanika, njih 31%.

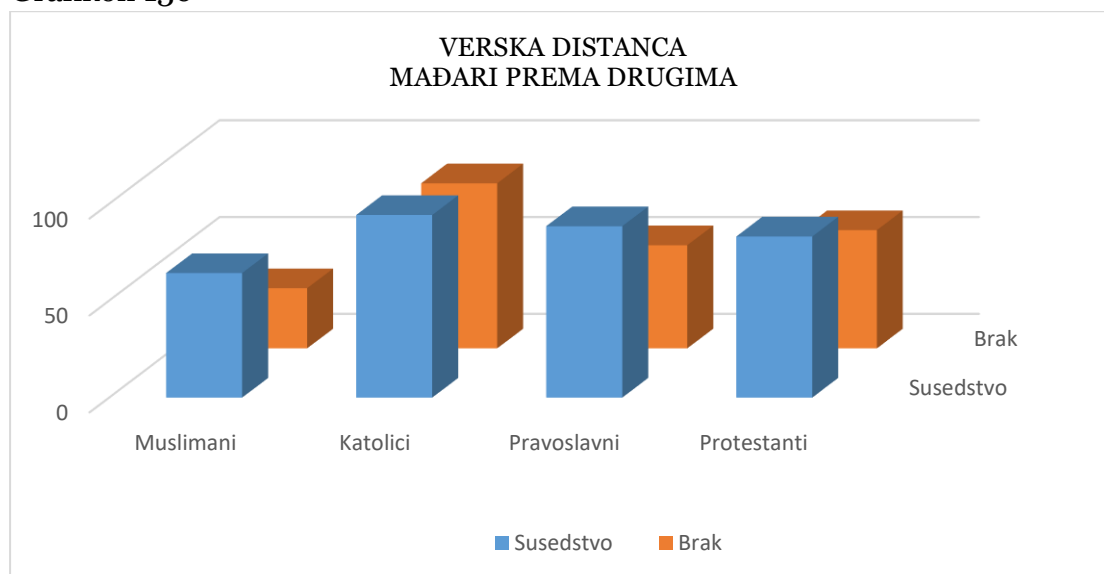
Pripadnike pravoslavne veroispovesti prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 86,8% (prijateljstvo) do 91,6% (poznanstvo), a protestante u rasponu od 81% (prijateljstvo) do 86,8% (poznanstvo). Međutim, brak sa pravoslavicima prihvata 53,2%, a sa protestantima 61% ispitanika.

Najmanje je izražena verska distanca u odnosu na katolike. Po svim modalitetima stepen prisnosti je iznad 90% izuzev kod bračnih odnosa gde iznosi 85,2%.

Tabela 107

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	71,0	94,7	89,0	83,6
Da živimo u istom susedstvu	64,2	94,2	88,4	83,1
Da budemo poznanici	76,3	94,7	91,6	86,8
Da budemo radne kolege	73,6	93,7	89,5	83,7
Da budemo prijatelji	67,8	93,1	86,8	81,0
Da stupimo u bračne odnose	31,0	85,2	53,2	61,0

Grafikon 136

ZAKLJUČAK 39

- Verska distanca postoji, ali za najmanje 80% ispitanika međureligijski odnosi nisu prepreka društvenoj integraciji.
- Najmanja distanca Mađara je prema pravoslavnima, osim kod bračnih odnosa gde je najmanja u odnosu na protestantsku konfesiju.

IV.3.1.2.4. Hrvati

IV.3.1.2.4.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 135 pripadnika hrvatske nacionalne manjine, 40,4% muškaraca i 59,6% žena. Nepodeljenom hrvatskom identitetu pripada njih 85, a 50 pored hrvatskog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je 52 građana i građanki – 19 njih pored hrvatskog identiteta deli i srpski; 4 bošnjački; 8 mađarski, 7 jugoslovenski; po 2 bunjevački, nemački, slovački i slovenački i 1 rusinski.

Tabela 108

HRVATI VIŠESTRUKI IDENTITET	
Albansko	
Aškalijsko	
Bošnjačko	4
Bugarsko	
Bunjevačko	2
Crnogorsko	3
Egipatsko	
Goransko	
Jugoslovensko	7
Mađarsko	8
Makedonsko	
Nemačko	2
Romsko	
Rumunsko	
Rusinsko	1
Slovačko	2
Slovenačko	2
Srpsko	19
Tursko	
Vlaško	

Najveći procenat ispitanika hrvatske nacionalnosti ima završenu srednju školu 34,9%, potom višu školu (fakultet) 26,8%. Magistraturu ili specijalizaciju ima 14,9% ispitanika. Sa nezavršenom srednjom školom je 12,6% ispitanika, a bez osnovne škole ih je 1,7%. Samo završenu osnovnu školu ima 6,0% ispitanika. Najzad, sa doktoratom je 3,1% ispitanika hrvatske nacionalnosti.

Tabela 109

OBRAZOVNA STRUKTURA ISPITANIKA HRVATSKE NACIONALNOSTI	
Nezavršena osnovna škola	1,7
Završena osnovna škola	6,0
Nezavršena srednja škola	12,6
Završena srednja škola	34,9
Viša škola	26,8
Specijalizacija, magistratura	14,9
Doktorat	3,1
Ne želim da odgovorim	

Najviše ispitanika hrvatske nacionalne manjine, njih 53,5%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 21,7% da dobro žive. Teško se izdržava 17,4% ispitanika, a veoma teško njih 4,2%.

Najveći procenat ispitanika hrvatske nacionalnosti, njih 48,1% ima mesečna primanja između 40 i 60 hiljada dinara, prihod od 20 do 40 hiljada dinara ostvaruje 13,2% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara njih 18,6%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 5,9%, a iznad 120 hiljada dinara 0,8% ispitanika. Bez prihoda je 2,9% ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine.

Tabela 110

EKONOMSKI POLOŽAJ						
MATERIJALNO STANJE PORODICE, DOMAĆINSTVA						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
21,7	53,5	17,4	4,2	3,2		
LIČNA MESEČNA PRIMANJA						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
2,9	4,9	13,2	48,1	18,6	5,9	0,8

IV.3.1.2.4.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose ispitanici, pripadnici hrvatske nacionalne manjine, ostvaruju sa Srbima (89,6%), Mađarima (83,3%), Bošnjacima i Romima po 80,4%. Prijateljske veze su nešto slabije sa pripadnicima slovačke 64,5% i albanske nacionalnosti 61,7%, a najslabije su sa pripadnicima rumunske nacionalne manjine 51,7%.

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima (80,0%), Mađarima (43,4%), Slovacima 21,9% i Bošnjacima 20,2%. Rodbinski odnosi su sporadični sa Rumunima 6,2% i Romima 4,9%, a nema ispitanika koji su u rodbinskim vezama sa pripadnicima albanske nacionalne manjine.

Tabela 111

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	61,7	31,0
Bošnjaci	80,4	14,3
Mađari	83,3	13,5
Romi	80,4	17,8
Rumuni	51,7	39,5
Slovaci	64,5	26,8
Srbi	89,6	10,4

Tabela 112

RODBINSKE VEZE		
Albanci		97,7
Bošnjaci	20,2	77,5
Mađari	43,4	55,8
Romi	4,9	93,8
Rumuni	6,2	90,2
Slovaci	21,9	73,8
Srbi	80,0	19,3

IV.3.1.2.4.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika hrvatske nacionalne manjine. Mađare za sugrađane prihvata 96,4% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, Slovake prihvata 92,6% ispitanika, a Bošnjake prihvata njih 89,6%. Rumune prihvata 90,7% ispitanika mađarske nacionalnosti, Rome 89,3%, a Albance 88,9%.

Pripadnici mađarske nacionalne manjine su prihvatljivi kao susedi za 98,2% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem* ispitanika, a sa Srbima bi u susedstvu živelo 97,6%) ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Za 93% ispitanika rado prihvaćeni susedi su pripadnici slovačke nacionalne manjine, a za 89% njih to su Bošnjaci. Rumune za susede prihvata 88,3% ispitanika, a Albance 84%. Najzad Romi su za 72,5% ispitanika prihvatljivi susedi.

Za poželjne poznanike ispitanici hrvatske nacionalnosti najradije biraju Srbe (99,2%), Mađare (98,2%) i Slovake (94,4%), potom Bošnjake (91,4%) i Rumune (91,8%). Albance za poznanike prihvata 88,5% ispitanika, a Rome za poznanike prihvata 87,1% ispitanika. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*).

Srbi (97,1%) i Mađari (96,4%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo ispitanici se opredeljuju za pripadnike slovačke (90,0%), rumunske (87,8%), bošnjačke (87,3%) i albanske (86,7%) nacionalne manjine. Ispitanici najmanje interesovanja za prijateljstvo izražavaju u odnosu na pripadnike romske nacionalne manjine (83,6%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbe (97,1%) i Mađare sa 97,1% ispitanici hrvatske nacionalnosti najčešće biraju za kolege na poslu. Pripadnici slovačke (91,1%), rumunske (90%), bošnjačke (89,6%) i albanske (87,8%) nacionalne manjine su nešto ređe označavani kao poželjni za kolege, a prema Romima, koje za kolegu prihvata 87,1% ispitanika, distanca je najveća. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa Srbima (81,8%) i pripadnicima mađarske nacionalne manjine (79,4%) (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), ali se njih 7,2%, odnosno 5,1% protivi braku lica hrvatske nacionalnosti sa Srbima, odnosno Mađarima. (kumulativno modaliteti *ne slažem se uopšte* i *ne slažem se*).

Sa Slovacima bi brak zaključilo 72,8% ispitanika, a njih 5,1% se tome izričito protivi.

Sa Bošnjacima bi brak zaključilo 67% ispitanika, a njih 14,3% se tome izričito protivi.

Sa Rumunima bi brak zaključilo 64,6% ispitanika, a njih 14,6% se tome izričito protivi.

Sa Albancima bi brak zaključilo 58,5% ispitanika, a njih 17,6% se tome izričito protivi.

Sa Romima bi brak zaključilo 48,8% ispitanika, a njih 25,5% se tome izričito protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Srbima 80,2%, ali se i njih 7,9% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Mađarima 78,9%, a njih 3,6% se tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 71,8% ispitanika, a njih 6,5% se tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 63,7% ispitanika, a njih 13,8% se tome protivi.

Takvu vezu sa Bošnjacima podržalo bi 63,5% ispitanika, ali se i njih 14,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Albancima podržalo bi 54,0% ispitanika, ali se i njih 18,1% tome protivi.

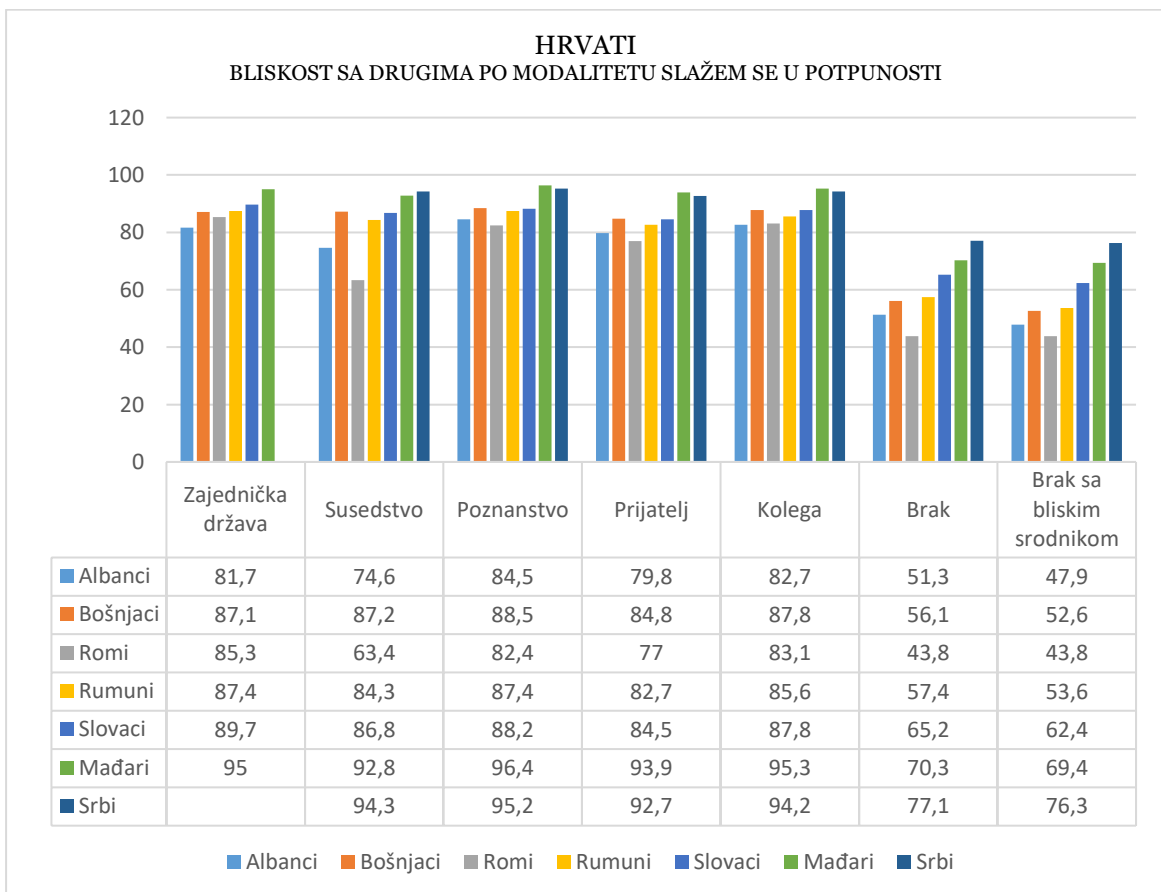
Takvu vezu sa Romima podržalo bi 50,3% ispitanika, a protivi joj se njih 25,8%.

Tabela 113

HRVATI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	2,9	2,9	3,6	7,2	81,7	
Bošnjaci	2,9	1,8	4,7	2,5	87,1	0,9
Mađari			2,5	1,4	95,0	
Romi	2,9	1,4	5,6	4,0	85,3	0,7
Rumuni	3,3	1,4	3,6	3,3	87,4	
Slovaci	1,1	0,7	4,7	2,9	89,7	
DA ŽIVE U MOM SUŠEDSTVU						
Albanci	4,0	2,2	5,8	9,4	74,6	
Bošnjaci	1,8	1,8	5,8	1,8	87,2	
Mađari			0,7	5,4	92,8	
Romi	6,1	8,0	12,1	9,1	63,4	0,7
Rumuni	3,3	1,8	3,6	4,0	84,3	
Slovaci			4,7	6,2	86,8	
Srbi	1,1	0,7	0,7	3,3	94,3	
DA MI BUDE POZNANIK/POZNANICA						
Albanci	3,3	2,9	2,9	4,0	84,5	0,7
Bošnjaci	1,8	1,1	4,7	2,9	88,5	0,9
Mađari			0,7	1,8	96,4	
Romi	4,0	2,9	4,5	4,7	82,4	0,7
Rumuni	2,2	0,7	3,6	4,4	87,4	
Slovaci			4,7	6,2	88,2	
Srbi			0,7	4,0	95,2	
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	4,0	2,2	4,9	6,9	79,8	0,7
Bošnjaci	1,8	2,2	6,6	2,5	84,8	
Mađari			1,8	2,5	93,9	
Romi	4,8	4,2	4,4	6,6	77,0	2,3

Rumuni	2,2	1,8	5,8	5,1	82,7	0,7
Slovaci		1,1	6,5	5,5	84,5	0,7
Srbi		1,1	1,8	4,4	92,7	
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	3,3	2,9	2,9	5,1	82,7	0,7
Bošnjaci	1,8	1,1	5,8	1,8	87,8	1,6
Mađari		1,1	0,7	1,8	95,3	
Romi	4,7	2,0	4,7	4,0	83,1	1,4
Rumuni	2,2	1,8	3,6	4,4	85,6	0,7
Slovaci			6,5	3,3	87,8	0,7
Srbi			2,9	2,9	94,2	
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	8,2	9,4	17,2	7,2	51,3	1,6
Bošnjaci	6,3	8,0	13,5	10,9	56,1	2,7
Mađari		5,1	11,3	9,1	70,3	1,6
Romi	10,1	15,4	18,3	5,0	43,8	3,4
Rumuni	6,2	8,4	15,7	7,2	57,4	1,6
Slovaci	1,1	4,0	17,9	7,6	65,2	0,7
Srbi	1,8	5,4	8,4	4,7	77,1	1,1
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	9,7	8,4	20,3	6,1	47,9	2,3
Bošnjaci	8,2	6,6	15,8	10,9	52,6	3,4
Mađari	0,7	2,9	13,2	9,5	69,4	2,3
Romi	12,2	13,6	16,5	6,5	43,8	4,2
Rumuni	6,9	6,9	16,8	10,1	53,6	2,3
Slovaci	2,9	3,6	16,8	9,4	62,4	1,4
Srbi	4,7	3,2	8,4	3,9	76,3	2,0

Grafikon 137

ZAKLJUČAK 40

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljiva su stabilni socijalni odnosi prema građanima drugih nacionalnosti.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, ali 70% ispitanika sa njima ne bi bilo u braku.
- Uočljivo najveća distanca je prema Romima, koji su prema svim modalitetima najmanje poželjni u socijalnim odnosima.

IV.3.1.2.4.4. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici hrvatske nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Srbima 92,7%; (kumulativno *donekle se slažem i potpuno se slažem*); Mađarima 89,8%; Slovacima 89,2%; Rumunima 86,1%; Bošnjacima 85,1%; Albancima 74,2%; i Romima 80,6%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima i Mađarima koje prihvataju po 92,3% ispitanika; Slovacima 88,4% i Bošnjacima 84,6%; potom sa Rumunima 82,3%; Albancima 67,9% i Romima 54,1%.

Srbi su sunarodnicima ispitanika najbliži kao poznanici (92,7%), a kao prijatelje ih prihvata (91,9%). Mađare 91,5% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 89,7% i za prijatelje. Slovaka za poznanike i prijatelje prihvata 89,2% ispitanika. Bošnjaci su prihvatljivi kao poznanici za 85,4%, a kao prijatelji za 81,7% sunarodnika ispitanika, a Rumuni 84,8% za poznanike i 84,6% za prijatelje. Albance za poznanike prihvata 76,1%, a za prijatelje 68%. Najzad, Rome za poznanike 73,5%, a za prijatelje 67,9%.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi prema mišljenju ispitanika hrvatske nacionalnosti izabrali Mađara (92,3%); Srbina (91,9%); Slovaka (88,4%); Rumuna (84,6%); Bošnjaka (85,3%); Albanca (74,8%); Roma (70,8%).

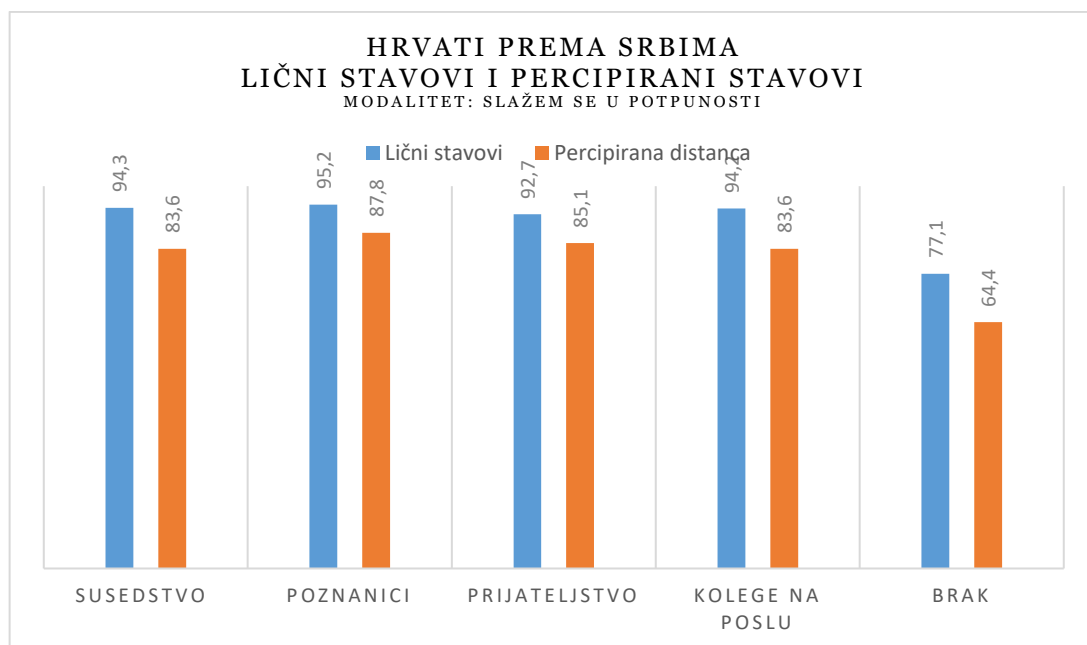
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici hrvatske nacionalne manjine bi zaključili sa 79,7% pripadnika srpske nacionalnosti (protivilo bi se 4,5%); 73,4% Mađara (protivilo bi se 3%); 57,1% Rumuna (protivilo bi se 9,2%); 55,6% Bošnjaka (protivilo bi se 7,1%); 75,4% Slovaka (protivilo bi se 1,9%); 41,5% Albanaca (protivilo bi se 19,2%); 33,5% Roma (protivilo bi se 34,7%).

Tabela 114

HRVATI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Albanci	4,5	3,0	7,9	11,1	63,1	10,4
Bošnjaci	3,8	0,7	3,4	12,5	72,6	7,0
Mađari	0,7		3,7	7,7	82,1	5,8
Romi	5,7	2,6	2,6	13,2	67,4	8,5
Rumuni	1,1	0,7	4,9	9,4	76,7	7,0
Slovaci			3,8	6,1	83,1	7,0
Srbi		1,1	2,2	7,1	85,6	
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Albanci	4,5	4,2	9,5	17,6	50,3	13,8
Bošnjaci	3,8	0,7	1,9	16,0	68,6	9,0
Mađari	1,1		0,7	13,1	79,2	5,8
Romi	6,9	14,9	15,6	16,6	37,5	8,5
Rumuni	1,2	0,7	6,1	12,5	69,8	9,7
Slovaci			3,1	9,2	79,2	8,5

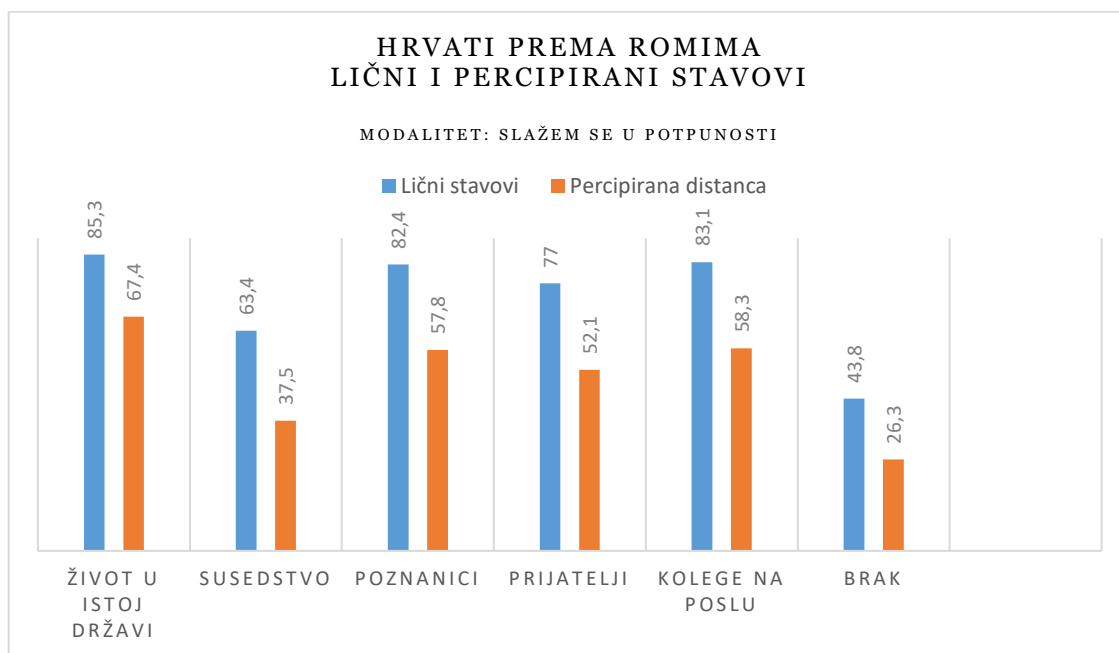
Srbi		1,1	2,6	8,7	83,6	
DA BUDU POZNAJICI						
Albanci	4,5	2,3	6,0	17,4	58,7	11,1
Bošnjaci	3,1		2,6	10,7	74,7	9,0
Mađari	0,7		1,9	10,5	81,0	5,8
Romi	6,8	3,8	7,5	15,7	57,8	8,5
Rumuni	1,1	0,7	4,9	9,0	75,8	8,5
Slovaci			3,0	10,2	79,0	7,7
Srbi		1,9	1,5	4,9	87,8	
DA BUDU PRIJATELJI						
Albanci	5,7	4,7	9,4	15,1	52,9	12,3
Bošnjaci	3,0		6,5	11,2	70,5	8,8
Mađari	1,9		1,9	9,4	80,3	6,6
Romi	7,5	6,4	7,3	15,8	52,1	10,8
Rumuni	1,2	1,9	3,8	14,4	70,2	8,5
Slovaci			3,0	9,8	79,4	7,7
Srbi		1,9	2,2	6,8	85,1	4,0
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Albanci	4,5	2,6	6,0	13,5	61,3	11,9
Bošnjaci	3,1		1,9	11,4	73,9	9,7
Mađari	1,1		0,7	12,0	80,3	5,8
Romi	7,6	2,6	10,5	12,5	58,3	8,5
Rumuni	1,2	0,7	5,0	7,9	76,7	8,5
Slovaci			3,1	8,0	80,4	8,5
Srbi		1,1	2,9	8,3	83,6	4,0
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Albanci	9,8	9,4	24,7	14,9	26,6	14,6
Bošnjaci	4,5	2,6	24,0	15,0	40,6	13,4
Mađari	1,9	1,1	13,2	15,8	57,6	10,3
Romi	10,2	24,5	16,8	7,2	26,3	15,0
Rumuni	1,9	7,3	20,2	13,6	43,5	13,5
Slovaci	0,7	1,2	11,5	16,7	58,7	11,2
Srbi	2,2	2,3	8,6	15,3	64,4	7,3

Grafikon 138

Grafikon 139

ZAKLJUČAK 41

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, a najveća prema Romima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.4.5. Afirmativne mere i politički uticaj

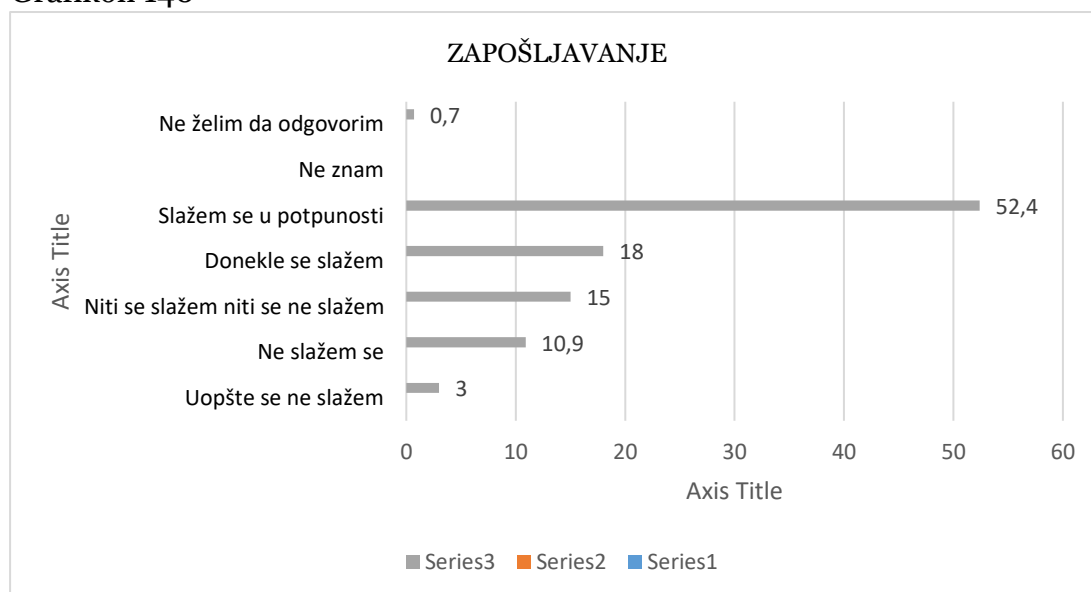
Tabela 115

STAVOVI PRIPADNIKA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
3,0	10,9	15,0	18,0	52,4		0,7
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
4,2	7,2	8,6	10,2	65,7	3,4	0,7
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
3,0	4,9	6,4	14,7	68,0	3,0	
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
1,1	0,7		4,2	92,1	1,9	
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
13,1	10,9	18,4	13,4	39,8	4,4	

AFIRMATIVNE MERE

Manje od dve trećine ispitanika hrvatske nacionalnosti podržava primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja podržava 70,4% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*), ne podržava je 13,9% ispitanika, a 15% je neopredeljeno.

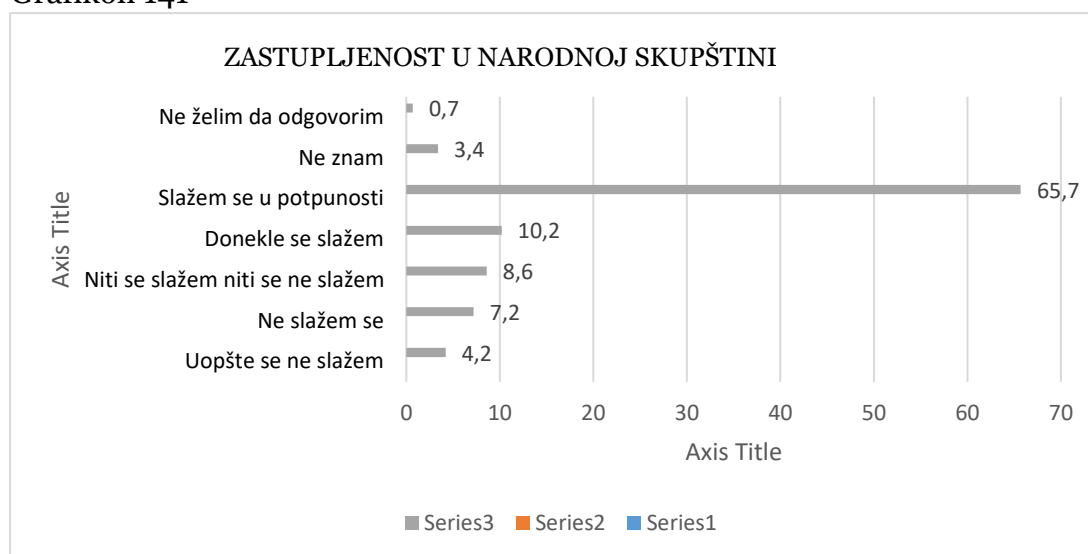
Grafikon 140

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 75,9% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika hrvatske nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 11,4% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 8,6% je neopredeljeno.

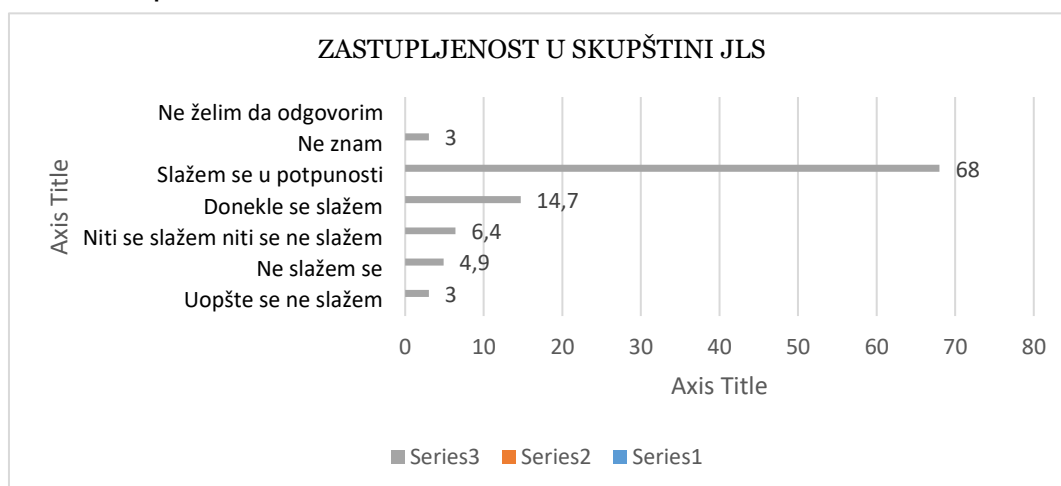
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 143 koji ukazuje na to da 96,3% ispitanika hrvatske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 141

82,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika hrvatske nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 7,9% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 6,4% ispitanika je neopredeljeno.

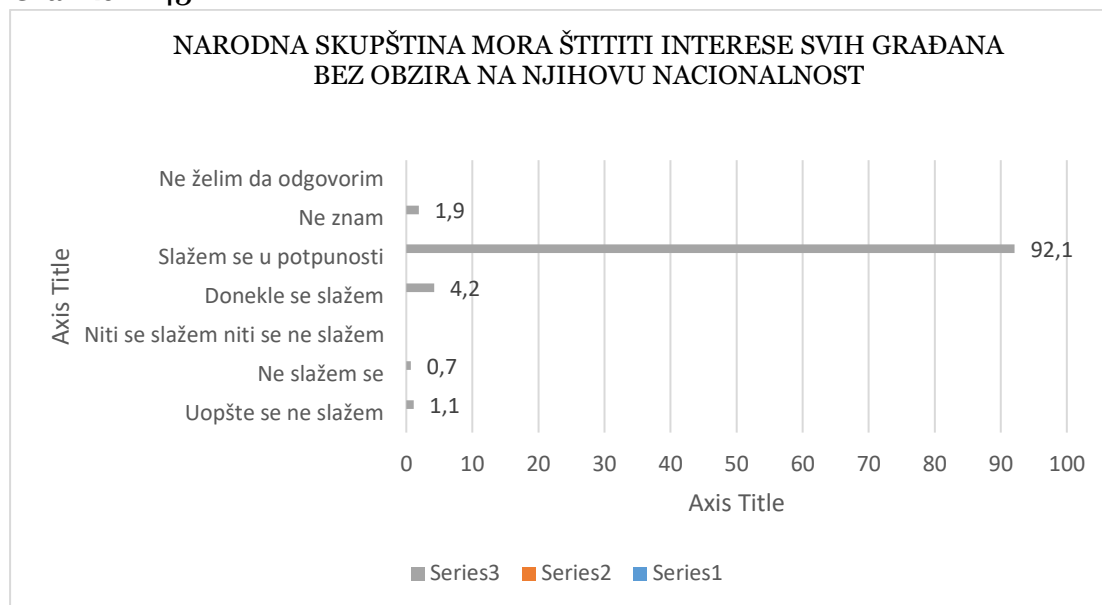
Grafikon 142

POLITIČKI UTICAJ

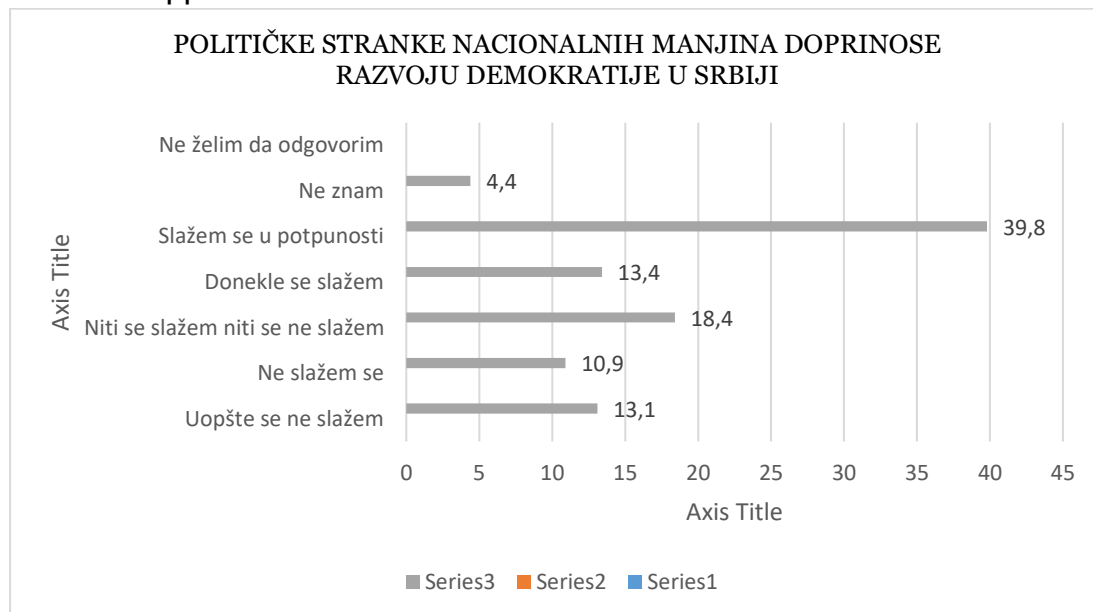
Većina ispitanika, njih 96,3% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 143

Polovina ispitanika, njih 53,2% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji; 24,0% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika smatra suprotno, a 18,4% je neopredeljeno.

Grafikon 144

ZAKLJUČAK 42

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Ispitanici su podeljeni u stavovima koji se odnose na doprinos političkih stranaka nacionalnih manjina razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.4.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 116

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	5,4	16,3	8,9	11,3	53,7	3,6	0,8
Predsednik Vlade	5,4	15,4	8,1	6,2	58,1	6,0	0,8
Ministar	4,6	8,1	6,1	15,5	62,0	2,9	0,8
Predsednik opštine u kojoj živim	6,6	17,7	7,0	3,9	60,1	4,8	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	4,3	5,5	7,4	16,5	62,7	3,6	
Izabrani lekar	5,0	1,2	6,2	13,9	70,7	2,9	
BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	4,6	18,7	4,6	6,1	60,5	4,8	0,7
Predsednik Vlade	4,6	8,4	4,9	13,0	64,4	4,0	0,7
Ministar	3,8	3,8	6,1	11,9	69,7	4,0	0,7
Predsednik opštine u kojoj živim	5,8	15,8	3,9	5,8	64,8	4,1	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,1	3,4	5,4	11,9	72,7	3,6	
Izabrani lekar	3,1	1,9	6,1	5,3	80,0	3,6	
MAĐARI							
Predsednik države	1,5	10,2	10,3	13,1	62,4	1,7	0,7
Predsednik Vlade	1,5	7,6	7,6	10,0	71,6	0,9	0,7
Ministar	0,7	1,2	8,0	11,5	77,0	0,9	0,7
Predsednik opštine u kojoj živim	0,7	3,1	9,5	4,6	81,1	0,9	

Nastavnik ili profesor mojoj deci		3,1	5,8	8,9	80,0	2,1	
Izabrani lekar	1,2	3,1	2,3	5,0	86,3	2,1	
ROMI							
Predsednik države	9,9	15,7	4,9	7,3	56,7	4,0	1,5
Predsednik Vlade	9,2	11,9	2,3	11,3	60,6	4,0	0,8
Ministar	8,4	6,9	2,2	12,6	65,9	3,3	0,7
Predsednik opštine u kojoj živim	9,1	16,4	3,7	8,9	58,2	2,9	0,7
Nastavnik ili profesor mojoj deci	7,6	1,9	8,0	10,0	69,6	2,9	
Izabrani lekar	6,5	3,1	5,7	3,8	76,9	4,0	
RUMUNI							
Predsednik države	4,6	6,5	7,6	15,4	60,5	4,8	0,7
Predsednik Vlade	3,8	5,3	6,5	17,3	61,6	4,8	0,7
Ministar	3,8	1,2	6,1	15,4	68,8	4,0	0,7
Predsednik opštine u kojoj živim	4,6	5,7	7,2	10,4	67,3	4,8	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,0	2,0	2,0	17,4	71,8	4,9	
Izabrani lekar	1,9		3,8	8,5	79,9	5,9	
SLOVACI							
Predsednik države	1,2	3,0	9,2	16,2	64,8	4,8	0,8
Predsednik Vlade	1,2	3,5	8,5	15,6	67,5	2,9	0,8
Ministar	1,2	0,8	6,1	12,0	75,2	4,0	0,8
Predsednik opštine u kojoj živim	1,9	3,1	7,8	8,9	75,3	2,9	
Nastavnik ili profesor mojoj deci			6,7	12,5	77,2	3,7	
Izabrani lekar		1,2	3,1	7,4	82,7	5,6	
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik opštine u kojoj živim	1,2	0,7	4,6	10,0	81,5	2,1	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,9	1,9	9,2		86,0	0,9	
Izabrani lekar	1,2	1,9	1,9	6,9	87,2	0,9	

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici hrvatske nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima slovačke nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 64,8% njih bi podržalo da pripadnik slovačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 81%. Međutim, 4,2% ispitanika nije saglasno da Slovak obavlja funkciju predsednika države, a njih 9,2% nije opredeljeno.

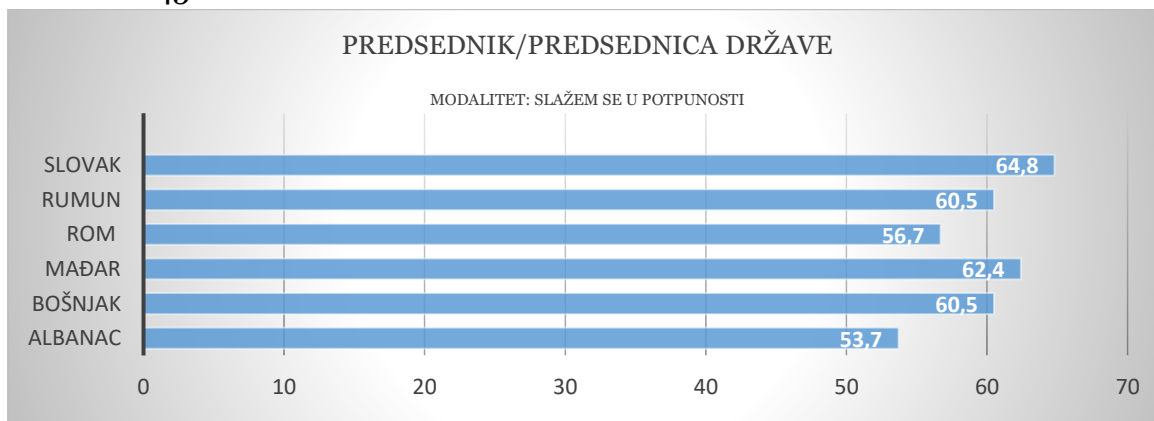
Pripadnik mađarske nacionalne manjine je drugi rangiran, odnosno 62,4% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 75,5% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin mađarske nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 11,7% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 10,3% ispitanika je neodlučno.

Pripadnici bošnjačke i rumunske nacionalne manjine imaju poverenje po 60,5% ispitanika. Međutim, pripadnik rumunske nacionalne manjine uživa poverenje 75,9% ispitanika ako se posmatraju zbirni procenti modaliteta *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*, a pripadnik bošnjačke nacionalne manjine prema istom kriterijumu uživa poverenje 66,6% ispitanika; 23,3% ispitanika se ne bi saglasilo sa predlogom da pripadnik bošnjačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije, a njih 11,1 ne bi podržalo na toj funkciji lice rumunske nacionalnosti.

Pripadnik romske nacionalne manjine ima poverenje 56,7%, odnosno 64% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 25,6% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 4,9% je neodlučno.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu *u potpunosti se slažem* poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 53,7% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 65,0%; 21,7% ispitanika nije saglasno da pripadnik albanske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 8,9%.

Grafikon 145

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA VLADE

Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima mađarske nacionalne manjine. Mađar je poželjan za premijera za 71,6%, odnosno 81,6% (kumulativno) ispitanika; 9,1% ispitanika ne bi poverilo pripadniku mađarske nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 7,6%.

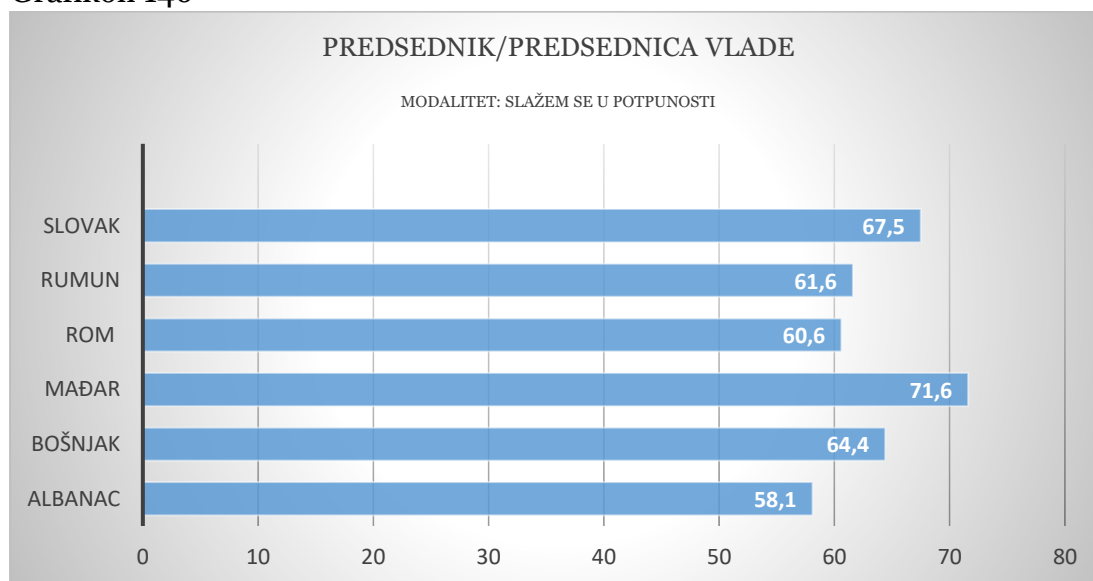
Poverenje u pripadnike slovačke ili bošnjačke nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika slovačke nacionalne manjine ima 67,5%, odnosno 83,1% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine podržalo bi za predsednika Vlade 64,4%, odnosno 77,4% (kumulativno) ispitanika; 4,7% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika slovačke manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku bošnjačke manjine poverenje je uskratilo 13% ispitanika.

Pripadnik rumunske nacionalne manjine je dobio poverenje 61,6%, odnosno 78,9% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 9,1% ispitanika smatra da Rumun nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 6,5% ispitanika.

Poverenje pripadniku romske nacionalne manjine daje 60,6% ispitanika, odnosno 71,9% (kumulativno), a ne bi ga podržalo njih 21,1%.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 58,1%, odnosno 64,3% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 20,8%.

Grafikon 146

MINISTAR/MINISTARKA

Za obavljanje funkcije ministra ispitanici bi najradije podržali pripadnika mađarske nacionalne manjine (77%; kumulativno 88,5%). Suprotno tome misli 1,9% ispitanika, a njih 8% je suzdržano.

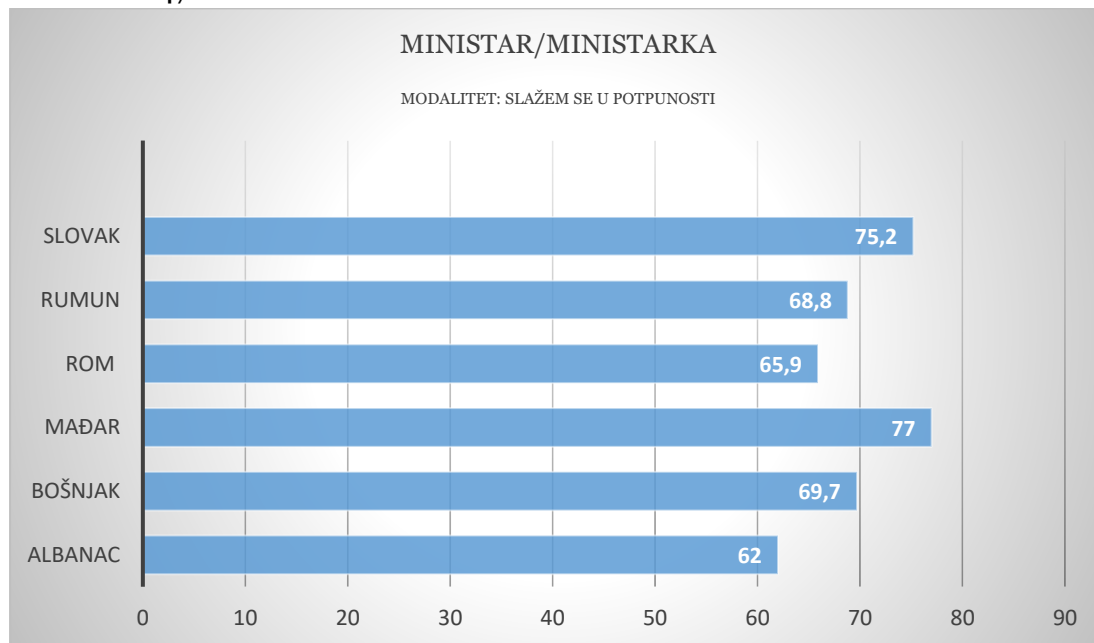
Pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 75,2%, odnosno 87,2% (kumulativno) ispitanika hrvatske nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 2%.

Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 69,7%, odnosno 81,6% (kumulativno) ispitanika hrvatske nacionalnosti, a sa tim nije saglasno njih 7,6%.

Na istoj funkciji pripadnika rumunske nacionalne manjine podržalo bi 68,8%, odnosno 84,2% ispitanika, a ne bi ga podržalo njih 5%.

Pripadnika romske nacionalne manjine na funkciji ministra podržava 65,9%, odnosno 78,5% ispitanika, a najmanje podrške ispitanika ima pripadnik albanske nacionalne manjine kojeg na mestu ministra podržava 62%, odnosno 77,5% ispitanika. Ministru romske nacionalnosti protivi se 15,3% ispitanika, a albanske 12,7%.

Grafikon 147

PREDSIEDNIK OPŠTINE

Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici srpskog naroda sa 81,5%, odnosno 91,5% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika. Izbor Srbina za predsednika opštine u kojoj živi ne bi podržalo 1,9% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*)

Pripadnicima mađarske nacionalne manjine poverenje je dalo 81,1% (kumulativno 85,7%) ispitanika; 3,8% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

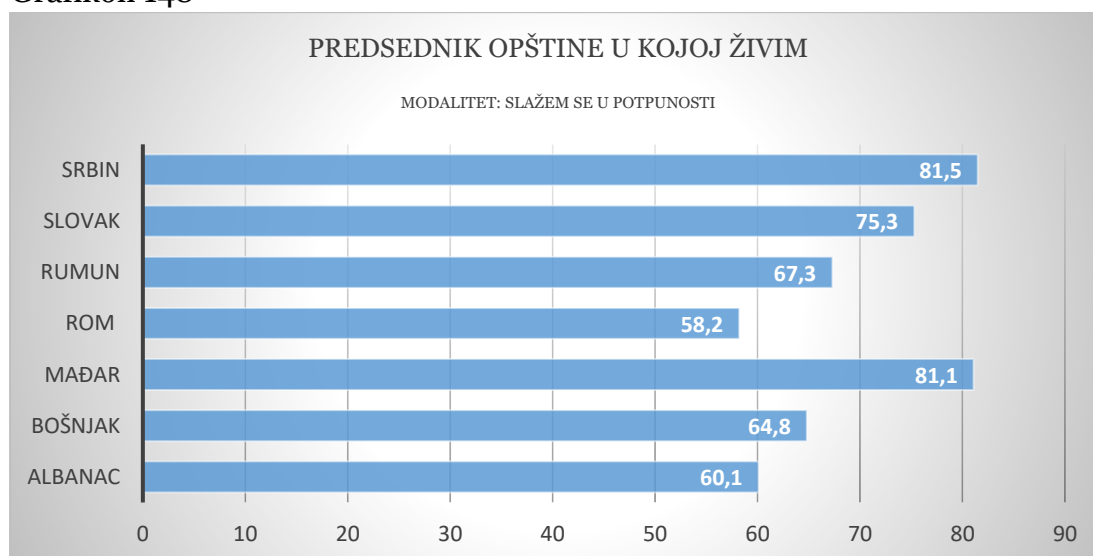
Pripadnicima slovačke nacionalne manjine poverenje je dalo 75,3% (kumulativno 84,2%) ispitanika; 5% ispitanika ne podržava pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima rumunske i bošnjačke nacionalne manjine poverenje je dalo 67,3% (kumulativno 77,7%), odnosno 64,8% (kumulativno 70,6%) ispitanika; 10,3% ispitanika ne podržava pripadnika rumunske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Bošnjaci ne ostvaruju poverenje 21,6% ispitanika.

Pripadnicima albanske nacionalne manjine poverenje je dalo 60,1% (kumulativno 64,0%) ispitanika; 24,3% ispitanika ne podržava pripadnika albanske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Najniži stepen poverenja ispitanici su iskazali u pogledu mogućnosti da predsednik opštine u kojoj žive bude pripadnik romske nacionalne manjine, kojeg podržava 58,2%, odnosno (kumulativno 67,1%) ispitanika. Izričito protivljenje stavu da pripadnik romske nacionalne manjine bude predsednik opštine u kojoj žive izražava 25,5% ispitanika.

Grafikon 148

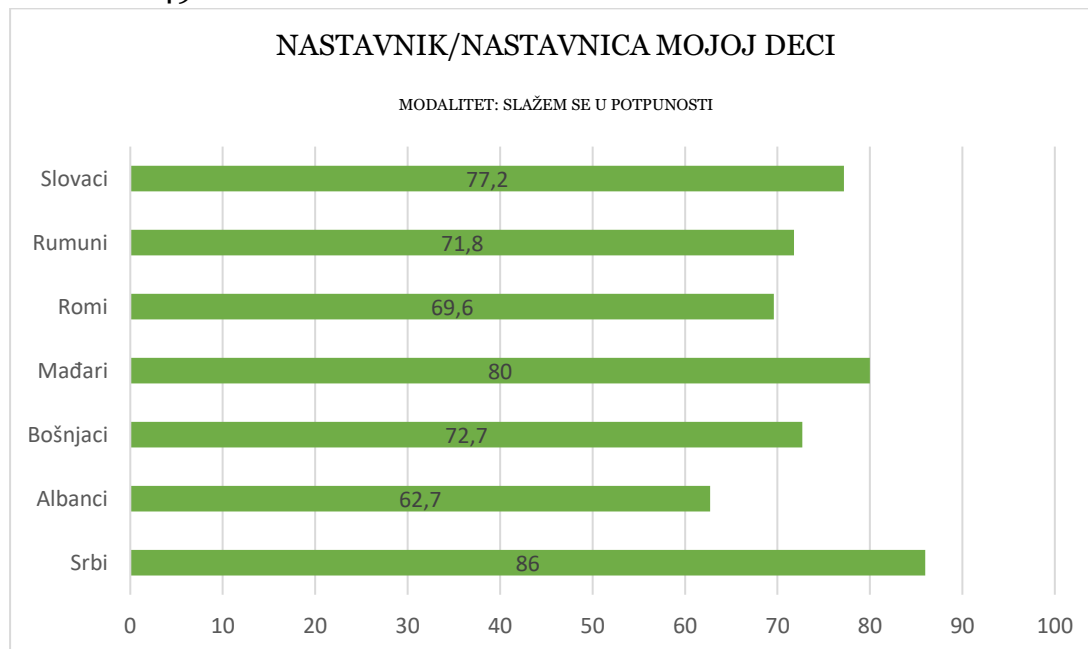
NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje, iznad 80%, (*slažem se u potpunosti*) u vezi sa nastavnikom svoje dece ispitanici su iskazali prema pripadnicima srpske (86,0%) i mađarske (80,0%; kumulativno 88,9%) nacionalnosti. Za nastavnika svojoj deci ispitanici hrvatske nacionalnosti prihvataju u visokom procentu i pripadnike slovačke (77,2%; kumulativno 89,7%) i bošnjačke (72,7,0%; kumulativno 84,6%) nacionalnosti. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku srpske nacionalnosti 3,8% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ispitanika, prema nastavniku mađarske nacionalnosti 3,1% i prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 6,5% ispitanika.

71,8%, odnosno 89,2% (kumulativno) ispitanika je podržalo za nastavnika pripadnika rumunske nacionalnosti, a 69,6%, odnosno 79,6% (kumulativno) ispitanika ima poverenje u nastavnika pripadnika romske nacionalne manjine; 4,0% ispitanika se protivi izboru nastavnika rumunske, a 9,5% romske nacionalnosti.

Nastavnika pripadnika albanske nacionalne manjine prihvata 62,7%, odnosno 79,2% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*); 9,8% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku albanske nacionalnosti.

Grafikon 149

IZABRANI LEKAR

Srbi su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 87,2%, odnosno 94,1% (kumulativno) ispitanika to podržava, a 3,1% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ne podržava da izabrani lekar bude srpske nacionalnosti.

Doktor mađarske nacionalnosti je prihvatljiv za 86,3%, odnosno (91,3% kumulativno) ispitanika. Lekara mađarske nacionalnosti ne bi izabralo 4,3% ispitanika.

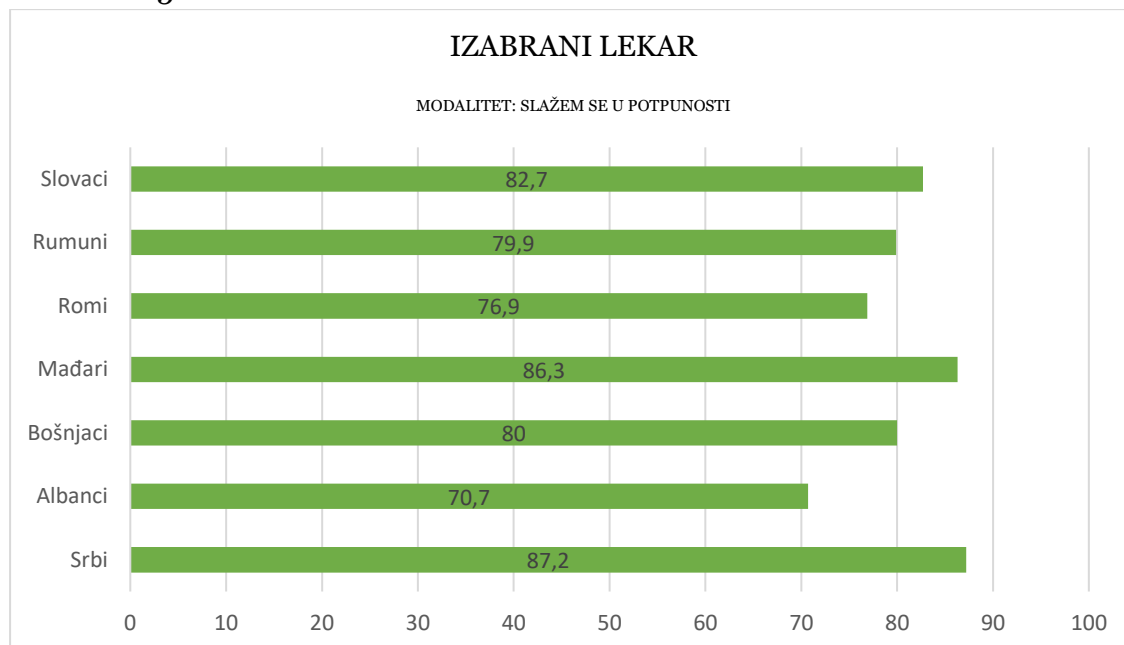
Lekari slovačke nacionalnosti su prihvatljivi za 82,7% (90,1% kumulativno) ispitanika. Lekara slovačke nacionalnosti ne bi izabralo 1,2% ispitanika.

Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 79,9%, odnosno 88,4% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 1,9%.

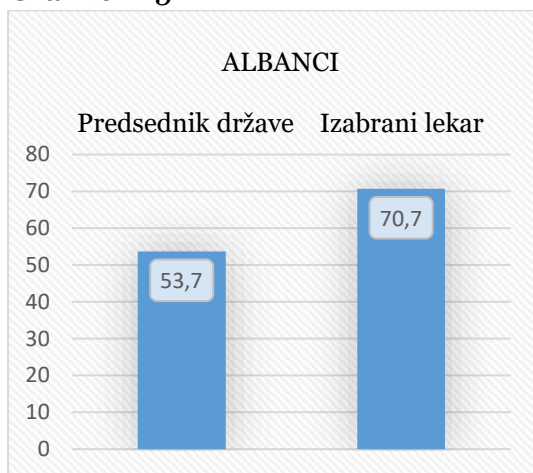
Lekara albanske nacionalnosti izabralo bi 70,7%, odnosno 84,6% ispitanika, a ne bi ga izabralo 6,2%.

Pripadnika romske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 76,9%, odnosno 80,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 9,6%.

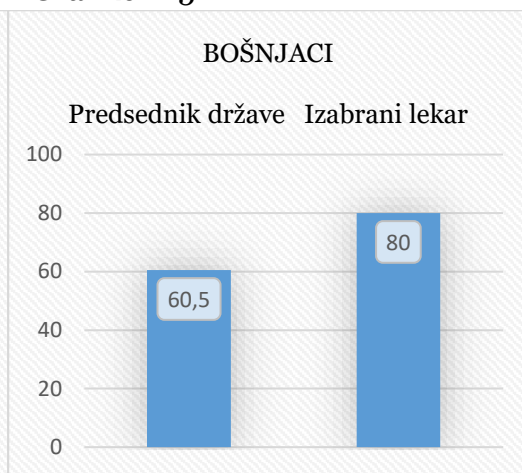
Grafikon 150

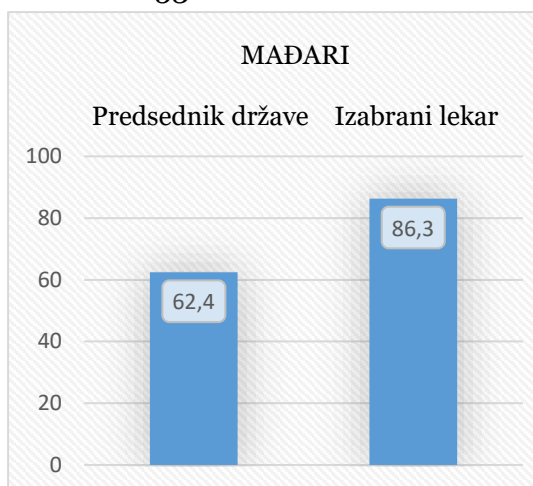
Grafikon 151

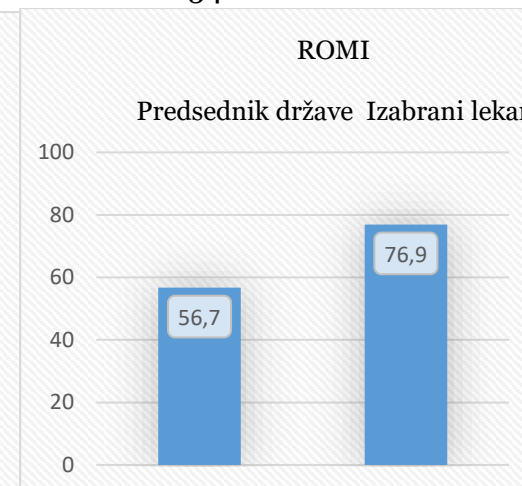
Grafikon 152

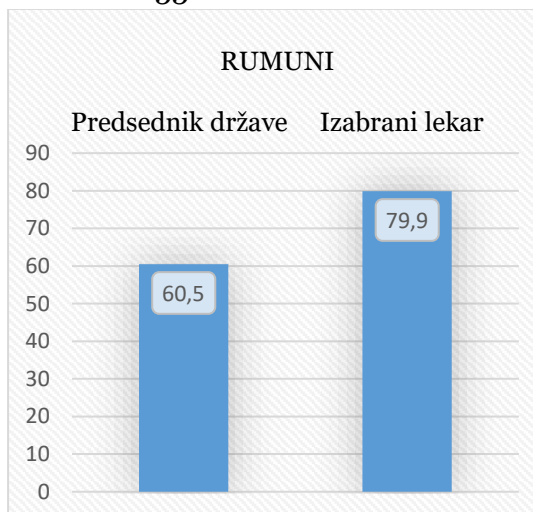
Grafikon 153

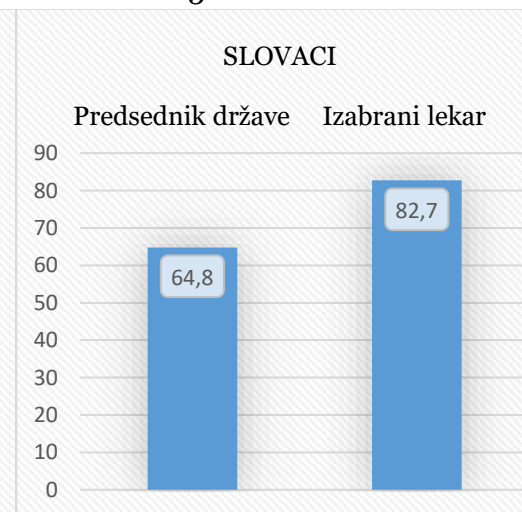
Grafikon 154

Grafikon 155

Grafikon 156

ZAKLJUČAK 43

- Ispitanici hrvatske nacionalnosti ispoljavaju određeno nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike srpske i mađarske nacionalnosti.
- Nema značajnijih odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društvene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...)

IV.3.1.2.4.7. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

Pripadnici hrvatske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, u svakodnevnoj komunikaciji češće upotrebljavaju srpski (79,5%) nego maternji hrvatski (19,2).

Tabela 117

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Hrvatski	19,2
Srpski	79,5

Grafikon 157

Svakodnevno hrvatskim se (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji) služi 38,7% ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Više puta nedeljno hrvatski govori 10,8% ispitanika, a jednom nedeljno ili mesečno govori 12,8%, odnosno 8,4% ispitanika. Hrvatski nikada ne govori 26,4% ispitanika.

Srpski svakodnevno govori 90,8% ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalne manjine, više puta nedeljno ga koristi 5,4% ispitanika, a jednom nedeljno srpskim se služi 1,2% ispitanika. Nikad ga ne koristi 1,5% ispitanika.

Tabela 118

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE HRVATSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
38,7	10,8	12,8	8,4	26,4	2,9

Grafikon 158

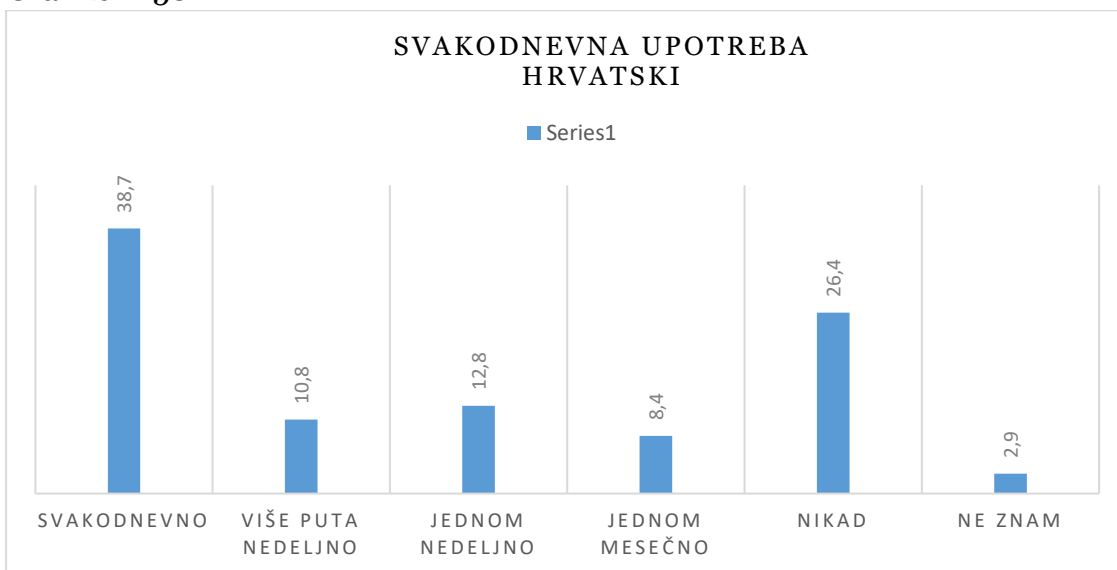

Tabela 119

Koliko često u svakodnevnoj komunikaciji koristite srpski?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
90,8	5,4	1,2		1,5	1,2

Grafikon 159

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na hrvatskom zalaže se 31,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*, a tome se protivi 42,6% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*)) ispitanika.

Dvojezično obrazovanje, na hrvatskom i na srpskom, podržava 71,4% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 7,1% (kumulativno) ispitanika hrvatske nacionalne manjine.

Tabela 120

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
Isključivo na hrvatskom					
8,0	34,6	17,2	11,6	20,1	3,2
Dvojezično					
4,0	3,1	4,5	19,3	52,1	

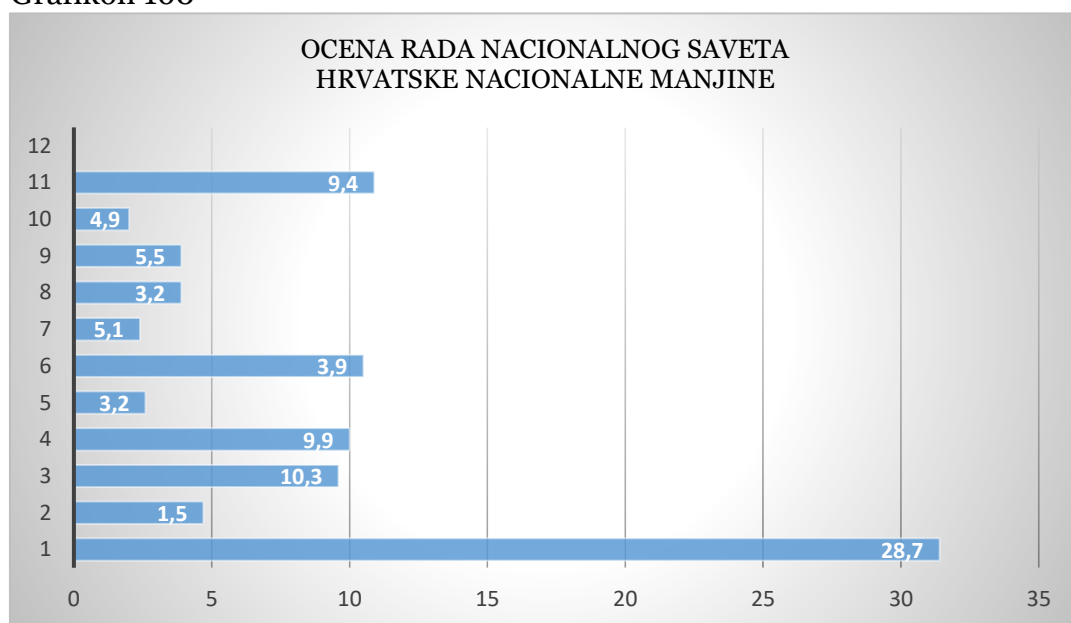
ZAKLJUČAK 44

- Većina ispitanika, pripadnika hrvatske nacionalnosti, hrvatski ne govori svakodnevno u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije hrvatske nacionalne manjine, ali i na granici jezičke asimilacije.
- Ispitanici se zalažu za dvojezičnu nastavu, na hrvatskom i srpskom.

IV.3.1.2.4.8. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Nacionalnog saveta hrvatske nacionalne manjine u Srbiji od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 28,7% ispitanika, a najvišom 11 njih 9,4%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene), njihov zbir iznosi 53,6%, i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 32%, uočljivo je da je jedna trećina ispitanika zadovoljna radom manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije, a da skoro 60% ispitanika nije zadovoljno.

Grafikon 160

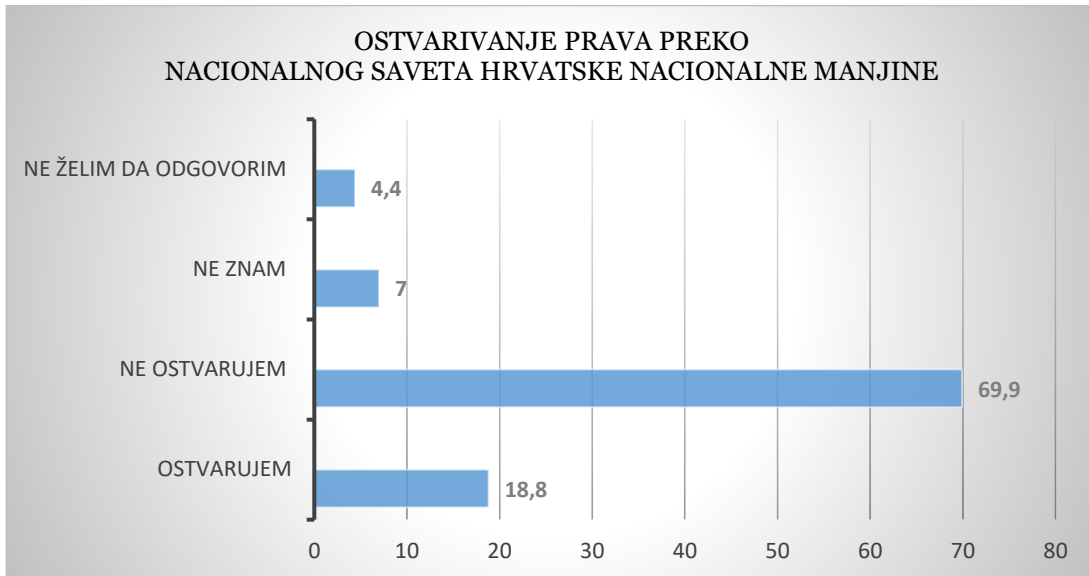

Većina ispitanika, njih 69,9%, se izjasnila da ne ostvaruje priznata „manjinska“ prava. Nasuprot njima, 18,8% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno od „manjinskih“ prava, pod kojim se podrazumevaju pravo na obrazovanje na hrvatskom, službena upotreba hrvatskog, zaštita kulturnog identiteta i informisanje.

Tabela 121

OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
18,8	69,9	7,0	4,4

Grafikon 161

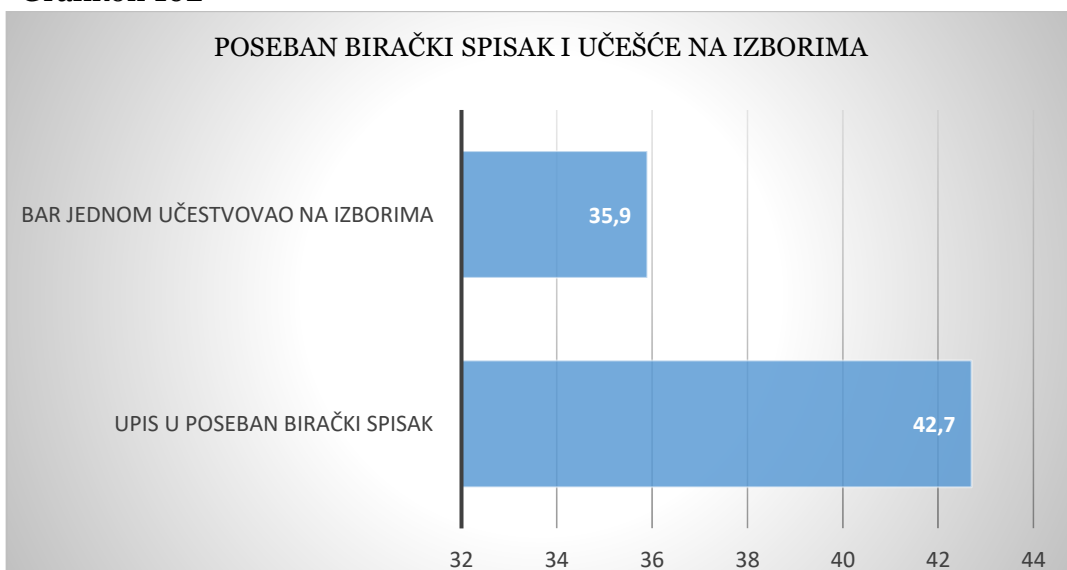

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta hrvatske nacionalne manjine u Srbiji upisano je 42,7% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 35,9 ispitanika.

Tabela 122

IZBOR NACIONALNOG SAVETA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE I BAR JEDNO UČEŠĆE NA IZBORIMA			
UPIS U BIRAČKI SPISAK			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
42,7	50,8	2,0	4,5
UČEŠĆE NA IZBORIMA OD 2003.			
35,9	56,8	2,0	5,2

Grafikon 162

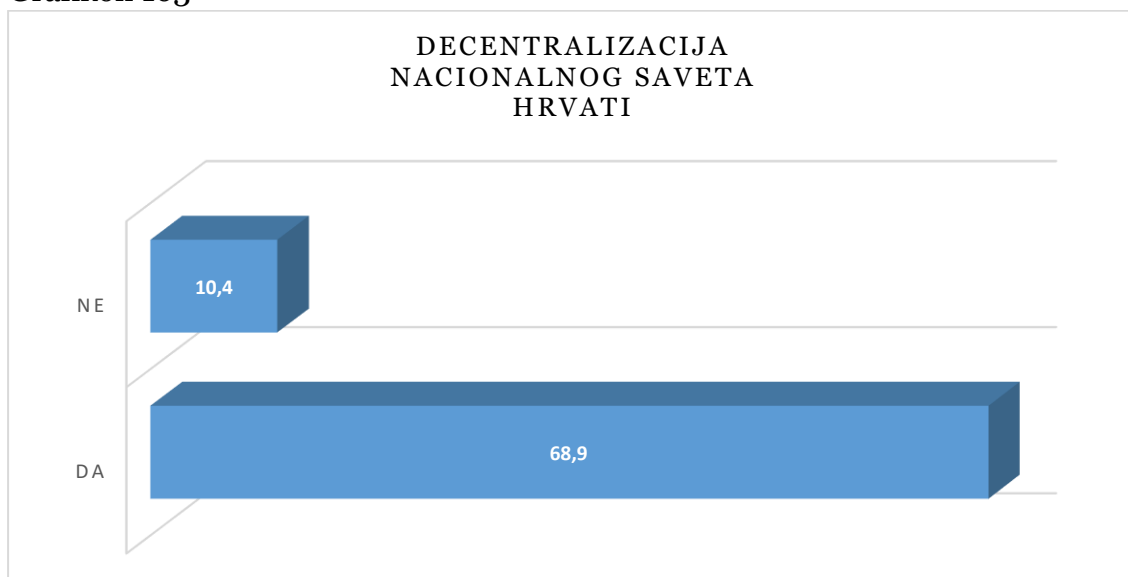

Većina ispitanika, 68,9%, (modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasna da je nužna decentralizacija manjinske samouprave, odnosno da je potrebno da se pored one nacionalnog nivoa (Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine) bira i na lokalnom nivou. Čak 48,5% ispitanika koje deli ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *potpuno se slažem*.

Tabela 123

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
6,0	4,4	10,4	20,4	48,5	9,1

Grafikon 163

ZAKLJUČAK 45

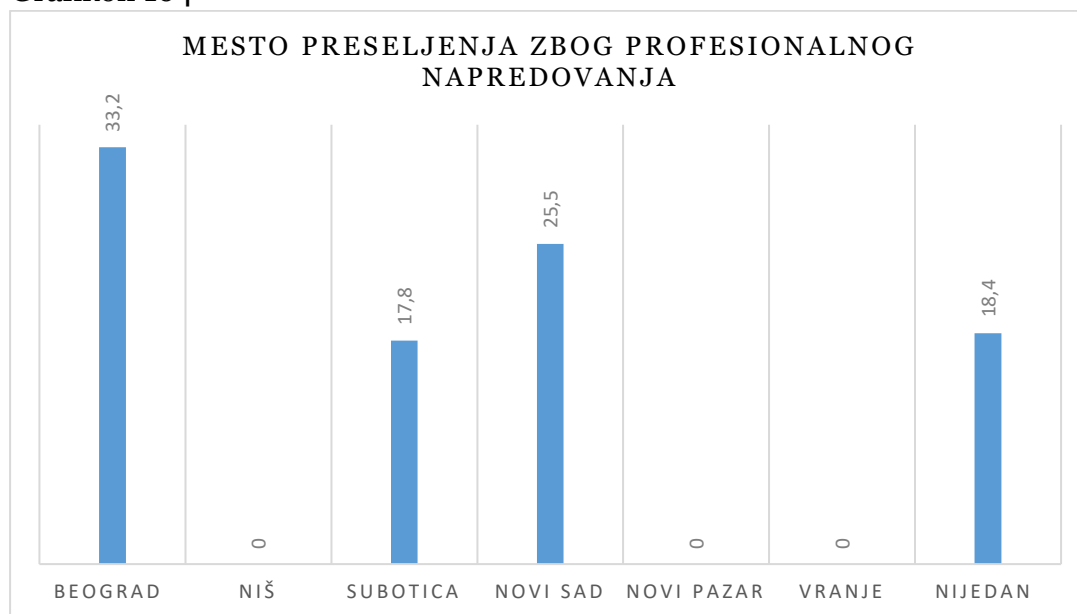
- Ispitanici, pripadnici hrvatske nacionalne manjine nepovoljno ocenjuju rad Nacionalnog saveta hrvatske nacionalne manjine i nemaju poverenja u njegov rad.
- Ispitanici iskazuju stavove da ne ostvaruju priznata prava ili da ih ne ostvaruju preko manjinske samouprave.
- Ispitanici, pripadnici hrvatske nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava.

IV.3.1.2.4.9. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.4.8.1. Orijentacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, pripadnici hrvatske nacionalne manjine su se najčešće opredeljivali za Beograd (33,2%) i Novi Sad (25,5%), a treće poželjno mesto je Subotica koju je izabralo 17,8 ispitanika. U Vranje, Novi Pazar i Niš se ne bi preselio nijedan ispitanik; 18,4% ispitanika nijedan od ponuđenih gradova ne smatra poželjnim mestom preseljenja.

Grafikon 164

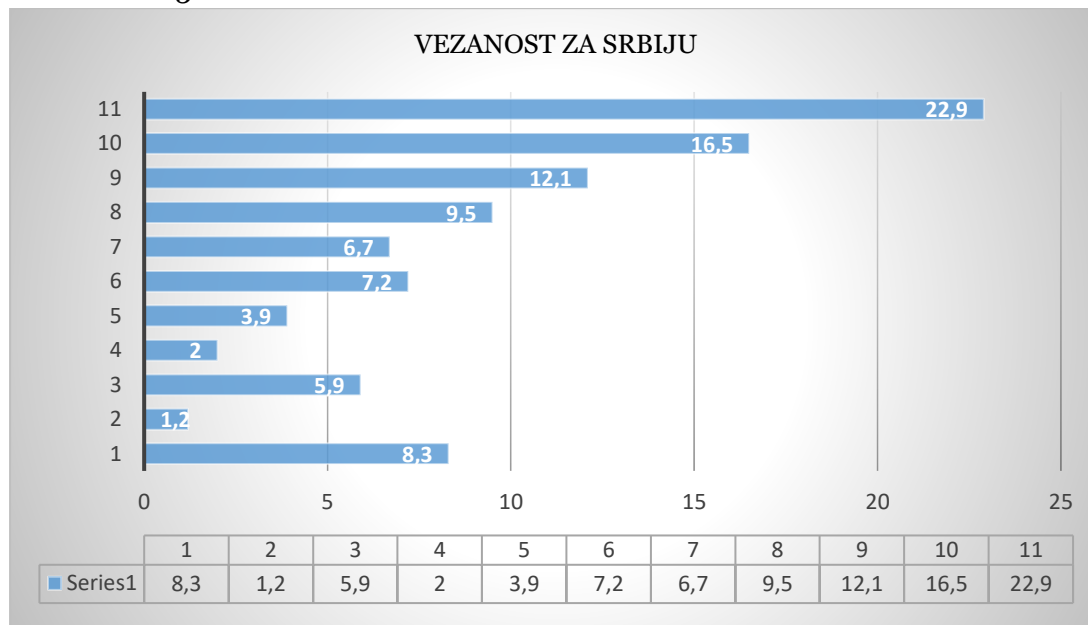
ZAKLJUČAK 46

- Potencijal za društvenu integraciju pripadnika hrvatske nacionalne manjine je srednjeg intenziteta, jer ispitanici gravitiraju ka mestima u kojima tradicionalno i u većem broju žive pripadnici hrvatske nacionalne manjine.
- Trećina ispitanika bi se preselila u Beograd, što ukazuje na spremnost na mobilnost i društvenu integraciju.

IV.3.1.2.4.8.2. Vežanost za Srbiju i zemlju porekla

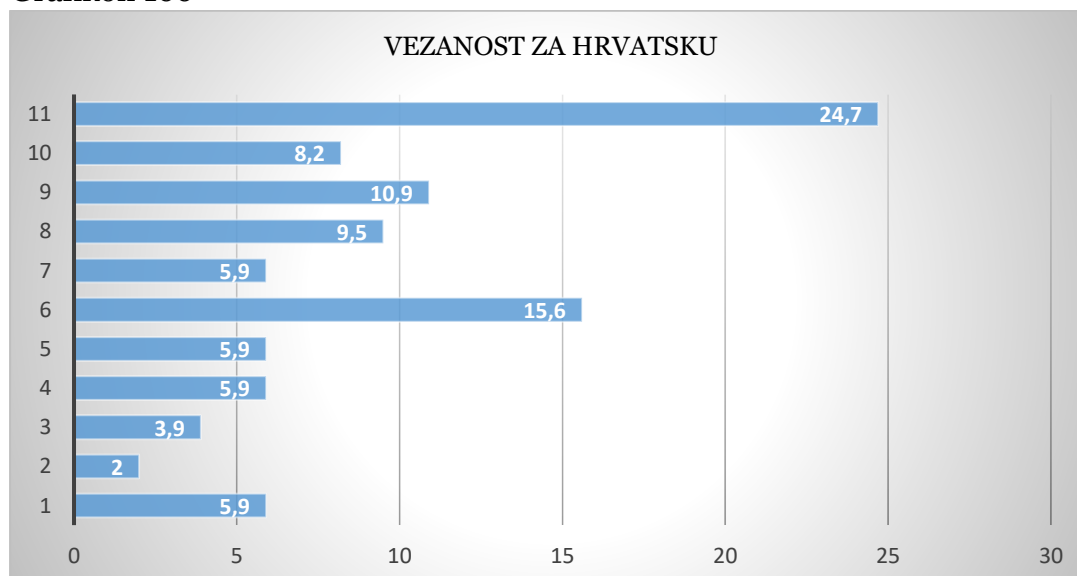
22,9% ispitanika je snažno vežano za Srbiju, a 8,3% njih uopšte nije. Međutim, ako se saberu modaliteti 11 (najveća vežanost), 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 74,9% ispitanika vežano za Srbiju.

Grafikon 165

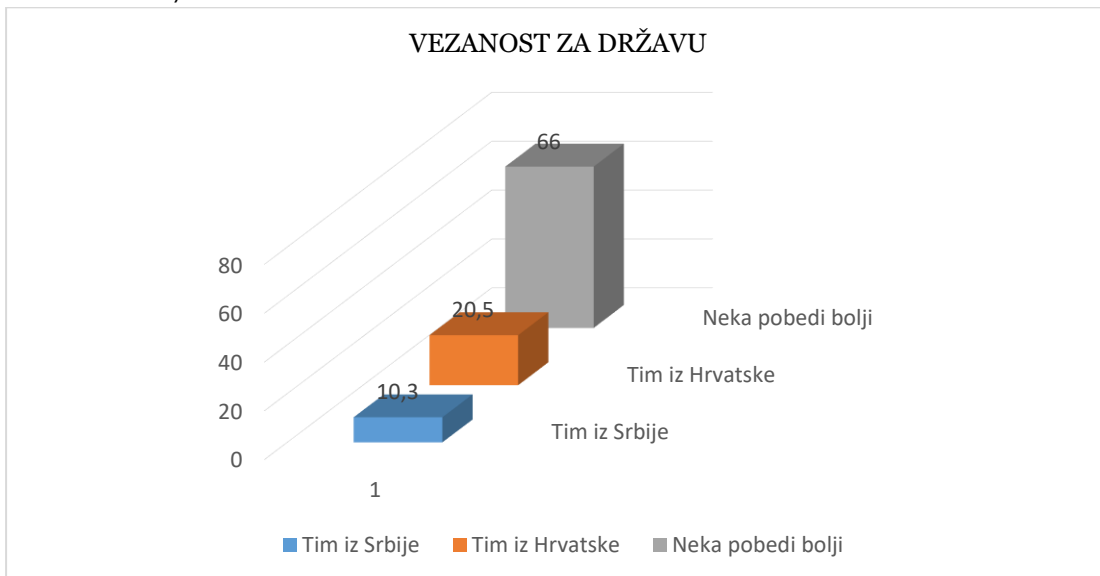
Slične stavove ispitanici su iskazali i u vezi sa vežanošću za Hrvatsku. Njih 24,7% je snažno vežano sa Hrvatsku, a 5,9 % uopšte nema takva osećanja. Zbir modaliteta od 6 do 11 ukazuje da je 74,8% ispitanika vežano za Hrvatsku.

Grafikon 166

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Hrvatske, najviše je neutralnih 66%, njih 10,3% bi navijalo za tim iz Srbije, a 20,5% za tim iz Hrvatske.

Grafikon 167

ZAKLJUČAK 47

- Pripadnici hrvatske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, imaju istovremeno snažne emotivne veze sa zemljom porekla i sa Srbijom.

IV.3.1.2.4.10. Diskriminacija

Skoro polovina ispitanika hrvatske nacionalnosti, njih 47,4%, ukazuje na osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća 40,3% ispitanika. (Tabela 124)

61,7% ispitanika smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 56,4% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta, a do deset puta je 22,9% ispitanika osetio diskriminaciju u neformalnim kontaktima. Do 10 puta pripadnici hrvatske nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 29,2%; traženja posla 25,3%; na radnom mestu 24,2%; kod lekara 11,0%; na sudu 4,0%; u policiji 10,7%; u organima JLS 17,6%. (Grafikon 169)

Diskriminaciju nije prijavilo 73,0%, a 21,7% ispitanika jeste. Organi od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja prema mišljenju 84,8% ispitanika, a delimično su u tome uspeli u 15,2% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 127)

Tabela 124

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
40,3	47,4	4,7	7,5

Tabela 125

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
61,7	23,0	5,1	10,2

Grafikon 168

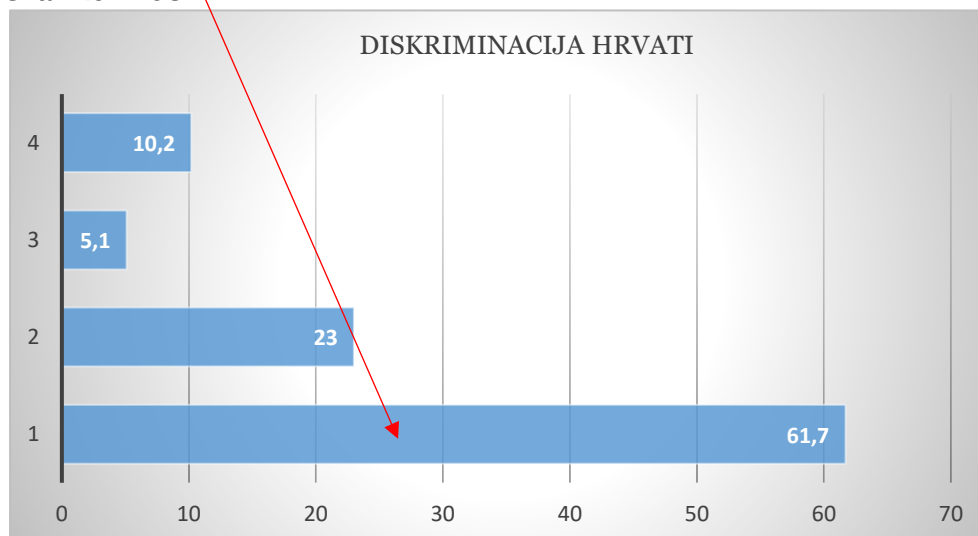

Tabela 126

HRVATI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	20,7	4,1	29,2	19,2	8,0	18,8
Neformalni kontakti	2,5	1,3	22,9	56,4	3,2	13,7
Traženje posla	33,5	12,2	25,3	8,2	4,4	16,5
Na radnom mestu	31,7	5,3	24,2	13,5	3,7	21,6
Kod lekara	53,8	10,3	11,0		6,5	18,4
Na sudu	53,8	10,1	4,0		9,7	22,9
Policija	46,7	6,8	10,7	1,3	12,6	21,9
U organu JLS	28,7	5,5	17,6	11,0	15,4	21,9

Grafikon 169

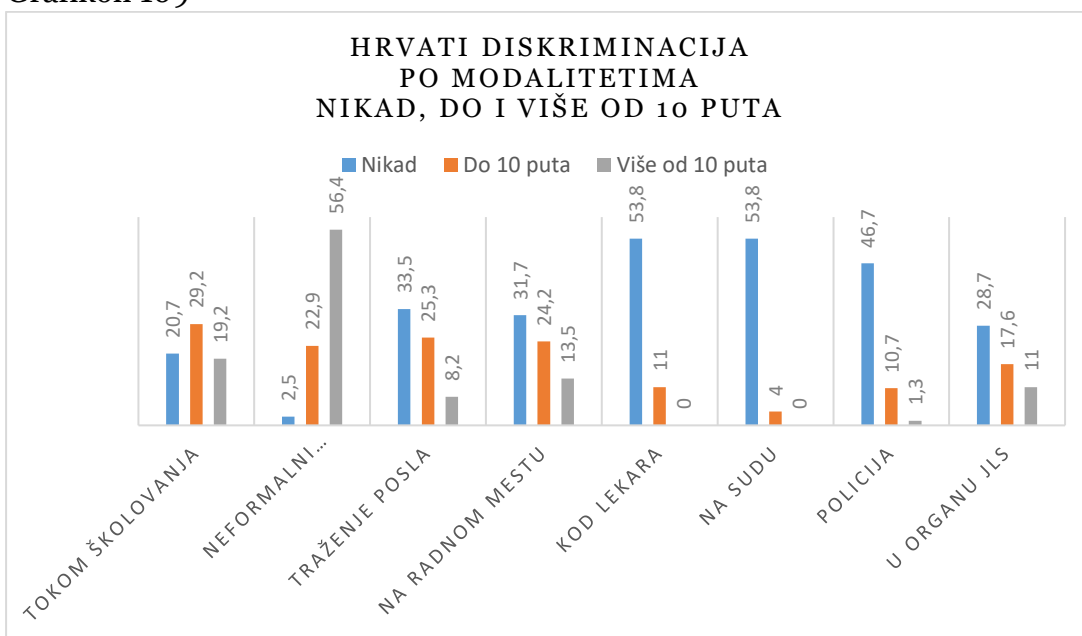

Tabela 127

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
21,7	73,0				15,2	84,8	

ZAKLJUČAK 48

- Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su izloženi diskriminaciji po nacionalnoj osnovi, a diskriminacija je naročito izražena u neformalnim kontaktima.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.4.11. Etnički identitet

Većina ispitanika neguje stav o nacionalnom identitetu, njih 70,8% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da Hrvati mogu da budu ponosni na svoj narod, ali tek 13,4% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu hrvatskog naroda, a 27,8% ispitanika se sa tim ne slaže, dok je 48,3% ispitanika neodlučno; 15,4% ispitanika hrvatske nacionalnosti smatra da su Hrvati izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci, 37,5% misli suprotno, 37,8% je neodlučno.

Od političara ispitanici očekuju da budu više stručni 73,6% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a manje da autoritet zasnivaju na patriotizmu 9,3% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 47,7% ispitanika smatra patriotizam važnim segmentom u obrazovanju mladih, a 20,2% ima suprotan stav.

10,3% ispitanika smatra da Hrvati iz Vojvodine treba da teže ujedinjenju sa sunarodnicima u Hrvatskoj, a tome se suprostavlja mišljenje 71,1% ispitanika.

Tabela 128

HRVATI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Hrvati treba da su ponosni na svoj narod	1,2	2,0	18,6	27,4	43,4	1,2	6,1
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Hrvati	7,2	20,6	48,3	6,5	6,9	4,5	6,1
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Hrvati	9,7	27,8	37,8	8,9	6,5	3,2	6,1
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	59,5	14,1	7,9	6,1	3,2	2,0	7,3
Hrvati u Vojvodini treba da teže ka mirnom ujedinjenju sa sunarodnicima u Hrvatskoj	58,1	13,0	8,0	5,8	4,5	1,6	9,0

Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	8,9	11,3	21,2	12,7	35,0	4,0	6,9
---	-----	------	------	------	------	-----	-----

ZAKLJUČAK 49

- Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su umereno vezani za etnički idenitet.
- Potencijali društvene integracije su očuvani.

IV.3.1.2.4.12. Religioznost i verska distanca

RELIGIOZNOST

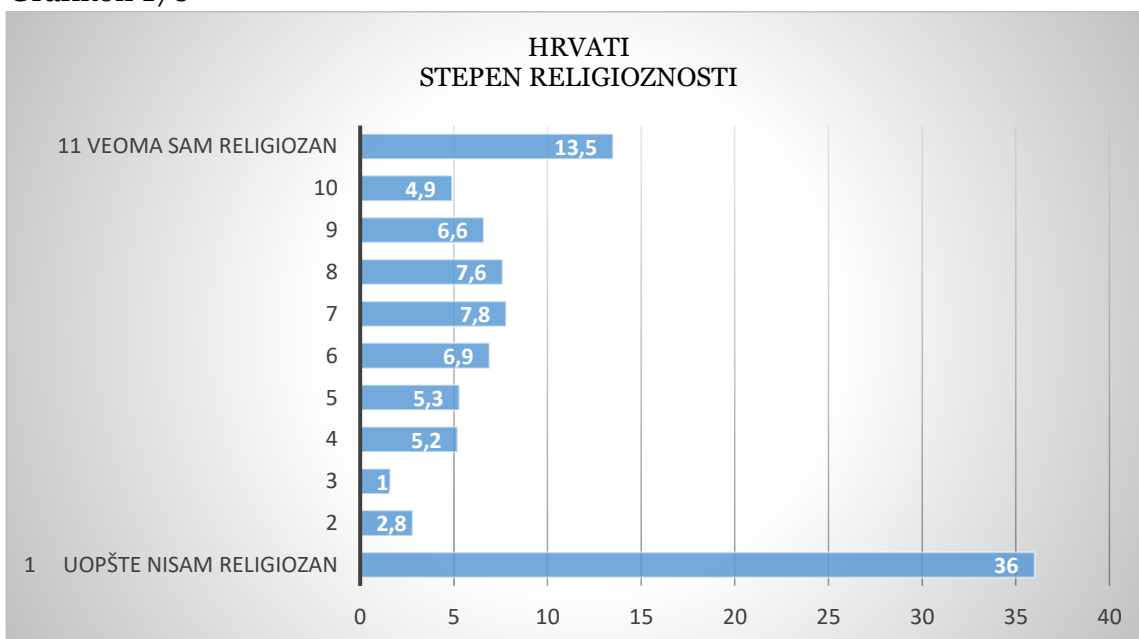
Većina ispitanika, njih 56,8%, se izjasnila kao religiozna, a 42,4% da nije. Među vernicima najviše je onih koji pripadaju katoličkoj konfesiji 92,9%. Protestanata je 1,4%, a srpskoj pravoslavnoj crkvi pripada 2,1%; isto toliko se izjasnilo za neku od istočnjačkih religija.

Samopercepcija religioznosti je merena na skali od 1 do 11; 47,3% ispitanika, čiji stavovi su raspoređeni na skali od 6 do 11, je snažno religiozno; 36% ispitanika se izjasnilo da nije religiozno, a slabiji intenzitet religioznosti iskazuje 14,9% ispitanika (zbir pozicija od 2 do 5).

Tabela 129

HRVATI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	36,0
2	2,8
3	1,6
4	5,2
5	5,3
6	6,9
7	7,8
8	7,6
9	6,6
10	4,9
11 Veoma sam religiozan	13,5

Grafikon 170

VERSKA DISTANCA

Ispitanici hrvatske nacionalnosti su naklonjeniji hrišćanskim konfesijama, naročito katolicizmu, u odnosu na islam i druge hrišćanske konfesije. Pripadnike muslimanske veroispovesti, po svim modalitetima osim modaliteta bračnih odnosa, prihvataju u rasponu od 83,1% (prijateljstvo) do 88,3% (poznanci). Bračnu zajednicu sa muslimanom prihvata više od polovine ispitanika, njih 57,8%.

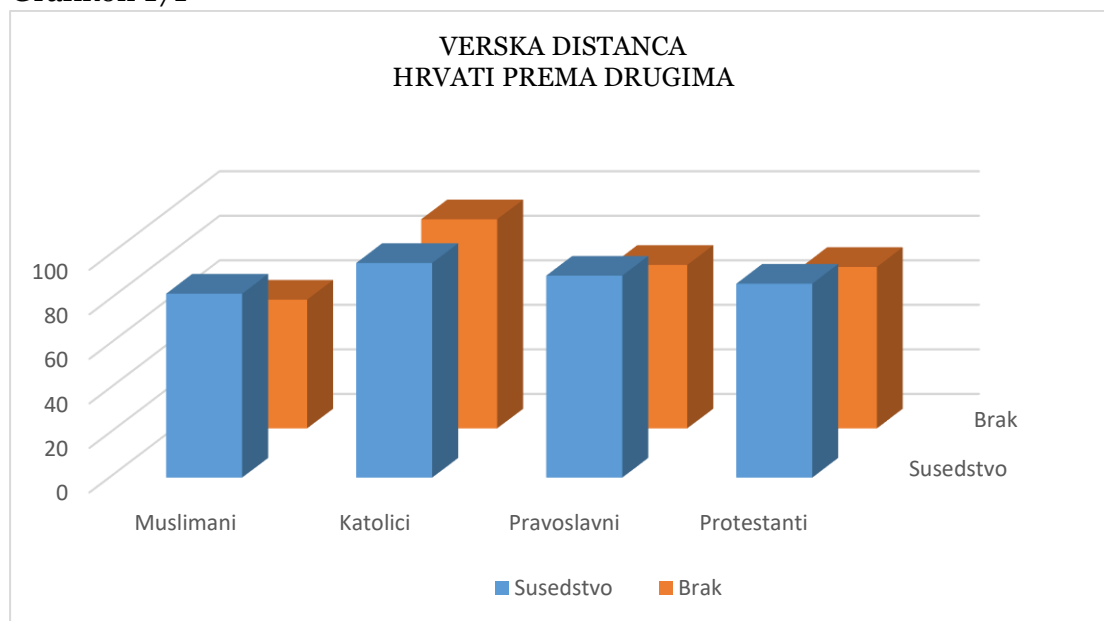
Pripadnike pravoslavne veroispovesti prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 91,5% (prijateljstvo) do 92,7% (poznanstvo), a protestante u rasponu od 87,2% (prijateljstvo) do 91,6% (poznanstvo). Međutim, brak sa pravoslavicima prihvata 73,4%, a sa protestantima 72,5% ispitanika.

Najmanje je izražena verska distanca u odnosu na katolike. Po svim modalitetima stepen prisnosti je iznad 90%.

Tabela 130

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	85,0	96,4	90,7	89,1
Da živimo u istom susedstvu	82,6	96,4	90,7	87,1
Da budemo poznanici	88,3	95,6	92,7	91,6
Da budemo radne kolege	84,4	95,6	92,7	88,9
Da budemo prijatelji	83,1	96,4	91,5	87,2
Da stupimo u bračne odnose	57,8	93,9	73,4	72,5

Grafikon 171

ZAKLJUČAK 50

- Verska distanca postoji, ali za najmanje 84% ispitanika međureligijski odnosi nisu prepreka društvenoj integraciji.
- Najmanja distanca Hrvata, pripadnika katoličke veroispovesti, je prema pravoslavnima, osim kod bračnih odnosa.

IV.3.1.2.5. ROMI

IV.3.1.2.5.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 164 pripadnika romske nacionalne manjine, 50,8% muškaraca i 49,2% žena. Nepodeljenom romskom identitetu pripada njih 137, a 27 pored romskog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je 27 građana i građanki – 17 njih pored romskog identiteta deli i srpski; 3 mađarski, po 2 albanski i rumunski i po 1 bošnjački, bugarski i vlaški identitet.

Najveći procenat ispitanika romske nacionalnosti ima završenu srednju (28,9%) ili višu školu i fakultet 18,9%, potom završenu osnovnu školu 17,3%, pa magistraturu ili specijalizaciju 6,6%. Sa nezavršenom srednjom školom je 6,4% ispitanika, a bez osnovne škole ih je 20,2%. (Tabela 132)

Najviše ispitanika romske nacionalne manjine, njih 59,7%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 15,7% da dobro žive. Teško se izdržava 14,9% ispitanika, a veoma teško 4,4%. (Tabela 133)

Najveći procenat ispitanika romske nacionalnosti, njih 29,5%, ima mesečna primanja između 20 i 40 hiljada dinara, od 40 do 60 hiljada dinara prihod ostvaruje 28,8% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara njih 10,3%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 3,5%, a iznad 120 hiljada dinara 0,6% ispitanika. Bez prihoda je 2,3% ispitanika, pripadnika romske nacionalne manjine. (Tabela 133)

Tabela 131

ROMI VIŠESTRUKI IDENTITET	
Albansko	2
Aškalijsko	
Bošnjačko	1
Bugarsko	1
Bunjevačko	
Crnogorsko	
Egipatsko	
Goransko	
Jugoslovensko	
Mađarsko	3
Makedonsko	
Nemačko	
Hrvatsko	
Rumunsko	2
Rusinsko	
Slovačko	
Slovenačko	
Srpsko	17
Tursko	
Vlaško	1

Tabela 132

Obrazovna struktura ispitanika romske nacionalnosti	
Nezavršena osnovna škola	20,2
Završena osnovna škola	17,3
Nezavršena srednja škola	6,4
Završena srednja škola	28,9
Viša škola	18,9
Specijalizacija, magistratura	6,6
Doktorat	1,8
Ne želim da odgovorim	

Tabela 133

Ekonomski položaj						
Materijalno stanje porodice, domaćinstva						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
15,7	59,7	14,9	4,4		5,3	
Lična mesečna primanja						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
2,3	17,9	29,5	28,8	10,3	3,5	0,6

IV.3.1.2.5.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose ispitanici, pripadnici romske nacionalne manjine ostvaruju sa Srbima (97,7%), Bošnjacima (57,4%), Hrvatima (53,6%) i Albancima (50,0%). Prijateljske veze su nešto slabije sa pripadnicima rumunske (45,0%) i slovačke (27,1%) nacionalnosti. (Tabela 133)

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima (42,8%), Rumunima (11,1%), Mađarima (10,5%), Hrvatima (9,4%), Albancima (8,2), i Slovacima 3,2%. (Tabela 134)

Tabela 134

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	50,0	46,5
Bošnjaci	57,4	40,2
Mađari	40,8	56,6
Hrvati	53,6	43,4
Rumuni	45,0	54,5
Slovaci	27,1	71,5
Srbi	97,7	1,8

Tabela 135

RODBINSKE VEZE		
	Da	Ne
Albanci	8,2	90,0
Bošnjaci	5,8	91,9
Mađari	10,5	88,3
Hrvati	9,4	89,4
Rumuni	11,1	85,3
Slovaci	3,2	95,6
Srbi	42,8	56,1

IV.3.1.2.5.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika romske nacionalne manjine. Bošnjake za sugrađane prihvata 85,5% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, Mađare prihvata njih 84,5%, a Rumune prihvata 82,7% ispitanika. Slovake prihvata 82,5% ispitanika romske nacionalnosti, Hrvate 80,4% i Albance 73,6%.

Sa Srbima bi u susedstvu živelo 90,8% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, pripadnika romske nacionalne manjine. Bošnjaci susedi su prihvatljivi za 83,5% ispitanika, Slovaci za 80,3%, a Rumuni za 79,8%. Pripadnici mađarske nacionalne manjine su prihvatljivi kao susedi za 78,0%, a hrvatske za 77,2% ispitanika. Najzad Albanci su prihvatljivi susedi za 70,1% ispitanika romske nacionalnosti.

Za poželjne poznanike Romi ispitanici najradije biraju Srbe (94,9%), Slovake (86,6%), Mađare (86,1%), Bošnjake (85,1%), potom Rumune (84,3%) i Hrvate (83,5%). Ispitanici romske nacionalnosti za poznanike prihvataju i Albance (81,6%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbi (91,3%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo ispitanici se opredeljuju za pripadnike rumunske (86,4%), slovačke (85,8%), bošnjačke (84,4%), mađarske (82,8%) i hrvatske (81,9%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima albanske nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 75,8% ispitanika romske nacionalnosti. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbe (94,4%), Bošnjake (86,9%), Slovake (86,6%), Mađare (86,1%) Rumune (85,7%) i Hrvate (82,8%) ispitanici romske nacionalnosti najčešće biraju za kolege na poslu. Pripadnici albanske (76,3%) nacionalne manjine su nešto ređe označavani kao poželjni za kolege. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa Srbima 72,6% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), a njih 12,3% (kumulativno modaliteti *ne slažem se uopšte* i *ne slažem se*) se tome izričito protivi.

Sa Rumunima bi brak zaključilo 61,4% ispitanika, a njih 10,3% se tome izričito protivi.

Sa pripadnikom hrvatske nacionalne manjine brak bi sklopilo 60,1% ispitanika romske nacionalnosti, ali se i njih 15,8% tome protivi.

Sa Bošnjacima bi brak zaključilo 57,5% ispitanika romske nacionalnosti, ali se njih 15,9 tome izričito protivi.

Sa Slovacima bi brak zaključilo 56,6% ispitanika, a njih 13,8% se tome izričito protivi.

Sa Mađarima bi brak zaključilo 52,8% ispitanika, a njih 19,3% se tome izričito protivi.

Sa Albancima bi brak zaključilo 44,4% ispitanika, a njih 25,7% se tome izričito protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Srbima 71,2%, ali se i njih 10,2% tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 61,9% ispitanika, ali se i njih 9,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 60,4% ispitanika, ali se i njih 11,9% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 61,1%, ali se i njih 15,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Bošnjacima podržalo bi 58,1% ispitanika, ali se i njih 14,4% tome protivi.

Takvu vezu sa Mađarima podržalo bi 55,4% ispitanika, ali se i njih 16,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Albancima podržalo bi 44,9% ispitanika, ali se i njih 24,2% tome protivi.

Tabela 136

ROMI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	5,6	5,1	8,7	12,5	61,1	2,5
Bošnjaci	2,1	3,1	4,7	8,1	77,4	3,1
Mađari	2,0	2,5	4,7	12,1	72,4	3,2
Hrvati	3,1	5,8	5,7	7,6	72,8	2,6
Rumuni	1,5	1,5	6,7	6,0	76,7	2,5
Slovaci	1,5	2,0	7,8	8,7	73,8	2,6
DA ŽIVE U MOM SUSEDSTVU						
Albanci	5,7	7,2	11,4	15,9	54,2	3,6
Bošnjaci	2,1	3,6	5,7	13,8	69,7	3,1
Mađari	2,1	3,6	9,8	13,9	64,1	2,8
Hrvati	2,6	5,8	9,2	8,8	68,4	2,6
Rumuni	1,0	2,0	9,2	9,2	70,6	3,1
Slovaci	1,0	2,0	8,8	10,2	70,1	3,1
Srbi	2,5	2,0	2,6	4,0	86,8	1,0
DA MI BUDE POZNAK/POZNAKICA						
Albanci	3,6	2,0	7,1	17,7	63,9	2,6
Bošnjaci	1,0	2,0	6,8	10,7	74,4	3,1
Mađari	2,1	2,1	3,6	12,9	73,2	2,6
Hrvati	2,1	3,6	5,7	9,4	74,1	2,6
Rumuni	1,0	1,0	6,6	7,1	77,2	3,1
Slovaci	1,0	0,5	5,7	9,8	76,8	3,1
Srbi	2,0	0,5	1,5	2,5	92,4	1,0
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	5,0	3,5	9,5	13,0	62,8	3,5
Bošnjaci	2,0	1,5	6,0	10,6	73,8	3,0

Mađari	2,0	2,5	7,6	9,6	73,2	2,1
Hrvati	3,1	5,2	4,1	8,9	73,0	2,6
Rumuni	1,0	1,0	4,5	9,6	76,8	3,0
Slovaci	1,0	2,0	5,0	9,6	76,2	2,5
Srbi	2,1	1,0	4,6	3,5	87,8	1,0
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	4,6	2,6	9,7	13,8	62,5	2,5
Bošnjaci		3,1	5,1	10,3	76,3	3,1
Mađari	2,1	2,1	3,6	13,4	72,7	2,6
Hrvati	1,6	4,7	5,2	9,0	73,8	2,6
Rumuni	1,0	1,5	4,6	8,1	77,6	3,1
Slovaci	1,0	1,5	5,1	9,2	77,4	2,6
Srbi	2,0	0,5	2,0	3,0	91,4	1,0
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	6,2	19,5	15,4	13,3	31,1	6,7
Bošnjaci	4,1	10,8	13,4	15,9	41,6	6,2
Mađari	4,7	14,6	14,6	16,4	36,4	6,5
Hrvati	4,2	11,6	10,4	18,2	41,9	5,8
Rumuni	2,1	8,2	13,9	18,7	42,7	6,2
Slovaci	4,1	9,7	14,8	19,7	36,9	6,2
Srbi	3,6	8,7	5,7	8,2	64,4	4,2
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	6,7	17,5	16,4	12,8	32,1	6,2
Bošnjaci	3,1	11,3	15,4	14,9	43,2	5,7
Mađari	5,1	11,2	16,8	16,6	38,8	5,8
Hrvati	3,7	11,6	11,6	16,1	45	5,2
Rumuni	2,1	7,2	14,9	15,1	46,8	5,2
Slovaci	4,1	7,8	14,5	18,4	42,0	5,7
Srbi	2,6	7,6	8,2	5,6	65,6	3,6

Grafikon 172

ZAKLJUČAK 51

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljiva je socijalna distanca prema građanima drugih nacionalnosti.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, ali ni sa njima skoro 40% ispitanika ne bi bilo u braku.
- Uočljivo najveća distanca je prema Albancima koji su prema svim modalitetima najmanje poželjni u socijalnim odnosima.

IV.3.1.2.5.4. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici romske nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Rumunima 77%; (kumulativno *donekle se slažem i potpuno se slažem*); Bošnjacima 75%; Mađarima 74,2%; Slovacima 71,9%; Hrvatima 65,9% i Albancima 63,6%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima (88,6%), potom sa Rumunima (71,2%), Slovacima (69,5%), Bošnjacima (69,1%), Mađarima (64,7%), Hrvatima (64,3%) i Albancima (45,2%).

Srbi su sunarodnicima ispitanika najbliži kao poznanici (89,6%), a kao prijatelje ih prihvata (88,9%). Bošnjaci su prihvatljivi kao poznanici za 75,8%, a kao prijatelji za 68,6% sunarodnika ispitanika; Rumuni 77,5% kao poznanici i 73,6% kao prijatelji. Mađare 73,3% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 68,2% i za prijatelje. Slovake za poznanike prihvata 72,6%, a za prijatelje 70,3% sunarodnika ispitanika. Hrvate za poznanike 70,7%, a za prijatelje 65,3%. Albance za poznanike prihvata 64,5%, a za prijatelje 54,1%.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi prema mišljenju ispitanika romske nacionalnosti izabrali Srbina (88,5%), Rumuna (74,5%), Bošnjaka (73,3%), Mađara (73,1%), Slovaka (72,8%), Hrvata (68,3%) i Albanca (65,1%).

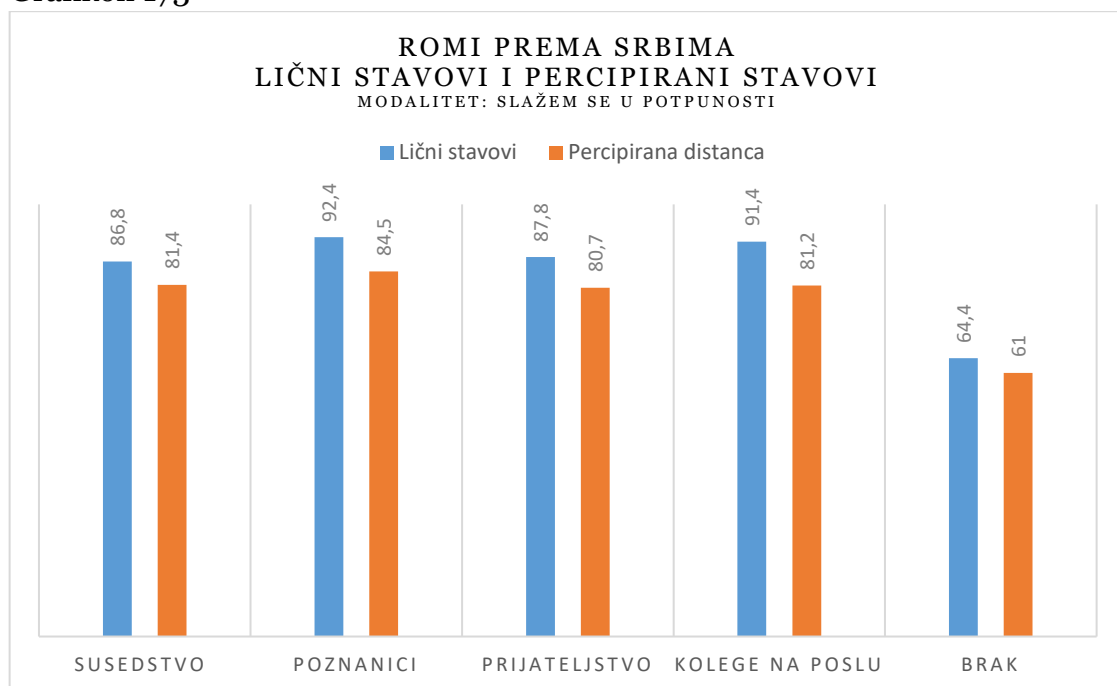
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici romske nacionalne manjine bi zaključili sa 75,2% pripadnika srpske nacionalnosti (protivilo bi se 3,8%); 56,4% Rumuna (protivilo bi se 6,9%); 44,4% Bošnjaka (protivilo bi se 16,2%); 55,3% Slovaka (protivilo bi se 7,2%); 49,7% Hrvata (protivilo bi se 14,0%); 46,6% Mađara (protivilo bi se 12,9%) i 27,6% Albanaca (protivilo bi se 34,2%);

Tabela 137

ROMI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Albanci	9,8	7,0	4,3	24,7	38,9	15,3
Bošnjaci	2,9	3,8	2,2	20,2	54,8	16,1
Mađari	2,2	2,2	4,9	17,1	57,1	16,6
Hrvati	6,0	5,5	5,5	16,0	49,9	17,1
Rumuni	1,7	2,9	4,4	13,8	63,2	14,0
Slovaci	1,1	2,2	4,9	13,0	58,9	19,9
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Albanci	7,7	13,0	19,6	19,9	25,3	14,4
Bošnjaci	2,8	2,5	10,7	33,2	35,9	14,8
Mađari	1,7	3,4	10,1	18,6	46,1	20,1
Hrvati	5,6	5,5	8,5	24,6	39,7	16,1
Rumuni	1,2	4,7	6,2	15,9	55,3	16,7

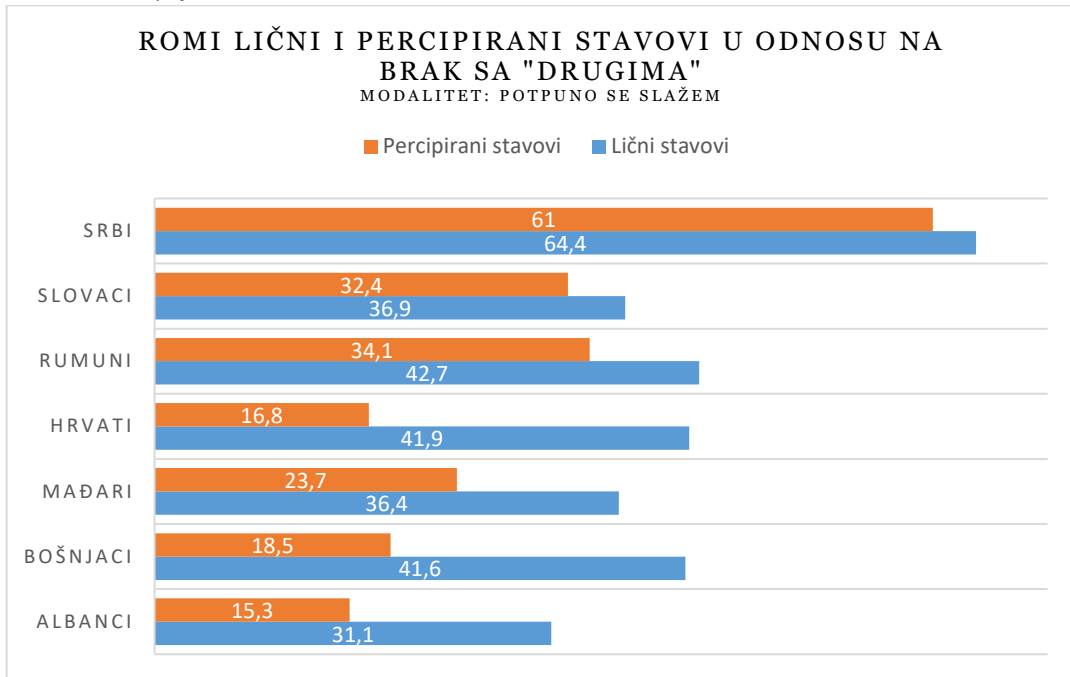
Slovaci	1,1	2,8	5,0	17,3	52,2	21,6
Srbi	2,7			7,2	81,4	8,7
DA BUDU POZNANICI						
Albanci	4,9	5,5	10,1	24,7	39,8	15
Bošnjaci	1,1	2,4	6,1	24,4	51,4	14,6
Mađari	1,7	1,1	6,1	17,8	55,5	17,8
Hrvati	3,9	3,8	5,1	21,6	49,1	16,4
Rumuni	1,1	4,0	2,2	15,4	62,1	15,1
Slovaci	1,1	2,2	4,4	13,8	58,8	19,6
Srbi		0,5	1,1	5,1	84,5	8,8
DA BUDU PRIJATELJI						
Albanci	7,2	7,9	15,0	22,2	31,9	15,7
Bošnjaci	2,2	2,4	9,9	26,4	42,2	16,8
Mađari	1,7	1,1	7,7	18,4	49,8	21,3
Hrvati	4,5	3,3	8,6	20,6	44,7	18,2
Rumuni	1,1	1,8	5,5	15,5	58,1	18,0
Slovaci	1,1	2,8	5,5	14,4	55,9	20,4
Srbi		0,5	1,1	8,2	80,7	9,5
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Albanci	7,8	5,2	7,2	24,6	40,5	14,8
Bošnjaci	1,1	4,1	3,9	23,4	49,9	17,5
Mađari	1,7	0,6	6,1	17,3	55,8	18,9
Hrvati	3,9	4,4	7,1	20,6	47,7	16,2
Rumuni	1,1	4,1	2,8	12,8	61,7	17,5
Slovaci	1,7	2,3	4,5	13,7	59,1	18,6
Srbi		0,5	1,6	7,3	81,2	9,3
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Albanci	11,7	22,5	20,6	12,3	15,3	17,6
Bošnjaci	4,4	11,8	18,1	25,9	18,5	21,2
Mađari	4,5	8,4	12,8	22,9	23,7	27,8
Hrvati	6,2	7,8	15,0	32,9	16,8	21,3
Rumuni	2,4	4,5	12,3	22,3	34,1	24,5
Slovaci	2,2	5,0	10,0	22,9	32,4	27,4
Srbi	1,1	2,7	4,3	14,2	61,0	16,6

Grafikon 173

Grafikon 174

ZAKLJUČAK 52

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na nešto dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, a najveća prema Albancima i Hrvatima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.5.5. Afirmativne mere i politički uticaj

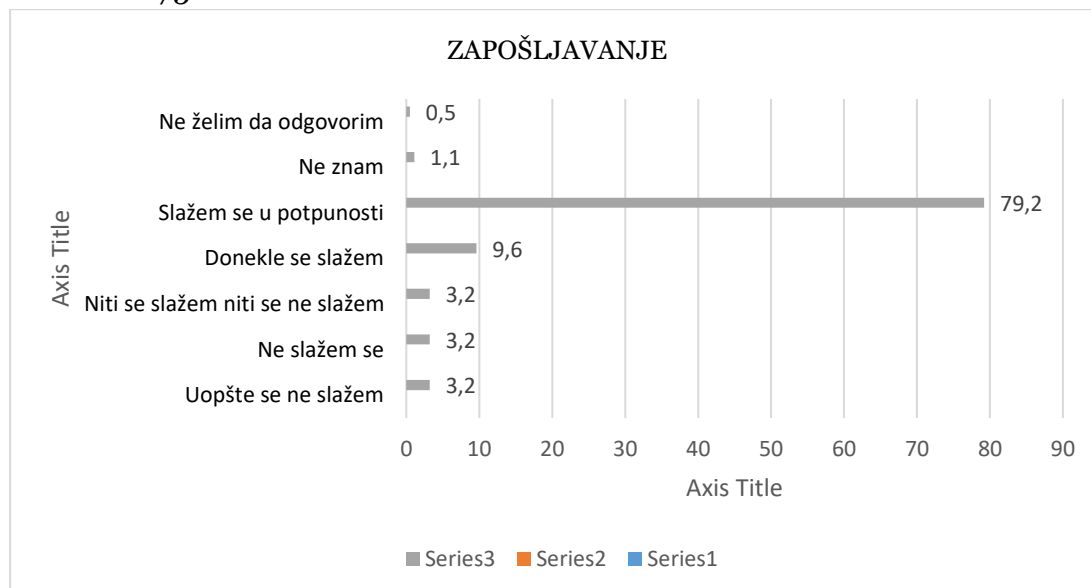
Tabela 138

STAVOVI PRIPADNIKA ROMSKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
3,2	3,2	3,2	9,6	79,2	1,1	0,5
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
4,3	2,7	3,2	3,7	83,0	2,7	0,5
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
3,2	2,6	2,2	6,5	83,4	1,6	0,5
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
		1,0	4,2	93,2	1,0	0,5
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
21,8	8,0	14,8	8,7	40,3	5,3	1,1

AFIRMATIVNE MERE

88,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika romske nacionalnosti podržava primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja ne podržava 6,4% ispitanika, a 3,2% je neopredeljeno.

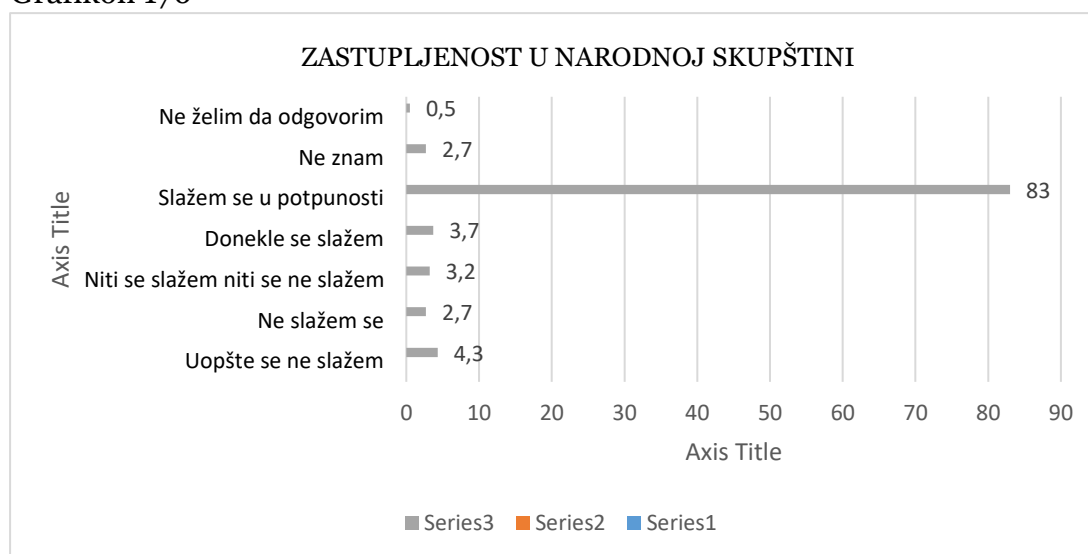
Grafikon 175

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 86,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika romske nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 7% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 3,2% je neopredeljeno.

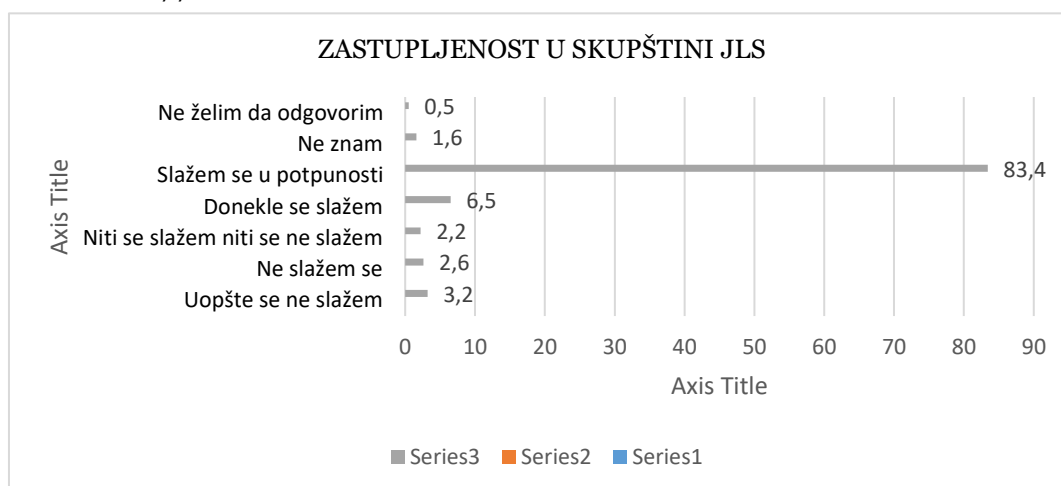
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 178 koji ukazuje na to da 97,4% ispitanika romske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 176

89,9% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika romske nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 5,8% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 2,2% ispitanika je neopredeljeno.

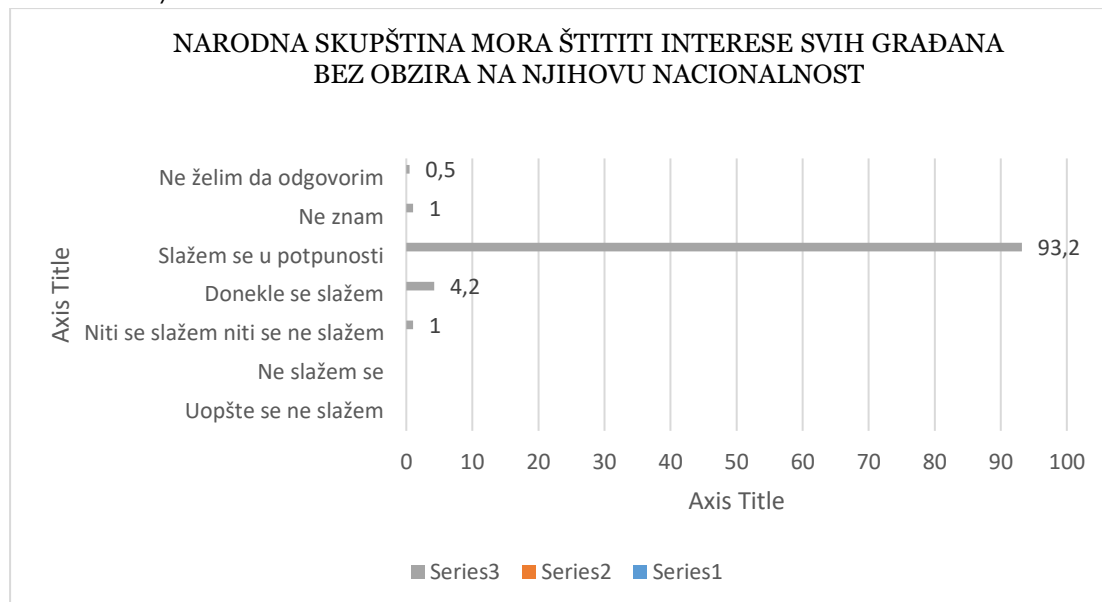
Grafikon 177

POLITIČKI UTICAJ

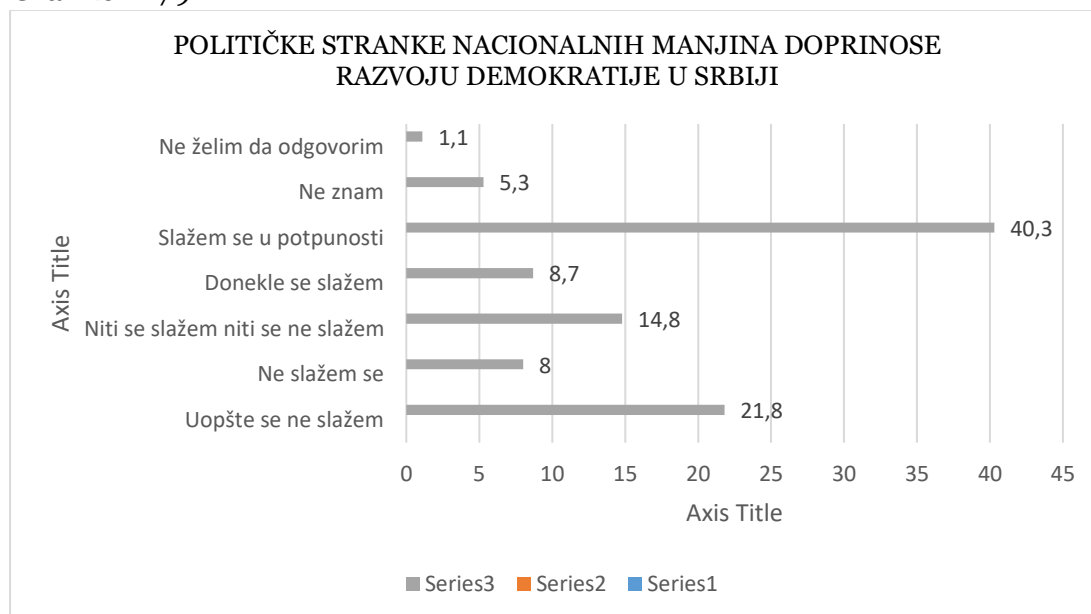
Većina ispitanika, njih 97,4% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 178

Polovina ispitanika, njih 49,0% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji; 29,8% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika smatra suprotno, a 14,8% je neopredeljeno.

Grafikon 179

ZAKLJUČAK 53

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Ispitanici smatraju da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.5.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika romske nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika romske nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 139

ALBANCII							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	9,9	16,2	17,3	5,8	28,0	17,0	5,8
Predsednik Vlade	8,8	15,7	16,7	9,9	26,8	16,4	5,8
Ministar	7,6	12,7	15,0	11,6	33,2	14,7	5,2
Predsednik opštine u kojoj živim	5,9	17,7	20,5	6,5	32,6	10,3	6,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	5,8	10,4	13,1	16,2	42,2	7,0	5,2
Izabrani lekar	5,8	6,4	7,8	19,7	47,5	7,6	5,2
BOŠNJACII							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	6,6	9,3	17,6	11,6	30,9	18,2	5,8
Predsednik Vlade	5,4	12,8	15,3	11,0	33,8	15,9	5,8
Ministar	4,2	10,5	14,7	11,6	39,0	14,1	5,8
Predsednik opštine u kojoj živim	4,3	21,1	17,7	7,0	35,2	10,1	5,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,5	6,4	5,4	25,7	48,5	5,3	5,2
Izabrani lekar	2,9	2,3	6,6	24,7	53,5	4,7	5,3
MAĐARI							
Predsednik države	4,9	9,2	17,1	11,0	31,6	21,1	5,2
Predsednik Vlade	4,3	10,5	15,4	11,6	33,5	19,5	5,3
Ministar	3,7	9,3	15,4	9,3	42,3	15,4	4,7

Predsjednik opštine u kojoj živim	5,5	15,3	16,0	11,7	34,8	11,4	5,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,3	8,7	9,6	19,8	45,7	9,2	4,7
Izabrani lekar	2,9	4,1	4,2	19,2	57,4	7,4	4,7
HRVATI							
Predsjednik države	9,6	11,8	14,3	14,1	29,5	14,8	5,9
Predsjednik Vlade	7,9	12,9	13,7	14,1	31,3	14,3	5,9
Ministar	6,8	11,3	12,1	16,0	34,0	13,8	5,9
Predsjednik opštine u kojoj živim	5,5	19,5	16,6	11,7	29,5	11,9	5,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	4,1	5,9	5,5	25,3	47,3	5,9	6,1
Izabrani lekar	3,5	4,7	4,9	18,8	56,8	5,3	6,1
RUMUNI							
Predsjednik države	5,9	7,0	17,3	11,7	33,9	18,4	5,9
Predsjednik Vlade	4,1	7,1	16,1	14,1	36,8	16,0	5,9
Ministar	3,6	6,5	16,8	11,8	39,9	15,5	5,9
Predsjednik opštine u kojoj živim	4,1	18,3	16,0	10,0	35,6	10,7	5,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,5	5,3	9,0	23,1	47,3	6,5	5,3
Izabrani lekar	2,4	4,1	4,3	25,6	51,7	6,5	5,3
SLOVACI							
Predsjednik države	5,9	3,5	17,2	13,5	35,2	18,8	5,9
Predsjednik Vlade	4,7	4,7	16,1	12,9	35,6	20,2	5,9
Ministar	2,4	7,1	13,8	11,8	41,1	17,9	5,9
Predsjednik opštine u kojoj živim	2,4	13,5	21,9	8,2	32,1	16,7	5,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,8	4,1	7,2	25,8	46,1	9,6	5,3
Izabrani lekar	2,4	3,0	3,7	23,2	53,2	9,1	5,3
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsjednik opštine u kojoj živim	3,6	1,2	3,6	6,1	83,7		1,8
Nastavnik ili profesor mojoj deci	3,0	1,2	1,8	5,3	85,7	0,6	2,4
Izabrani lekar	3,0		1,8	5,4	86,9		2,4

PREDSIEDNIK/PREDSIEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici romske nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima slovačke nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 35,2% njih bi podržalo da pripadnik slovačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 48,7%. Međutim, 9,4% ispitanika nije saglasno da Slovak obavlja funkciju predsednika države, a njih 17,2% nije opredeljeno.

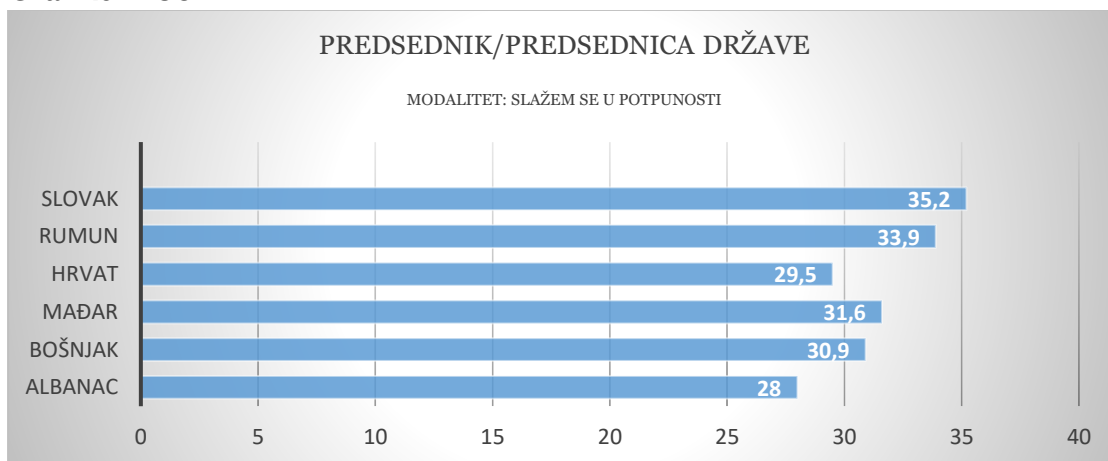
Pripadnik rumunske nacionalne manjine ima poverenje 33,9%, odnosno 45,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 12,9% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 17,3% je neodlučno.

31,6% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 42,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin mađarske nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 14,1% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 17,1% ispitanika je neodlučno.

Pripadnik bošnjačke i hrvatske nacionalne manjine imaju poverenje 30,9% (kumulativno 42,5%), odnosno 29,5% (43,6%) ispitanika; 15,9% ispitanika se ne bi saglasilo sa predlogom da pripadnik bošnjačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije, a njih 21,4 ne bi podržalo na toj funkciji lice hrvatske nacionalnosti.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu *u potpunosti se slažem* poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 28% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 33,8%; 26,1% ispitanika nije saglasno da pripadnik albanske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 17,3%.

Grafikon 180

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA VLADE

Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima rumunske nacionalne manjine. Rumun je poželjan za premijera prema odgovorima 36,8%, odnosno 50,9% (kumulativno) ispitanika; 11,2% ispitanika ne bi poverilo pripadniku rumunske nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 16,1%.

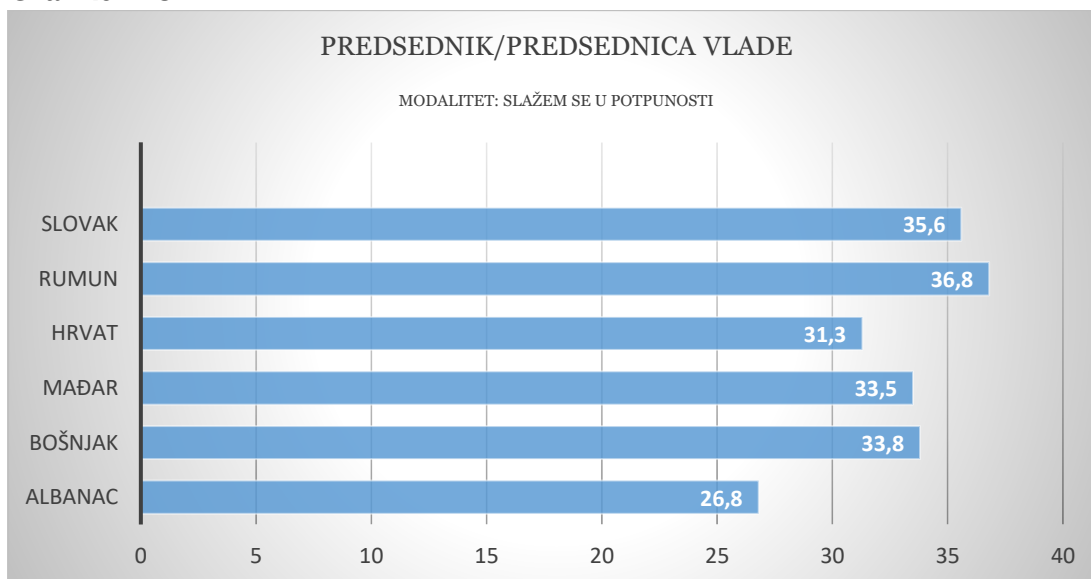
Pripadnik slovačke nacionalne manjine je dobio poverenje 35,6%, odnosno 48,5% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 9,4% ispitanika smatra da Slovak nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 16,1% ispitanika.

Poverenje u bošnjačke ili mađarske nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika bošnjačke nacionalne manjine ima 33,8%, odnosno 44,8% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika mađarske nacionalne manjine podržalo bi za predsednika Vlade 33,5%, odnosno 45,1% (kumulativno) ispitanika; 18,2% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika bošnjačke manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku mađarske manjine poverenje je uskratilo 14,8% ispitanika.

Poverenje pripadniku hrvatske nacionalne manjine daje 31,3% ispitanika, odnosno 45,4% (kumulativno), a ne bi ga podržalo njih 20,8%. Uzdržanih je 13,7%.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 26,8%, odnosno 36,7% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 24,5%. Uzdržanih je 16,7%.

Grafikon 181

MINISTAR/MINISTARKA

Za obavljanje funkcije ministra ispitanici bi najradije podržali pripadnika mađarske nacionalne manjine (42,3%; kumulativno 51,6%). Suprotno tome misli 13% ispitanika, a njih 15,4% je uzdržano.

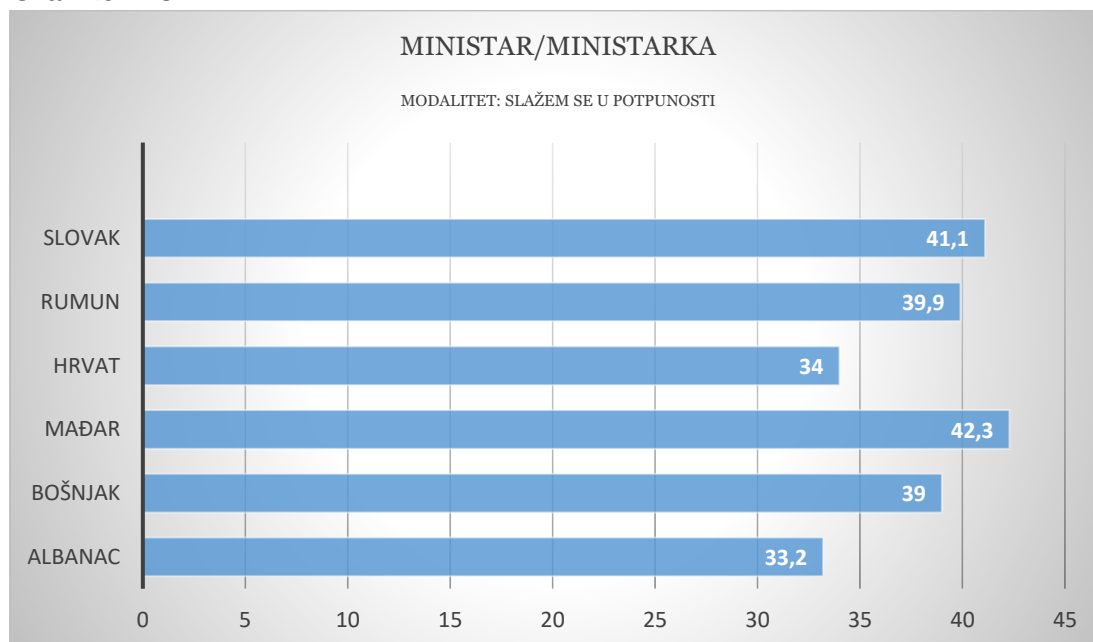
Pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 41,1%, odnosno 52,9% (kumulativno) ispitanika romske nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 9,5%, a 13,8% je uzdržano.

Na istoj funkciji pripadnika rumunske nacionalne manjine podržalo bi 39,9%, odnosno 51,7% ispitanika, a ne bi ga podržalo njih 10,1%. Uzdržanih je 16,8%.

Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 39%, odnosno 50,6% (kumulativno) ispitanika romske nacionalnosti, a sa tim nije saglasno njih 14,7%. Uzdržanih je 14,7%.

Pripadnika hrvatske nacionalne manjine na funkciji ministra podržava 34%, odnosno 50% ispitanika, a najmanje podrške ispitanika ima pripadnik albanske nacionalne manjine kojeg na mestu ministra podržava 33,2%, odnosno 44,8% ispitanika. Ministru hrvatske nacionalnosti protivi se 18,1% ispitanika, a albanske 20,3%.

Grafikon 182

PRESEDNIK OPŠTINE

Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici srpskog naroda sa 83,7%, odnosno 89,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika. Izbor Srbina za predsednika opštine u kojoj živi ne bi podržalo 4,8% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) romske nacionalnosti.

Pripadnicima rumunske i bošnjačke nacionalne manjine poverenje je dalo 35,6% (kumulativno 45,6%), odnosno 35,2% (kumulativno 42,2%) ispitanika; 22,4% ispitanika ne podržava pripadnika rumunske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Bošnjaci ne ostvaruju poverenje 25,4% ispitanika.

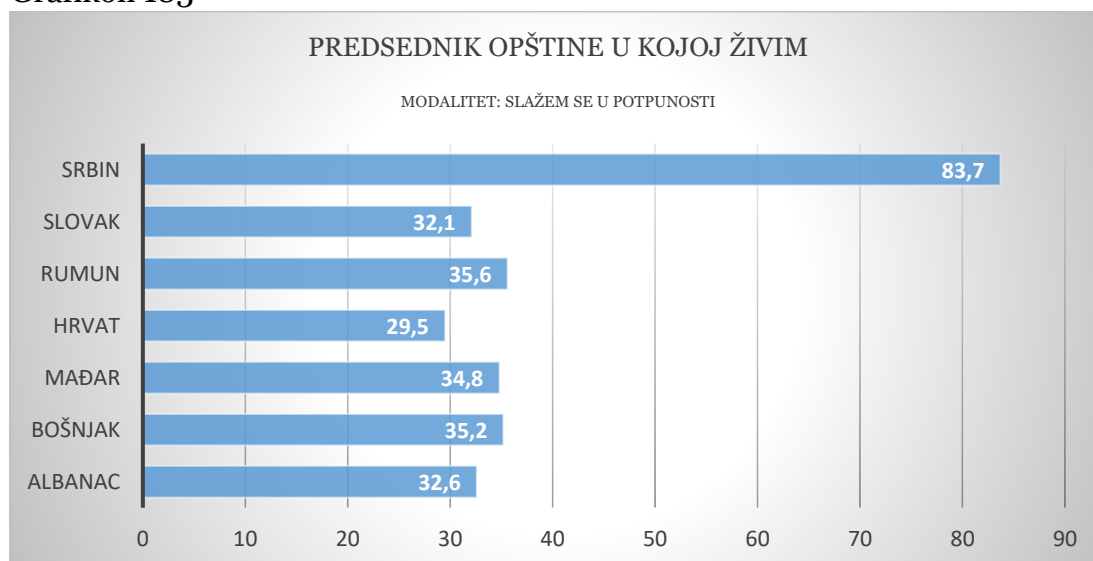
Pripadnicima mađarske nacionalne manjine poverenje je dalo 34,8% (kumulativno 46,5%) ispitanika; 20,8% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima albanske nacionalne manjine poverenje je dalo 32,6% (kumulativno 39,1%) ispitanika; 23,6% ispitanika ne podržava pripadnika albanske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima slovačke nacionalne manjine poverenje je dalo 32,1% (kumulativno 40,3%) ispitanika; 15,9% ispitanika ne podržava pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Najniži stepen poverenja ispitanici su iskazali u pogledu mogućnosti da predsednik opštine u kojoj žive bude pripadnik hrvatske nacionalne manjine kojeg podržava 29,5%, odnosno (kumulativno 41,2%) ispitanika. Izričito protivljenje stavu da pripadnik hrvatske nacionalne manjine bude predsednik opštine u kojoj žive izražava 21,4% ispitanika.

Grafikon 183

NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

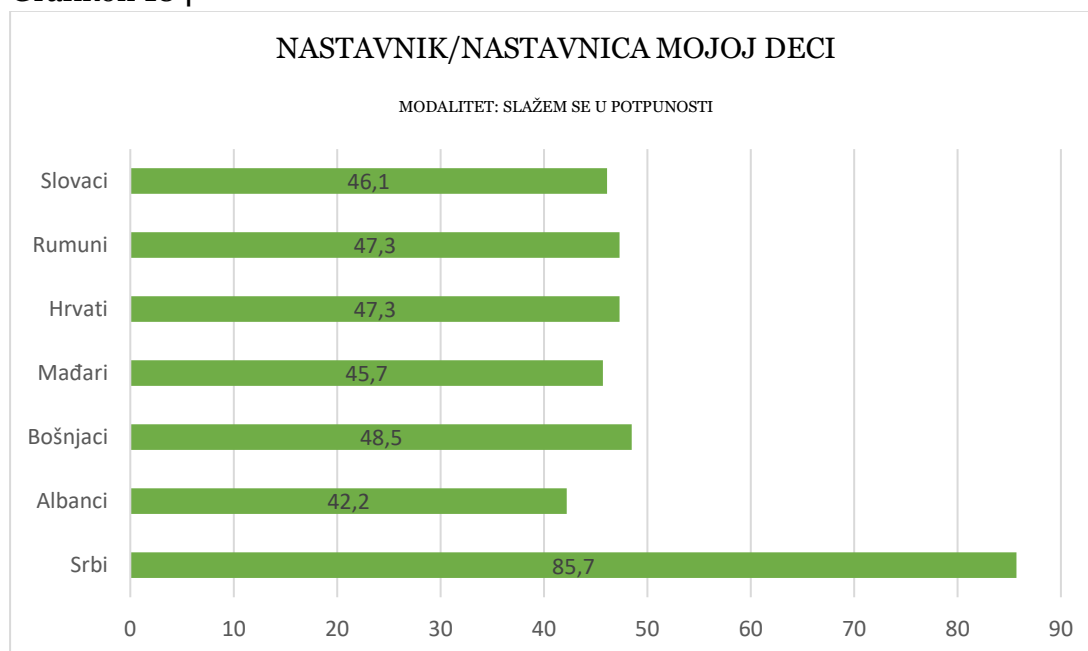
Najviše poverenje, (*slažem se u potpunosti*) u vezi sa nastavnikom svoje dece ispitanici su iskazali prema nastavnicima srpske nacionalnosti 85,7% (kumulativno 91,0%); 4,2% ispitanika se nije saglasilo sa ovim izborom sunarodnika.

Potom, „poželjni“ nastavnici su pripadnici bošnjačke (48,5%; kumulativno 74,2%), mađarske (45,7%; kumulativno 65,5%), rumunske (47,3%; kumulativno 70,4%) i slovačke (46,1%; kumulativno 71,9%) nacionalnosti. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 9,9%; nastavniku mađarske nacionalnosti 11%; prema nastavniku rumunske 8,8%; i prema nastavniku slovačke nacionalnosti 5,9% ispitanika.

Nastavnika pripadnika hrvatske nacionalne manjine prihvata 47,3%, odnosno 72,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 10% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku hrvatske nacionalnosti.

Nastavnika pripadnika albanske nacionalne manjine prihvata 42,2%, odnosno 58,4% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 16,2% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku albanske nacionalnosti.

Grafikon 184

IZABRANI LEKAR

Srbi su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 86,9%, odnosno 92,3% (kumulativno) ispitanika to podržava, a 3% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*) ne podržava da izabrani lekar bude srpske nacionalnosti.

Doktor mađarske nacionalnosti je prihvatljiv za 57,4%, odnosno (76,6% kumulativno) ispitanika. Lekara mađarske nacionalnosti ne bi izabralo 7% ispitanika.

Pripadnike hrvatske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 56,8%, odnosno 75,6% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 8,2%.

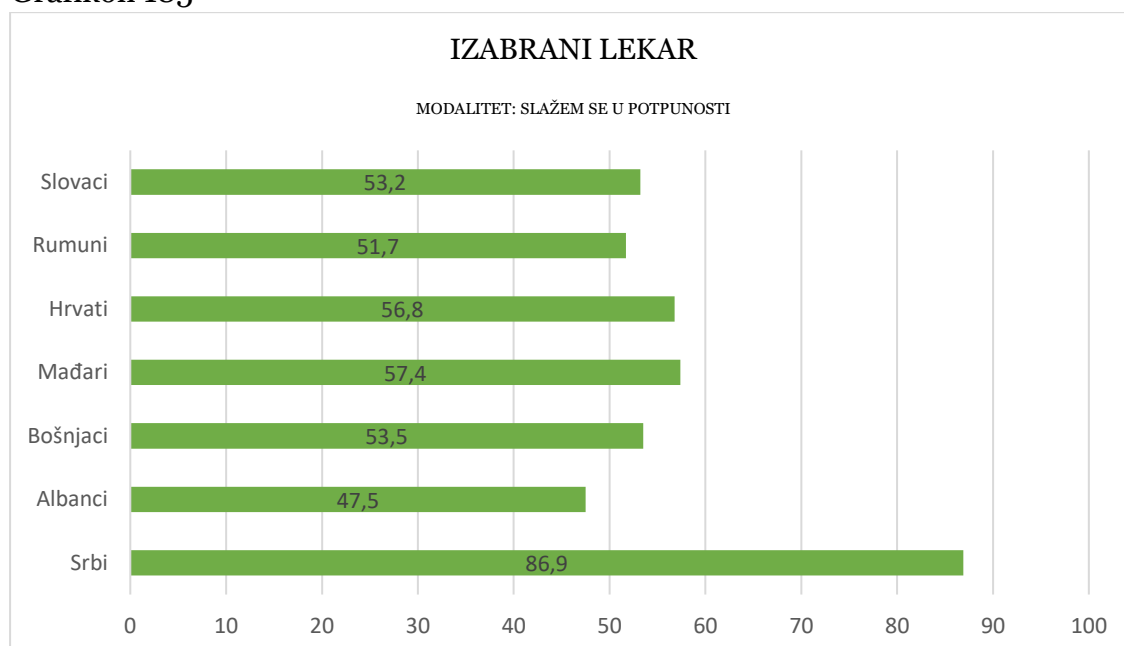
Lekara bošnjačke nacionalnosti izabralo bi 53,5%, odnosno 78,2% ispitanika, a ne bi ga izabralo 5,2%.

Lekari slovačke nacionalnosti su prihvatljivi za 53,2% (76,4% kumulativno) ispitanika. Lekara slovačke nacionalnosti ne bi izabralo 5,4% ispitanika.

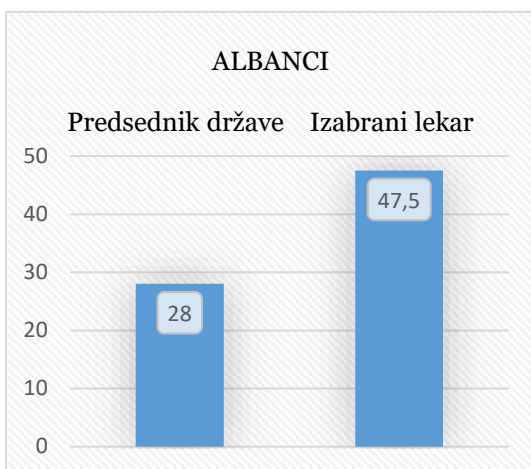
Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 51,7%, odnosno 77,3% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 6,5%.

Lekara albanske nacionalnosti izabralo bi 47,5%, odnosno 67,2% ispitanika, a ne bi ga izabralo 12,2%.

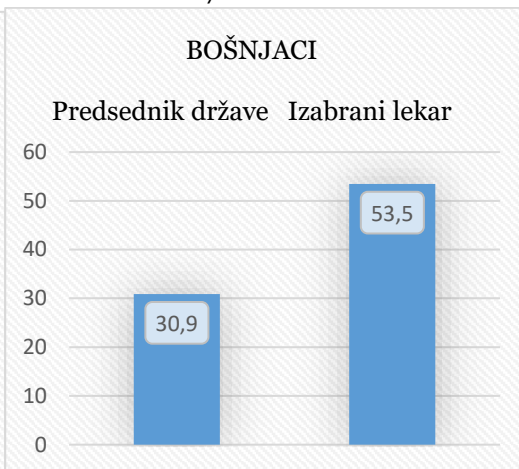
Grafikon 185

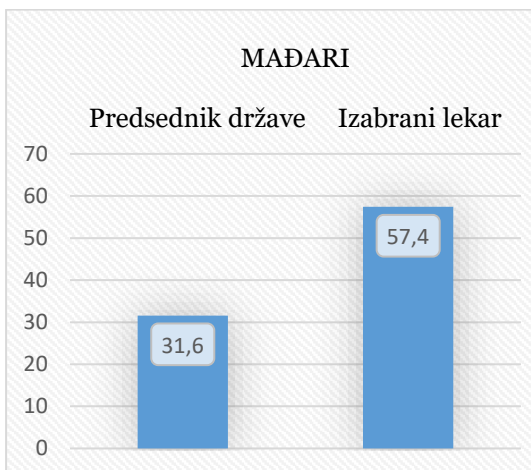
Grafikon 186

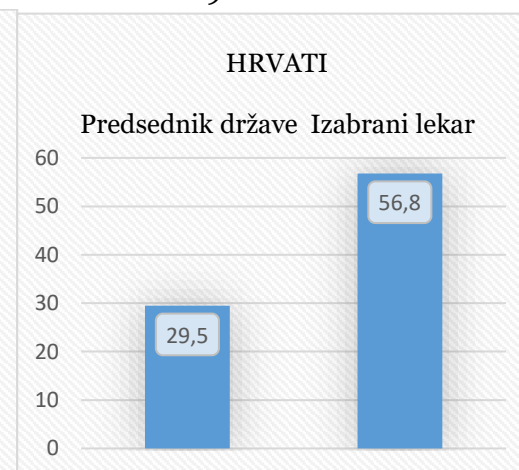
Grafikon 187

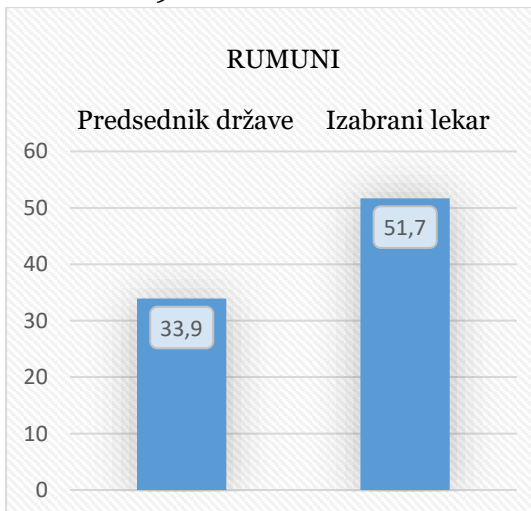
Grafikon 188

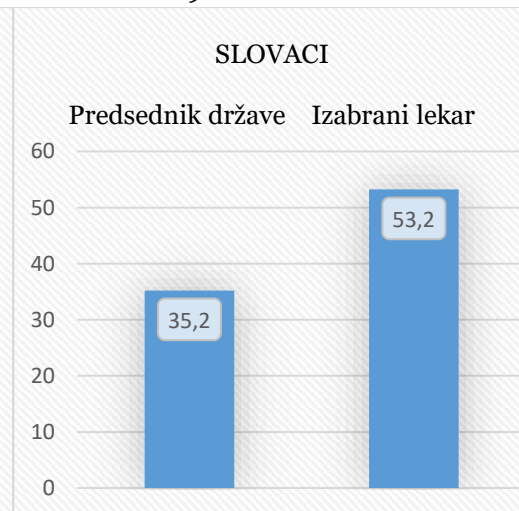
Grafikon 189

Grafikon 190

Grafikon 191

ZAKLJUČAK 54

- Ispitanici romske nacionalnosti ispoljavaju izraženo nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike srpske nacionalnosti.
- Značajna su odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...).

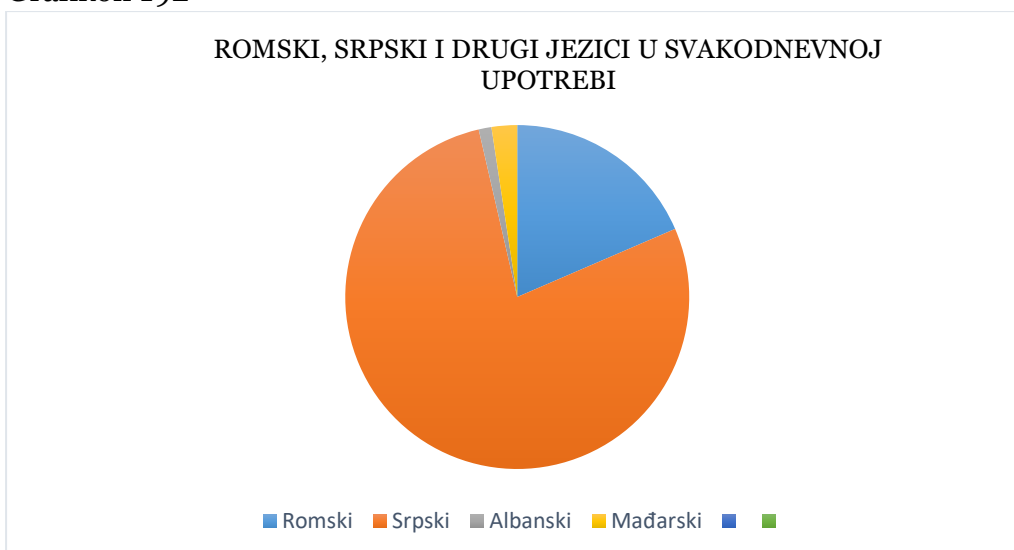
IV.3.1.2.5.8. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

Pripadnici romske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, u svakodnevnoj komunikaciji češće upotrebljavaju srpski (77,8%) nego maternji romski (18,5). Pored toga, u svakodnevnoj komunikaciji 1,2% ispitanika koristi albanski, a 2,4% ispitanika mađarski.

Tabela 140

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Romski	18,5
Srpski	77,8
Albanski	1,2
Mađarski	2,4

Grafikon 192

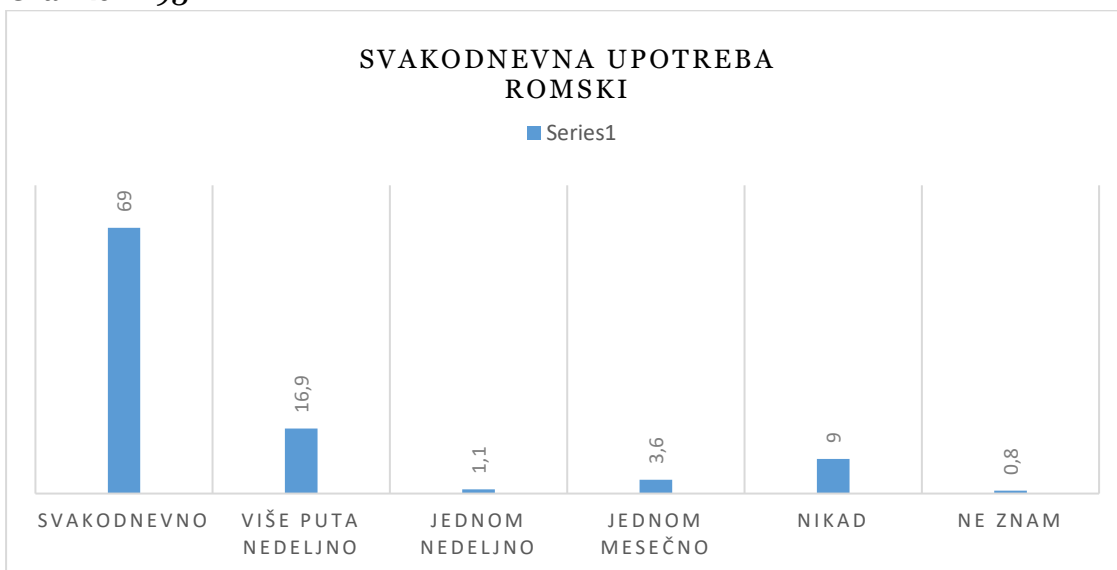
Svakodnevno romskim se (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji) služi 69% ispitanika. Više puta nedeljno romski govori 16,9% ispitanika, a jednom nedeljno ili mesečno govori 1,1%, odnosno 3,6% ispitanika. Romski nikada ne govori 9% ispitanika.

Tabela 141

Koliko često u svakodnevnoj komunikaciji koristite romski?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
69,0	16,9	1,1	3,6	9,0	0,6

Grafikon 193

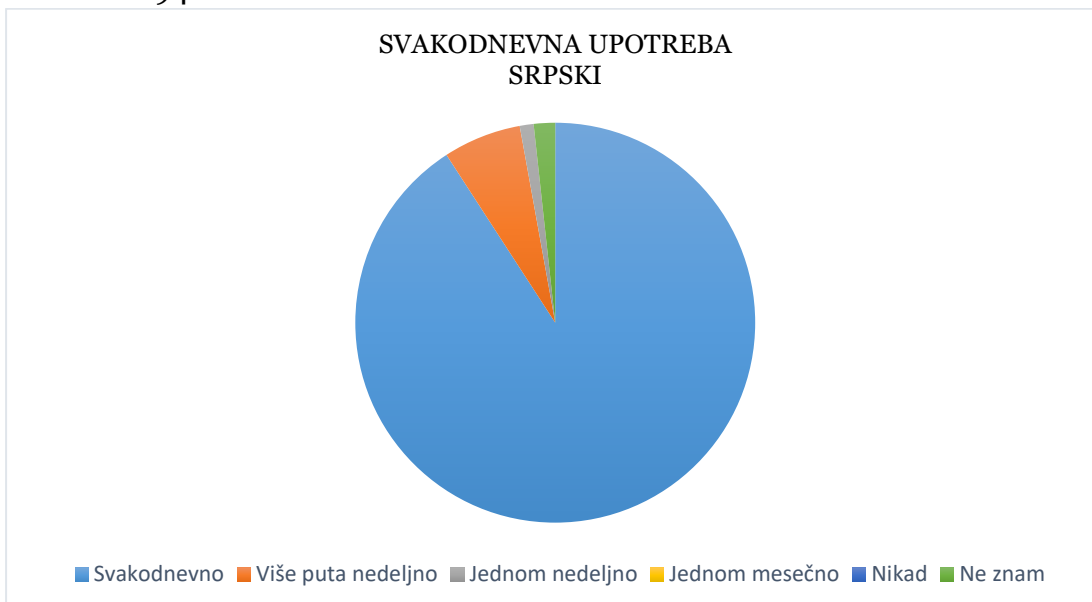

Srpski svakodnevno govori 89,3% ispitanika, pripadnika romske nacionalne manjine, više puta nedeljno ga koristi 6,2% ispitanika, a jednom nedeljno srpskim se služi 1,1% ispitanika.

Tabela 142

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE SRPSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
89,3	6,2	1,1			1,7

Grafikon 194

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na romskom zalaže se 26,2% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*, a tome se protivi 64,1% (kumulativno *uopšte se ne slažem i ne slažem se*)) ispitanika.

Dvojezično obrazovanje, na romskom i na srpskom, podržava 82,4% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 13,6% (kumulativno) ispitanika romske nacionalne manjine.

Tabela 143

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
ISKLUČIVO NA ROMSKOM					
34,0	30,1	6,3	13,0	13,2	3,5
DVOJEZIČNO					
10,8	2,8	1,1	13,2	69,2	2,8

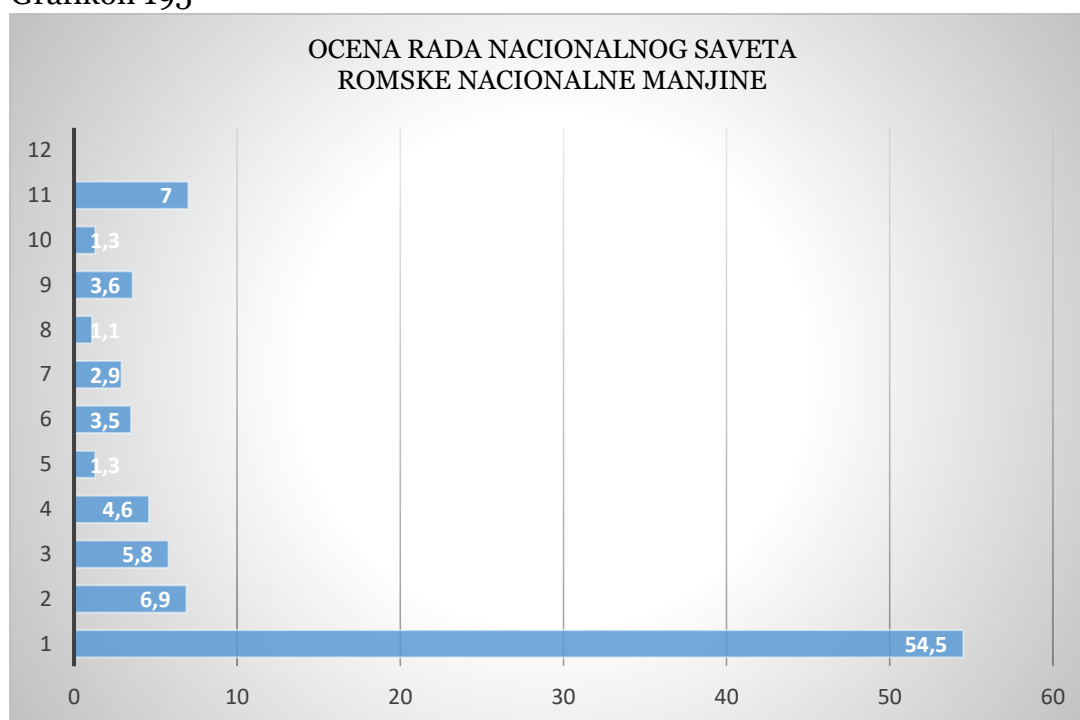
ZAKLJUČAK 55

- Većina ispitanika, pripadnika romske nacionalnosti, romski ne govori svakodnevno u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije romske nacionalne manjine.
- Ispitanici se zalažu za dvojezičnu nastavu, na romskom i srpskom.

IV.3.1.2.5.8. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine u Srbiji od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 54,5% ispitanika, a najvišom 11 njih 7%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene), njihov zbir iznosi 73,1, i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 19,4, uočljivo je da više od dve trećine ispitanika nije zadovoljno radom manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije.

Grafikon 195

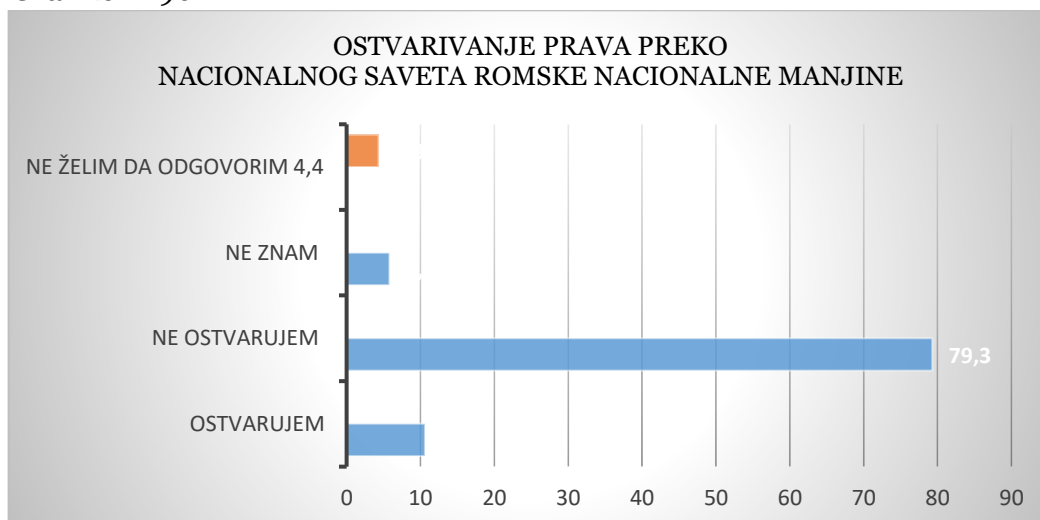

Većina ispitanika, njih 79,3% se izjasnilo se da ne ostvaruju priznata „manjinska“ prava. Nasuprot njima, 10,6% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno „manjinsko“ pravo pod kojim se podrazumevaju pravo na obrazovanje na romskom, službena upotreba romskog, zaštita kulturnog identiteta i informisanje.

Tabela 144

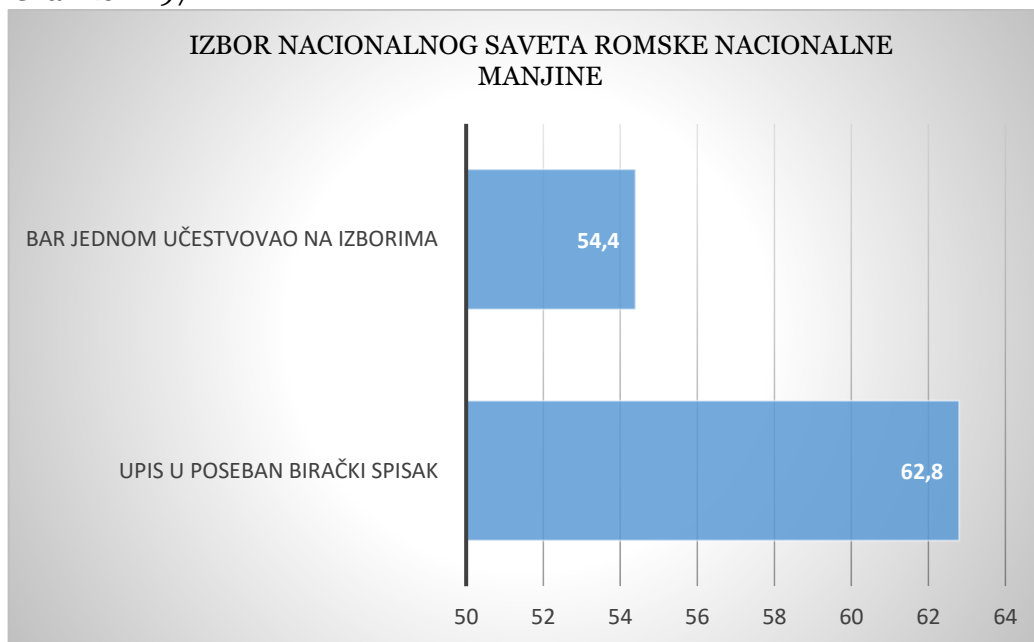
OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
10,6	79,3	5,8	4,3

Grafikon 196

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine u Srbiji upisano je 62,8% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 54,4 ispitanika.

Grafikon 197

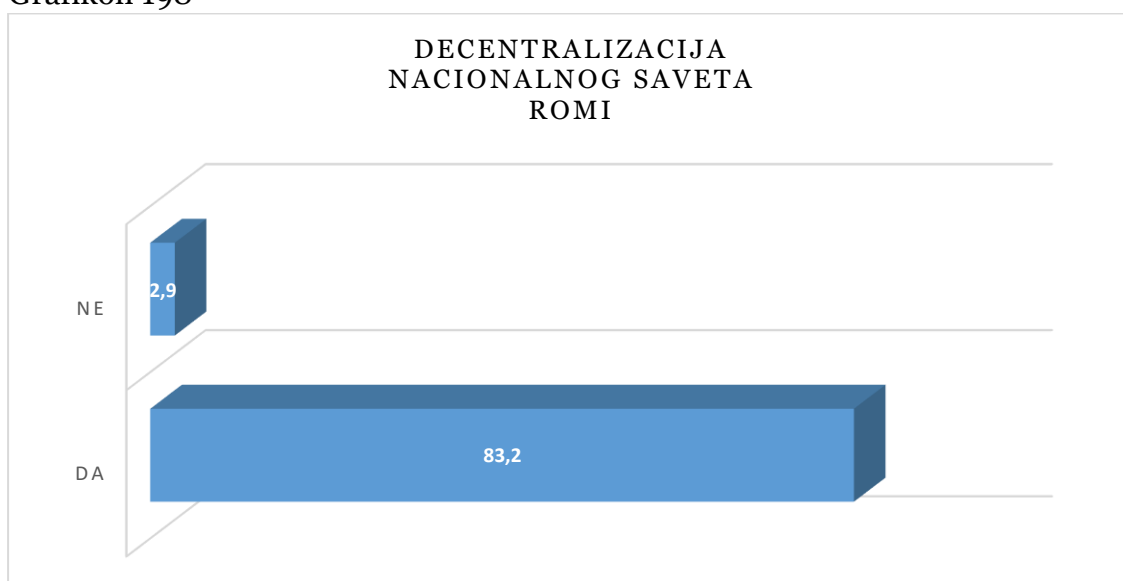

Većina ispitanika 83,2% (modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasna da je nužna decentralizacija manjinske samouprave, odnosno da je potrebno da se one pored nacionalnog nivoa (Nacionalni savet romske nacionalne manjine) biraju i na lokalnom nivou. Čak 77,2% ispitanika koje deli ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *potpuno se slažem*.

Tabela 145

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
2,3	0,6	2,3	6,0	77,2	10,5

Grafikon 198

ZAKLJUČAK 56

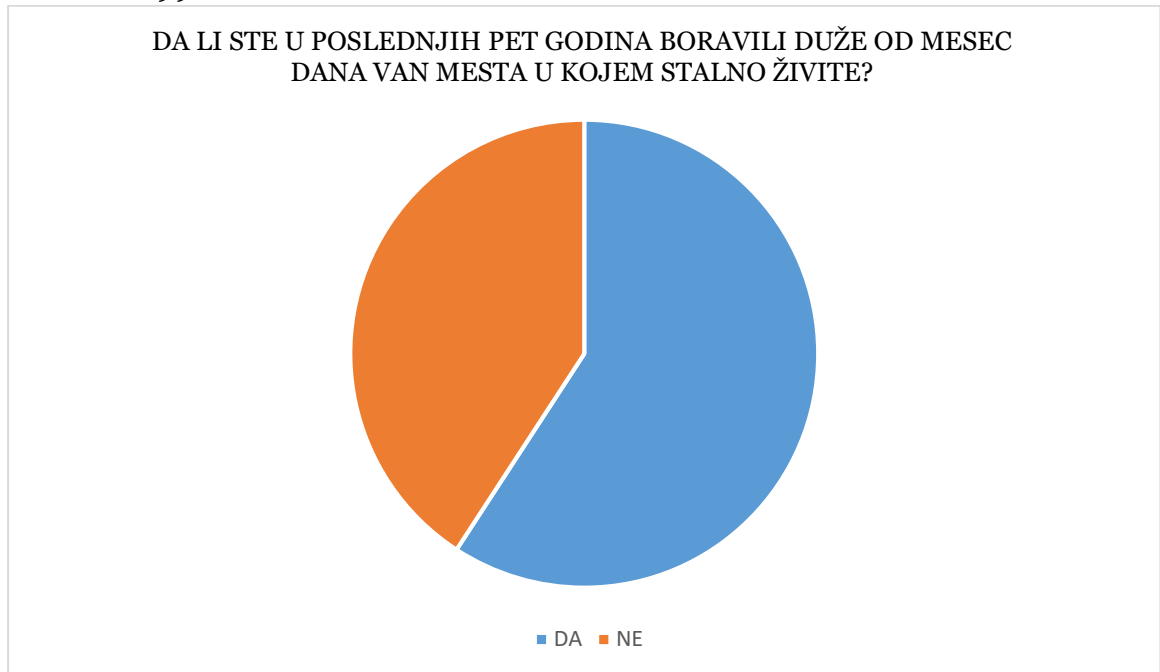
- Ispitanici, pripadnici romske nacionalne manjine nepovoljno ocenjuju rad Nacionalnog saveta romske nacionalne manjine i nemaju poverenja u njegov rad.
- Ispitanici iskazuju stavove da ne ostvaruju priznata prava ili da ih ne ostvaruju preko manjinske samouprave.
- Ispitanici, pripadnici romske nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava.

IV.3.1.2.5.9. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.5.9.1. Orijehtacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje da li ste u poslednjih pet godina boravili duže od mesec dana van mesta u kojem stalno živite više od polovine ispitanika je odgovorilo potvrdno (58,9%), dok je 40,6% odgovorilo negativno.

Grafikon 199

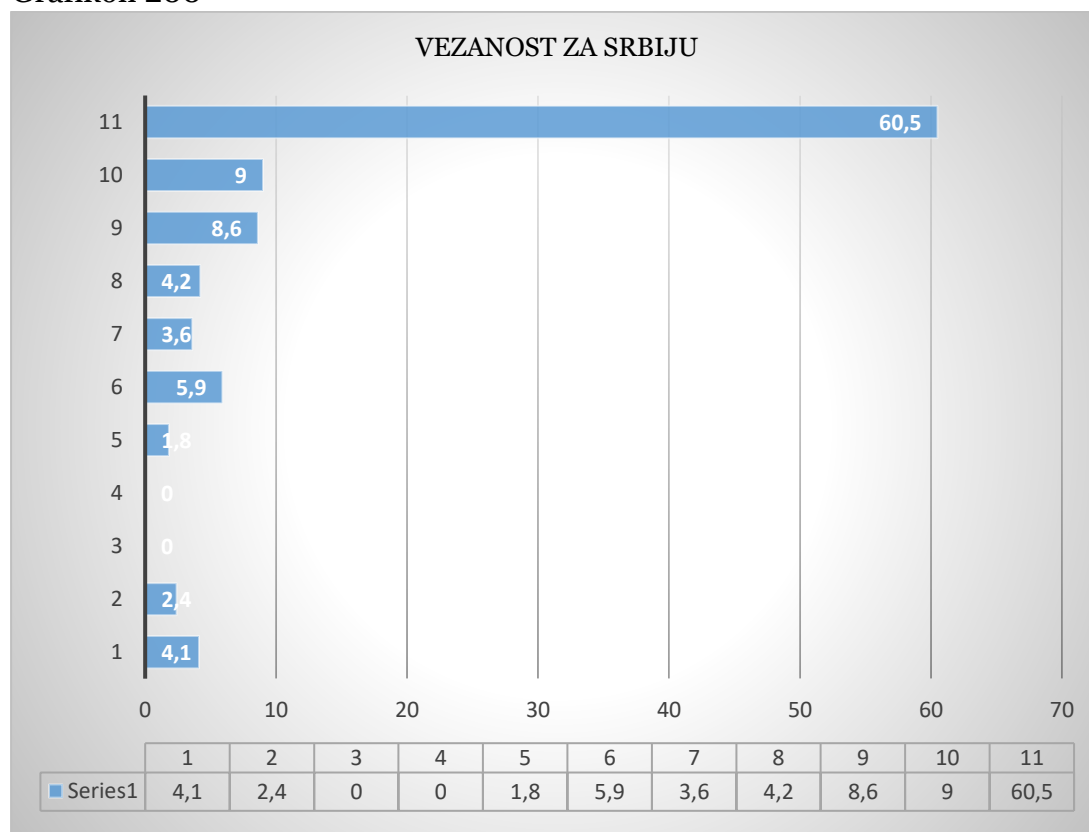
ZAKLJUČAK 57

- Pripadnici romske nacionalnosti su socijalno mobilni što je pretpostavka društvene integracije. Ne postoji dovoljno podataka za precizno zaključivanje.

IV.3.1.2.5.9.2. Vežanost za Srbiju i zemlju porekla

60,5% ispitanika je snažno vezano za Srbiju, a 4,1% njih uopšte nije. Međutim, ako se saberu modaliteti 11 (najveća vežanost), 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 85,9% ispitanika vezano za Srbiju.

Grafikon 200

ZAKLJUČAK 58

- Pripadnici romske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, imaju snažne emotivne veze sa Srbijom.

IV.3.1.2.5.10. Socijalno uključivanje

77,2% ispitanika je obavješteno o tome da je Vlada Republike Srbije usvojila Strategiju socijalnog uključivanja Roma i Romkinja 2016. do 2025. godine. O tome informaciju nema petina ispitanika (22,3%).

Polovima ispitanika (46,2%) je obavještena da Strategijom koordinira Koordinaciono telo koje se ustanovila Vlada Republike Srbije, a polovina (48%) nema saznanja o tome.

U poslednje četiri godine koliko se Strategija sprovodi život se poboljšao za 14,2% ispitanika, za 25,3 poboljšanje je minimalno, a 54,8% nije osetilo boljitak. Stalan posao ima 18,9% ispitanika, povremen 29,3%, u sivoj ekonomiji je 29,7% ispitanika, a njih 19,2 ne radi.

Stambeni uslovi se nisu poboljšali za 59,5% ispitanika, sopstvenim sredstvima ih je unapredilo 36,4% ispitanika, a za 1,2% ispitanika oni su poboljšani zahvaljujući pomoći međunarodne organizacije ili lokalne samouprave.

Tabela 146

POSTOJANJE STRATEGIJA SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA		
Da čuo/čula sam	Ne nisam čuo/čula	Ne želim da odgovorim
77,2	22,3	0,6

Tabela 147

POSTOJANJE KOORDINACIONOG TELA VLADE SRBIJE ZA SPROVOĐENJEE STRATEGIJA SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA			
Da znam	Da dobro sam upoznat sa njegovim radom	Ne nisam čuo/čula	Ne želim da odgovorim
46,2	3,5	48,0	2,3

Tabela 148

DA LI JE U POSLEDNJE 4 GODINE POBOLJŠAN ŽIVOT VAŠE PORODICE?			
Da jeste	Jeste malo	Nije	Ne znam i ne želim da odgovorim
14,2	25,3	54,8	5,7

Tabela 149

DA LI STE ZAPOSLENI?					
Da za stalno	Da povremeno	Ne, ali radim na „crno“	Ne radim ništa	Studiram	Ne želim da odgovorim
18,9	29,3	29,7	19,2	1,1	1,8

Grafikon 201

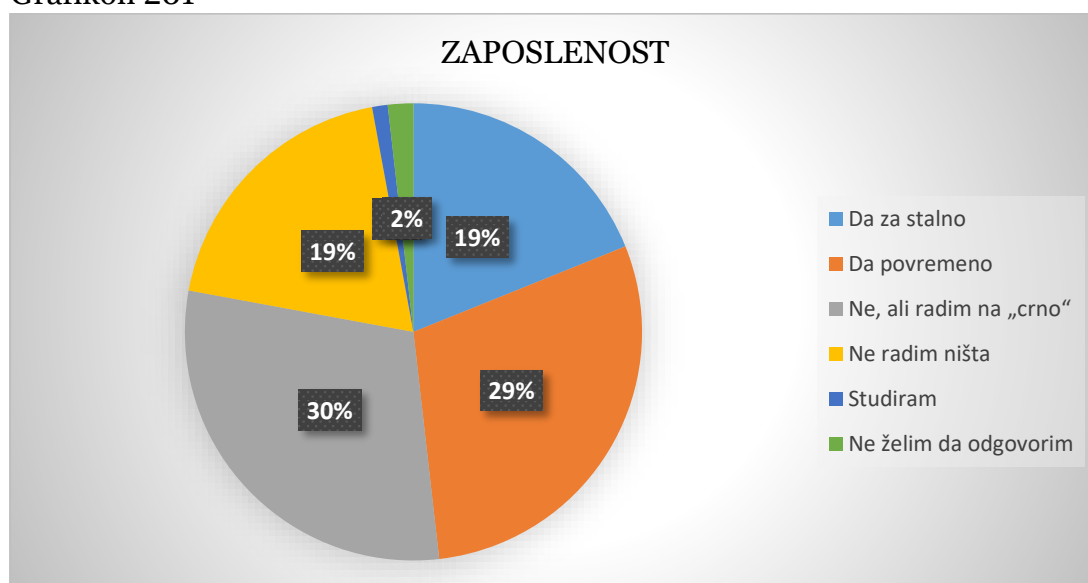

Tabela 150

DA LI SU U POSLEDNJE 4 GODINE UNAPREĐENI VAŠI STAMBENI USLOVI?			
Da, sopstvenim sredstvima	Da, pomogla mi je opština/međunarodna organizacija	Ne	Ne želim da odgovorim
36,4	1,2	59,5	2,9

ZAKLJUČAK 58

- Pripadnici romske nacionalne su nedovoljno obavješteni o postojanju Strategije socijanog uključivanja Roma.
- Manji broj ispitanika romske nacionalnosti ima saznanja o radu Koordinacionog tela.
- U poslednje 4 godine život ispitanika romske nacionalnosti se neznatno popravio.
- Polovina ispitanika radi, ali samo jedna petina za stalno.
- Teret rešavanja stambenih problema je skoncentrisan ka ispitanicima.

IV.3.1.2.5.11. Diskriminacija

Skoro dve trećine ispitanika romske nacionalnosti, njih 70,1%, ukazuje na osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća 26,4% ispitanika. (Tabela 151)

83,9% ispitanika smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 66% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta, a do deset puta 15,1% ispitanika je osetio diskriminaciju u neformalnim kontaktima. Više od 10 puta pripadnici romske nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 56,9%; traženja posla 57,9%; na radnom mestu 59,7%; kod lekara 15%; na sudu 0,7%; u policiji 18,8%; u organima JLS 16,7%. (Tabela 153)

Diskriminaciju nije prijavilo 71%, a 23,3% ispitanika jeste. Organi od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja prema mišljenju 84% ispitanika, a delimično su u tome uspeli u 12% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 154)

Tabela 151

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
26,4	70,1	3,5	

Tabela 152

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
83,9	12,4	3,2	0,6

Grafikon 202

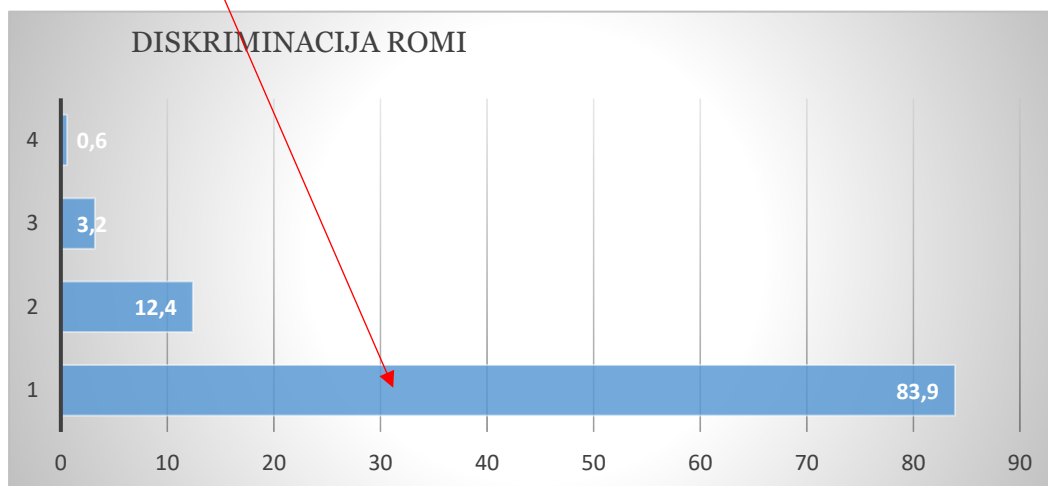

Tabela 152
TaTabela 153

ROMI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	7,5	8,0	17,9	56,9	5,3	4,3
Neformalni kontakti	5,0	3,1	15,1	66,0	7,2	3,6
Traženje posla	9,4	8,2	15,9	57,9	4,3	4,3
Na radnom mestu	9,3	5,2	14,3	59,7	6,4	5,0
Kod lekara	25,4	15,7	33,1	15,0	3,6	7,1
Na sudu	66,4	12,9	2,2	0,7	9,3	8,6
Policija	23,2	10,0	39,4	18,8	2,2	6,4
U organu JLS	26,0	12,2	34,4	16,7	1,4	9,3

Grafikon 203

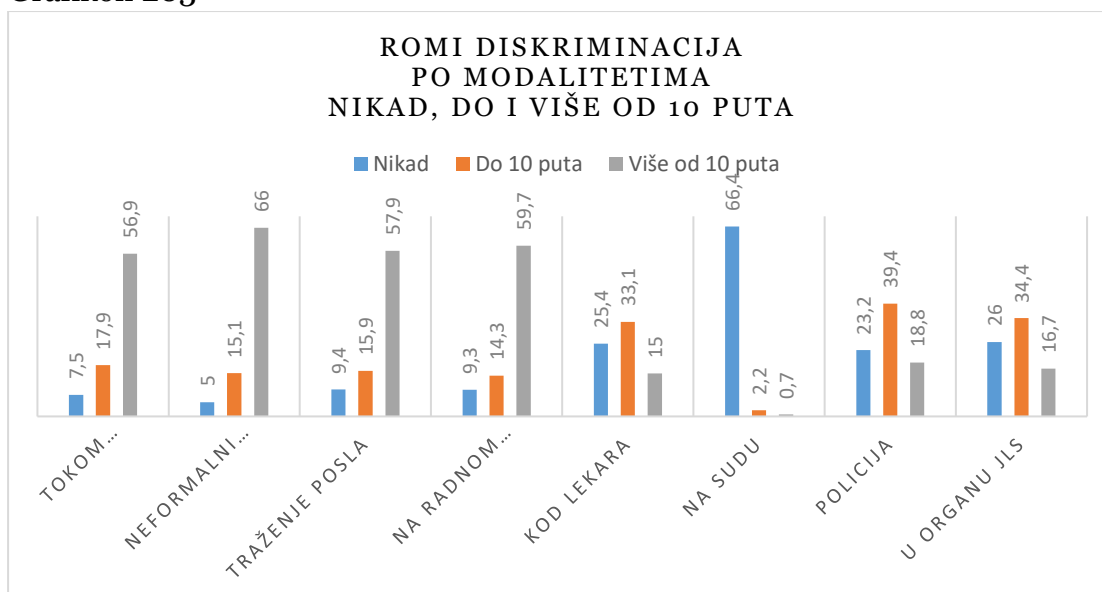

Tabela 154

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim
23,3	71,0	4,9	0,7

Tabela 155

DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
4,0	12,0	84,0	

ZAKLJUČAK 59

- Pripadnici romske nacionalne manjine su izloženi snažnoj diskriminaciji po nacionalnoj i socijalnoj osnovi.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.5.12. Stavovi o etničkom identitetu

Većina ispitanika neguje stav o nacionalnom identitetu, njih 91,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da Romi mogu da budu ponosni na svoj narod, a 89% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu romskog naroda; 55,2% ispitanika romske nacionalnosti smatra da su Romi izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci.

Četvrtina ispitanika 25,0% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) očekuje od političara da budu stručni, ali većina 57,3% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) prednost daje političaru patrioti; 75,2% ispitanika smatra patriotizam važnim segmentom u obrazovanju mladih, a 15,8% ima suprotan stav.

Tabela 156

ROMI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Romi treba da su ponosni na svoj narod	2,4	2,4	1,8	5,3	86,4		1,8
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Romi	1,8	3,8	1,8	7,8	81,2		3,6
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Romi	3,6	16,6	18,0	16,1	39,1	4,2	2,4
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	13,9	11,1	13,3	7,5	49,8	1,8	2,5
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	6,0	9,8	6,0	10,8	64,4	1,2	1,8

ZAKLJUČAK 60

- Pripadnici romske nacionalne manjine su snažno vezani za etnički idenitet.
- Potencijali društvene integracije postoje.

IV.3.1.2.5.13. Religioznost i verska distanca

RELIGIOZNOST

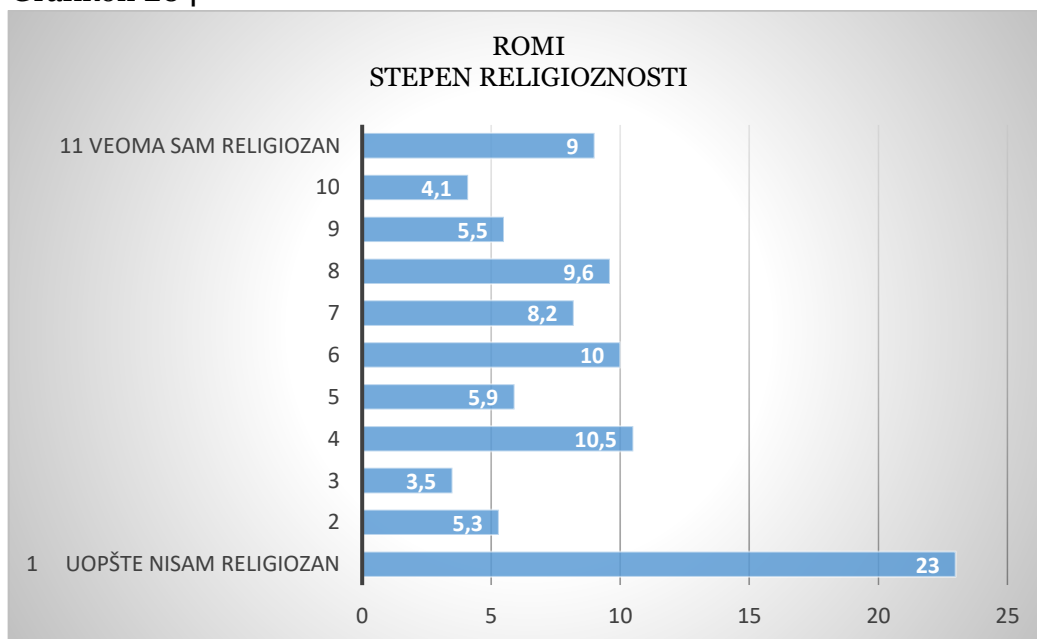
Većina ispitanika, njih 71,5%, se izjasnila da je religiozna, a 25,6% da nije. Najviše ispitanika se izjašnjavaju kao vernici Srpske pravoslavne crkve (65,6%), 18,1% pripada muslimanskoj veroispovesti, a 9% protestantskoj veroispovesti, dok 2,4% pripada katoličkoj veroispovesti.

Samopercepcija religioznosti je merena na skali od 1 do 11; 9% ispitanika se izjasnilo kao veoma religiozno, dok 23% sebe karakteriše kao nereligiozne. Ukoliko saberemo modalitete od 1 do 5, 48,2% ispitanika ispoljava slabiji intenzitet religioznosti, a 46,4% njih se može opisati kao snažno religiozno (udruženi modaliteti od 6 do 11).

Tabela 157

ROMI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	23,0
2	5,3
3	3,5
4	10,5
5	5,9
6	10,0
7	8,2
8	9,6
9	5,5
10	4,1
11 Veoma sam religiozan	9,0

Grafikon 204

VERSKA DISTANCA

Ispitanici romske nacionalnosti su naklonjeniji pravoslavlju, a druge hrišćanske konfesije i islam slično percipiraju. Pripadnike muslimanske veroispovesti, po svim modalitetima osim modaliteta bračnih odnosa, prihvataju u rasponu od 70,7% (susedi) do 78,9% (poznanci). Bračnu zajednicu sa muslimanom prihvata 44,4% ispitanika.

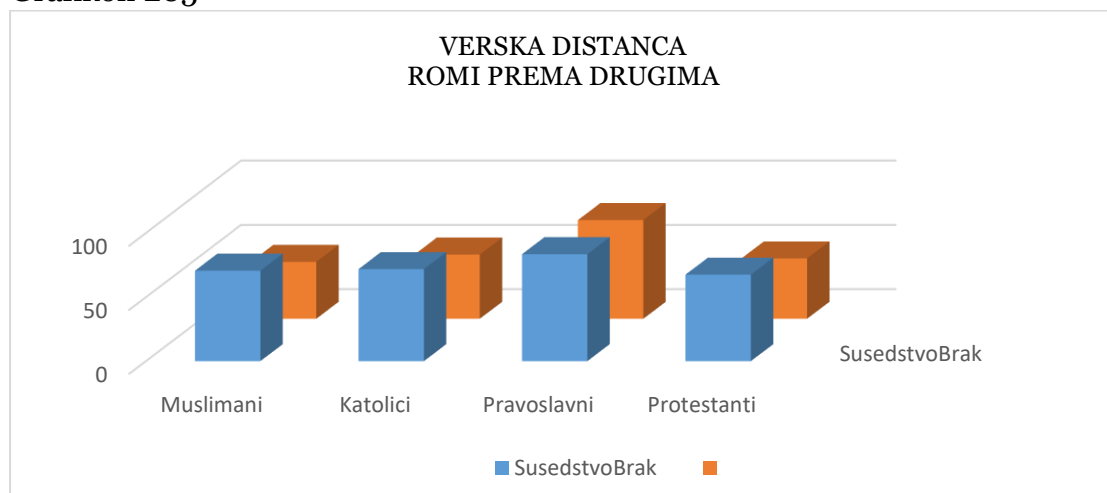
Pripadnike pravoslavne veroispovesti prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 81,1% (poznanci i kolege) do 83,5% (susedstvo), a protestante u rasponu od 67,6% (susedstvo) do 71,3% (kolege). Međutim, brak sa pravoslavicima prihvata 76,9%, a sa protestantima 47,1% ispitanika.

Najzad, pripadnike katoličke veroispovesti Romi ispitanici prihvataju po svim modalitetima, u rasponu od 71,3% (prijatelji) do 75,9% (kolege). A u slučaju bračne zajednice, nju prihvata 50,1 % romskih ispitanika.

Tabela 158

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	71,3	74,8	83,5	68,2
Da živimo u istom susedstvu	70,7	71,9	83,5	67,6
Da budemo poznanici	78,9	73,6	81,1	70,5
Da budemo radne kolege	75,9	75,9	81,1	71,3
Da budemo prijatelji	74,2	71,3	82,9	67,8
Da stupimo u bračne odnose	44,4	50,1	76,9	47,1

Grafikon 205

ZAKLJUČAK 61

- Religioznost kod Roma nije izražena, ali oko 45% ispitanika smatra da su vernici.
- Verska distanca je umerena, a izraženija je prema protestantima, a prema pripadnicima ostalih konfesija je uravnotežena.

IV.3.1.2.6. RUMUNI

IV.3.1.2.6.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 117 pripadnika rumunske nacionalne manjine, 45,9% muškaraca i 54,1% žena. Nepodeljenom rumunskom identitetu pripada njih 66, a 22 pored rumunskog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je 19 građana – 9 njih pored rumunskog identiteta deli i srpski; 3 slovački; 2 mađarski; 2 makedonski; 2 romski; 1 jugoslovenski.

Najveći procenat ispitanika rumunske nacionalnosti ima završenu višu školu i fakultet 30,9% ili srednju školu 30,7%, potom magistraturu ili specijalizaciju 14,7%. Završenu osnovnu školu 4,6%, a nezavršenu srednju školu 10,1% ispitanika. Bez osnovne škole ih je 1,2%. (Tabela 160)

Najviše ispitanika rumunske nacionalne manjine, njih 62%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 13,3% da dobro žive. Teško se izdržava 14,2% ispitanika, a veoma teško 3,0%. (Tabela 161)

Najveći procenat ispitanika rumunske nacionalnosti, njih 36,9% ima mesečna primanja između 40 i 60 hiljada dinara, između 20 i 40 hiljada dinara prihoda ostvaruje 15,7% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara zaradu ostvaruje njih 14,4%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 7,2%, a bez prihoda je 2,8% ispitanika, pripadnika rumunske nacionalne manjine. (Tabela 161)

Tabela 159

RUMUNI Višestruki identitet	
Albansko	
Aškalijsko	
Bošnjačko	
Bugarsko	
Bunjevačko	
Crnogorsko	
Egipatsko	
Goransko	
Jugoslovensko	1
Mađarsko	2
Makedonsko	2
Nemačko	
Romsko	2
Slovačko	3
Rusinsko	
Hrvatsko	
Slovenačko	
Srpsko	9
Tursko	
Vlaško	

Tabela 160

OBRAZOVNA STRUKTURA ISPITANIKA RUMUNSKE NACIONALNOSTI	
Nezavršena osnovna škola	1,2
Završena osnovna škola	4,6
Nezavršena srednja škola	10,1
Završena srednja škola	30,7
Viša škola	30,9
Specijalizacija, magistratura	14,7
Doktorat	6,5
Ne želim da odgovorim	1,2

Tabela 161

EKONOMSKI POLOŽAJ						
MATERIJALNO STANJE PORODICE, DOMAĆINSTVA						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
13,3	62,0	14,2	3,0	5,9	1,5	
LIČNA MESEČNA PRIMANJA						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
2,8	4,5	15,7	36,9	14,4	7,2	0

IV.3.1.2.6.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose ispitanici, pripadnici rumunske nacionalne manjine ostvaruju sa Srbima (98,8%), Slovacima (85,1%), Mađarima (82,4%) i Romima (81,1%). Prijateljske veze su nešto slabije sa pripadnicima hrvatske (77,5%), bošnjačke (59,9%) i albanske (46,5) nacionalnosti. (Tabela 162)

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima 77,7%, Slovacima 24,4%, Mađarima 18,8%, Hrvatima 16,0%, Bošnjacima 6,6 %, Romima 6,3% i Albancima 2,3%. (Tabela 163)

Tabela 162

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	46,5	44,6
Bošnjaci	59,9	27,3
Mađari	82,4	13,5
Romi	81,1	14,9
Slovaci	85,1	12,2
Hrvati	77,5	15,1
Srbi	98,8	0

Tabela 163

RODBINSKE VEZE		
	Da	Ne
Albanci	2,3	93,4
Bošnjaci	6,6	91,3
Mađari	18,8	77,2
Romi	6,3	91,7
Slovaci	24,4	72,1
Hrvati	16,0	82,2
Srbi	77,7	20,0

IV.3.1.2.6.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika rumunske nacionalne manjine. Mađare za sugrađane prihvata 91,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, Slovake 90,3%, Hrvate 90,1% i Rome 87,5%. Bošnjake za sugrađane prihvata 86,3% ispitanika rumunske nacionalnosti, a Albance 85%.

Sa Srbima bi u susedstvu živelo bi 96,3% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*) ispitanika, pripadnika rumunske nacionalne manjine. Pripadnici hrvatske nacionalne manjine su prihvatljivi kao susedi za 88,8%, a mađarske za 87,4%, a ispitanika. Slovaci su prihvatljivi kao susedi za 90,2%, Albanci za 81,2%, Bošnjaci za 81% ispitanika, a Romi za 67,8% ispitanika rumunske nacionalnosti.

Za poželjne poznanike ispitanici rumunske nacionalnosti najradije biraju Srbe (95,0%), Slovake (91,3%), Hrvate (90,1), potom Mađare (90,0%), Bošnjake (88,6%), Rome (85,1%) i Albance (84,9%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbi (95%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo ispitanici se opredeljuju za pripadnike slovačke (90,1%), hrvatske (90,1%), mađarske (88,8%), bošnjačke (84,8%) i romske (78,7%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima albanske nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 81,2% ispitanika rumunske nacionalnosti. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Kao radne kolege ispitanici rumunske nacionalnosti prihvataju: Srbe (96,3%), Slovake (91,3%), Mađare (90%), Hrvate (90,1%), Bošnjake (88,6%), Rome i Albance (po 85,1%). (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa Srbima 86,2% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), a njih 1,3% (kumulativno modaliteti *ne slažem se uopšte* i *ne slažem se*) se tome izričito protivi.

Sa Slovacima bi brak zaključilo 78% ispitanika, a tome se niko izričito ne protivi. Sa pripadnikom hrvatske nacionalne manjine brak bi sklopilo 72,8% ispitanika romske nacionalnosti, ali se i njih 5,2% tome protivi.

Sa Mađarima bi brak zaključilo 61,5% ispitanika, a njih 8,8% se tome protivi.

Sa Bošnjacima bi brak zaključilo 57% ispitanika, a njih 10,4% se tome protivi.

Sa Albancima bi brak zaključilo 49,0% ispitanika, a njih 18,9% se tome protivi.

Sa Romima bi brak zaključilo 34,8% ispitanika, a njih 33,9% se tome protivi

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Srbima 87,5%, ali se i njih 1,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Slovacima podržalo bi 81,7% ispitanika, ali se i njih 1,2% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 75,2%, ali se i njih 6,4% tome protivi.

Takvu vezu sa Mađarima podržalo bi 67,7% ispitanika, ali se i njih 10% tome protivi.

Takvu vezu sa Bošnjacima podržalo bi 57% ispitanika, ali se i njih 11,7% tome protivi.

Takvu vezu sa Albancima podržalo bi 48,2% ispitanika, ali se i njih 20,5% tome protivi.

Takvu vezu sa Romima podržalo bi 36,1% ispitanika, ali se i njih 37,6% tome protivi.

Tabela 164

RUMUNI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	2,6	2,5	5,0	1,2	83,8	1,2
Bošnjaci	1,3	1,3	6,2	1,3	85,0	0
Mađari	1,3	1,3	4,9	1,2	90,1	0
Romi	1,3	1,2	5,1	5,0	82,5	1,2
Slovaci	1,3	0	7,2	1,2	89,1	
Hrvati	2,6	0	3,7	1,2	88,9	1,2
DA ŽIVE U MOM SUSEDSTVU						
Albanci	2,6	5,1	3,7	3,7	77,5	1,2
Bošnjaci	1,3	1,3	10,1	1,3	79,7	0
Mađari	1,3	2,6	6,2	1,2	86,2	0
Romi	2,6	8,8	12,0	12,3	55,5	0
Slovaci	1,3	0	6,0	2,4	87,8	0
Hrvati	1,3	1,3	3,7	5,0	83,8	0
Srbi	0	0	2,4	1,3	95,0	0
DA MI BUDE POZNAK/POZNAKICA						
Albanci	2,6	2,5	2,5	3,7	81,2	1,2
Bošnjaci	1,3		3,7	3,8	84,8	0
Mađari	1,3	1,3	4,9	1,3	88,7	0
Romi	1,3	2,5	2,5	6,2	78,9	1,2
Slovaci	0	0	4,9	1,2	90,1	0
Hrvati	1,3	0	3,6	2,6	87,5	0
Srbi	0	0	2,4	1,3	93,7	0
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	2,6	2,5	4,9	7,7	73,5	1,2
Bošnjaci	1,3	0	5,0	3,8	81,0	0
Mađari	1,3	1,3	4,9	3,8	85,0	0
Romi	1,3	3,7	6,3	4,8	73,9	1,2
Slovaci	0	0	4,9	1,2	88,9	1,3
Hrvati	1,3	1,3	3,6	1,3	88,8	0
Srbi	0	1,3	2,4	1,3	93,7	0
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	2,6	2,5	2,5	6,2	78,9	1,2
Bošnjaci	1,3	0	3,7	3,8	84,8	0
Mađari	1,3	1,3	4,9	2,5	87,5	
Romi	1,3	1,2	5,1	4,9	80,2	1,2
Slovaci	0	0	4,9	2,4	88,9	1,3
Hrvati	1,3	0	3,7	1,3	88,8	1,2

Srbi	0	0	2,4	1,3	95,0	0
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	3,8	15,1	16,0	16,5	32,5	6,2
Bošnjaci	2,6	7,8	16,2	12,5	44,5	5,1
Mađari	1,3	7,5	18,3	12,7	48,8	2,5
Romi	5,1	28,8	13,7	6,1	28,7	5,0
Slovaci	0	0	12,0	17,2	60,8	3,8
Hrvati	1,3	3,9	8,4	16,1	56,7	4,9
Srbi	1,3	0	6,1	2,5	83,7	1,3
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	3,9	16,6	17,5	12,7	35,5	3,7
Bošnjaci	4,0	7,7	16,2	11,3	45,7	2,4
Mađari	1,3	8,7	13,5	12,7	55,0	1,2
Romi	8,9	28,7	12,3	7,5	28,6	2,5
Slovaci		1,2	8,4	17,3	64,4	2,5
Hrvati	1,3	5,1	6,1	13,6	61,6	3,6
Srbi	1,3	0	7,3	1,3	86,2	0

Grafikon 206

ZAKLJUČAK 62

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljiva je socijalna distanca prema građanima drugih nacionalnosti, od 20 do 50 procenata, u zavisnosti od modaliteta i etničke grupe.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima.
- Uočljivo najveća distanca je prema Albancima i Romima.

IV.3.1.2.6.4. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici rumunske nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*); Mađarima 86,7%; Slovacima 85,4%; Hrvatima 81,5%; Bošnjacima 79,9%; Romima 76,0% i Albancima 72,3%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima (93,3%), potom Slovacima (85,4%), Mađarima (82,6%), Hrvatima (80,1%), Bošnjacima (78,3%), Albancima (65,5%) i sa Romima (65,4%).

Srbi su sunarodnicima ispitanika najbliži kao poznanici (93,2%), a kao prijatelje ih prihvata (91,8%). Mađare prihvata 84% sunarodnika ispitanika za poznanike, a 81,3% i za prijatelje. Slovake za poznanike prihvata 85,4%, a za prijatelje 84,1% sunarodnika ispitanika. Hrvate za poznanike 81,4%, a za prijatelje 77,3%. Bošnjaci su prihvatljivi kao poznanici za 75,9%, a kao prijatelji za 72% sunarodnika ispitanika, a Romi 74,5% za poznanike i 66,4% za prijatelje. Albance za poznanike prihvata 70,8%, a za prijatelje 64,8%.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi, prema mišljenju ispitanika rumunske nacionalnosti, izabrali Srbina (91,8%), Slovaka (85,4%), Mađara (82,6%), Hrvata (79,7%), Bošnjaka (74,5%), Roma (71,8%) i Albanca (69,1%).

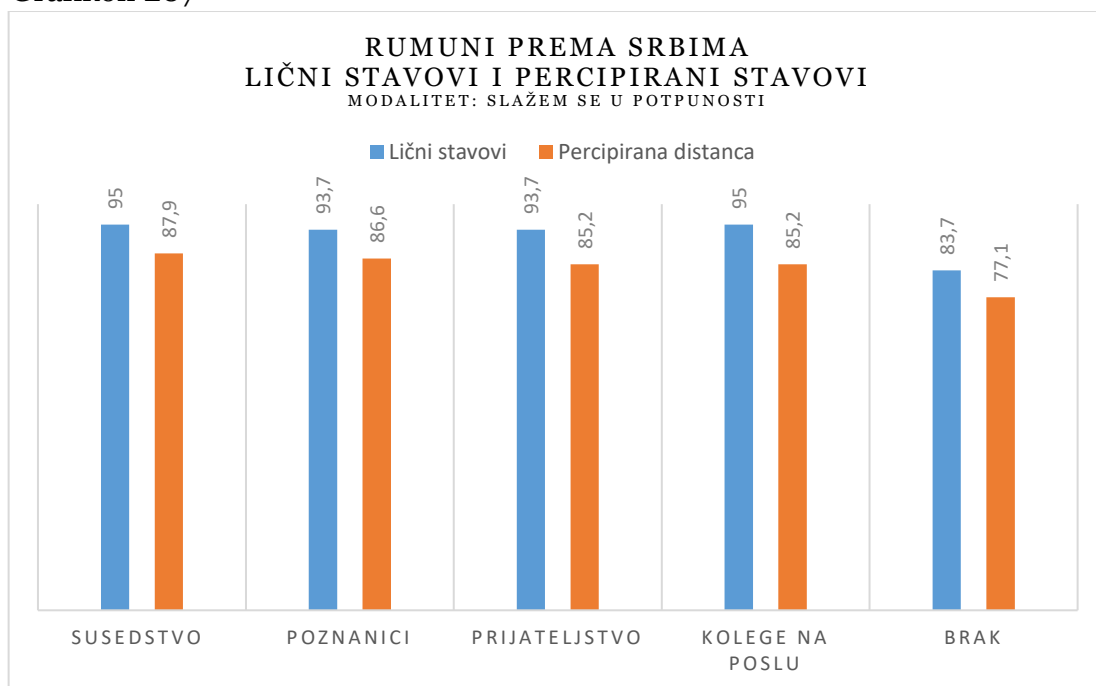
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, pripadnici rumunske nacionalne manjine bi zaključili sa 89,3% pripadnika srpske nacionalnosti, 77,3% Mađara, (60,5%) Slovaka (za navedene tri zajednice se niko od ispitanika nije izjasnio da je protiv), 60,7% Hrvata (protivilo bi se 4%), 54,7% Bošnjaka (protivilo bi se 2,7%), 45,4% Albanaca (protivilo bi se 6,9%) i 38,8% Roma (protivilo bi se 17,3%).

Tabela 165

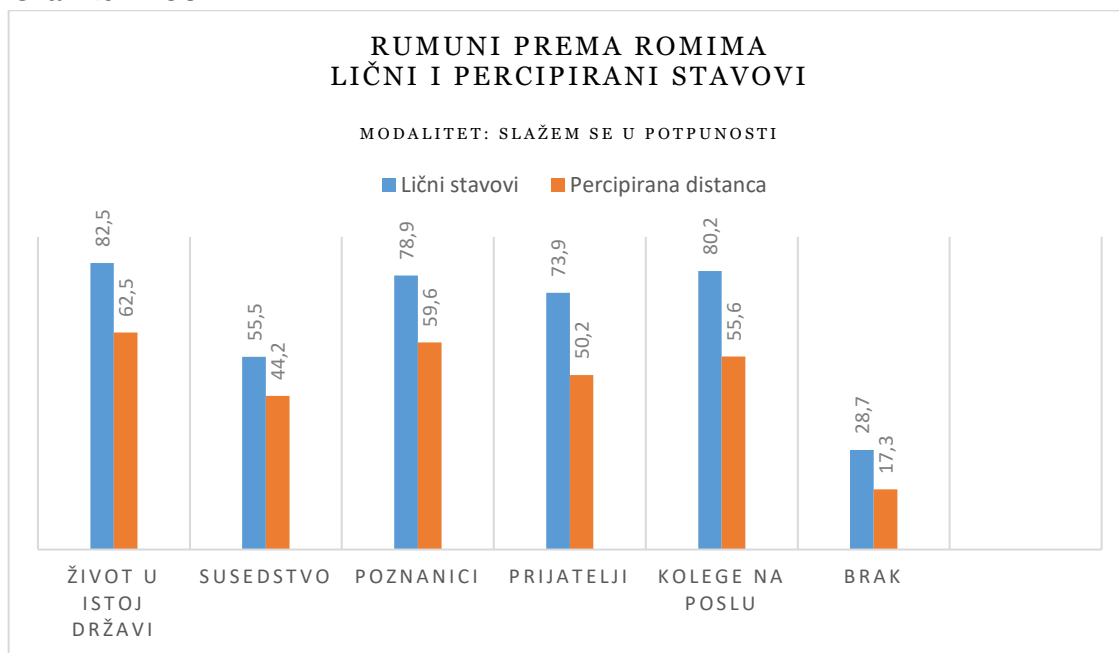
RUMUNI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Albanci	2,6	1,4	4,0	9,5	62,8	19,8
Bošnjaci	0	0	2,7	10,8	69,1	17,4
Mađari	0	0	3,9	13,4	73,3	9,4
Romi	2,7	2,7	2,7	13,5	62,5	16,0
Slovaci	0	0	2,6	8,0	77,4	12,0
Hrvati	0	2,6	1,4	13,4	68,1	14,6
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Albanci	2,6	2,8	3,9	12,1	53,4	25,3
Bošnjaci	0	0	2,7	12,3	66,0	19,0
Mađari	0	0	5,3	13,4	69,2	12,1
Romi	4,1	5,3	9,3	21,2	44,2	16,0
Slovaci	0	0	3,9	8,0	77,4	10,7
Hrvati	0	2,6	1,4	13,4	66,7	16,0

Srbi	0	0	1,3	5,4	87,9	5,5
DA BUDU POZNANICI						
Albanci	1,3	0	2,6	12,3	58,5	25,3
Bošnjaci	0	0	4,0	10,8	65,1	20,2
Mađari	0	0	2,6	13,4	70,6	13,4
Romi	1,3	1,4	4,1	14,9	59,6	18,8
Slovaci	0	0	3,9	9,3	76,1	10,7
Hrvati	0	0	2,7	13,3	68,1	16,0
Srbi	0	0	1,3	6,6	86,6	5,5
DA BUDU PRIJATELJI						
Albanci	1,3	4,1	2,7	13,8	51,0	27
Bošnjaci	0	0	3,9	13,6	58,4	24,2
Mađari	0	0	2,6	12,1	69,2	16,1
Romi	2,7	4,1	5,5	16,2	50,2	21,5
Slovaci	0	0	3,9	9,3	74,8	12,0
Hrvati	0	0	2,7	17,6	59,7	20,1
Srbi	0	0	1,3	6,6	85,2	6,9
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Albanci	1,3	2,7	1,3	12,4	56,7	25,6
Bošnjaci	0	0	4,0	10,8	63,7	21,6
Mađari	0	0	2,6	12,1	70,5	14,8
Romi	2,7	1,3	4,1	16,2	55,6	20,2
Slovaci	0	0	3,9	9,3	76,1	10,7
Hrvati	0	0	2,7	15,0	64,7	17,6
Srbi	0	0	1,3	6,6	85,2	6,9
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Albanci	4,1	2,8	17,7	26,2	19,2	30,1
Bošnjaci	0	2,7	14,6	26,8	27,9	28
Mađari	0	0	17,0	31,1	30,4	21,5
Romi	5,5	11,8	18,5	21,5	17,3	25,4
Slovaci	0	0	7,9	16,2	61,1	14,8
Hrvati	0	4,0	12,2	21,6	39,1	23,0
Srbi	0	0	1,3	12,2	77,1	9,4

Grafikon 207

Grafikon 208

ZAKLJUČAK 63

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na nešto dublju socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, a najveća prema Albancima i Romima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.6.5. Afirmativne mere i politički uticaj

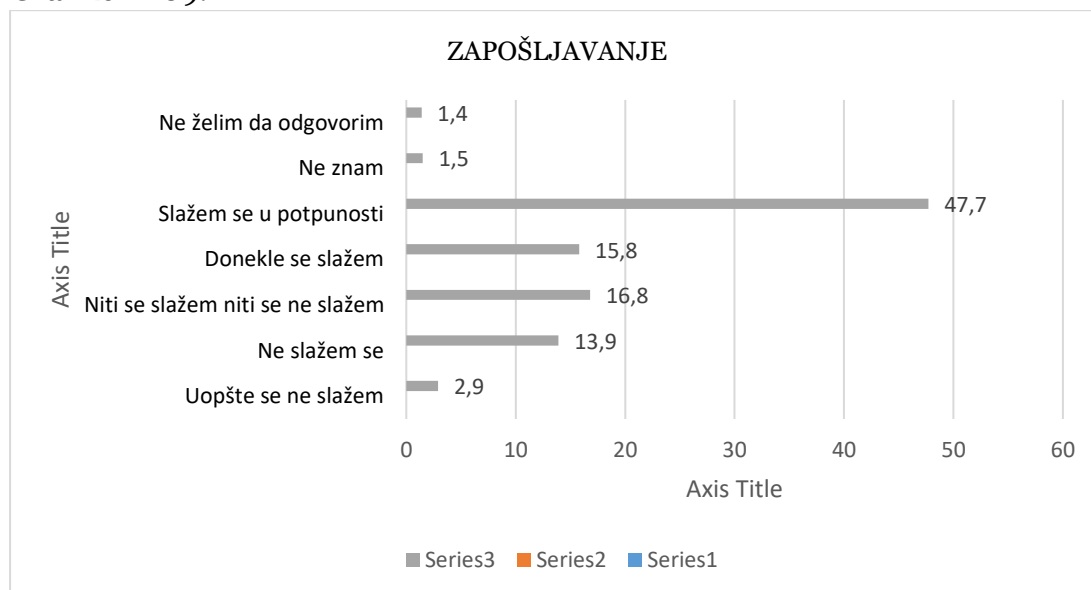
Tabela 166

STAVOVI PRIPADNIKA RUMUNSKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
2,9	13,9	16,8	15,8	47,7	1,5	1,4
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
1,5	8,3	16,8	7,1	60,7	4,3	1,4
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
1,5	11,1	15,4	5,7	60,7	4,3	1,4
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
1,4	0	1,4	1,4	94,4	1,5	0
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
11,2	14,2	25,3	7,1	37,9	4,3	0

AFIRMATIVNE MERE

63,5% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika rumunske nacionalnosti podržava primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja ne podržava 16,8% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a 16,8% je i neopredeljeno.

Grafikon 209.

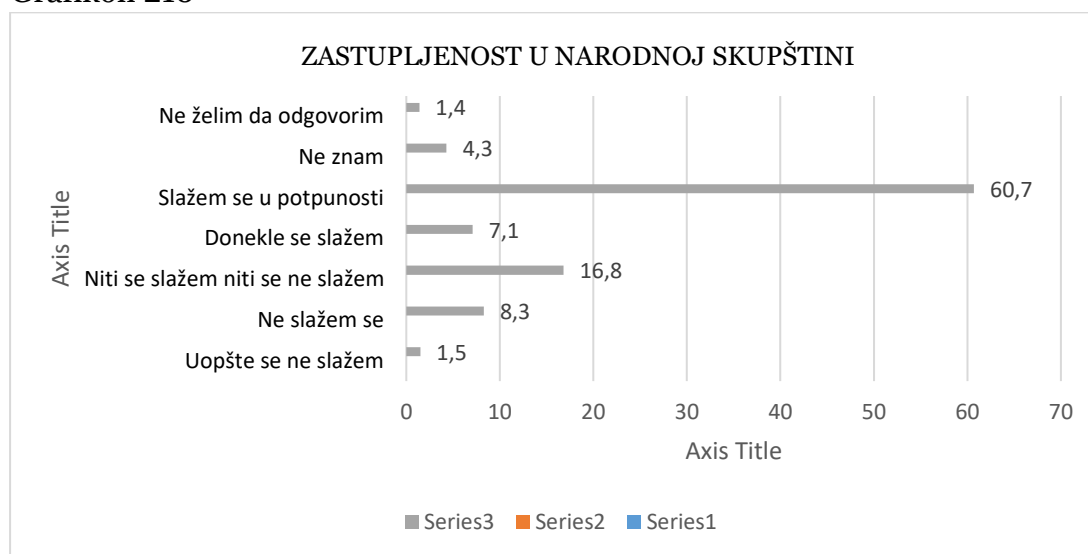

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 67,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika rumunske nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 9,8% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 16,8% je neopredeljeno.

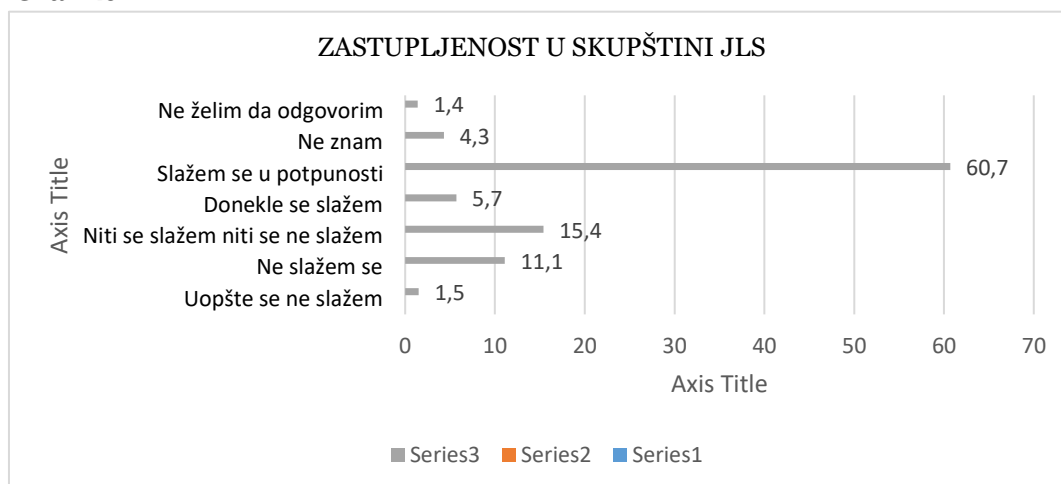
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 212 koji ukazuje na to da 95,8% ispitanika rumunske nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 210

66,4% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika rumunske nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 12,6% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 15,4% ispitanika je neopredeljeno.

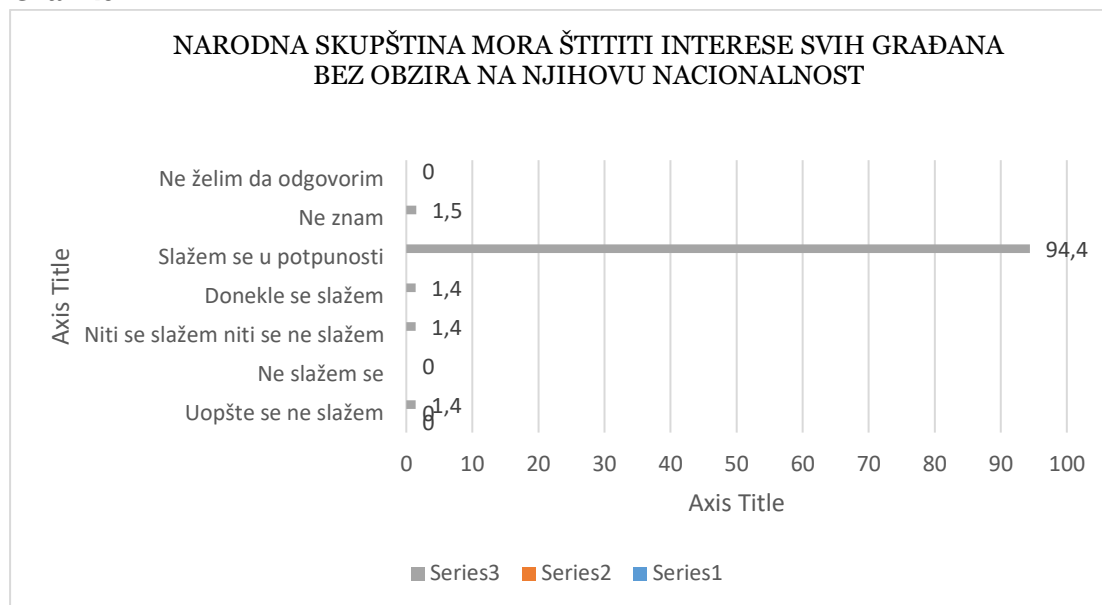
Grafikon 211

POLITIČKI UTICAJ

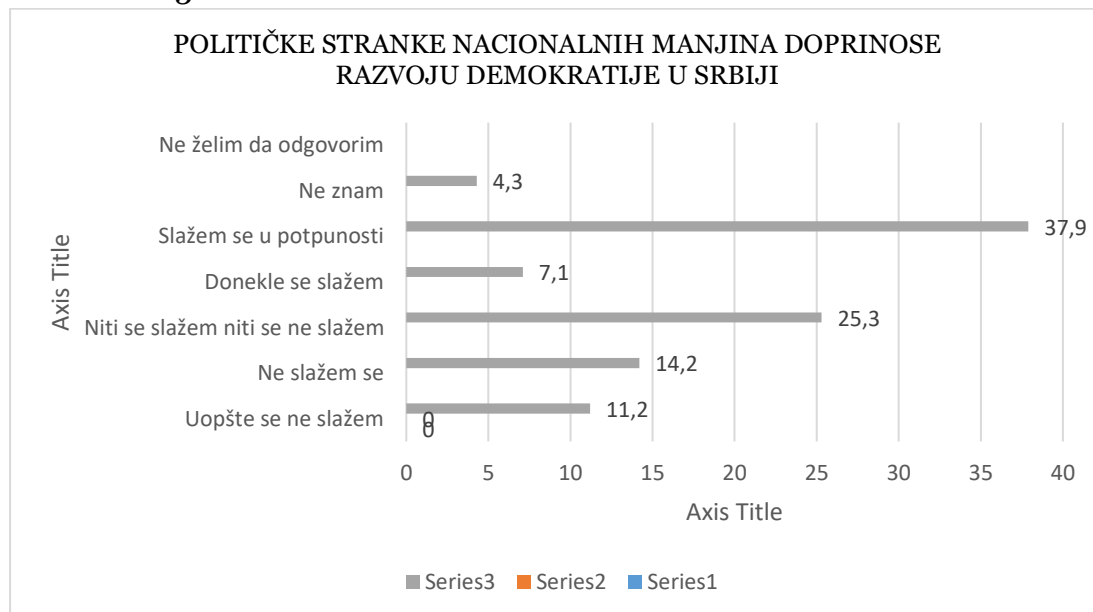
Većina ispitanika, njih 95,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 212

Manje od polovine ispitanika, njih 45% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji. Četvrtina ispitanika 25,4% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) smatra suprotno, a 25,4% je neopredeljeno.

Grafikon 213

ZAKLJUČAK 64

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera bez preteranih očekivanja.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Polovina ispitanika smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.6.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika rumunske nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitivali stavovi pripadnika rumunske nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 167

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	5,6	21,4	12,9	7,4	41,3	8,6	2,9
Predsednik Vlade	5,6	15,6	15,7	11,5	41,4	7,2	2,9
Ministar	5,6	9,9	8,6	14,4	51,4	7,2	2,9
Predsednik opštine u kojoj živim	4,3	22,8	8,6	10,0	45,6	7,2	1,5
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,5	11,4	4,1	13,1	62,6	7,2	
Izabrani lekar	1,5	5,9	4,1	15,9	66,9	5,7	
BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	4,4	10,1	17,1	10,5	44,8	10,3	2,8
Predsednik Vlade	2,9	10,1	11,4	13,0	51,1	8,7	2,8
Ministar	2,9	4,3	11,4	11,6	58,4	8,7	2,8
Predsednik opštine u kojoj živim	2,9	13,0	12,8	10,1	49,8	8,7	2,8
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,9	2,9	5,7	10,1	71,3	5,7	1,4
Izabrani lekar	1,5	1,5	2,9	9,9	77,1	5,7	1,4
MAĐARI							
Predsednik države	2,9	8,6	18,4	13,0	47,1	8,6	1,4
Predsednik Vlade	2,9	7,2	15,6	13,0	54,0	5,9	1,4
Ministar	1,4	2,9	14,1	8,7	65,6	5,9	1,4

Predsjednik opštine u kojoj živim		8,5	14,3	11,5	61,4	4,4	
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,4	4,4	9,8	8,6	71,5	4,4	
Izabrani lekar		1,5	5,7	10,0	79,7	3,0	
HRVATI							
Predsjednik države	5,7	5,7	19,9	10,1	47,1	8,6	2,8
Predsjednik Vlade	4,4	2,9	20,0	8,6	54,1	7,2	2,8
Ministar	2,9	1,4	14,3	16,0	55,5	7,2	2,8
Predsjednik opštine u kojoj živim		10,1	15,9	10,0	56,9	5,7	1,4
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,4	1,4	7,1	11,4	71,4	3,0	1,4
Izabrani lekar	1,5		2,9	17,2	75,4	1,5	1,4
ROMI							
Predsjednik države	7,2	11,4	14,0	10,2	48,5	7,2	
Predsjednik Vlade	4,4	14,1	12,6	13,1	48,5	5,9	1,4
Ministar	1,4	9,9	9,9	13,2	58,4	5,9	1,4
Predsjednik opštine u kojoj živim	1,5	17,0	8,5	11,6	57,0	3,0	1,4
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,9	11,4	2,8	8,7	71,3	3,0	
Izabrani lekar		7,1	2,8	10,2	75,5	4,4	
SLOVACI							
Predsjednik države	1,4	5,7	12,8	17,1	53,0	8,6	1,4
Predsjednik Vlade	1,4	4,4	12,8	10,0	64,3	5,9	1,4
Ministar	1,4	1,4	11,4	11,5	67,1	5,9	1,4
Predsjednik opštine u kojoj živim		5,5	12,9	9,9	67,4	4,4	
Nastavnik ili profesor mojoj deci		2,9	2,8	11,3	78,7	4,4	
Izabrani lekar			1,4	12,7	82,8	3,0	
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsjednik opštine u kojoj živim			1,4	4,4	92,8	1,5	
Nastavnik ili profesor mojoj deci		1,4	1,4	5,9	89,9	1,5	
Izabrani lekar				2,9	95,6	1,5	

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA DRŽAVE

Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici rumunske nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima slovačke nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 53,0% njih bi podržalo da pripadnik slovačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške doseže do 70,1%. Međutim, 7,1% ispitanika nije saglasno da Slovak obavlja funkciju predsednika države, a njih 12,8% nije opredeljeno.

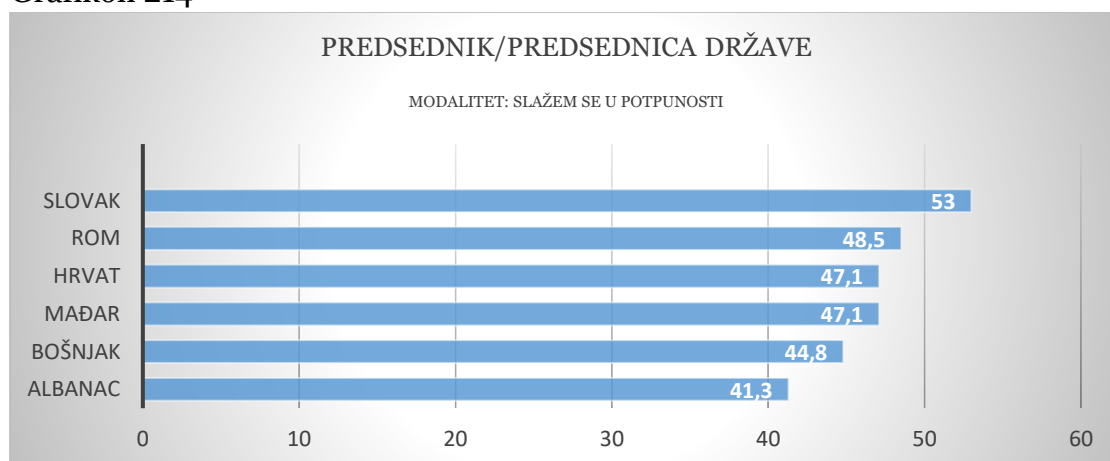
Pripadnik romske nacionalne manjine ima poverenje 48,5%, odnosno 58,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika za obavljanje funkcije predsednika Srbije, ali 18,6% ispitanika se sa tim ne bi saglasilo, a 14% je neodlučno.

Pripadnik hrvatske i mađarske nacionalne manjine imaju poverenje po 47,1%. Pripadnik hrvatske manjine kumulativno ostvaruje podršku 57,2% ispitanika, a pripadnik mađarske manjine 60,1%; 11,4% ispitanika se ne bi saglasilo sa predlogom da pripadnik hrvatske nacionalne manjine bude predsednik Srbije, a njih 11,5% ne bi podržalo na toj funkciji lice mađarske nacionalnosti.

44,8% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 55,3% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin bošnjačke nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 14,5% ispitanika ne podržava pripadnika bošnjačke nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 17,1% ispitanika je neodlučno.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu *u potpunosti se slažem* poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 41,3% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 48,7%; 27,0% ispitanika nije saglasno da pripadnik albanske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 12,9%.

Grafikon 214

PREDSIEDNIK/PREDSIEDNICA VLADE

Pripadnik slovačke nacionalne manjine je dobio poverenje 64,3%, odnosno 74,3% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 5,8% ispitanika smatra da Slovak nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 12,8% ispitanika.

Poverenje pripadniku hrvatske nacionalne manjine daje 54,1%, odnosno 62,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga podržalo njih 7,3%. Uzdržanih je 20,0%.

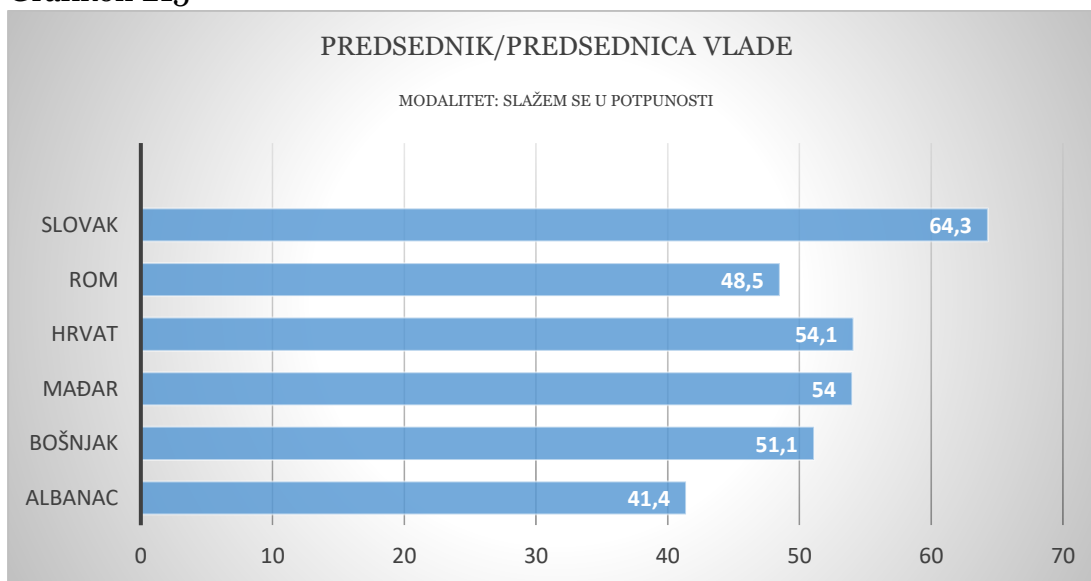
Slično poverenje rumunski ispitanici imaju i u pripadnike mađarske nacionalne manjine, jer 54%, odnosno 67% (kumulativno) ispitanika smatra da bi Mađar trebalo da bude predsednik Vlade, a tako ne misli 10,1% ispitanika, dok je uzdržanih 16,6%.

Poverenje u pripadnike bošnjačke nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje sličan procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika bošnjačke nacionalne manjine ima 51,1%, odnosno 64,1% (kumulativno) ispitanika; 14,5% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika bošnjačke manjine na funkciji predsednika Vlade, a uzdržanih je 17,1%.

Pripadnik romske nacionalne manjine je poželjan za premijera prema iskazima 48,5%, odnosno 61,6% (kumulativno) ispitanika; 18,5% ispitanika ne bi poverilo pripadniku romske nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 12,6%.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 41,4%, odnosno 52,9% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 21,2%. Uzdržanih je 15,7%.

Grafikon 215

MINISTAR/MINISTARKA

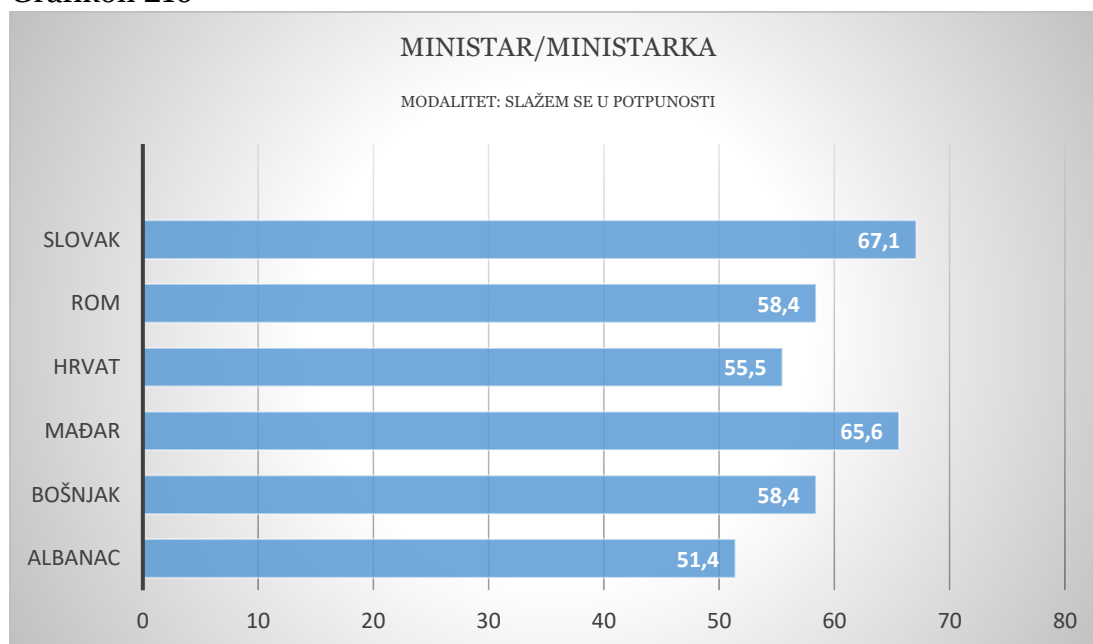
Za obavljanje funkcije ministra ispitanici bi najradije podržali pripadnika slovačke nacionalne manjine (67,1%; kumulativno 78,6%). Suprotno tome misli 2,8% ispitanika, a njih 11,4% je uzdržano.

Pripadnika mađarske nacionalne manjine na mestu ministra vidi 65,6%, odnosno 74,3% (kumulativno) ispitanika rumunske nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 4,3%, a 14,1% je uzdržano.

Pripadnici bošnjačke i romske nacionalne manjine ostvaruju poverenje 58,4% ispitanika. Kumulativno pripadnik bošnjačke nacionalne manjine ostvaruje poverenje 70% ispitanika, a romske nacionalne manjine 71,6%.

Pripadnika hrvatske nacionalne manjine na funkciji ministra podržava 55,5%, odnosno 71,5% ispitanika, a najmanje podrške ispitanika ima pripadnik albanske nacionalne manjine kojeg na mestu ministra podržava 51,4%, odnosno 65,8% ispitanika. Ministru hrvatske nacionalnosti protivi se 4,3% ispitanika, a albanske 15,5%.

Grafikon 216

PREDSEDNIK OPŠTINE

Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici srpskog naroda sa 92,8%, odnosno 97,2 % (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika.

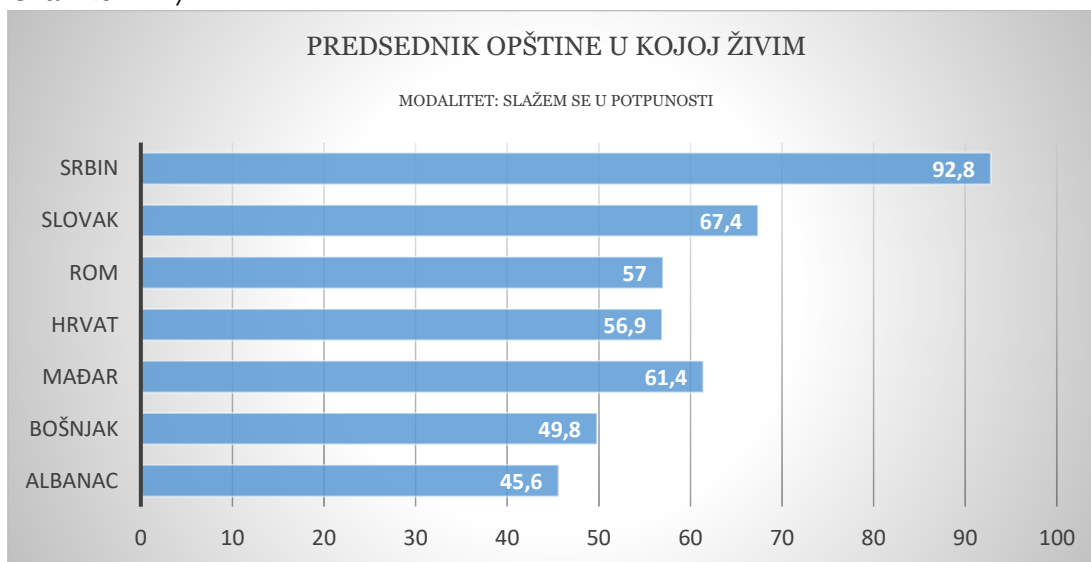
Pripadnicima slovačke nacionalne manjine poverenje je dalo 67,4% (kumulativno 77,3%) ispitanika; 5,5% ispitanika ne podržava pripadnika slovačke nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima mađarske nacionalne manjine poverenje je dalo 61,4% (kumulativno 72,9%) ispitanika; 8,5% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima romske i hrvatske nacionalne manjine poverenje je dalo 57% (kumulativno 68,6%), odnosno 56,9% (kumulativno 66,9%) ispitanika; 18,5% ispitanika ne podržava pripadnika romske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a Hrvati ne ostvaruju poverenje 10,1% ispitanika.

Pripadnicima albanske nacionalne manjine poverenje je dalo 45,6% (kumulativno 55,6%) ispitanika; 27,1% ispitanika ne podržava pripadnika albanske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Grafikon 217

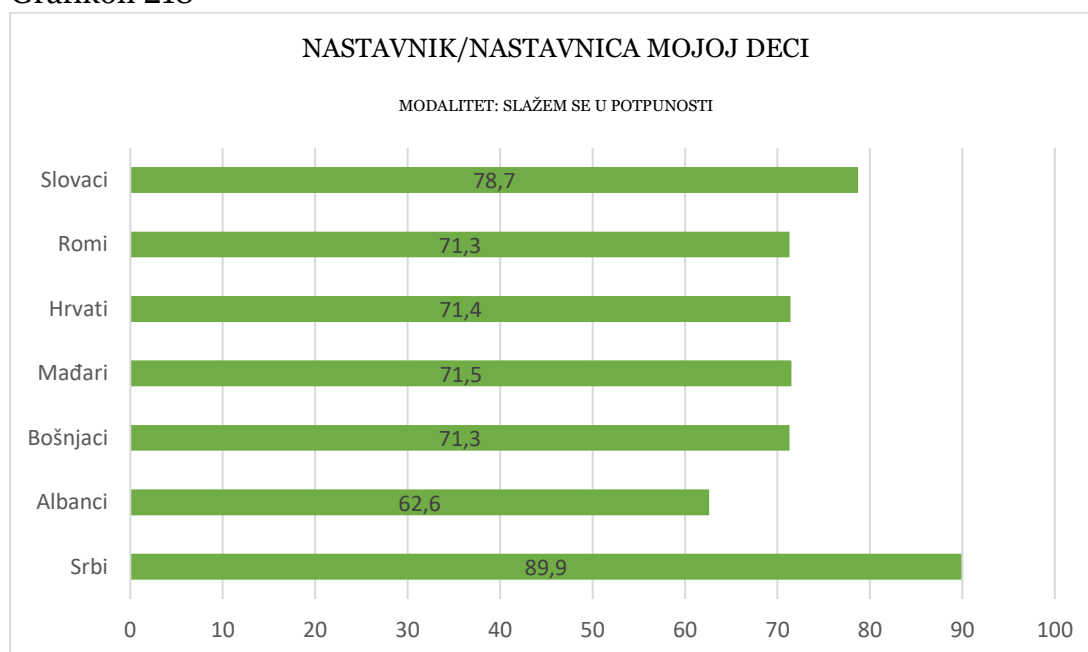

NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje, (*slažem se u potpunosti*) u vezi sa nastavnikom sopstvene dece ispitanici su iskazali prema nastavnicima srpske nacionalnosti 89,9% (kumulativno 95,8%); 1,4% ispitanika se nije saglasilo sa ovim izborom sunarodnika.

Potom, „poželjni“ nastavnici su pripadnici slovačke (78,7%; kumulativno 89,0%), mađarske (71,5%; kumulativno 80,1%), hrvatske (71,4; kumulativno 82,8%), romske (71,3%; kumulativno 80%), bošnjačke (71,3%; kumulativno 81,4%) nacionalnosti. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku slovačke nacionalnosti 2,9% ispitanika, prema nastavniku mađarske nacionalnosti 5,8%, prema nastavniku hrvatske nacionalnosti 2,8%, prema nastavniku romske nacionalnosti 14,3% i prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 5,8%. Nastavnika pripadnika albanske nacionalne manjine prihvata 62,6%, odnosno 75,7% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*); 12,9% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku albanske nacionalnosti.

Grafikon 218

IZABRANI LEKAR

Srbi su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 95,6%, odnosno 98,5% (kumulativno) ispitanika to podržava.

Lekari slovačke nacionalnosti su prihvatljivi za 82,8% (95,5% kumulativno) ispitanika.

Doktor mađarske nacionalnosti je prihvatljiv za 79,7%, odnosno (89,7% kumulativno) ispitanika. Lekara mađarske nacionalnosti ne bi izabralo 1,5% ispitanika.

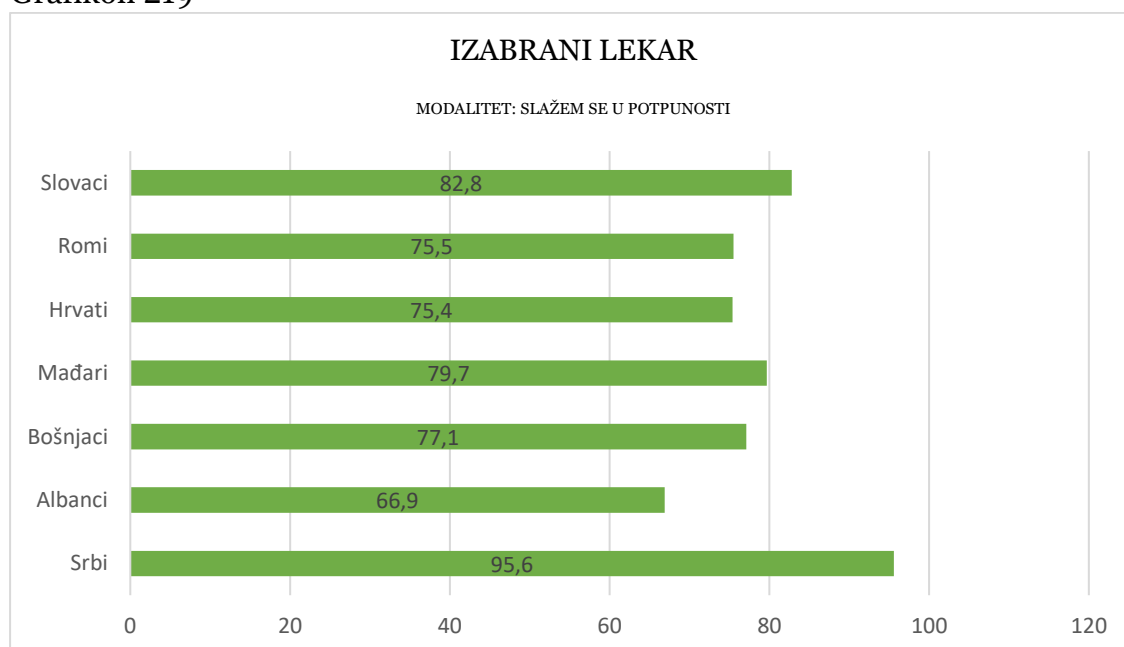
Lekara bošnjačke nacionalnosti izabralo bi 77,1%, odnosno 87% ispitanika, a ne bi ga izabralo 3%.

Pripadnike romske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 75,5%, odnosno 85,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 7,1%.

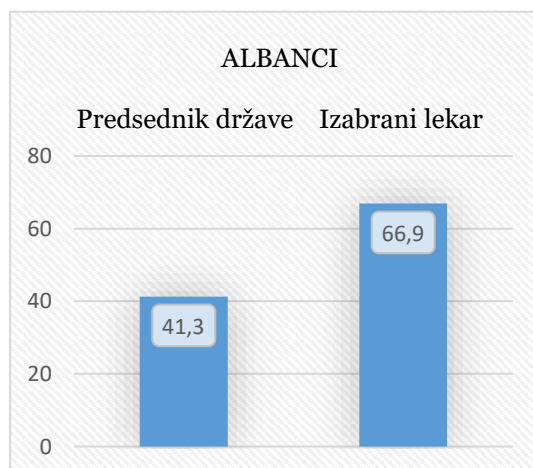
Pripadnike hrvatske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 75,4%, odnosno 92,6% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 1,5%.

Lekara albanske nacionalnosti izabralo bi 66,9%, odnosno 82,8% ispitanika, a ne bi ga izabralo 7,4%.

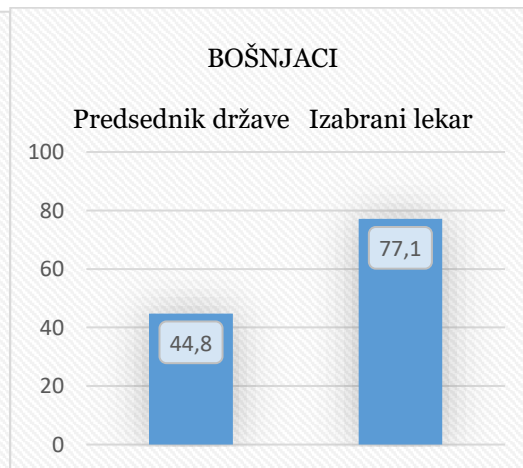
Grafikon 219

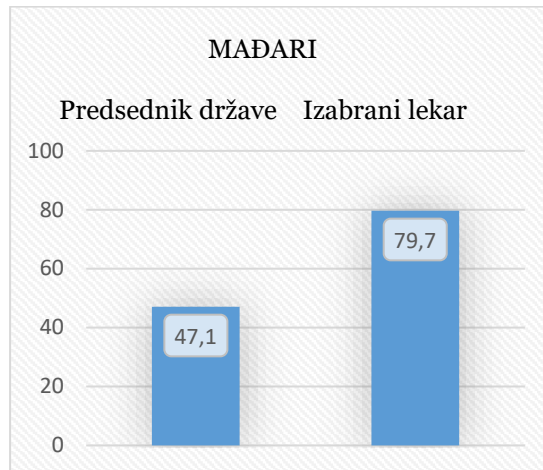
Grafikon 220

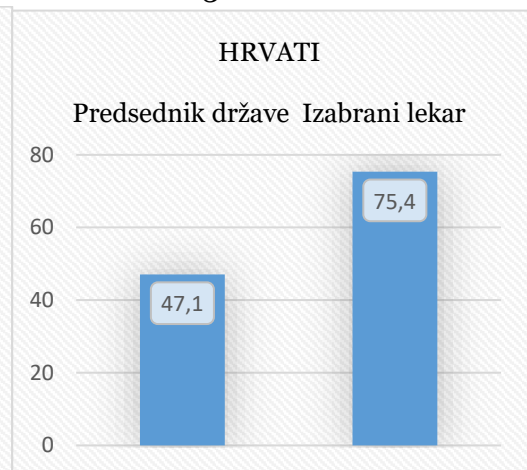
Grafikon 221

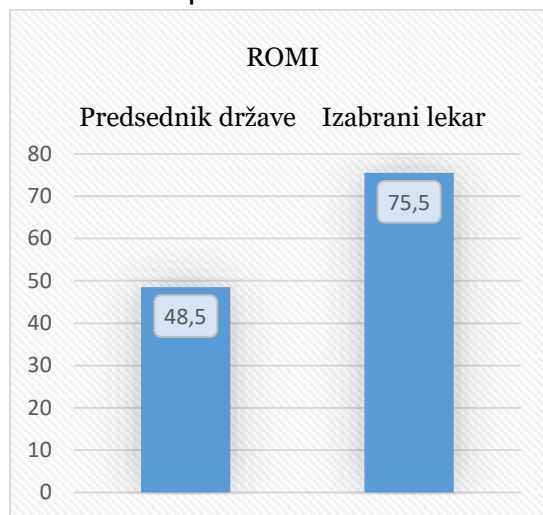
Grafikon 222

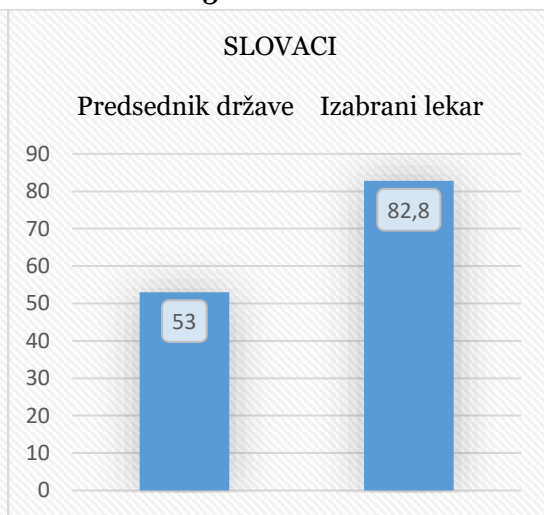
Grafikon 223

Grafikon 224

Grafikon 225

ZAKLJUČAK 65

- Ispitanici rumunske nacionalnosti nemaju puno poverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti, posebno pripadnika nacionalnih manjina.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike srpske nacionalnosti.
- Značajna su odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društvene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...)

IV.3.1.2.6.7. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

Pripadnici rumunske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, u svakodnevnoj komunikaciji nešto češće upotrebljavaju srpski (50,2%) nego maternji rumunski (49,8%).

Tabela 168

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Rumunski	49,8
Srpski	50,2

Grafikon 226

Svakodnevno rumunskim se (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji) služi 68,6% ispitanika, pripadnika rumunske nacionalne manjine. Više puta nedeljno rumunski govori 15,8% ispitanika, a jednom nedeljno ili mesečno govori 1,5% ispitanika. Rumunski nikada ne govori 11,2% ispitanika.

Tabela 169

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE RUMUNSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
68,6	15,8	1,5	1,5	11,2	1,5

Grafikon 227

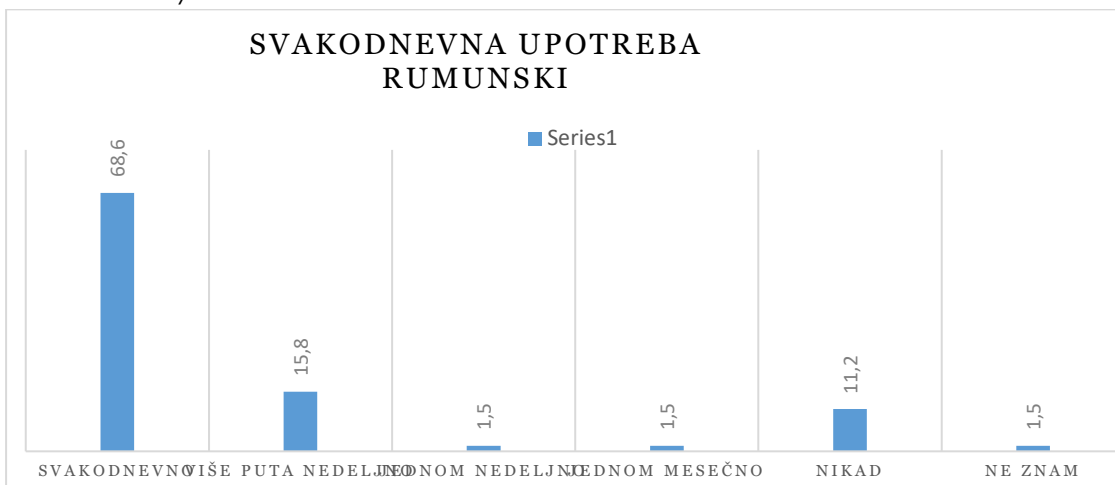

Tabela 170

Koliko često u svakodnevnoj komunikaciji koristite srpski?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
87,6	12,4	0	0	0	0

Grafikon 228

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na rumunskom zalaže se 36,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) ispitanika, a tome se protivi 38,9% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*) ispitanika.

Dvojezično obrazovanje, na rumunskom i na srpskom, podržava 85,7% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 5,7% (kumulativno) ispitanika rumunske nacionalne manjine.

Tabela 171

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
Isključivo na rumunskom					
8,6	30,3	18,5	9,8	26,9	
Dvojezično					
	5,7	1,4	11,7	74,0	

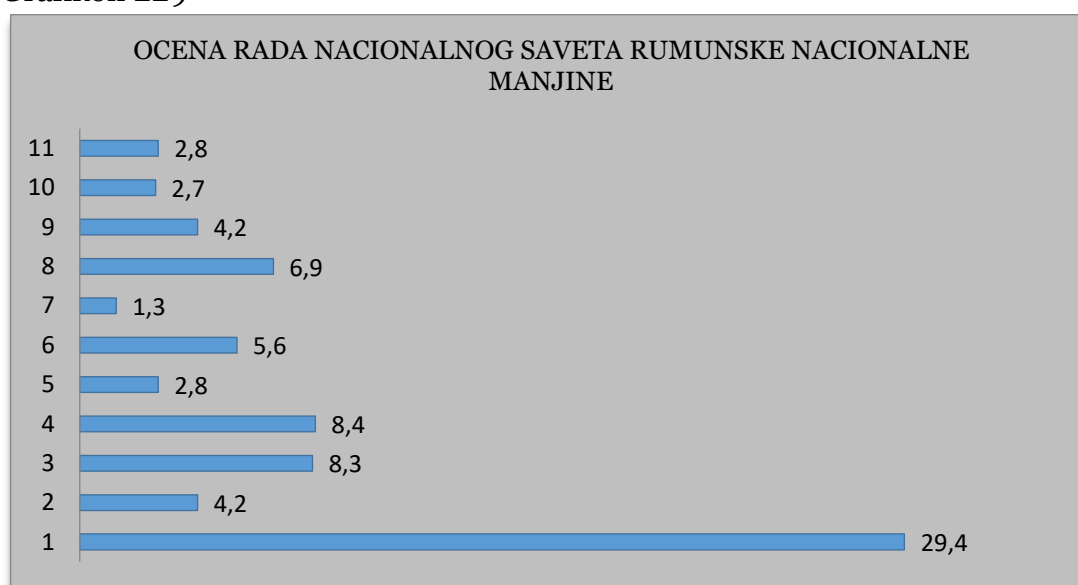
ZAKLJUČAK 66

- Većina ispitanika, pripadnika rumunske nacionalnosti, rumunski ne govori svakodnevno u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije rumunske nacionalne manjine.
- Ispitanici se zalažu za dvojezičnu nastavu, na rumunskom i srpskom.

IV.3.1.2.6.8. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine u Srbiji od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 29,4% ispitanika, a najvišom 11 samo njih 2,8%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene), njihov zbir iznosi 53,1%, i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 23,5%, uočljivo je da je manje od petine ispitanika zadovoljno radom manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije, a da preko 50% ispitanika nije zadovoljno.

Grafikon 229

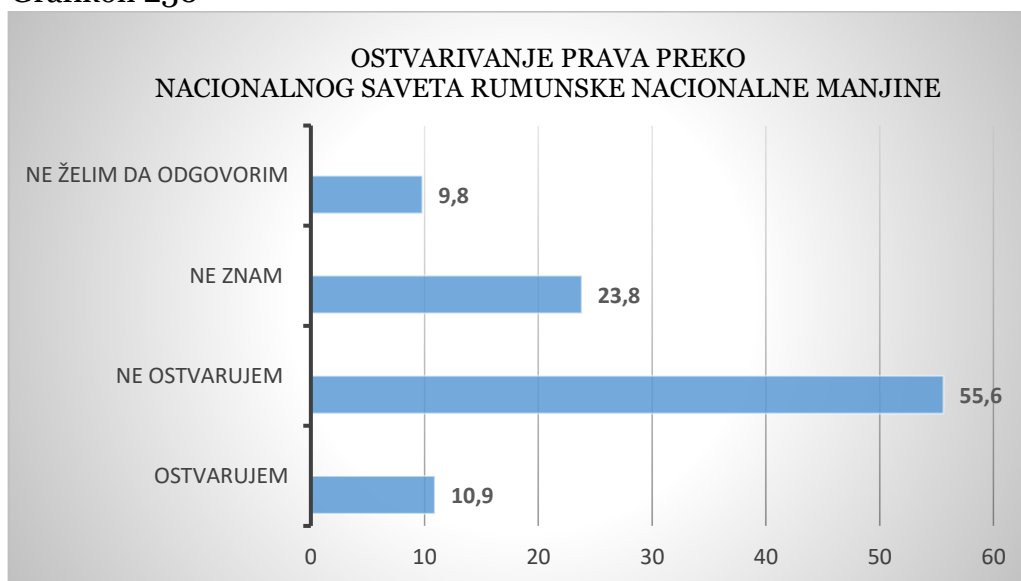

Polovina ispitanika, njih 55,6% se izjasnilo da ne ostvaruju priznata „manjinska“ prava putem institucije nacionalnih saveta, a samo 10,9% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno „manjinsko“ pravo koje potpada pod nadležnost ove institucije - pravo na obrazovanje na rumunskom jeziku, službena upotreba rumunskog jezika, zaštita kulturnog identiteta i informisanje.

Tabela 172

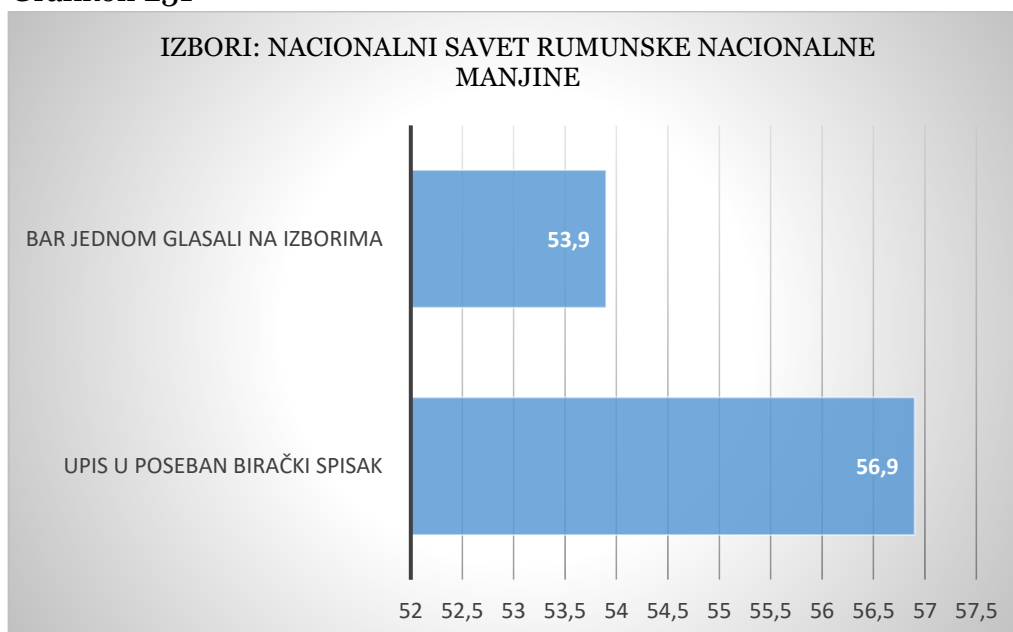
OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
10,9%	55,6%	23,8%	9,8%

Grafikon 230

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine u Srbiji upisano je 56,9% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 53,9% ispitanika.

Grafikon 231

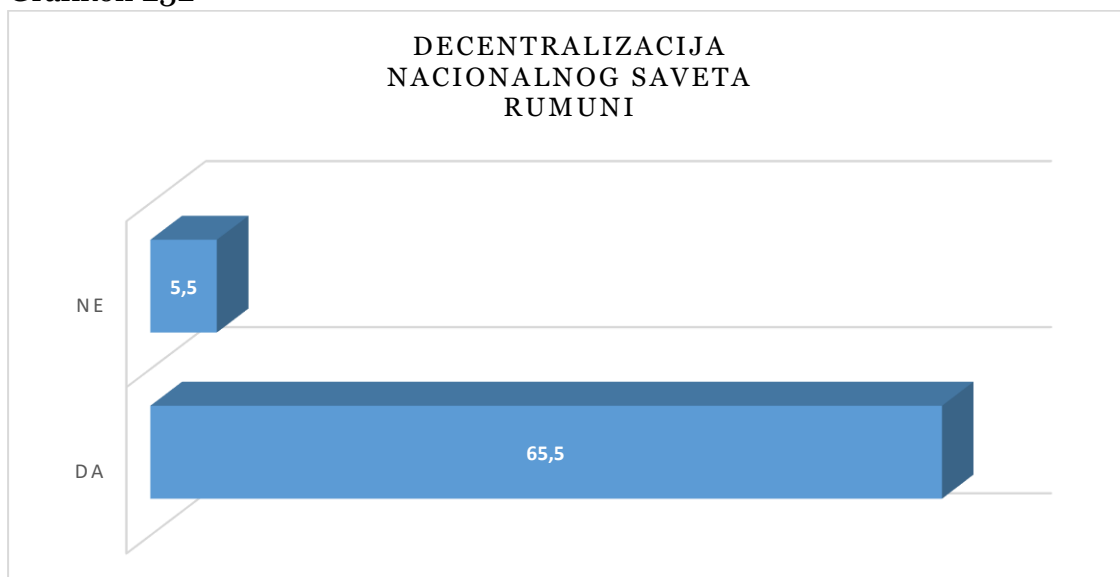

Dve trećine ispitanika 65,5% (modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasno da je nužna decentralizacija manjinskih samouprava, odnosno da je potrebno da se one pored nacionalnog nivoa (Nacionalni savet rumunske nacionalne manjine) biraju i na lokalnom nivou. Čak 55,3% ispitanika koje deli ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *slažem se u potpunosti*.

Tabela 173

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
1,4%	4,4%	2,9%	10,2%	55,3%	24,4%

Grafikon 232

ZAKLJUČAK 67

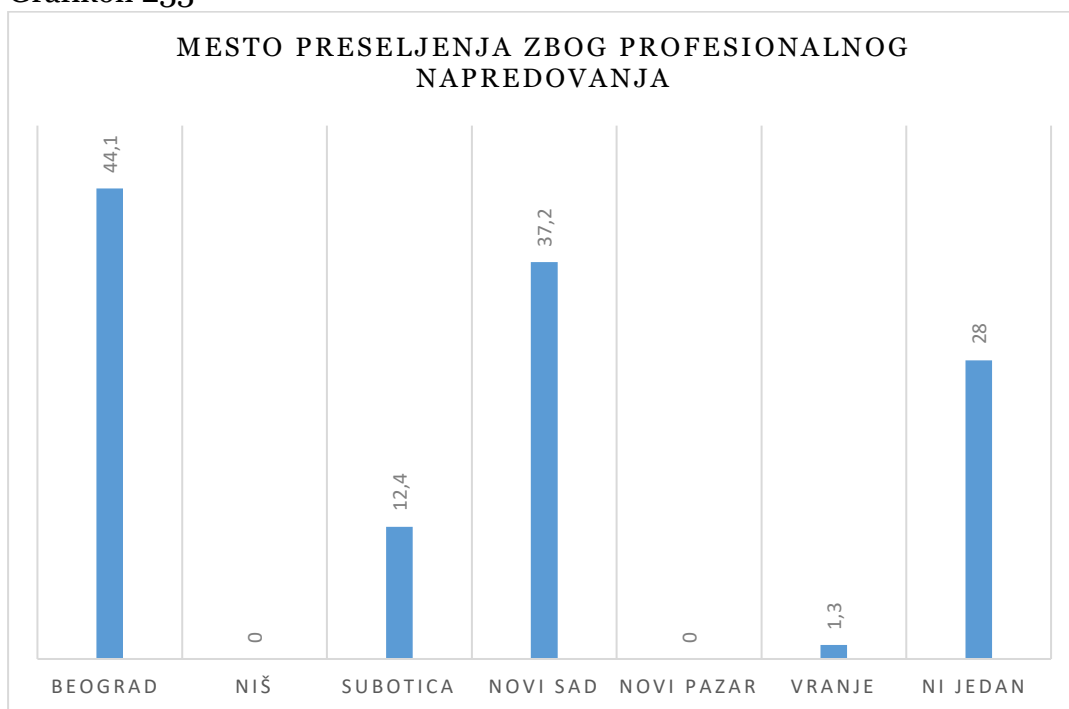
- Ispitanici, pripadnici rumunske nacionalne manjine nepovoljno ocenjuju rad Nacionalnog saveta rumunske nacionalne manjine i nemaju poverenja u njegov rad.
- Ispitanici iskazuju stavove da ne ostvaruju priznata prava ili da ih ne ostvaruju preko manjinske samouprave.
- Ispitanici, pripadnici rumunske nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava.

IV.3.1.2.6.9. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.6.9.1. Orijentacija ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, pripadnici rumunske nacionalne manjine su se najčešće opredeljivali za Beograd (44,1%) i Novi Sad (37,2%), a treće poželjno mesto je Subotica koju je izabralo 12,4% ispitanika. Preseljenje u Vranje bi prihvatio jedan ispitanik, a Niš i Novi Pazar ne bi prihvatio nijedan ispitanik; 28,0% ispitanika nijedan od ponuđenih gradova ne smatra poželjnim mestom preseljenja.

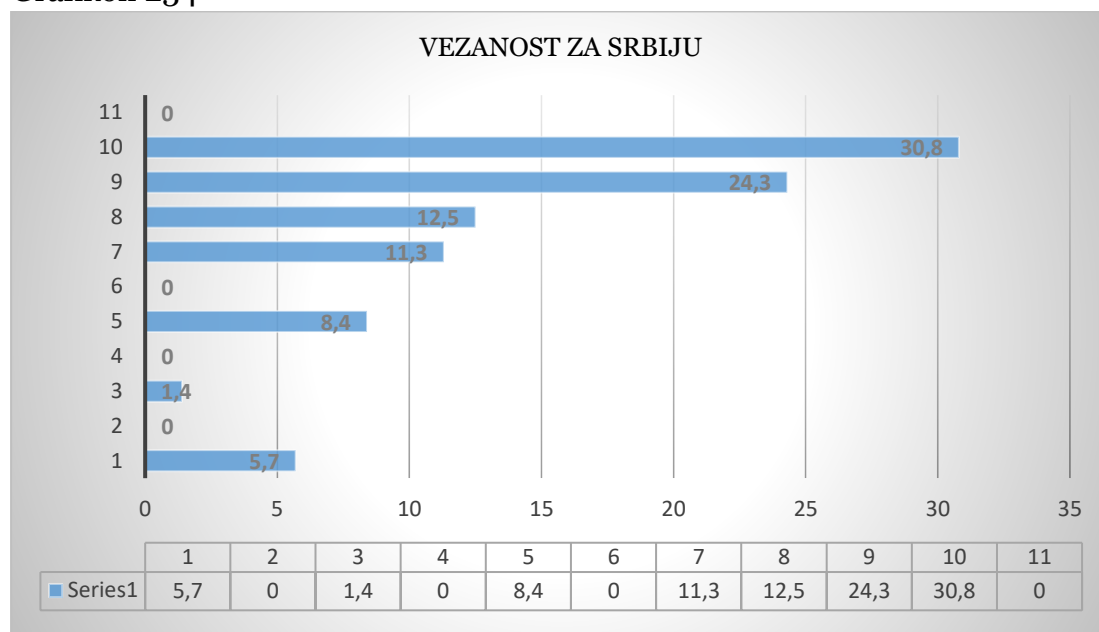
Grafikon 233

IV.3.1.2.5.9.2. Afektivne orijentacije vezanost za Srbiju i zemlju porekla

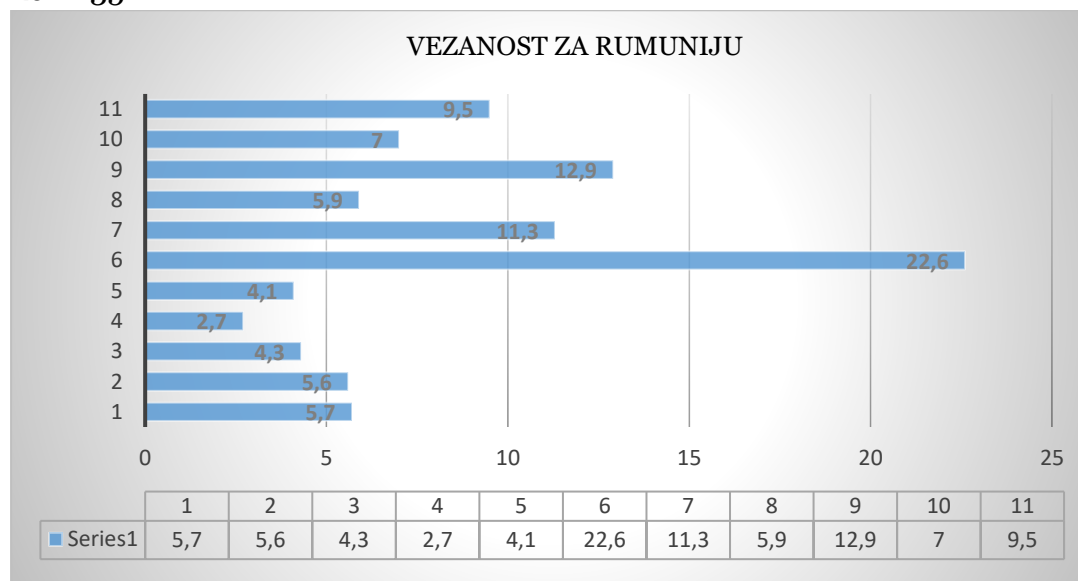
30,8% ispitanika je ocenilo svoju vezanost za Srbiju ocenom 10, najvišu ocenu-11 nije dao nijedan ispitanik, dok je 5,7% ispitanika reklo da uopšte nije vezano za Srbiju. Međutim, ako se saberu modaliteti 11, 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 78,9% ispitanika vezano za Srbiju.

Grafikon 234

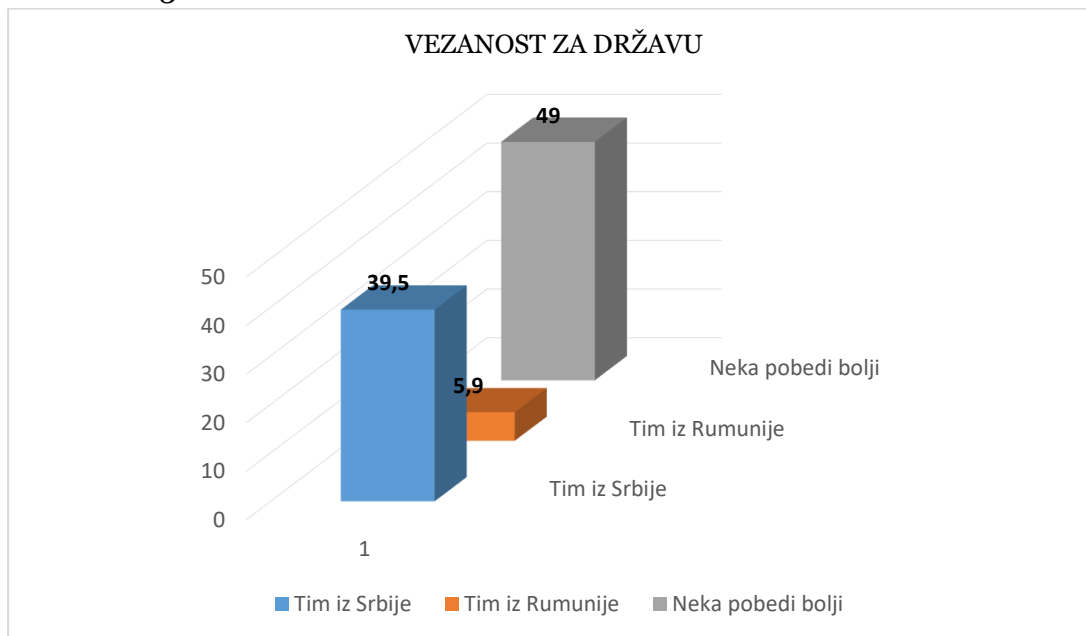
Vezanost za Rumuniju je tri puta manja od vezanosti za Srbiju; 9,5% ispitanika je ocenilo da je snažno vezano za Rumuniju, a 5,7% uopšte nema takva osećanja. Međutim, zbir modaliteta od 6 do 11 ukazuje da je 69,2% ispitanika vezano za Rumuniju.

kon 235

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Rumunije, najviše je neutralnih 49%, a njih 39,5% bi navijalo za tim iz Srbije, a 5,9% za tim iz Rumunije.

Grafikon 236

ZAKLJUČAK 69

- Pripadnici rumunske nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, imaju snažne emotivne veze sa Srbijom

IV.3.1.2.6.10. Diskriminacija

81,6% ukazuje na osećanje građanske ravnopravnosti. Neravnopravnim građanima u Srbiji se oseća 12,7% ispitanika rumunske nacionalnosti. (Tabela 174)

25,4% ispitanika smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 77,2% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta, a do deset puta 17% ispitanika je osetio diskriminaciju u neformalnim kontaktima. Više od 10 puta pripadnici rumunske nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 50,0%; traženja posla 5,8%; na radnom mestu 11,2%; u policiji 5,8%; u organima JLS 17,0%. (Tabela 176)

Diskriminaciju nije prijavilo 72,3%, a 22,3% ispitanika jeste. Organi od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja prema mišljenju 76,0% ispitanika, a delimično su u tome uspeali u 24% slučajeva prijavljene diskriminacije. (Tabela 177)

Tabela 174

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
81,6	12,7	2,8	3,0

Tabela 175

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
25,4	67,6	2,7	4,3

Grafikon 237

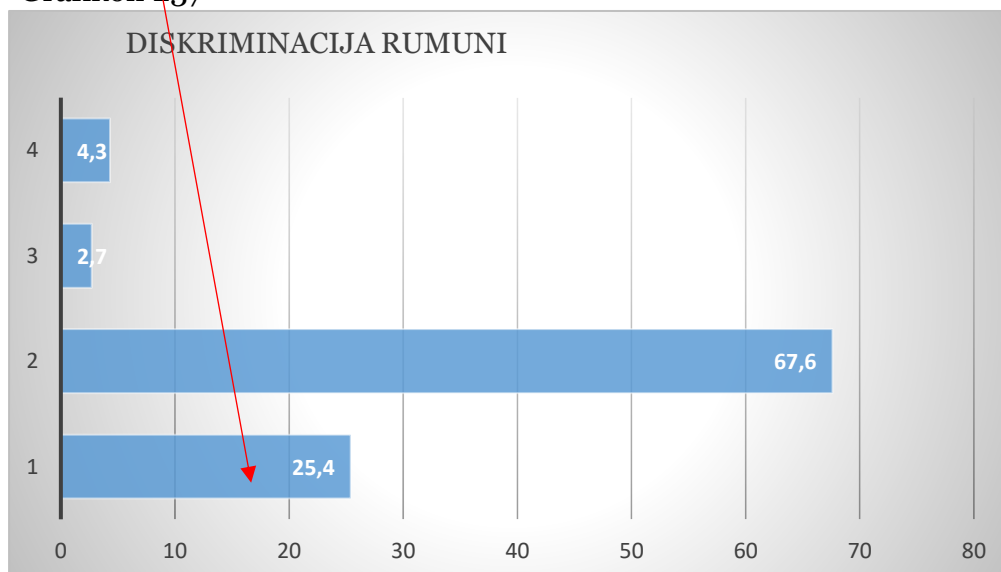

Tabela 176

RUMUNI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	11,2		21,9	50,0	5,8	11,2
Neformalni kontakti			17,0	77,2	5,8	
Traženje posla	11,2	11,2	43,3	5,8	11,6	17,0
Na radnom mestu	11,2	5,4	43,7	11,2	17,4	11,2
Kod lekara	22,3	33,5	16,5	0	11,2	16,5
Na sudu	33,5	0	0	0	27,7	38,8
Policija	21,9	11,6	17,0	5,8	16,5	27,2
U organu JLS	5,8	16,5	17,0	17,0	16,5	27,2

Grafikon 238

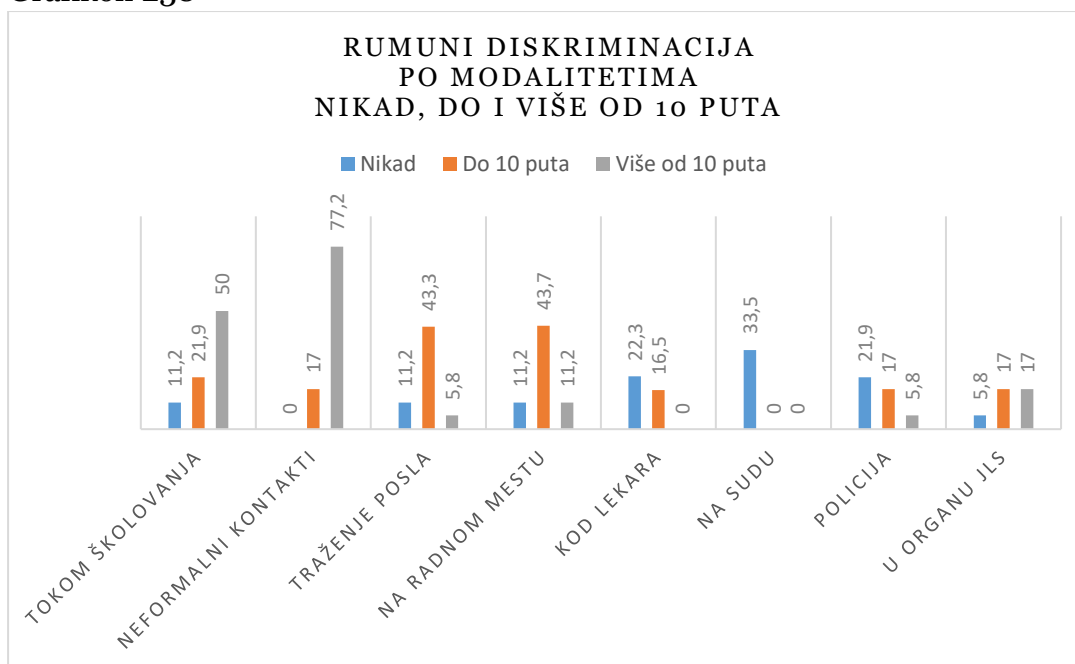

Tabela 177

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
22,3	72,3	0	5,4	0	24,0	76,0	0

ZAKLJUČAK 70

- Pripadnici rumunske nacionalne manjine su izloženi diskriminaciji po nacionalnoj i socijalnoj osnovi, ali manje od pripadnika ostalih manjina.
- Nadležni organi nisu otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.6.11. Stavovi o etničkom identitetu

Većina ispitanika neguje stav o nacionalnom identitetu, njih 81,3% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) smatra da Rumuni mogu da budu ponosni na svoj narod, a 28,8% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu rumunskog naroda; 31,7% ispitanika rumunske nacionalnosti smatra da su Rumuni izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci.

Od političara ispitanici očekuju da budu stručni 58,3% (kumulativno *ne slažem se i uopšte se ne slažem*), ali 11,5% (kumulativno *donekle se slažem i slažem se u potpunosti*) prednost daje političaru patrioti; 40,4% ispitanika smatra patriotizam važnim segmentom u obrazovanju mladih, a 15,9% ima suprotan stav.

Tabela 178

RUMUNI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Rumuni treba da su ponosni na svoj narod			7,4	18,2	63,1	5,7	5,6
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Rumuni	4,3	13,1	33,6	15,7	13,1	14,6	5,7
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Rumuni	1,5	15,7	33,6	18,6	13,1	11,8	5,7
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	43,7	14,6	13,1	5,7	5,8	12,9	4,2
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih Rumuna	5,8	10,1	29,1	11,3	29,1	8,7	5,7

ZAKLJUČAK 71

– Pripadnici rumunske nacionalne manjine su vezani za etnički identitet, ali postoje naznake društvene asimilacije.

IV.3.1.2.6.11. Religioznost i verska distanca

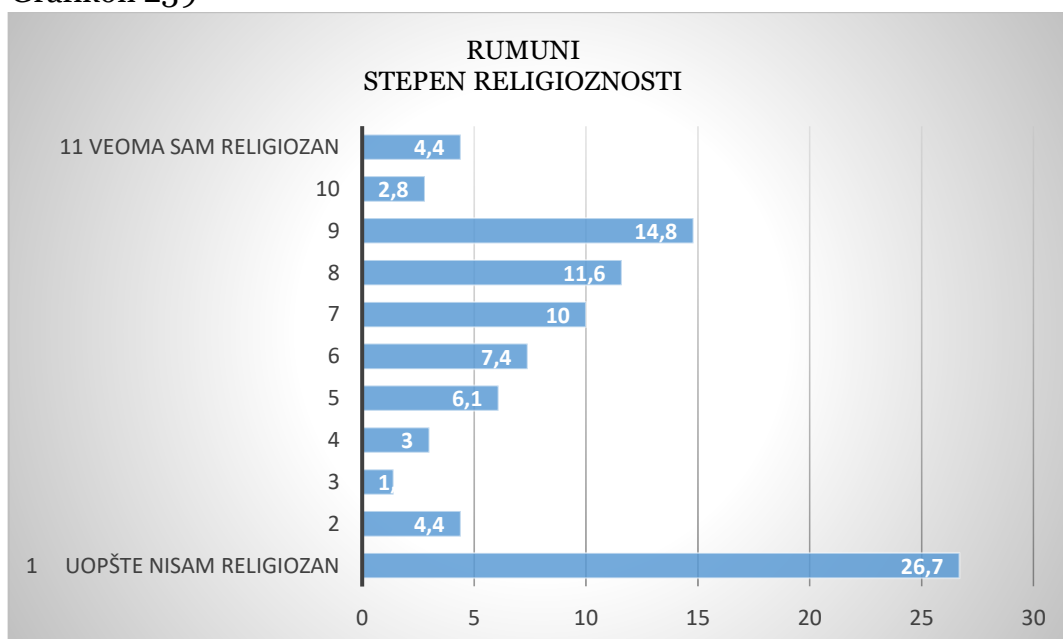
RELIGIOZNOST

Polovina ispitanika, njih 57,8%, se izjasnila da je religiozna (potvrдно je odgovorilo na pitanje da pripada određenoj religiji/veroispovesti), a 35% se izjasnilo da nije (odrično su odgovorili na isto pitanje). Među vernicima najviše je onih koji pripadaju drugoj pravoslavnoj crkvi 83,4%, a 16,6% se izjasnilo da pripada Srpskoj pravoslavnoj crkvi.

Tabela 179

RUMUNI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	26,7
2	4,4
3	1,4
4	3,0
5	6,1
6	7,4
7	10,0
8	11,6
9	14,8
10	2,8
11 Veoma sam religiozan	4,4

Grafikon 239

VERSKA DISTANCA

Ispitanici rumunske nacionalnosti su naklonjeniji pravoslavlju, a bliži su drugim hrišćanskim konfesijama nego islamu. Pripadnike muslimanske veroispovesti, po svim modalitetima osim modaliteta bračnih odnosa, prihvataju u rasponu od 77,6% (prijatelji) do 82,2% (poznanci). Bračnu zajednicu sa muslimanom prihvata 43,5% ispitanika.

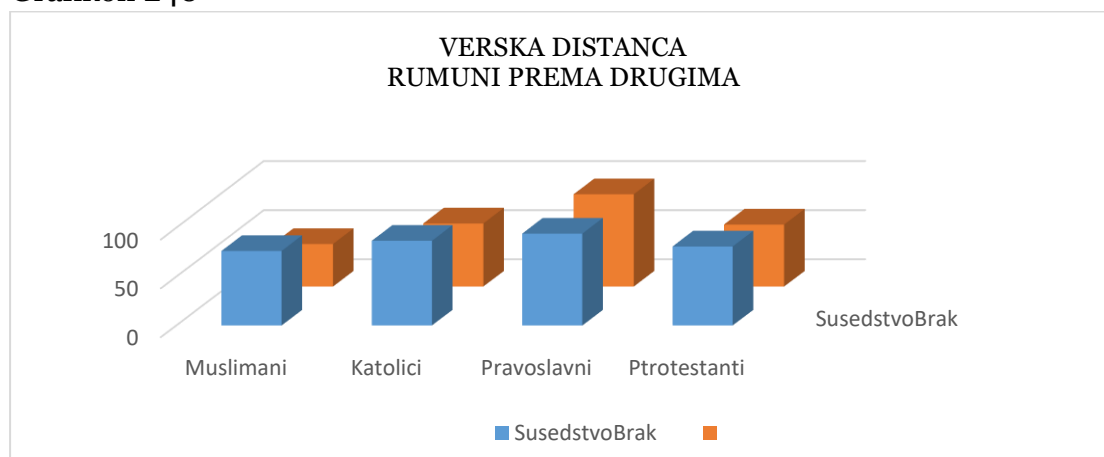
Pripadnike pravoslavne veroispovesti prihvataju sa 94% po svim modalitetima, osim bračnih odnosa gde je 94,1%. Protestante prihvataju u rasponu od 79,4% (suživot) do 82,3% (prijatelji). Međutim brak sa protestantima podržava 63,3% ispitanika.

Najzad, pripadnike katoličke veroispovesti Rumuni ispitanici prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 83,8% (suživot) do 86,7% (kolege, poznanstvo...). Brak sa katolicima podržava 64,4% ispitanika.

Tabela 180

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	77,9	83,8	94,0	79,4
Da živimo u istom susedstvu	76,3	86,7	94,0	80,9
Da budemo poznanci	82,2	86,7	94,0	82,3
Da budemo radne kolege	82,2	86,7	94,0	82,3
Da budemo prijatelji	77,6	85,2	94,0	80,9
Da stupimo u bračne odnose	43,5	64,4	94,1	63,3

Grafikon 240

ZAKLJUČAK 72

- Većina ispitanika rumunske nacionalnosti je religiozna, a 35% nije. Preko 85% ispitanika pripada drugoj pravoslavnoj crkvi, pretpostavka je da je Rumunska pravoslavna crkva.
- Izražena je verska distanca prema muslimanima, nešto je manja prema protestantima. Poverenje prema katolicima je još veće, a sa pripadnicima drugih pravoslavnih crkvi distanca je blaga.

IV.3.1.2.7. SLOVACI

IV.3.1.2.7.1. Opšti podaci

Upitnik je popunilo 133 pripadnika slovačke nacionalne manjine, 47% muškaraca i 53% žena. Nepodeljenom slovačkom identitetu pripada njih 85, a 17 pored slovačkog identiteta pripada još nekom od identiteta etničkih grupa. Sa višestrukim identitetom je četvoro građana i građanki – 2 pored slovačkog identiteta dele i mađarski; 1 makedonski; 1 crnogorski

Najveći procenat ispitanika slovačke nacionalnosti ima završenu višu školu ili fakultet (42,9%), potom završenu srednju školu 26,6%, pa magistraturu ili specijalizaciju 18,7%. Sa doktoratom ih je 9,1%, a sa završenom osnovnom školom 2,7%. (Tabela 182)

Najviše ispitanika slovačke nacionalne manjine, njih 50,2%, je na pitanje o materijalnom stanju porodice odgovorilo da se „snalaze“, a 30,7% da dobro žive. Teško se izdržava 7,6% ispitanika. (Tabela 183)

Najveći procenat ispitanika slovačke nacionalnosti, njih 28% ima mesečna primanja između 20 i 40 hiljada dinara, od 40 do 60 hiljada dinara prihod ostvaruje 17,6% ispitanika, a od 60 do 90 hiljada dinara je njih 10,3%. Prihod između 90 i 120 hiljada dinara ostvaruje 1,8%, a iznad 120 hiljada dinara 8,1% ispitanika. Bez prihoda je 3,2% ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine. (Tabela 183)

Tabela 181

SLOVACI Višestruki identitet	
Albansko	
Aškalijsko	
Bošnjačko	
Bugarsko	
Bunjevačko	
Crnogorsko	1
Egipatsko	
Goransko	
Jugoslovensko	
Mađarsko	2
Makedonsko	1
Nemačko	
Romsko	
Rumunsko	
Rusinsko	
Hrvatsko	
Slovenačko	
Srpsko	
Tursko	
Vlaško	

Tabela 182

OBRAZOVNA STRUKTURA ISPITANIKA SLOVAČKE NACIONALNOSTI	
Nezavršena osnovna škola	
Završena osnovna škola	2,7
Nezavršena srednja škola	
Završena srednja škola	26,6
Viša škola	42,9
Specijalizacija, magistratura	18,7
Doktorat	9,1
Ne želim da odgovorim	

Tabela 183

EKONOMSKI POLOŽAJ						
<i>MATERIJALNO STANJE PORODICE, DOMAĆINSTVA</i>						
Dobro živimo	Snalazimo se	Teško se izdržavamo	Veoma teško se izdržavamo	Ne znam	Ne želim da odgovorim	
30,7	52,2	7,6		8,1	1,4	
<i>LIČNA MESEČNA PRIMANJA</i>						
Bez prihoda	do 20.000	20.000 do 40.000	40.000 do 60.000	60.000 do 90.000	90.000 do 120.000	Preko 120.000
3,2	5,7	28,0	17,6	10,3	1,8	8,1

IV.3.1.2.7.2. Ostvareni socijalni kontakti

Najprisnije odnose ispitanici, pripadnici slovačke nacionalne manjine ostvaruju sa Srbima (99,1%), Hrvatima (84,4%), Mađarima (82,6%), Bošnjacima (76,1%), Romima (70,8%), Rumunima (56,6%) i Albancima (36,1%). (Tabela 184)

Rodbinske veze su najčešće sa Srbima (61%), Rumunima (2,2%), Mađarima (15,8%), Albancima (1,1%), Hrvatima (31,4%) i Romima 5,1%. (Tabela 185)

Tabela 184

PRIJATELJI		
	Da	Ne
Albanci	36,1	56,5
Bošnjaci	76,1	20,1
Mađari	82,6	14,4
Romi	70,8	23,7
Rumuni	56,6	37,0
Hrvati	84,4	10,8
Srbi	99,1	0

Tabela 185

RODBINSKE VEZE		
Albanci	1,1	97,6
Bošnjaci	16,5	81,1
Mađari	15,8	82,9
Romi	5,1	93,6
Rumuni	2,2	95,4
Hrvati	31,4	65,4
Srbi	61,0	36,9

IV.3.1.2.7.3. Socijalna distanca

Prihvatanje drugih nacionalnih manjina kao sugrađana u zajedničkoj (višenacionalnoj) državi je prihvatljivo za većinu ispitanika slovačke nacionalne manjine. Mađare za sugrađane prihvata 94% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), a Rumune prihvata 92,8% ispitanika. Hrvate za sugrađane prihvata 91,8% ispitanika, Bošnjake prihvata 86,8%, Rome prihvata 80,4% i Albance prihvata 76,6% ispitanika slovačke nacionalnosti.

Sa Hrvatima bi u susedstvu živelo 94% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), a sa Srbima 93,8% ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine. Pripadnici rumunske nacionalne manjine su prihvatljivi kao susedi za 93,8% ispitanika, a mađarske nacionalne manjine za njih 93%. Bošnjaci susedi su prihvatljivi za 84,6% ispitanika, Albanci su prihvatljivi susedi za 70,3%, a Romi za 69,1%, ispitanika slovačke nacionalnosti.

Za poželjne poznanike Slovaci ispitanici najradije biraju Srbe (96,1%), Mađare (95,1%), Hrvate (96,5%), Rumune (95,4%), potom Bošnjake (88,8%) i Rome (77,4%). Ispitanici slovačke nacionalnosti za poznanike prihvataju i Albance 76,3%. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbi (96,2%) su najčešće birani kao mogući prijatelji, potom za prijateljstvo ispitanici se opredeljuju za pripadnike mađarske (92,5%), rumunske (90,4%), hrvatske (90,1%), bošnjačke (85,7%) i romske (69,1%) nacionalne manjine. Sa pripadnicima albanske nacionalne manjine prijateljstvo bi održavalo 64,9% ispitanika slovačke nacionalnosti. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

Srbe (95,1%), Mađare (93,7%), Hrvate (92,8%), Rumune (92,6%), potom Bošnjake (87,7%) i Rome (75,8%) ispitanici slovačke nacionalnosti najčešće biraju za kolege na poslu. Pripadnici albanske (72,2%) nacionalne manjine su nešto ređe označavani kao poželjne za kolege. (sve kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*)

„Mešoviti“ brak ispitanici bi najradije sklopili sa Srbima 74,9% (kumulativno modaliteti *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*), a njih 5,7% (kumulativno modaliteti *ne slažem se uopšte* i *ne slažem se*) se tome protivi.

Sa pripadnikom hrvatske nacionalne manjine brak bi sklopilo 68,9% ispitanika slovačke nacionalnosti, ali se i njih 8,1% tome protivi.

Sa Mađarima bi brak zaključilo 65,7% ispitanika, a njih 10,1% se tome protivi.

Sa Rumunima bi brak zaključilo 64,9% ispitanika, a njih 12,8% se tome protivi.

Sa Romima bi brak zaključilo 30,5% ispitanika, a njih 33,3% se tome protivi.

Sa Albancima bi brak zaključilo 32% ispitanika, a njih 24,4% se tome protivi.

Brak ili vanbračnu zajednicu najbližeg srodnika (sin, ćerka, brat, sestra) ispitanici bi podržali sa Srbima 81,1%, ali se i njih 1,3% tome protivi.

Takvu vezu sa Rumunima podržalo bi 70,6% ispitanika, ali se i njih 3,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Romima podržalo bi 29,3% ispitanika, ali se i njih 26,4% tome protivi.

Takvu vezu ispitanici bi podržali sa Hrvatima 77,1%, ali se i njih 2,4% tome protivi.

Takvu vezu sa Bošnjacima podržalo bi 59,4% ispitanika, ali se i njih 13,8% tome protivi.

Takvu vezu sa Mađarima podržalo bi 70,4% isšpitanika, ali se i njih 4,6% tome protivi.

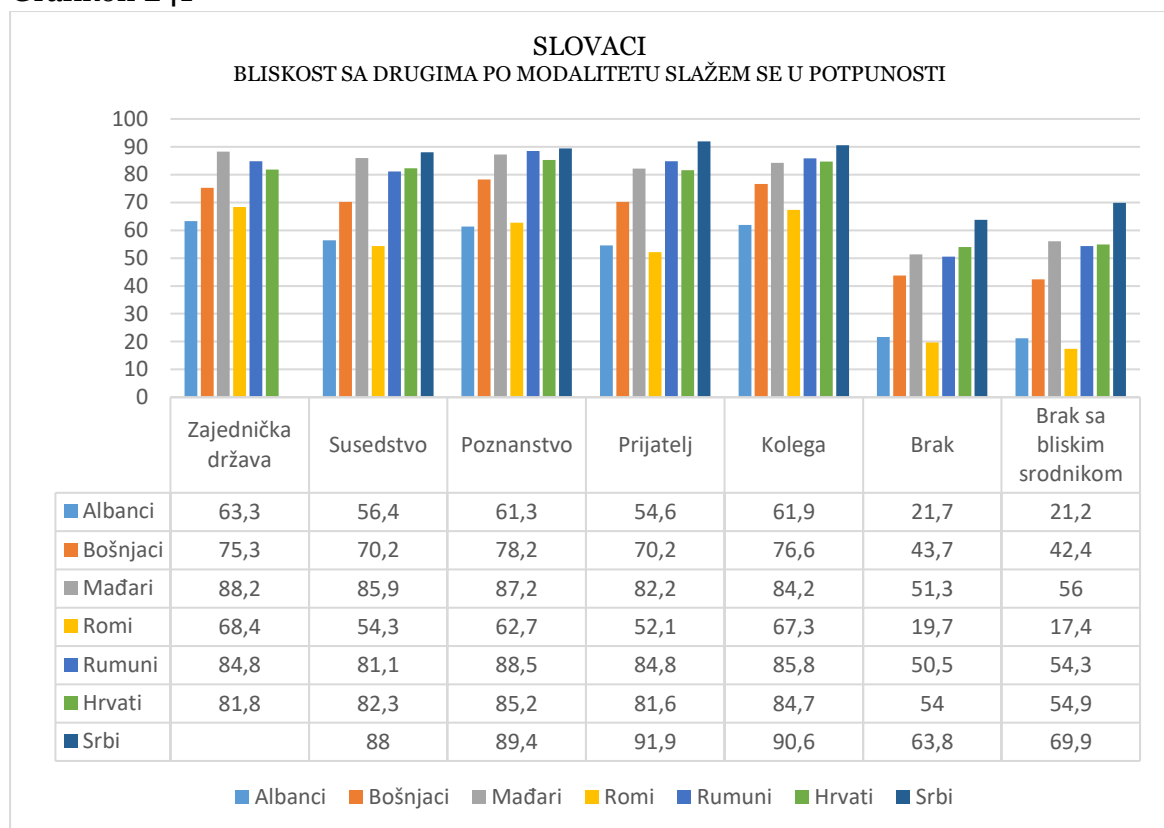
Takvu vezu sa Albancima podržalo bi 34,5% ispitanika, ali se i njih 18,9% tome protivi.

Tabela 186

SLOVACI SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
DA ŽIVI U MOJOJ DRŽAVI						
Albanci	3,4		13,0	13,3	63,3	3,6
Bošnjaci	1,1	1,3	7,2	11,5	75,3	1,3
Mađari	1,1	0	3,6	5,8	88,2	
Romi	2,1	2,7	6,2	12,0	68,4	5,1
Rumuni	1,1		3,8	8,0	84,8	
Hrvati			3,5	10,0	81,8	1,1
DA ŽIVE U MOM SUSEDSTVU						
Albanci	2,1	2,6	15,4	13,9	56,4	3,7
Bošnjaci	1,1	2,4	7,2	14,4	70,2	1,3
Mađari	1,1	0	3,5	7,1	85,9	1,1
Romi	4,5	8,7	9,1	14,8	54,3	5,0
Rumuni	1,1		3,8	12,7	81,1	
Hrvati	0		2,5	11,7	82,3	1,1
Srbi	1,1		3,8	5,8	88,0	
DA MI BUDE POZNAK/POZNAKICA						
Albanci	1,1	1,1	11,9	15,0	61,3	3,7
Bošnjaci	1,1	1,3	5,0	10,6	78,2	1,3
Mađari	1,1		2,5	7,9	87,2	
Romi	1,1	3,8	7,7	14,7	62,7	5,1
Rumuni	1,1		2,2	6,9	88,5	
Hrvati			1,2	11,3	85,2	
Srbi			2,5	6,7	89,4	
DA MI BUDE PRIJATELJ/PRIJATELJICA						
Albanci	2,2	2,4	17,2	10,3	54,6	3,8
Bošnjaci	1,1	1,3	6,0	15,5	70,2	1,3
Mađari	1,1	0	3,8	10,3	82,2	
Romi	1,1	7,5	12,9	17,0	52,1	5,2
Rumuni	1,1	1,1	3,8	5,6	84,8	
Hrvati		1,3	3,5	8,5	81,6	
Srbi			2,5	4,3	91,9	
DA MI BUDE RADNI KOLEGA/KOLEGINICA						
Albanci	2,2	0	14,7	10,3	61,9	3,8

Bošnjaci	1,1	1,3	5,0	11,1	76,6	1,3
Mađari	1,1		3,9	9,5	84,2	
Romi	1,1	8,5	7,0	8,5	67,3	5,2
Rumuni	1,1		5,0	6,8	85,8	
Hrvati			4,7	8,1	84,7	
Srbi			3,5	4,5	90,6	
DA MI BUDE BRAČNI PARTNER						
Albanci	4,6	19,8	16,1	10,3	21,7	7,6
Bošnjaci	3,5	11,9	9,6	13,1	43,7	7,3
Mađari	2,2	7,9	8,5	14,4	51,3	4,9
Romi	8,6	24,7	11,2	10,8	19,7	6,6
Rumuni	3,3	9,5	4,5	14,4	50,5	6,0
Hrvati	1,3	6,8	4,7	14,9	54,0	4,9
Srbi	1,1	4,6	7,6	11,1	63,8	4,8
DA BUDE U (VAN)BRAČNOJ ZAJEDNICI SA ČLANOM MOJE PORODICE						
Albanci	7,2	11,7	24,0	13,3	21,2	4,9
Bošnjaci	3,6	10,2	12,0	17,0	42,4	1,4
Mađari	1,1	3,5	10,7	14,4	56,0	1,1
Romi	7,5	18,9	20,7	11,9	17,4	5,2
Rumuni	1,1	2,7	12,6	16,3	54,3	
Hrvati	1,3	1,1	7,2	22,2	54,9	2,2
Srbi		1,3	10,7	11,2	69,9	1,1

Grafikon 241

ZAKLJUČAK 73

- Na nivou ličnih percepcija ispitanika uočljiva je značajna socijalna distanca prema građanima drugih nacionalnosti.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, ali ni sa njima trećina ispitanika ne bi bila u braku.
- Manja je distanca prema pripadnicima nacionalnih manjina sa kojima Slovaci žive u neposrednom okruženju.
- Uočljivo najveća distanca je prema Albancima i Romima.

IV.3.1.2.7.4. Percipirana socijalna distanca

Ispitanici slovačke nacionalne manjine smatraju da bi njihovi sunarodnici suživot u zajedničkoj državi najradije prihvatili sa Mađarima 85,2%; (kumulativno *donekle se slažem* i *potpuno se slažem*); Rumunima 81,1%; Hrvatima 77,4%; Bošnjacima 75,1%; Romima 59,7% i Albancima 53,7%.

U neposrednom susedstvu sunarodnici ispitanika bi najradije živeli sa Srbima (95,3%), potom sa Mađarima (85,0%), Hrvatima (82,2%), Rumunima (79,9%); Bošnjacima (75,1%), Romima (48,2%) i Albancima (46,7%).

Srbi su sunarodnicima ispitanika najbliži kao poznanici (96,2%), a kao prijatelje ih prihvata (95%). Mađare 84,7% sunarodnika ispitanika prihvata za poznanike, a 83,9% i za prijatelje. Hrvate i za poznanike i za prijatelje prihvata 82,2% sunarodnika ispitanika. Bošnjaci su prihvatljivi kao poznanici za 77,1%, a kao prijatelji za 69,9% sunarodnika ispitanika, a Rumuni 78,5% za poznanike i 72,5% za prijatelje. Albance za poznanike prihvata 55,5%, a za prijatelje 38%. Rome za poznanike prihvata 49,8%, a za prijatelje 40,8% sunarodnika ispitanika.

Za kolegu na poslu sunarodnici bi, prema mišljenju ispitanika slovačke nacionalnosti, izabrali Srbina (96,2%); Mađara (82,7%); Hrvata (81,3%); Rumuna (78,8%); Bošnjaka (73%); Roma (51,2%) i Albanca (56,1%).

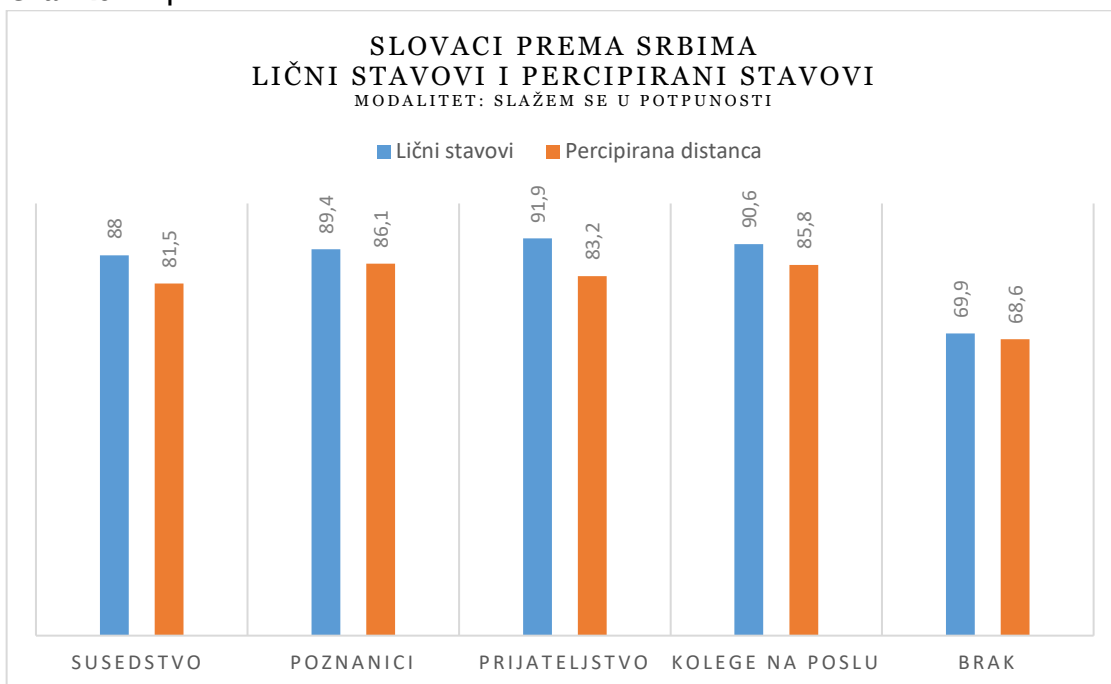
Bračnu vezu, prema mišljenju ispitanika, 91,3% pripadnika slovačke nacionalne manjine bi zaključilo sa pripadnikom srpske nacionalnosti; 62,3% sa Rumunima (protivilo bi se 12,6%); 56,3% sa Bošnjacima (protivilo bi se 3,9%); 26% sa Romima (protivilo bi se 28,1%); 21% sa Albanacima (protivilo bi se 23,7%); 64,5% sa Hrvatima (protivilo bi se 1,2%). Izuzetno je visok procenat ispitanika koji nije odgovorio na ovo pitanje: za Rome 31,5%; za Albance 35,5%; Rumune 26,8%; za Bošnjake 26,7%.

Tabela 187

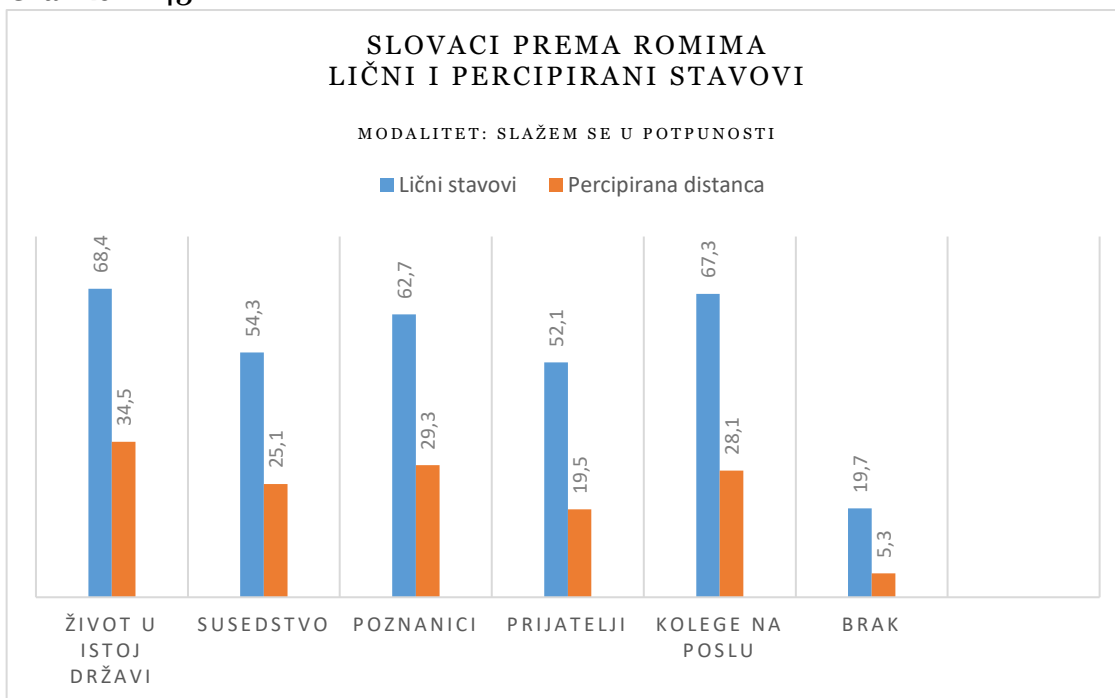
SLOVACI PERCIPIRANA SOCIJALNA DISTANCA						
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam i Ne želim da odgovorim
DA ŽIVE U ISTOJ DRŽAVI						
Albanci	3,4	10,5	8,7	21,2	32,5	23,7
Bošnjaci	1,1	0	10,4	17,7	57,4	13,4
Mađari	1,2	1,2	3,8	22,5	62,7	8,7
Romi	3,4	7,7	10,1	25,2	34,5	19,0
Rumuni	2,4	1,5	2,5	22,5	58,6	12,6
Hrvati	1,1	2,3	7,7	22,2	55,2	11,4
DA ŽIVE U NEPOSREDNOM SUSEDSTVU						
Albanci	3,5	9,5	13,7	21,6	25,1	26,6
Bošnjaci	1,2	1,2	9,0	20,6	54,5	13,5
Mađari	1,2	0	5,2	22,4	62,6	8,7

Romi	4,9	16,4	8,8	23,1	25,1	21,8
Rumuni	1,2	2,6	2,4	23,3	56,6	13,9
Hrvati	1,2	2,4	4,1	28,4	53,8	10,2
Srbi	0	1,1	0	13,8	81,5	3,7
DA BUDU POZNAJICI						
Albanci	2,4	9,5	10,1	24,7	30,8	22,5
Bošnjaci	1,2	0	8,0	20,9	56,2	13,7
Mađari	1,2	0	5,3	25,2	59,5	8,8
Romi	1,2	9,3	13,6	20,5	29,3	26,1
Rumuni	1,2	1,2	5,1	22,6	55,9	14,0
Hrvati	1,2	1,2	5,3	27,2	55,0	10,2
Srbi	0	0	0	10,1	86,1	3,8
DA BUDU PRIJATELJI						
Albanci	4,7	8,4	18,0	20,2	17,8	30,9
Bošnjaci	1,2	0	11,1	16,6	53,3	17,9
Mađari	1,2	0	5,0	27,9	56,0	10
Romi	1,2	12,1	15,9	21,3	19,5	30
Rumuni	1,2	1,2	7,4	22,8	49,7	17,7
Hrvati	1,2	0	6,4	32,2	50,0	10,2
Srbi	0	0	1,2	11,8	83,2	3,8
DA BUDU RADNE KOLEGE						
Albanci	2,4	10,5	8,9	26,8	29,3	22,2
Bošnjaci	1,2	1,2	8,3	14,6	58,4	16,4
Mađari	1,2	1,2	4,9	21,4	61,3	10,1
Romi	2,4	7,6	13,9	23,1	28,1	25,0
Rumuni	2,3	0	7,6	21,1	57,7	11,3
Hrvati	1,2	1,2	6,3	25,8	55,5	10,1
Srbi	0	0	0	10,4	85,8	3,8
DA BUDU BRAČNI PARTNERI						
Albanci	7,8	15,9	19,9	18,3	2,7	35,5
Bošnjaci	1,2	2,7	13,1	26,0	30,3	26,7
Mađari	1,2	0	11,6	22,9	44,1	20,3
Romi	7,7	20,4	14,3	20,7	5,3	31,5
Rumuni	2,4	10,2	23,9	36,7	25,6	26,8
Hrvati	1,2	0	5,0	30,6	33,9	19,1
Srbi	0	0	2,3	22,7	68,6	6,4

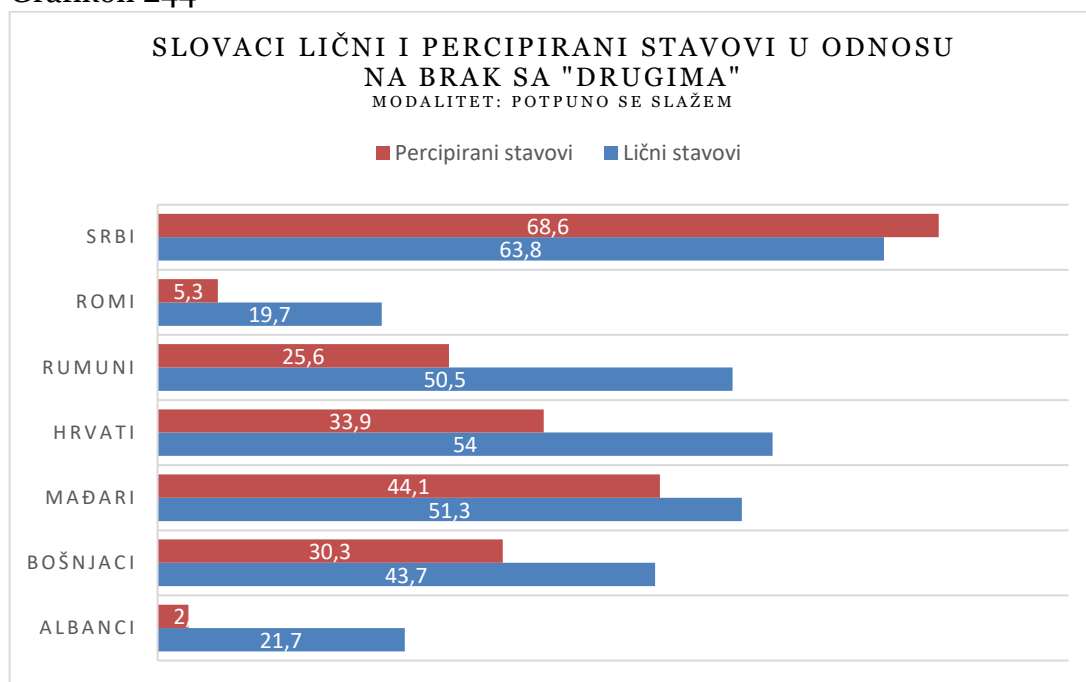
Grafikon 242

Grafikon 243

Grafikon 244

ZAKLJUČAK 74

- Percipirani stavovi ispitanika ukazuju na izuzetnu duboku socijalnu distancu od one koja je izmerena na osnovu ličnih stavova.
- Najmanja distanca ispitanika je prema Srbima, a najveća prema Albancima i Romima.
- Veći stepen distance se uočava u odnosu na veoma bliske odnose (brak, susedstvo, prijateljstvo).

IV.3.1.2.7.5. Afirmativne mere i politički uticaj

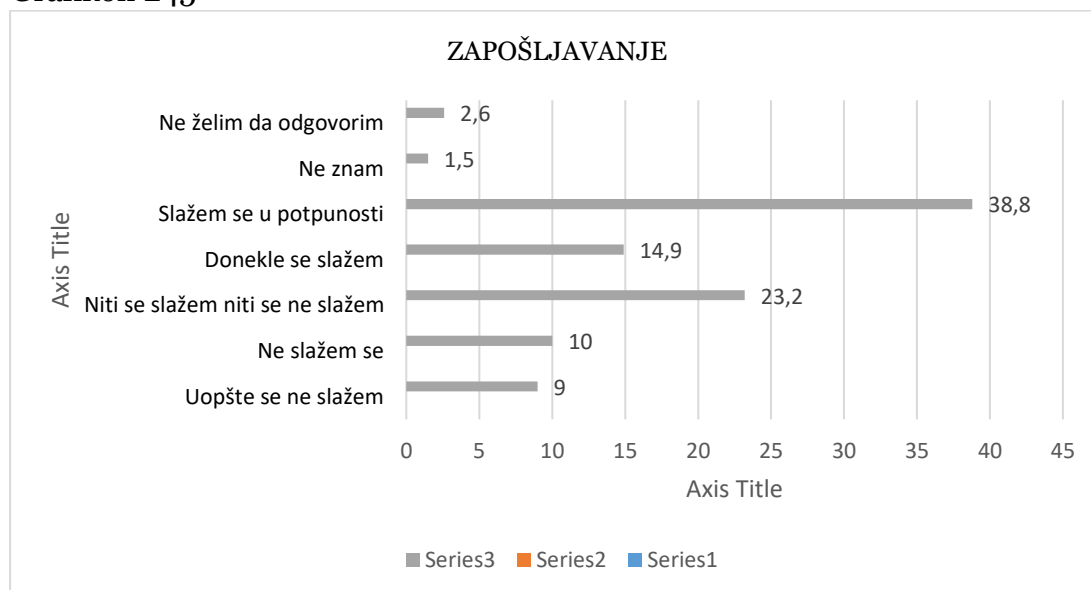
Tabela 188

STAVOVI PRIPADNIKA SLOVAČKE NACIONALNE MANJINE O AFIRMATIVNIM MERAMA I POLITIČKIM UTICAJIMA						
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
AFIRMATIVNE MERE						
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati zapošljavanje						
9,0	10,0	23,2	14,9	38,8	1,5	2,6
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati ulazak u Narodnu skupštinu						
3,6	6,2	14,0	19,4	54,1	1,5	1,2
Pripadnicima nacionalnih manjina treba olakšati kandidovanje na lokalnim izborima						
3,6	7,4	12,6	16,7	54,1	4,4	1,2
POLITIČKI UTICAJ						
Narodna skupština mora zastupati interese građana bez obzira na njihovu nacionalnost						
		1,2	5,0	92,7	1,2	
Političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji						
4,4	13,5	11,5	20,8	41,4	7,3	1,2

AFIRMATIVNE MERE

53,7 % (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika slovačke nacionalnosti podržava primenu afirmativnih mera prilikom zapošljavanja pripadnika uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina. Politiku afirmativnih mera prilikom zapošljavanja ne podržava 19% ispitanika, a 23,2% je neopredeljeno.

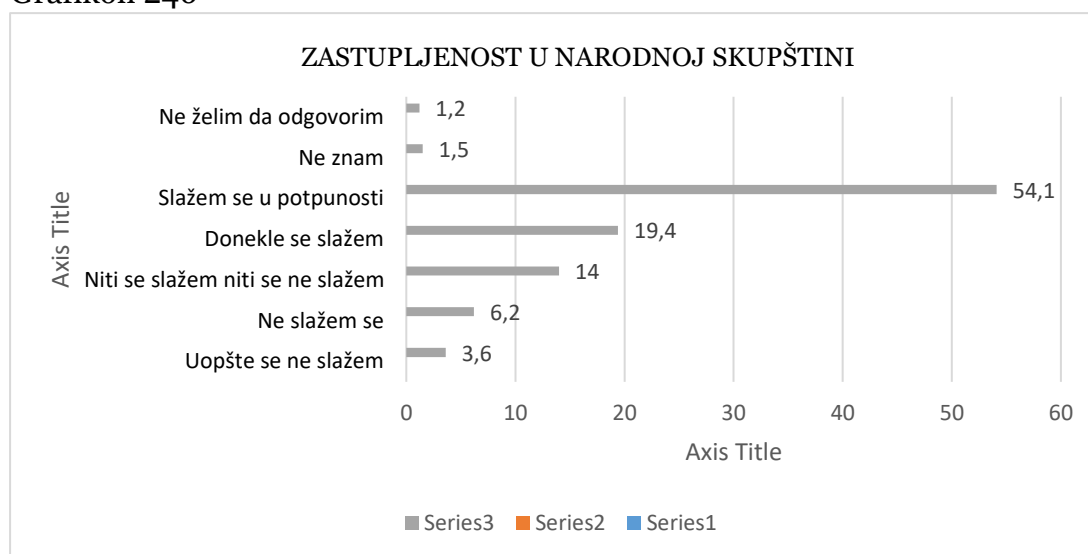
Grafikon 245

Pripadnicima nacionalnih manjina bi, prema mišljenju 73,5% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika slovačke nacionalne manjine, trebalo obezbediti afirmativne mere prilikom izbora u Narodnu skupštinu. Sa ovom afirmativnom merom nije saglasno 9,8% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a njih 14% je neopredeljeno.

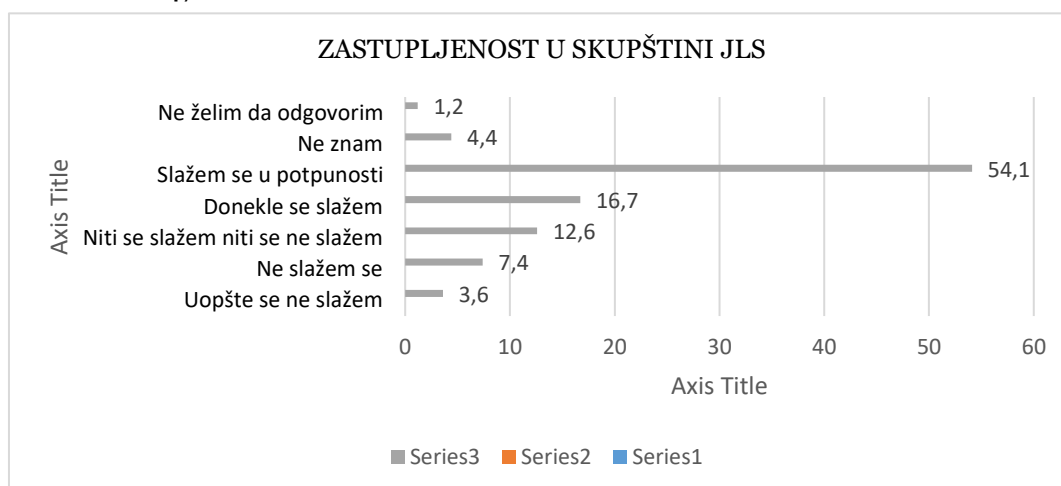
Ove podatke bi trebalo dovesti u vezu sa stavom iz grafikona 248 koji ukazuje na to da 97,7% ispitanika slovačke nacionalnosti očekuje od Narodne skupštine da štiti interese svih građana, odnosno da njihova nacionalnost ne može biti prepreka za to.

Grafikon 246

70,8% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika slovačke nacionalnosti smatra da bi političke stranke nacionalnih manjina trebalo da budu zastupljene u sazivima skupština jedinica lokalne samouprave; 11,0% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) nije saglasno sa ovom afirmativnom merom, a 12,6% ispitanika je neopredeljeno.

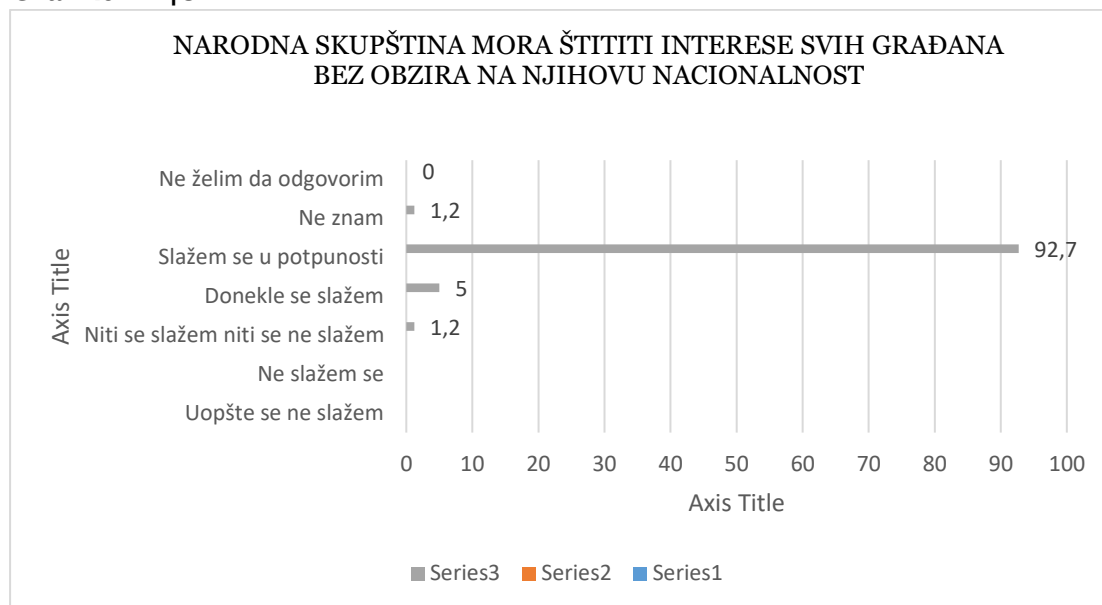
Grafikon 247

POLITIČKI UTICAJ

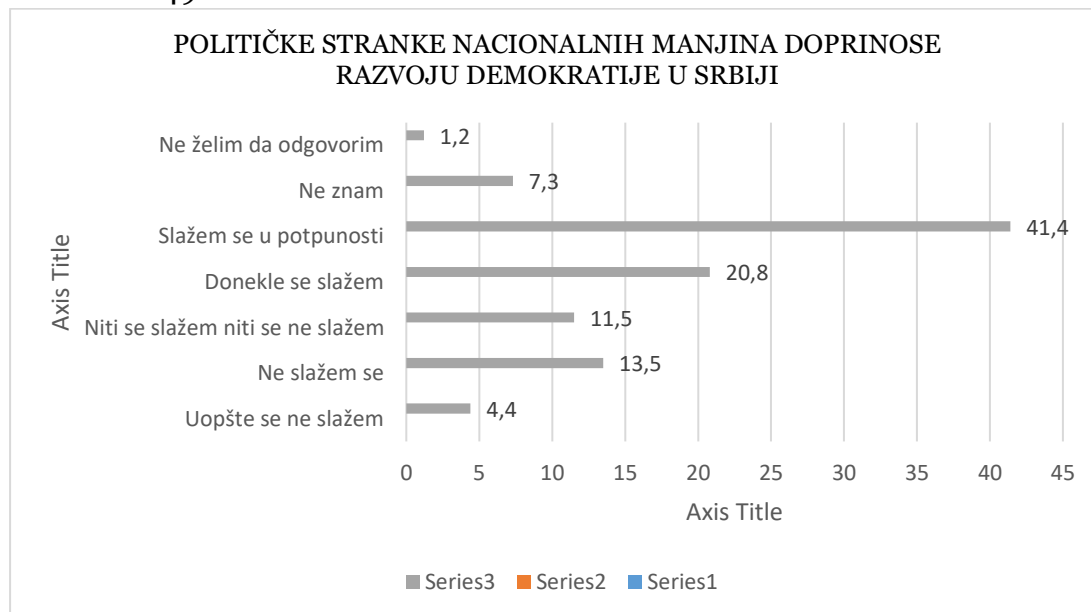
Većina ispitanika, njih 97,7% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) smatra da bi narodni poslanici trebalo da zastupaju interese svih građana bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost.

Grafikon 248

62,2% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika smatra da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji; 17,9% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) ispitanika smatra suprotno, a 11,5% je neopredeljeno.

Grafikon 249

ZAKLJUČAK 75

- Ispitanici podržavaju politiku afirmativnih mera.
- Ispitanici se zalažu za afirmativne mere u političkom životu na državnom i lokalnom nivou, ali i podržavaju stav da se u Narodnoj skupštini štite interesi i prava svih bez obzira na nacionalnost.
- Ispitanici smatraju da političke stranke nacionalnih manjina doprinose razvoju demokratije u Srbiji.

IV.3.1.2.7.6. Društvene uloge

Odnos ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine prema društvenim ulogama pripadnika srpske većine i drugih, uzorkom obuhvaćenih, nacionalnih manjina je jedan od jasnih pokazatelja društvenog poverenja i prihvatanja. U upitniku su se ispitali stavovi ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine o tome u kom stepenu im je prihvatljivo da Srbi i pripadnici uzorkom obuhvaćenih nacionalnih manjina obavljaju društvene uloge predsednika države i predsednika Vlade, ministra, predsednika opštine u kojoj ispitanici žive, nastavnika koji predaje njihovoj deci i izabranog lekara.

Tabela 189

ALBANCI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države	5,5	13,5	21,7	16,0	34,1	7,9	1,3
Predsednik Vlade	4,2	11,0	16,6	19,8	39,1	8,0	1,3
Ministar	4,2	7,0	13,8	21,5	45,8	6,4	1,3
Predsednik opštine u kojoj živim	5,4	15,2	11,2	23,0	38,8	5,1	1,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	2,6	2,6	13,8	19,0	55,7	5,1	1,3
Izabrani lekar	1,3	1,3	12,2	21,4	57,3	5,3	1,3
BOŠNJACI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik države		8,3	14,0	21,6	52,1	2,7	1,3
Predsednik Vlade		4,2	12,8	18,4	60,7	1,3	2,6
Ministar		1,6	9,6	21,1	63,9	2,6	1,3
Predsednik opštine u kojoj živim	1,3	6,7	10,0	21,4	55,4	1,3	3,9
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,3	1,3	3,9	16,0	75,1	1,3	1,3
Izabrani lekar		1,3	2,6	10,2	82,1	2,6	1,3
MAĐARI							
Predsednik države		8,3	18,0	16,9	54,3	1,3	1,3
Predsednik Vlade		4,2	12,6	16,7	62,6	1,3	2,6
Ministar			12,2	16,9	67,1	1,3	2,6

Predsednik opštine u kojoj živim		5,1	11,0	20,5	59,5	1,3	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci		1,3	6,8	16,8	73,7	1,3	
Izabrani lekar			5,1	8,0	84,3	1,3	1,3
HRVATI							
Predsednik države	1,3	9,7	12,4	14,0	57,5	3,8	1,3
Predsednik Vlade		6,9	12,6	15,2	60,0	3,9	1,3
Ministar		2,9	12,3	17,0	63,9	2,6	1,3
Predsednik opštine u kojoj živim		8,1	12,4	17,1	58,4	2,6	1,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,3	1,3	6,8	9,7	78,0	1,6	1,3
Izabrani lekar		1,3	6,7	6,7	84,0		1,3
ROMI							
Predsednik države	3,8	14,9	17,6	15,7	44,2	2,5	1,3
Predsednik Vlade	2,6	9,4	18,3	15,8	50,0	2,6	1,3
Ministar	1,3	5,5	13,9	17,1	58,2	2,6	1,3
Predsednik opštine u kojoj živim	2,6	9,4	15,4	21,7	45,8	2,6	2,6
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,3	1,6	12,0	17,6	32,8	2,6	2,6
Izabrani lekar	1,3	2,7	12,3	13,2	66,5	1,3	2,6
RUMUNI							
Predsednik države		10,7	14,0	14,0	57,2	2,9	1,3
Predsednik Vlade		3,9	12,8	14,9	64,2	2,9	1,3
Ministar		3,9	9,6	15,2	67,2	2,9	1,3
Predsednik opštine u kojoj živim	1,3	2,6	12,3	16,6	63,1	2,9	1,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci	1,3		5,2	15,2	75,4	1,6	1,3
Izabrani lekar		1,3	3,9	8,1	83,7	1,6	1,3
SRBI							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Predsednik opštine u kojoj živim	2,8	1,3	5,4	15,4	72,6	1,3	1,3
Nastavnik ili profesor mojoj deci			3,9	12,5	82,4		1,3
Izabrani lekar			3,9	5,7	89,1		1,3

PRESEDNIK/PRESEDNICA DRŽAVE

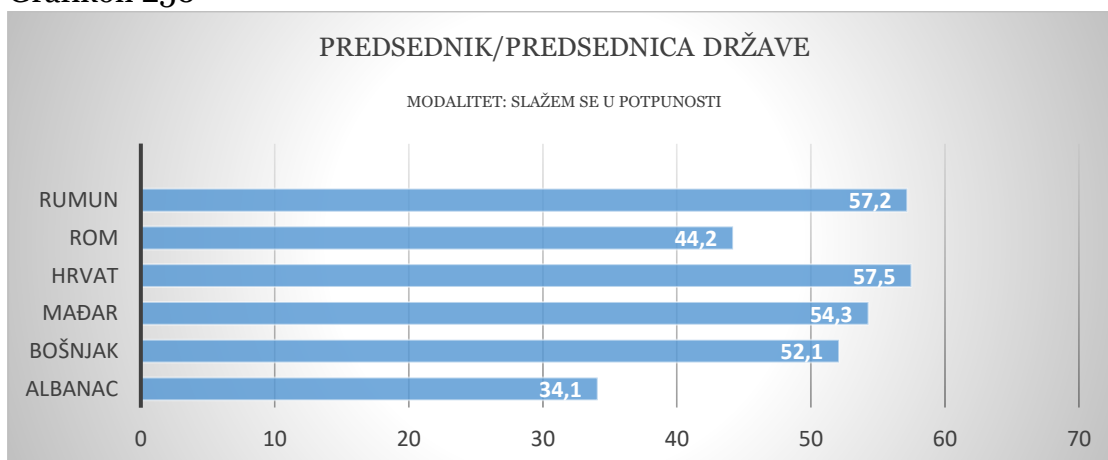
Najviše poverenja da obavlja funkciju predsednika države ispitanici slovačke nacionalnosti su iskazali prema pripadnicima rumunske i hrvatske nacionalne manjine. Prema modalitetu *slažem se u potpunosti* 57,2% njih bi podržalo da pripadnik rumunske nacionalne manjine bude predsednik Srbije, a na istoj funkciji pripadnika hrvatske manjine vidi 57,5% ispitanika. Prema zbiru iz modaliteta *slažem se* i *slažem se u potpunosti* stepen podrške pripadniku rumunske nacionalnosti doseže do 71,2%, a pripadniku hrvatske nacionalnosti do 71,5%. Međutim, 10,7% ispitanika nije saglasno da Rumun obavlja funkciju predsednika države, a pripadnika hrvatske manjine na predsedničkoj funkciji ne podržava 11% ispitanika.

54,3% ispitanika (*slažem se u potpunosti*) i 71,2% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da bi građanin mađarske nacionalnosti trebalo da obavlja funkciju predsednika Srbije; 8,3% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalnosti na funkciji predsednika Srbije, a 18,0% ispitanika je neodlučno.

Pripadnik bošnjačke i romske nacionalne manjine imaju poverenje 52,1% (kumulativno 73,7%), odnosno 44,2% (59,9%) ispitanika; 8,3% ispitanika se ne bi saglasilo sa predlogom da pripadnik bošnjačke nacionalne manjine bude predsednik Srbije, a njih 18,7% ne bi podržalo na toj funkciji lice romske nacionalnosti.

Najmanje poverenja za obavljanje funkcije predsednika Srbije ispitanici iskazuju prema pripadniku albanske nacionalne manjine. Prema modalitetu u *potpunosti se slažem* poverenje prema Albancu na mestu predsednika ima 34,1% ispitanika, a ukoliko se pridodaju i odgovori iz modaliteta *donekle se slažem* procenat poverenja iznosi 50,1%; 19,0% ispitanika nije saglasno da pripadnik albanske manjine bude predsednik Srbije. Neodlučnih je 21,7%.

Grafikon 250

PREDSEDNIK/PREDSEDNICA VLADE

Ispitanici i na funkciji predsednika Vlade iskazuju najveći stepen poverenja prema pripadnicima rumunske nacionalne manjine. Rumun je poželjan za premijera prema odgovorima 64,2%, odnosno 79,1% (kumulativno) ispitanika; 3,9% ispitanika ne bi poverilo pripadniku rumunske nacionalne manjine funkciju predsednika Vlade. Suzdržanih je 12,8%.

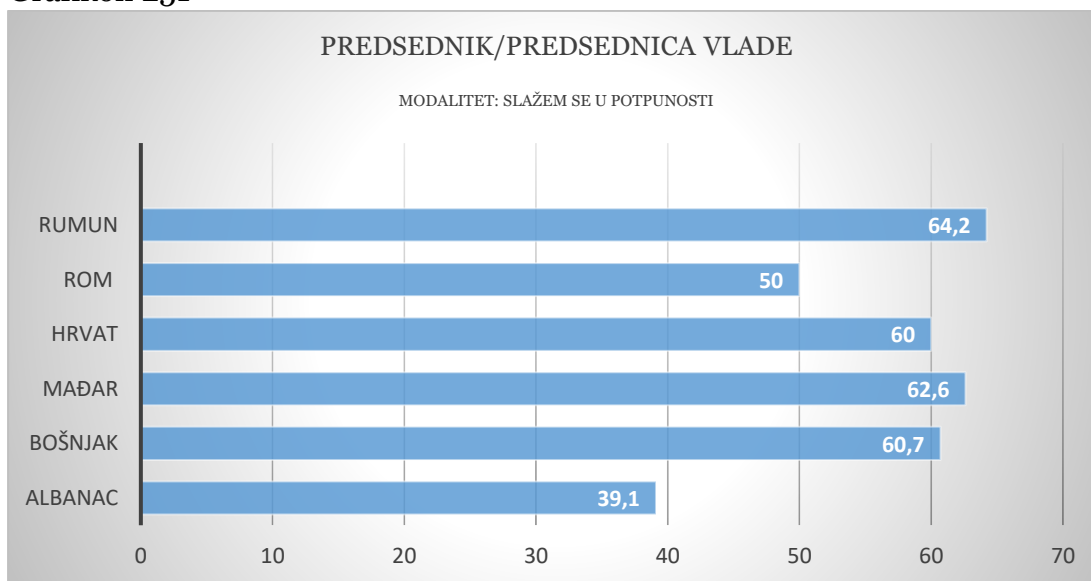
Pripadnik romske nacionalne manjine je dobio poverenje 50%, odnosno 65,8% (kumulativno) ispitanika. Suprotno tome, 12% ispitanika smatra da Rom nije pogodan za funkciju predsednika Vlade, a neodlučnih je 18,3% ispitanika.

Poverenje pripadniku mađarske nacionalne manjine daje 62,6% ispitanika, odnosno 79,3% (kumulativno), a ne bi ga podržalo njih 4,2%. Uzdržanih je 12,6%.

Poverenje u pripadnike bošnjačke ili hrvatske nacionalne manjine na funkciji predsednika Vlade iskazuje približno isti procenat ispitanika. Poverenje u pripadnika bošnjačke nacionalne manjine ima 60,7%, odnosno 79,1% (kumulativno) ispitanika. Pripadnika hrvatske nacionalne manjine podržalo bi za predsednika Vlade 60%, odnosno 75,2% (kumulativno) ispitanika; 4,2% ispitanika ne iskazuje poverenje u predstavnika bošnjačke manjine na funkciji predsednika Vlade, a predstavniku hrvatske manjine poverenje je uskratilo 6,9% ispitanika.

Najmanje poverenja ostvaruju Albanci jer bi njihovog pripadnika za predsednika Vlade podržalo 39,1%, odnosno 58,9% (kumulativno) ispitanika, a tome se izričito protivi njih 15,2%. Uzdržanih je 16,6%.

Grafikon 251

MINISTAR/MINISTARKA

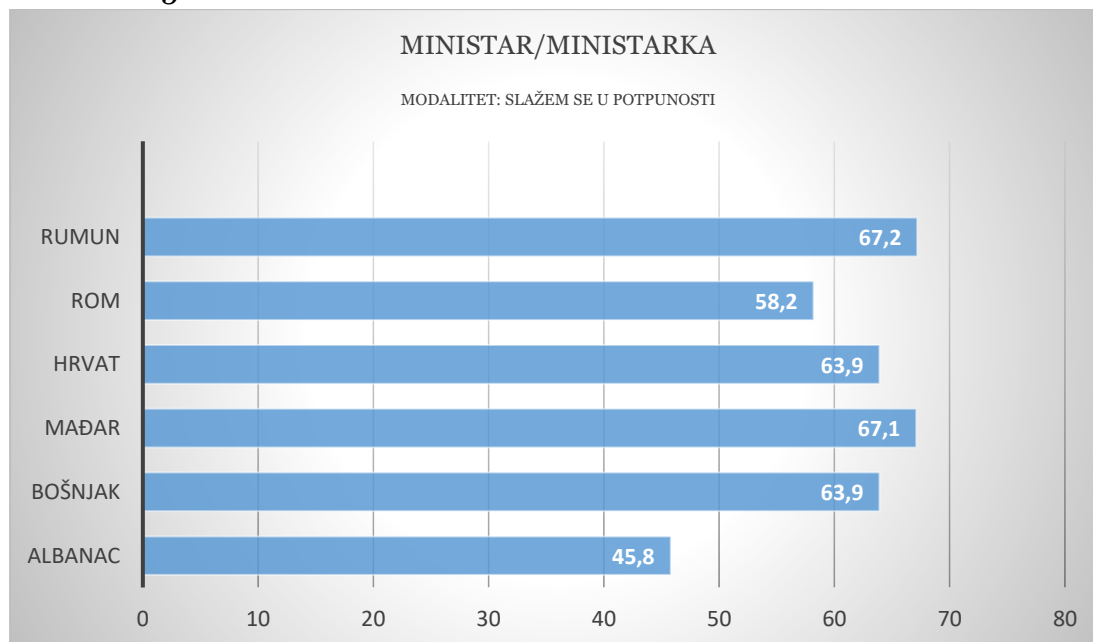
Za obavljanje funkcije ministra ispitanici bi najradije podržali pripadnike rumunske (67,2%; kumulativno 82,4%) i mađarske (67,1%; kumulativno 84%) nacionalne manjine.

Pripadnika romske nacionalne manjine na mestu ministra vidi 58,2%, odnosno 75,3% (kumulativno) ispitanika slovačke nacionalnosti. Sa tim nije saglasno njih 6,8%, a 13,9% je uzdržano. Manji stepen poverenja ispitanika ima pripadnik albanske nacionalne manjine kojeg na mestu ministra podržava 45,8%, odnosno 67,3% (kumulativno) ispitanika; 11,2% ispitanika slovačke nacionalnosti iskazuje direktno nepoverenje.

Pripadnika bošnjačke nacionalne manjine na mestu ministra vidi 63,9%, odnosno 85% (kumulativno) ispitanika slovačke nacionalnosti, a sa tim nije saglasno njih 1,6%. Uzdržanih je 9,6%.

Pripadnika hrvatske nacionalne manjine na funkciji ministra podržava 63,9%, odnosno 80,9% ispitanika, Ministru hrvatske nacionalnosti protivi se 2,9% ispitanika, a uzdržano ih je 12,3%.

Grafikon 252

PRESEDNIK OPŠTINE

Na lokalnom nivou najveći stepen podrške dobili bi pripadnici srpskog naroda sa 72,6%, odnosno 88% (kumulativno *slažem se u potpunosti* i *donekle se slažem*) ispitanika. Izbor Srbina za predsednika opštine u kojoj živi ne bi podržalo 4,1% ispitanika (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*) slovačke nacionalnosti.

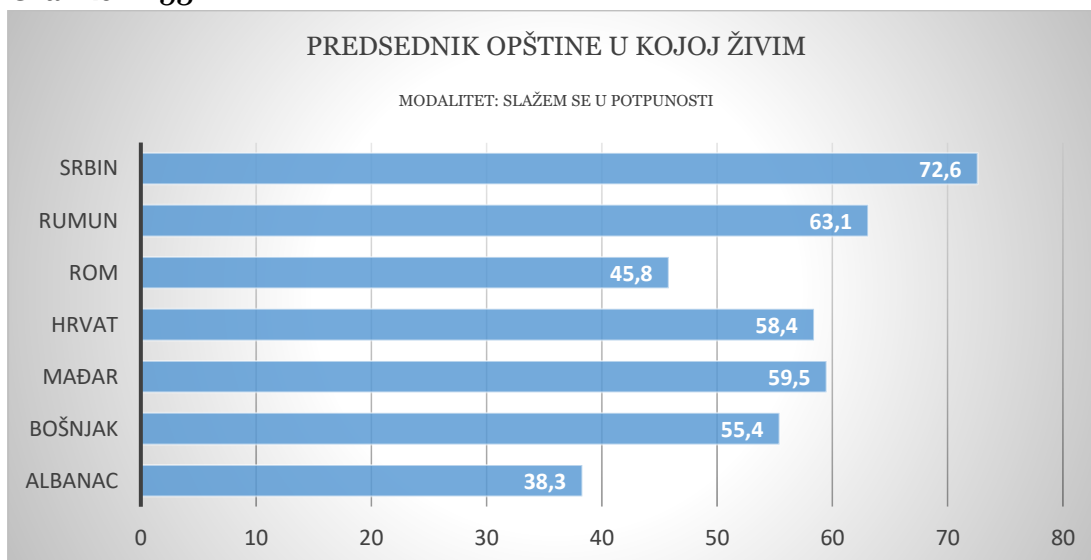
Pripadnicima rumunske nacionalne manjine poverenje je dalo 63,1% (kumulativno 79,7%); 3,9% ispitanika ne podržava pripadnika rumunske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, 12,3% je uzdržano.

Pripadnicima mađarske i hrvatske nacionalne manjine poverenje je dalo 59,5% (kumulativno 80%), odnosno 58,4% (kumulativno 75,5%) ispitanika; 5,1% ispitanika ne podržava pripadnika mađarske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine, a istu vrstu nepoverenja, 8,1%, ispitanici su iskazali i prema pripadniku hrvatske manjine.

Pripadnicima romske nacionalne manjine poverenje je dalo 45,8% (kumulativno 67,5%) ispitanika; 13% ispitanika ne podržava pripadnika romske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Pripadnicima albanske nacionalne manjine poverenje je dalo 38,3% (kumulativno 61,3%) ispitanika; 20,6% ispitanika ne podržava pripadnika albanske nacionalne manjine na mestu predsednika „svoje“ opštine.

Grafikon 253

NASTAVNIK/NASTAVNICA MOJOJ DECI

Najviše poverenje, (*slažem se u potpunosti*) u vezi sa nastavnikom sopstvene dece ispitanici su iskazali prema nastavnicima srpske nacionalnosti 82,4% (kumulativno 94,9%).

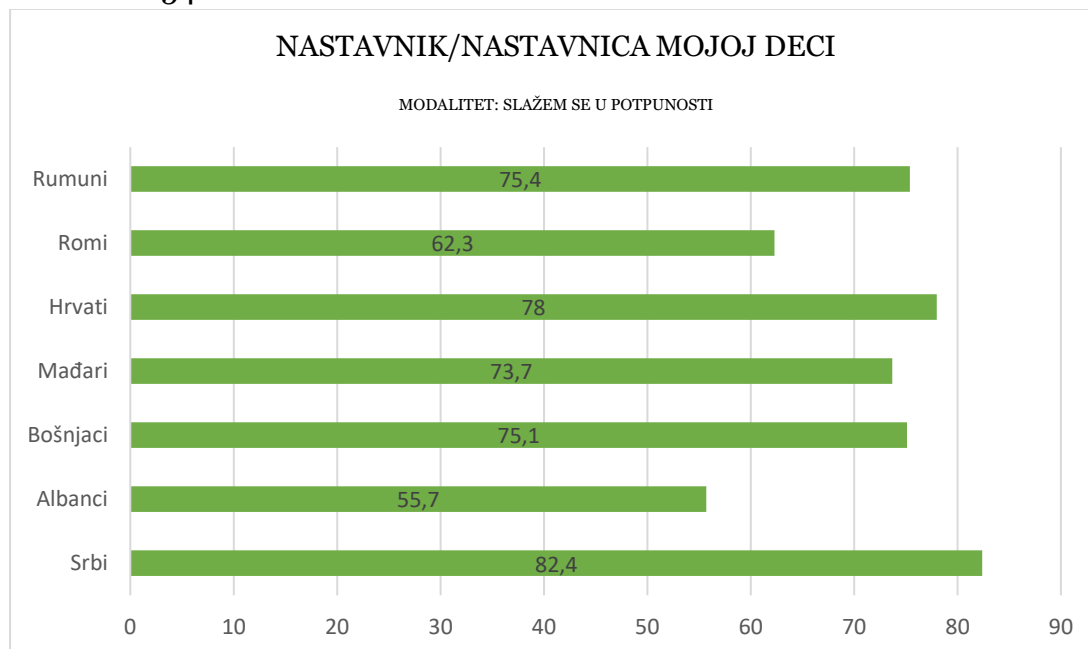
Potom, „poželjni“ nastavnici su pripadnici bošnjačke (75,1%; kumulativno 91,1%), mađarske (73,7%; kumulativno 90,5%) i rumunske (75,4%; kumulativno 90,6%) nacionalnosti. Protivljenje da nastavu drže pripadnici ovih nacionalnih manjina iskazalo je prema nastavniku bošnjačke nacionalnosti 2,6%; nastavniku mađarske nacionalnosti 1,3%; prema nastavniku rumunske 1,3% ispitanika.

Nastavnika pripadnika hrvatske nacionalne manjine prihvata 78%, odnosno 87,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 2,6% ispitanika ne bi rado poverilo decu nastavniku hrvatske nacionalnosti.

Nastavnik romske nacionalnosti uživa poverenje 62,3% (kumulativno 79,9%), a u nastavnika romske nacionalnosti poverenje nema 2,9% ispitanika.

Nastavnika pripadnika albanske nacionalne manjine prihvata 55,7%, odnosno 74,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 5,2% ispitanika ne bi rado poverilo decu na nastavu nastavniku albanske nacionalnosti.

Grafikon 254

IZABRANI LEKAR

Srbi su ispitanicima najpoželjniji i u ulozi izabranih lekara – 89,1%, odnosno 94,8% (kumulativno) ispitanika to podržava.

Lekara bošnjačke nacionalnosti izabralo bi 82,1%, odnosno 92,3% ispitanika, a ne bi ga izabralo 1,3%.

Pripadnike rumunske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 83,7%, odnosno 91,8% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 1,3%.

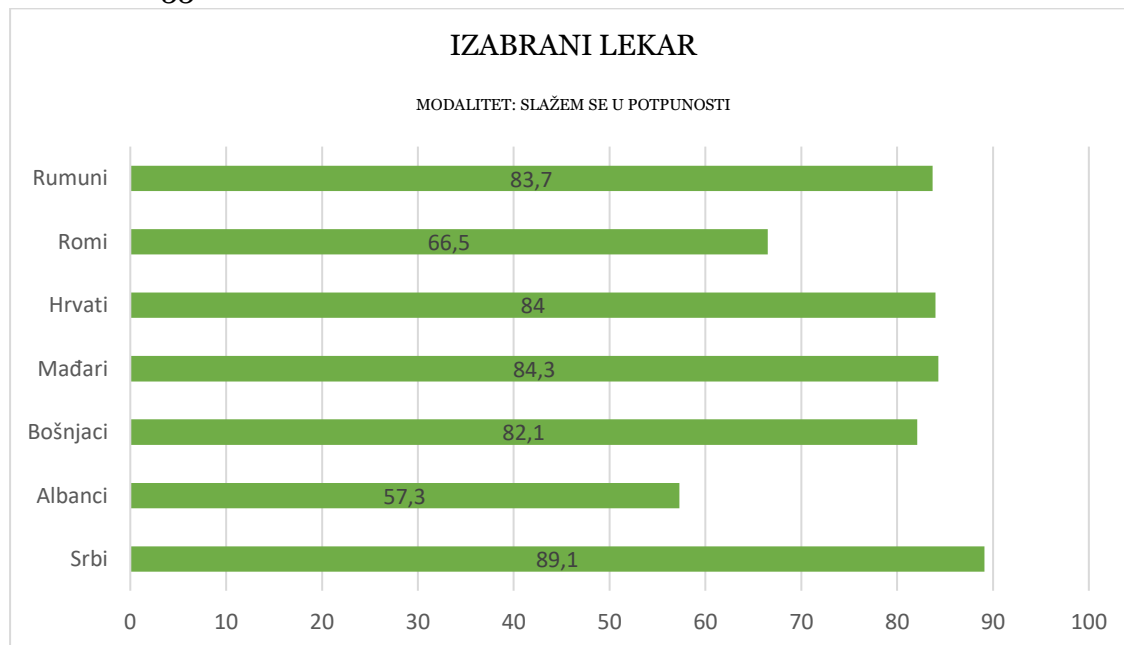
Doktor mađarske nacionalnosti je prihvatljiv za 84,3%, odnosno (92,3% kumulativno) ispitanika, a ne protivi se niko od ispitanika.

Pripadnike hrvatske nacionalne manjine za ličnog lekara bi izabralo 84%, odnosno 90,7% (kumulativno) ispitanika, a ne bi ga izabralo njih 1,3%.

Lekari romske nacionalnosti su prihvatljivi za 66,5% (79,7% kumulativno) ispitanika. Lekara romske nacionalnosti ne bi izabralo 4% ispitanika.

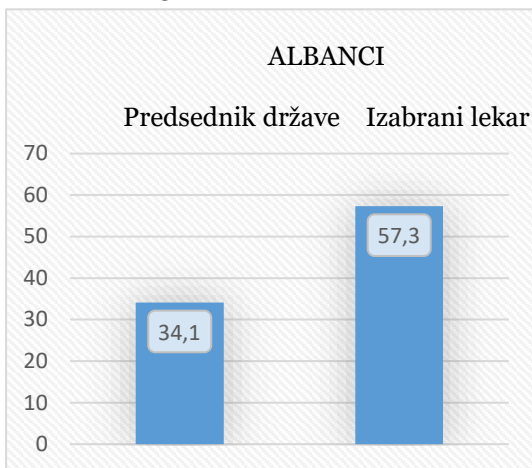
Lekara albanske nacionalnosti izabralo bi 57,3%, odnosno 78,7% ispitanika, a ne bi ga izabralo 2,6%.

Grafikon 255

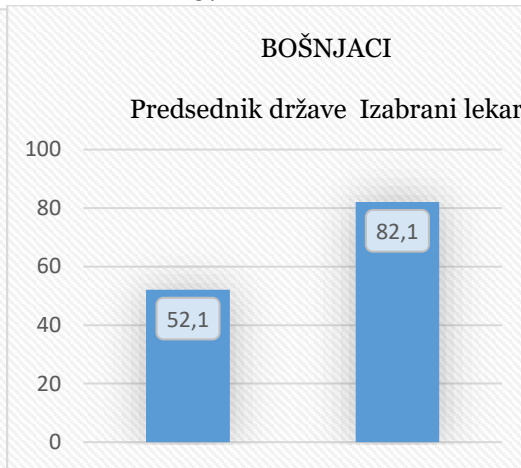

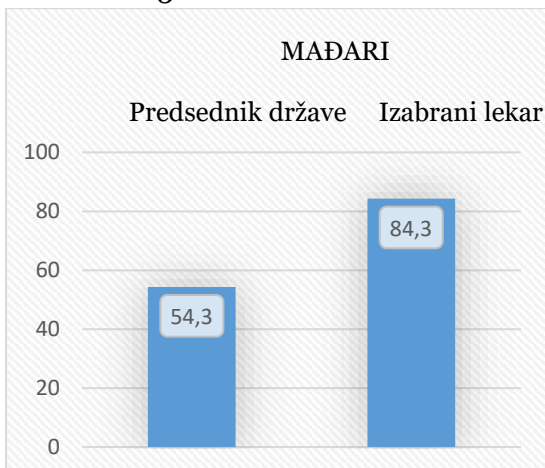
Grafikon 256

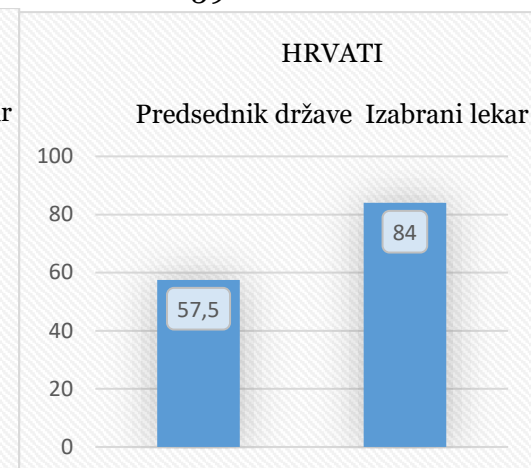
Grafikon 257

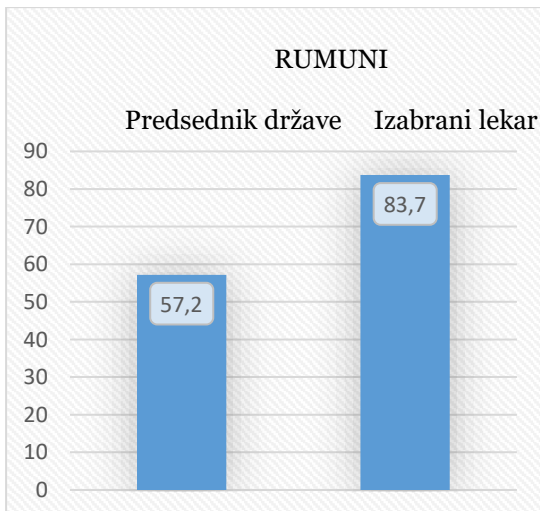
Grafikon 258

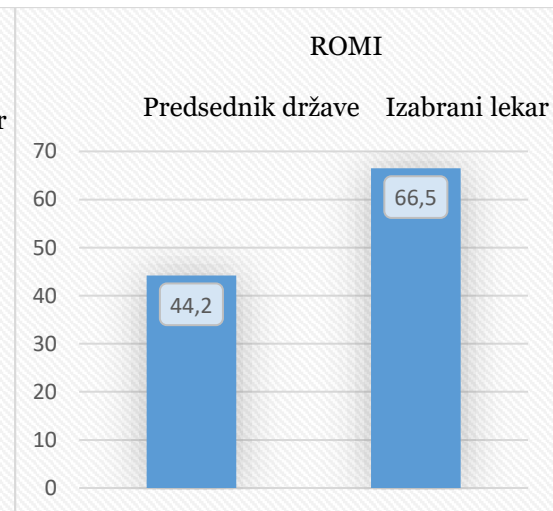
Grafikon 259

Grafikon 260

Grafikon 261

ZAKLJUČAK 76

- Ispitanici slovačke nacionalnosti ispoljavaju izraženo nepoverenje u vezi sa obavljanjem društvenih uloga pripadnika drugih nacionalnosti.
- Najveći stepen poverenja ispitanici imaju u pripadnike srpske nacionalnosti, a najmanje u pripadnike romske i naročito albanske nacionalnosti,
- Značajna su odstupanja u stepenu poverenja u odnosu na društene funkcije koje pripadnici drugih nacionalnosti obavljaju na neposrednim društvenim funkcijama (izabrani lekar, nastavnik) i na javnim političkim funkcijama (predsednik države, predsednik Vlade, ministar...)

IV.3.1.2.7.7. Upotreba jezika i jezik obrazovanja

UPOTREBA JEZIKA

Pripadnici slovačke nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, u svakodnevnoj komunikaciji češće upotrebljavaju slovački (75,5%) nego srpski (24,5).

Tabela 190

KOJI JEZIK KORISTITE U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI?	
Slovački	75,5
Srpski	24,5

Grafikon 262

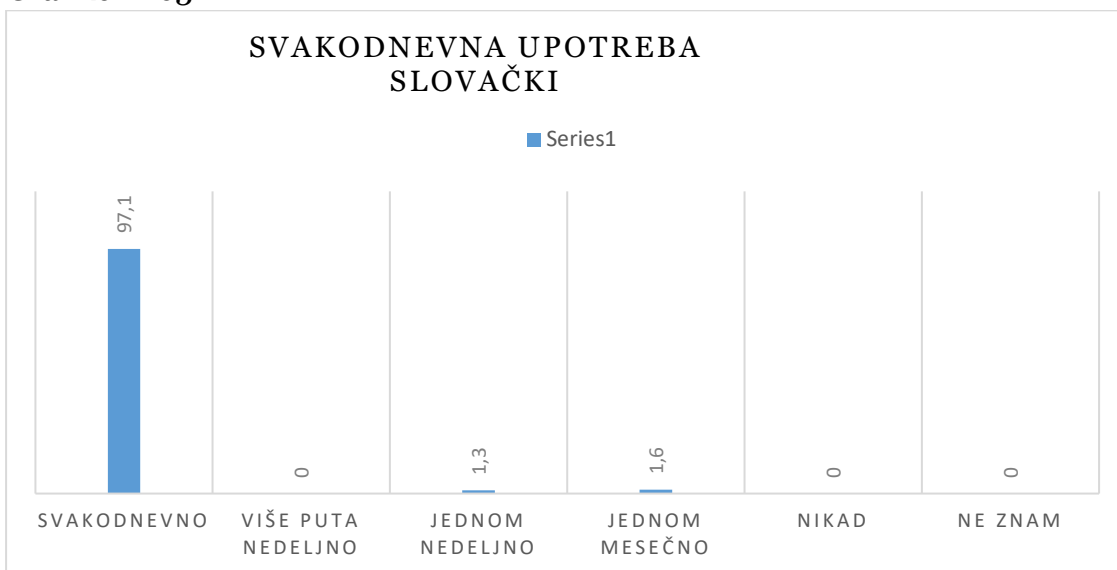

Svakodnevno slovačkim se (kod kuće, na poslu, u službenoj i neformalnoj komunikaciji) služi 97,1% ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine. Jednom nedeljno ili mesečno slovački govori 1,3%, odnosno 1,6% ispitanika.

Tabela 191

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE SLOVAČKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
97,1		1,3	1,6		

Grafikon 263

Srpski svakodnevno govori 84,9% ispitanika, pripadnika slovačke nacionalne manjine, više puta nedeljno ga koristi 10,8% ispitanika, a jednom nedeljno srpskim se služi 2,9% ispitanika. Srpski nikada ne govori 1,4% ispitanika.

Tabela 192

KOLIKO ČESTO U SVAKODNEVNOJ KOMUNIKACIJI KORISTITE SRPSKI?					
Svakodnevno	Više puta nedeljno	Jednom nedeljno	Jednom mesečno	Nikad	Ne znam
84,9	10,8	2,9		1,4	

Grafikon 264

JEZIK U OBRAZOVANJU

Za obrazovanje isključivo na slovačkom zalaže se 73,6% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*, a tome se protivi ispitanika 17,4% (kumulativno *uopšte se ne slažem* i *ne slažem se*)) ispitanika.

Dvojezično obrazovanje, na slovačkom i na srpskom, podržava 81,8% (kumulativno) ispitanika, a ovaj način obrazovanja ne podržava 8,5% (kumulativno) ispitanika slovačke nacionalne manjine.

Tabela 193

JEZIK OBRAZOVANJA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne želim da odgovorim
Isključivo na slovačkom					
3,0	14,4	7,6	22,3	51,3	1,3
Dvojezično					
5,6	2,9	9,7	16,7	65,1	

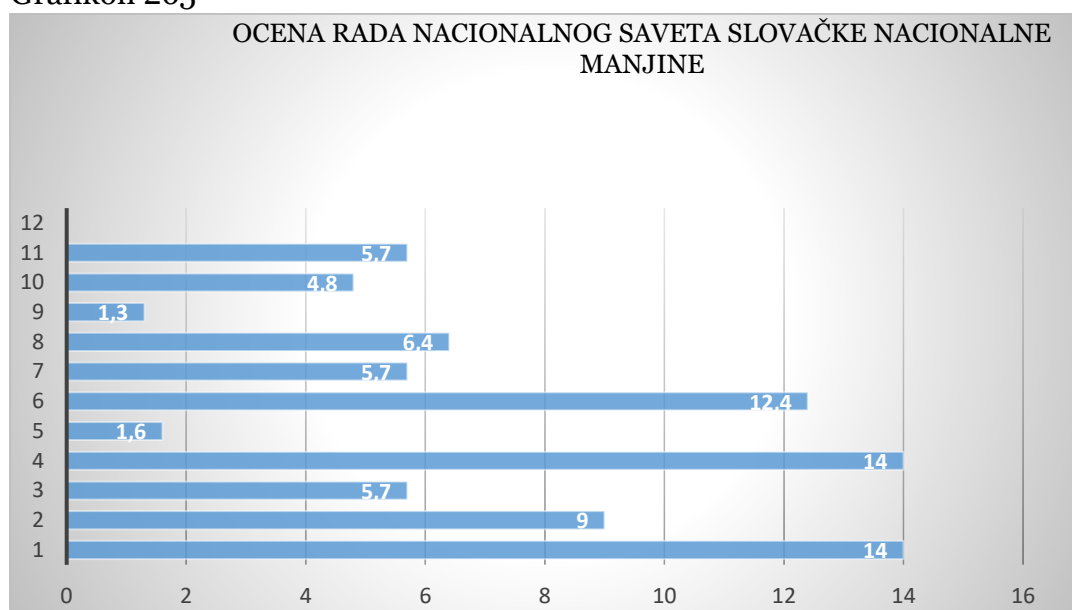
ZAKLJUČAK 77

- Većina ispitanika, pripadnika slovačke nacionalnosti, govori slovački svakodnevno u službenoj komunikaciji i u neformalnim kontaktima.
- Srpski je zastupljen u svakodnevnom govoru na nivou društvene integracije slovačke nacionalne manjine.
- Blaga većina ispitanika se zalaže za dvojezičnu nastavu, na slovačkom i srpskom.

IV.3.1.2.7.7. Nacionalni savet nacionalne manjine

Ocena rada Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine u Srbiji od 1 do 11. Najnižom ocenom 1 rad Nacionalnog saveta je ocenilo 14% ispitanika, a najvišom 11 njih 5,7%. Ukoliko saberemo ocene od pozicije 1 do pozicije 5 (najlošije ocene), njihov zbir iznosi 56,7, i uporedimo ih sa zbirom pozicija 6 do 11 (najviše ocene), čiji je zbir 23,9, uočljivo je da je jedna četvrtina ispitanika zadovoljna radom manjinske samouprave koja zastupa njihove interese u oblasti kulturne autonomije, a da skoro 60% ispitanika nije zadovoljno.

Grafikon 265

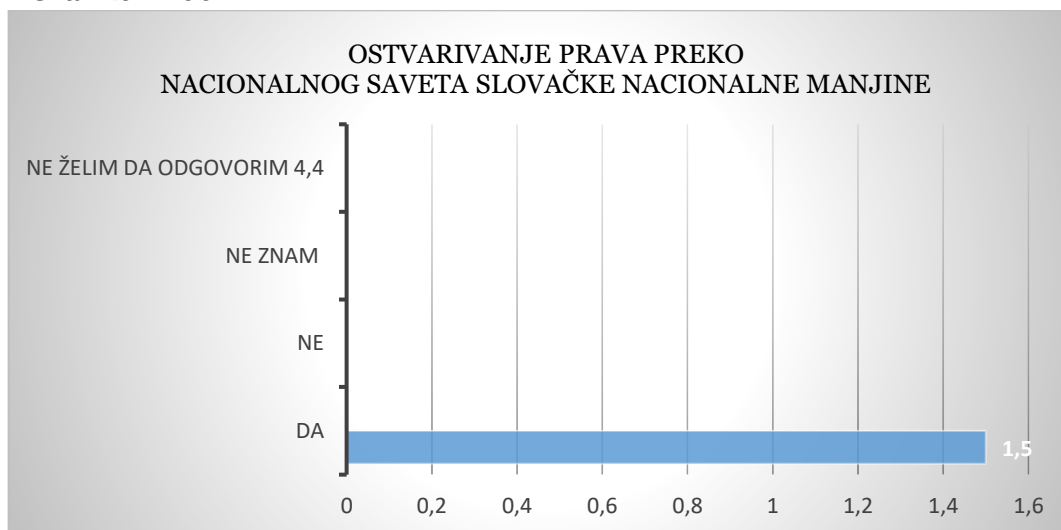

Samo 2,78% ispitanika smatra da ostvaruje bar jedno „manjinsko“ pravo koje potpada pod nadležnost ove institucije - pravo na obrazovanje na slovačkom jeziku, službena upotreba slovačkog jezika, zaštita kulturnog identiteta i informisanje, dok čak 76,38% daje negativan odgovor; 15,28% ispitanika je odgovorilo da ne zna odgovor na ovo pitanje.

Tabela 194

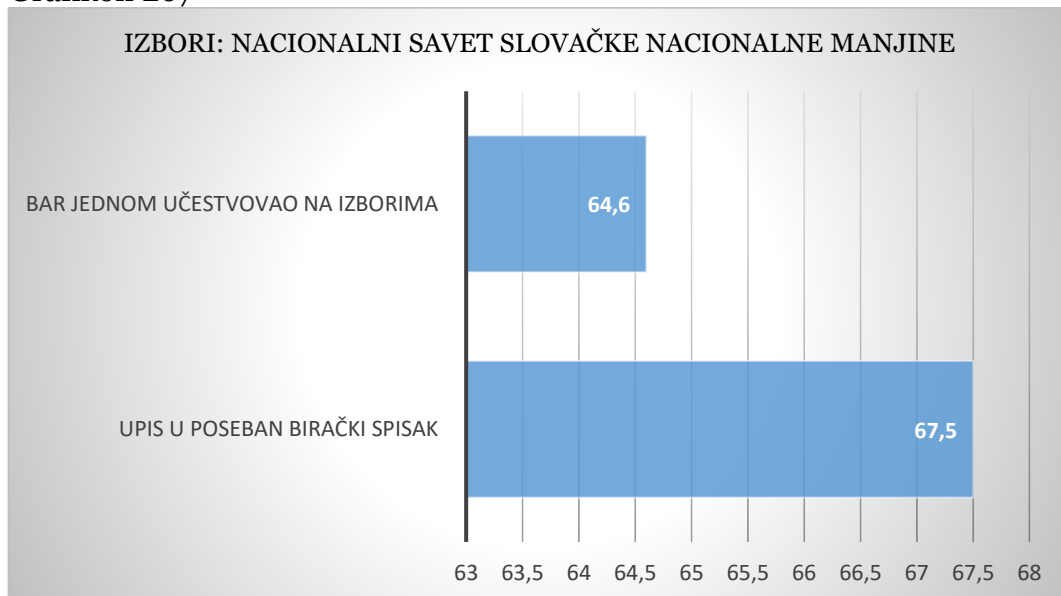
OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
2,78%	76,38%	15,28%	5,56%

Grafikon 266

U Poseban birački spisak za izbor Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine u Srbiji upisano je 67,5% ispitanika, a bar jednom na izborima je glasalo 64,6% ispitanika.

Grafikon 267

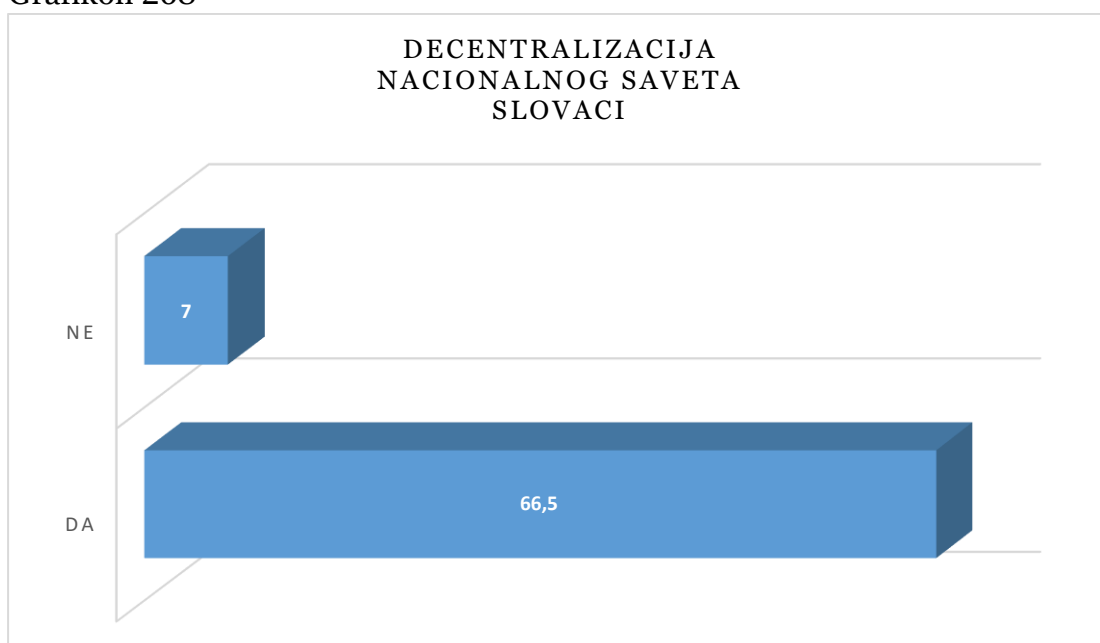

Dve trećine ispitanika 66,5% (modaliteti *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) je saglasno da je nužna decentralizacija manjinske samouprave, odnosno da je potrebno da se one pored nacionalnog nivoa (Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine) biraju i na lokalnom nivou. Čak 47,5% ispitanika koje deli ovo mišljenje se opredelilo za modalitet *potpuno se slažem*.

Tabela 195

DECENTRALIZACIJA NACIONALNOG SAVETA					
Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam
1,6	5,4	12,4	19,0	47,5	12,9

Grafikon 268

ZAKLJUČAK 78

- Ispitanici, pripadnici slovačke nacionalne manjine nepovoljno ocenjuju rad Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine.
- Ispitanici iskazuju stavove da ne ostvaruju priznata prava ili da ih ne ostvaruju preko manjinske samouprave.
- Ispitanici, pripadnici slovačke nacionalne manjine podržavaju decentralizaciju organizacije i izbora manjinske samouprave (pored izbora Nacionalnog saveta podržavaju i izbor opštinskih (mesnih) manjinskih samouprava).

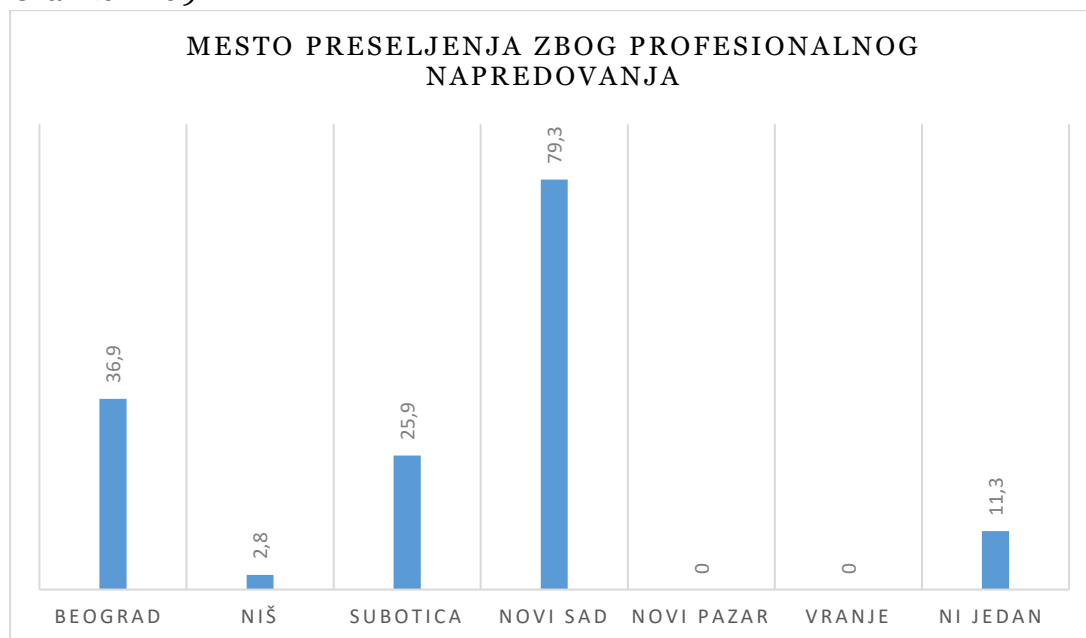

IV.3.1.2.7.8. Afektivne orijentacije

IV.3.1.2.7.8.1. Orijentacije ka društvenoj integraciji

Na pitanje u koja dva grada od ponuđenih (Beograd, Niš, Novi Sad, Novi Pazar, Subotica i Vranje) bi se preselili ukoliko bi dobili ponudu za dobro plaćen i siguran posao, pripadnici slovačke nacionalne manjine su se najčešće opredeljivali za Novi Sad (79,3%) i Beograd (36,9%), a treće poželjno mesto je Subotica koju je izabralo 25,9% ispitanika. Preseljenje u Niš bi prihvatilo dvoje ispitanika, a u Vranje i Novi Pazar se ne bi preselio nijedan ispitanik. Nijedan od ponuđenih gradova 11,3% ispitanika ne smatra poželjnim mestom preseljenja.

Grafikon 269

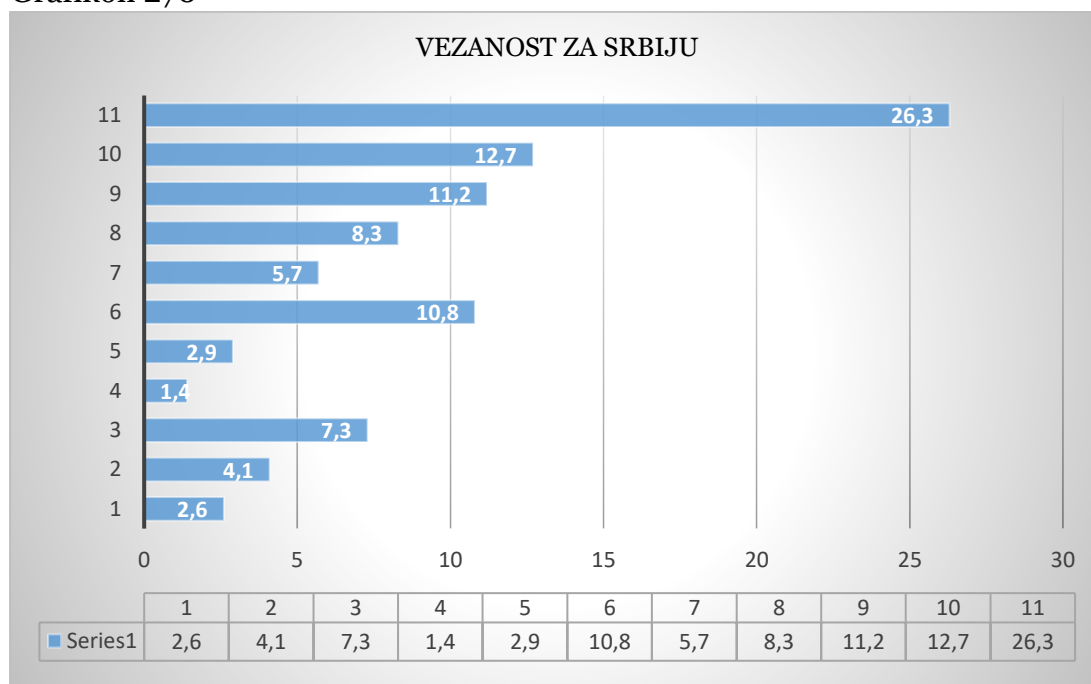
ZAKLJUČAK 68

- Potencijal za društvenu integraciju pripadnika slovačke nacionalne manjine je srednjeg intenziteta, jer ispitanici gravitiraju ka mestima u kojima tradicionalno i u većem broju žive pripadnici slovačke nacionalne manjine.
- Trećina ispitanika bi se preselila u Beograd, što ukazuje na spremnost na mobilnost i društvenu integraciju.

IV.3.1.2.7.8.1. Vežanost za Srbiju i zemlju porekla

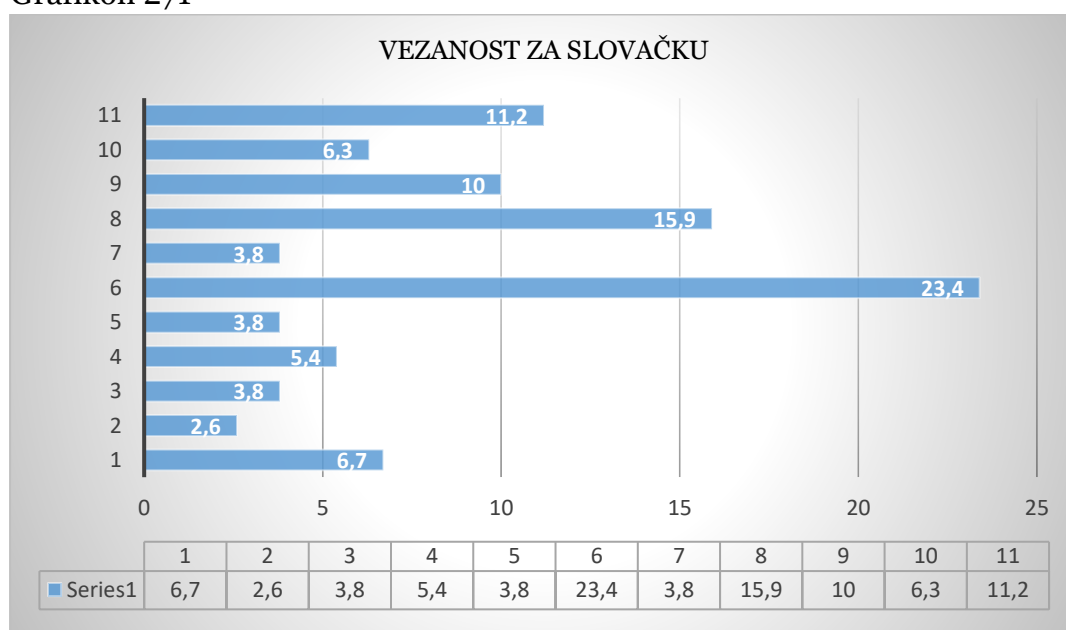
26,3% ispitanika je snažno vežano za Srbiju, a 2,6% njih uopšte nije. Međutim, ako se saberu modaliteti 11 (najveća vežanost), 10, 9, 8, 7 i 6, dobije se podatak koji ukazuje na to da je 75% ispitanika vežano za Srbiju.

Grafikon 270

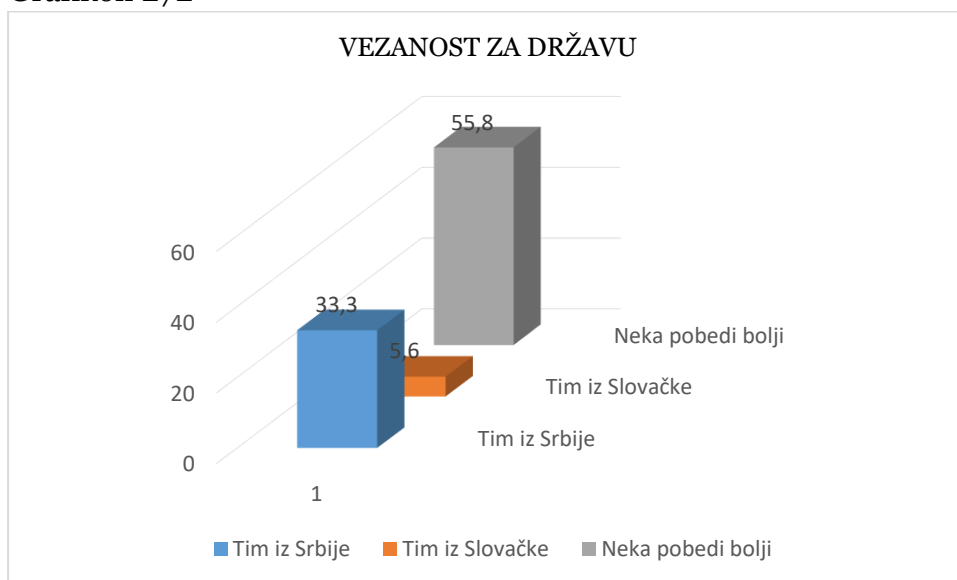
Vežanost ispitanika za Slovačku (11,2%) je, ukoliko se porede pozicije 11 u grafikonima 270 i 271, više nego duplo manja od vežanosti za Srbiju, ali zbir modaliteta od 6 do 11 ukazuje da je 70,6% ispitanika vežano za Slovačku.

Grafikon 271

Ukoliko bi trebalo da se opredele za koji tim bi navijali prilikom međusobnog meča sportskih timova iz Srbije i Slovačke, najviše je neutralnih 55,8%, njih 33,3% bi navijalo za tim iz Srbije, a 5,6% za tim iz Slovačke.

Grafikon 272

ZAKLJUČAK 79

- Pripadnici slovačke nacionalne manjine, prema stavovima ispitanika, imaju snažne emotivne veze sa Srbijom.

IV.3.1.2.7.9. Diskriminacija

Oko trećine ispitanika slovačke nacionalnosti, njih 31,7%, ukazuju na osećanje građanske neravnopravnosti. Ravnopravnim građanima u Srbiji se oseća nešto više od polovine ispitanika 53,2%. (Tabela 196)

Petina ispitanika njih 24% smatra da pripada grupi koja je diskriminisana, a sa diskriminacijom su se najčešće suočavali u neformalnim kontaktima jer njih 33,8% navodi da su takvu vrstu diskriminacije iskusili više od 10 puta, a do deset puta je 17,3% ispitanika osetio diskriminaciju u neformalnim kontaktima. Do 10 puta pripadnici slovačke nacionalne manjine smatraju da su bili diskriminisani u sledećim situacijama: tokom školovanja 17,1%; traženja posla 11,4%; na radnom mestu 31,8%; kod lekara 5,7%; na sudu 5,7%; u policiji 31,8%; u organima JLS 22,8%. (Tabela 198)

Diskriminaciju je prijavilo 13,2%, a 69,6% ispitanika nije. Organi od kojih se očekuje da postupaju u slučaju posredne i neposredne diskriminacije nisu otklonili posledice diskriminatornog ponašanja prema mišljenju 50% ispitanika, a delimično su u tome uspeli prema mišljenju 50% ispitanika. (Tabela 199)

Tabela 196

DA LI OSEĆATE DA STE RAVNOPRAVAN GRAĐANIN/GRAĐANKA REPUBLIKE SRBIJE?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
53,3	31,7	11,2	3,8

Tabela 197

DA LI PRIPADATE NEKOJ GRUPI KOJA JE DISKRIMINISANA U SRBIJI?			
Da	Ne	Ne znam	Ne želim da odgovorim
24,0	62,3	9,9	3,8

Grafikon 273

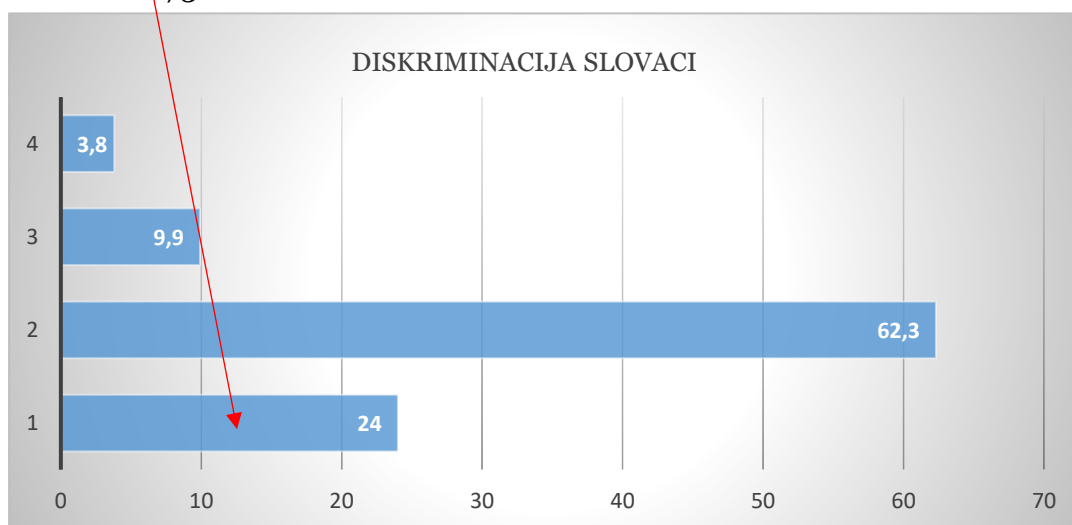

Tabela 198

SLOVACI DISKRIMINACIJA ZBOG NACIONALNE PRIPADNOSTI SITUACIJE						
	Nikad	Jednom	Do 10 puta	Više od 10 puta	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Tokom školovanja	49,7	12,8	17,1	6,3	14,1	0
Neformalni kontakti	18,5	11,9	17,3	33,8	11,9	6,6
Traženje posla	45,4	18,5	11,4	5,7	19,0	0
Na radnom mestu	38,3	5,7	31,8	11,4	7,1	5,7
Kod lekara	81,5	5,7	5,7	0	7,1	0
Na sudu	63,1	5,7	5,7	0	14,1	11,4
Policija	42,7	0	31,8	0	14,1	11,4
U organu JLS	58,7	5,7	22,8	0	7,1	5,7

Grafikon 274

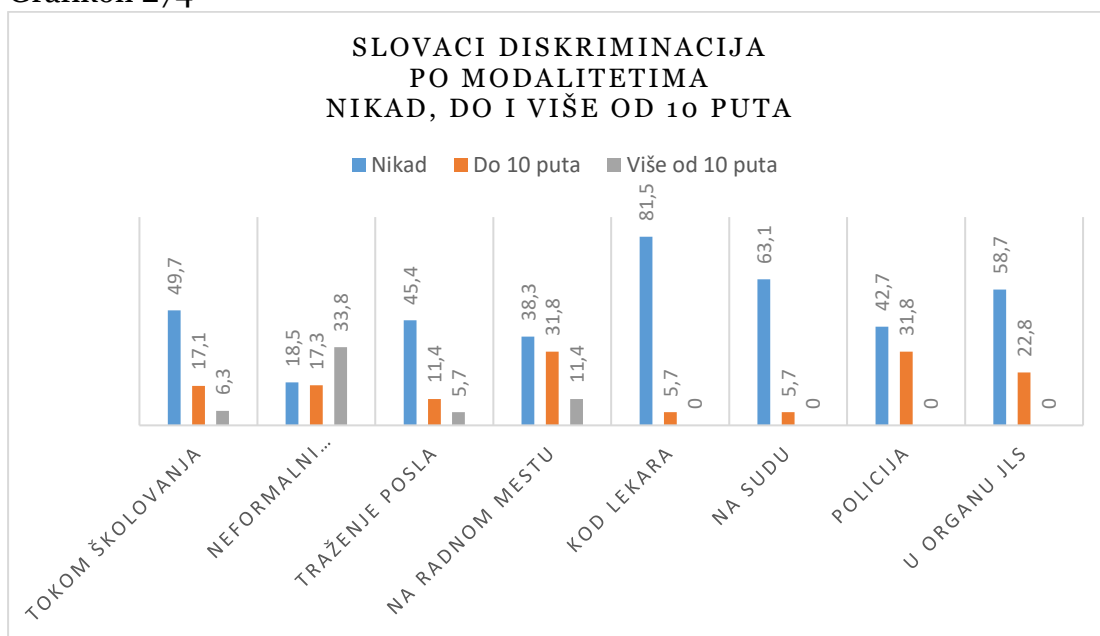

Tabela 199

DA LI STE PRIJAVILI DISKRIMINACIJU?				DA LI JE NADLEŽNI ORGAN OTKLONIO POSLEDICE DISKRIMINACIJE?			
Da	Ne	Ne sećam se	Ne želim da odgovorim	Da	Delimično	Ne	Ne želim da odgovorim
13,2	69,6	6,6	10,7	0	50,0	50,0	0

ZAKLJUČAK 80

- Pripadnici slovačke nacionalne manjine se ređe nego pripadnici ostalih nacionalnih manjina suočavaju sa diskriminacijom po nacionalnoj i socijalnoj osnovi.
- Nadležni organi su delimično otklonili posledice diskriminacije.

IV.3.1.2.7.10. Stavovi o etničkom identitetu

Većina ispitanika neguje stav o nacionalnom identitetu, njih 87,7% (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*) smatra da Slovaci mogu da budu ponosni na svoj narod, a četvrtina ispitanika 25% ima pozitivne stavove o istorijskoj ulozi i mestu slovačkog naroda. Trećina ispitanika 29% slovačke nacionalnosti smatra da su Slovaci izuzetno doprineli svetskoj kulturi i nauci.

Od političara četvrtina ispitanika očekuje da budu stručni 48,4% (kumulativno *ne slažem se* i *uopšte se ne slažem*), a trećina (30,2%) da je dominantno patriotski orijentisan. (kumulativno *donekle se slažem* i *slažem se u potpunosti*); 56,1% ispitanika smatra patriotizam važnim segmentom u obrazovanju mladih, a 22,5% ima suprotan stav.

Tabela 200

SLOVACI STAVOVI O IDENTITETU							
	Uopšte se ne slažem	Ne slažem se	Niti se slažem niti se ne slažem	Donekle se slažem	Slažem se u potpunosti	Ne znam	Ne želim da odgovorim
Slovaci treba da su ponosni na svoj narod	3,1	0	6,2	8,6	79,1	1,4	1,7
Nijedan narod nema tako veličanstvenu a istovremeno i tragičnu istoriju kao Slovaci	9,0	39,3	15,6	12,8	12,2	7,6	3,5
Malo je naroda koji su toliko doprineli svetskoj kulturi i nauci kao Slovaci	10,2	26,3	23,6	16,7	12,3	7,5	3,4
Važnije je da je političar dobar rodoljub (patriota) nego da je stručnjak	13,7	34,7	10,2	20,1	10,1	6,2	4,8
Škole treba da obraćaju više pažnje na patriotsko vaspitanje mladih	6,2	16,3	10,8	39,1	17,0	8,8	1,7

ZAKLJUČAK 81

Pripadnici slovačke nacionalne manjine su vezani za slovački etnički identitet.
– Potencijali društvene integracije u Srbiji postoje.

IV.3.1.2.7.11. Religioznost i verska distanca

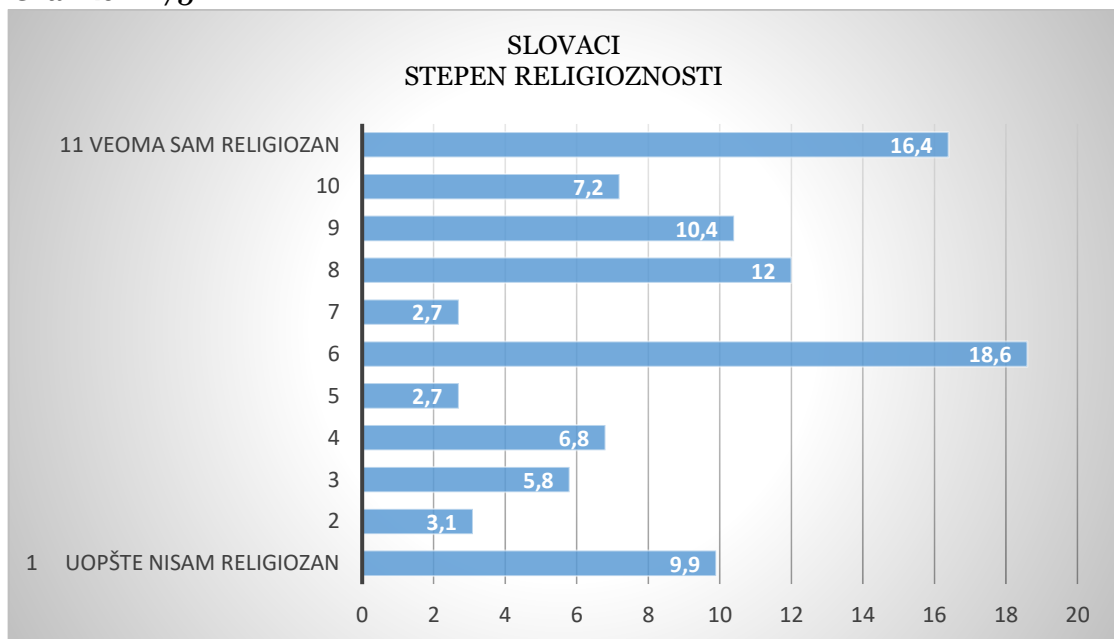
RELIGIOZNOST

Većina ispitanika njih 81,8% se izjasnila da je religiozna, a 6,1% da nije. Među vernicima najviše je onih koji pripadaju protestanskoj konfesiji 96,2%. Katolika je 3,8%.

Tabela 201

SLOVACI STEPEN RELIGIOZNOSTI	
1 Uopšte nisam religiozan	9,9
2	3,1
3	5,8
4	6,8
5	2,7
6	18,6
7	2,7
8	12,0
9	10,4
10	7,2
11 Veoma sam religiozan	16,4

Grafikon 275

VERSKA DISTANCA

Ispitanici slovačke nacionalnosti su naklonjeniji svim hrišćanskim konfesijama, a postoji distanca prema pripadnicima muslimanske veroispovesti koje, po svim modalitetima osim modaliteta bračnih odnosa, prihvataju u rasponu od 60% (susedi) do 69,5% (sugrađani). Bračnu zajednicu sa muslimanom prihvata 28,5% ispitanika.

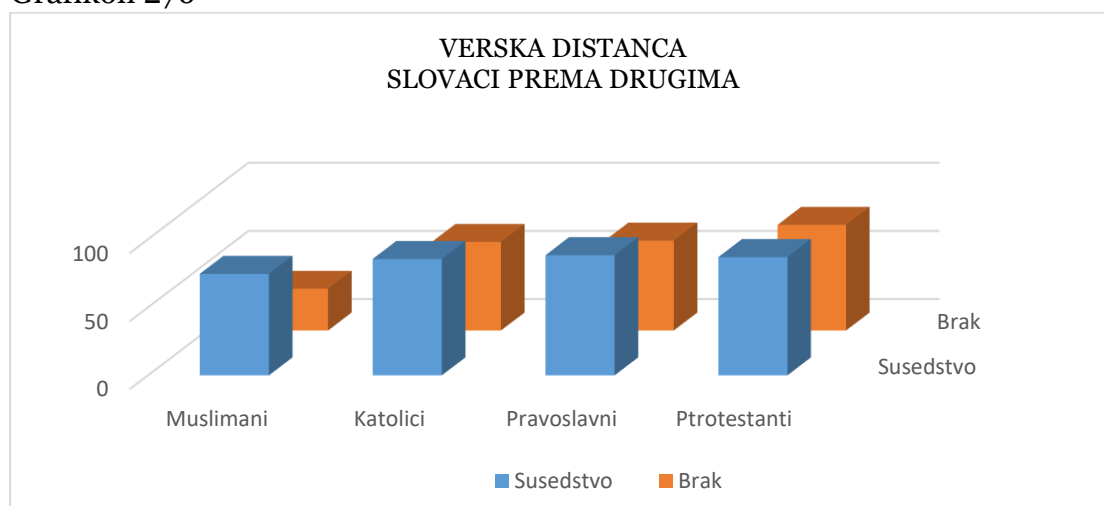
Pripadnike pravoslavne veroispovesti prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 82,2% (sugrađani) do 79,6% (susedstvo i prijateljstvo), a protestante u rasponu od 80% (susedstvo) do 75,1% (kolege). Međutim, brak sa pravoslavicima prihvata 61,4%, a sa protestantima 72% ispitanika.

Najzad, pripadnike katoličke veroispovesti Slovaci ispitanici prihvataju po svim modalitetima u rasponu od 75,4% (poznanci) do 79,6% (sugrađani). Brak sa katolicima prihvata 60,4%.

Tabela 202

VERSKA DISTANCA				
	Muslimani	Katolici	Pravoslavni	Protestanti
Da živimo u istoj zemlji	74,7	85,6	88,4	87,0
Da živimo u istom susedstvu	64,5	83,9	85,6	85,3
Da budemo poznanici	67,4	81,1	86,9	80,7
Da budemo radne kolege	71,7	83,9	87,0	82,2
Da budemo prijatelji	65,8	81,2	85,6	82,2
Da stupimo u bračne odnose	30,7	65,0	66,0	77,5

Grafikon 276

ZAKLJUČAK 82

- Ispitanici slovačke nacionalnosti su religiozni, a etnička distanca je uravnotežena prema svim konfesijama, osim muslimana prema kojima je izražena.

V. PREPORUKE

Cilj istraživanje je bio da se prikupe validni podaci o: a) socijalnoj bliskosti (udaljenosti) etničkih zajednica; b) mogućnostima za integrativnu politiku multikulturalnosti i c) ostvarivanju prava nacionalnih manjina u Srbiji. Preporuke koje slede su zasnovane na prikupljenim podacima, ali i na ranije proučenim i analiziranim rezultatima javnih multikulturalnih politika.

1. Podatke koristiti na osnovu integralnog čitanja *Deskriptivne analize*

Prva preporuka je preventivnog karaktera i njome se ukazuje na to da površnost nije dobrodošla osobina za izučavanje i razumevanje prirode multietničnosti ili prilikom osmišljavanja, procenjivanja i upravljanja politikama multikulturalnosti. Prikupljeni podaci se mogu parcijalno koristiti, ali razumevanje celine problema u srbijanskoj multikulturalnoj košari je moguće samo ukoliko se podaci integralno čitaju, dovode u međusobnu vezu i povezuju sa društvenim pojavama čiji splet interakcija ih je iznedrio. Najiskrenija i dobronamerna preporuka je da ukoliko nemate strpljenja i volje da Deskriptivnu analizu istraživanja pročitate kao celovit dokument nemojte ni počinjati sa čitanjem. Dodatno upozorenje je da su podaci iskazani statističkim metodama dosadno štivo.

Prikupljeni podaci i na osnovu njih identifikovani nalazi su, kao što je rečeno, međusobno povezani i njihovo tumačenje, a naročito kontruisanje trendova, je moguće samo ukoliko im se pristupi integralno. Šta više, u Deskriptivnoj analizi, zbog količine podataka, nisu izvršena sva ukrštanja i nisu analizirane situacije u kojima kontrolne grupe podataka (pol, obrazovanje, ekonomski položaj, religioznost, mesto prebivališta...) mogu ukazati na za sada nevidljive nalaze i trendove. Takođe, kada se u sledećoj fazi izračunaju srednje vrednosti i podaci dovedu u vezu sa tablicama autoritarnosti i vrednosti ukazaće se novi kvalitet istraživanja. Zbog toga pomno čitanje Deskriptivne analize uvodi čitaoca ili analitičara u kreativniju fazu u kojoj može s obzirom na interesovanja i individualne ciljeve da doprinese metodološki, teorijski ili pragmatično razmevanju fenomena multikulturalizma i njegove implikacije u Srbiji.

2. Evaulacija politika multikulturalizma

Politika multikulturalizma u savremenoj Srbiji se razvija od 2001. godine kada je tadašnja savezna država pristupila Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina Saveta Evrope. Godinu kasnije usvojen je Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u SR Jugoslaviji, a uskoro su počele ustavne promene u federaciji u kojima je važno mesto imala rasprava o priznavanju i zaštiti etno kulturnih identiteta manjinskih zajednica. Pozitivna atmosfera je na žalost narušena pristajanjem na političke ustupke koji često nisu bili u korist pripadnika nacionalnih manjina. Niz grešaka koji je počeo izbegavanjem da se blagovremeno donesu zakon kojim se regulisao rad

manjinskih samouprava (nacionalnih saveta nacionalnih manjina) i zakon kojim bi se bliže uredilo ostvarivanje i zaštita prava nacionalnih manjina u Srbiji se nastavio do danas. Obeležja takvog stanja, prema rezultatima istraživanja, jesu socijalna udaljenost između etničkih zajednica, učestala diskriminacija na nacionalnoj osnovi, generalno nepoverenje pripadnika nacionalnih manjina u manjinske samouprave, nedostupnost ostvarivanja kulturne autonomije za sve pripadnike nacionalnih manjina i nizak potencijal za integraciju manjina u srbijansko društvo.

Podacima su identifikovani ključni problemi i osetljiva pitanja u postojećoj politici multikulturalnosti. Svaki od uočenih problema i pitanja trebalo bi dodatno istražiti i objasniti. Pri tome veoma je važno da se politika multikulturalizma shvata holistički, nikada ne zaboravljajući da je multietničko društvo složen sistem koji se efikasno može urediti celovitom reformom ustavnog i političkog sistema u kojima se uključivanje nacionalnih manjina mora uspostaviti na principu poverenja i delotvorne participacije.

Da bi se izbegao svaki idelaizam u ovom procesu potrebno je da se polazeći od nalaza iz istraživanja realno ocene mere u javnim politikama kojima je uređena politika multikulturalizma – obrazovanje, kultura, mediji, državna i lokalna samouprava i druge.

3. Osmisliti i usvojiti politiku društvene integracija

Podaci iz Istraživanja ukazuju na to da je srbijansko društvo etnički podeljeno, da su veze između etničkih zajednica krhke, ali i da postoje izvesne osnove za revitalizaciju integrativnih društvenih vrednosti. Problem u vezi sa društvenom integracijom je složen i opterećen je negativnim nasleđem i društvenim rascepima po drugim osnovama – ekonomskim, političkim, vrednosnim... Pored toga, deficit političke kulture, autoritarizam, populizam i nevoljan stav državne uprave za delotvornom decentralizacijom nisu argumenti u prilog društvene integracije. Verovanje u politiku „državnog razloga“ i zanemarivanje politike „države građana“ je još jedna od prepreka društvenoj integraciji. Ovakvih problema i pojava ima još, ali integrativna politika multikulturalizma čije obrise je moguće naslutiti na osnovu podataka i nalaza iz istraživanja, je delotvorna samo u dobro organizovanom i interisanom društvu. Osnovna vrednost takvog društva je holistički sagledan građanin koji teži zadovoljavanju ličnih planova u različitim društvenim podgrupama i kroz različite preklapajuće funkcije i identitete. Etnički, verski, kulturni i jezički identitet građanina ne sme biti prepreka ni njegovim ličnim planovima niti razvoju društva. Da bi se to postiglo potrebna je reforma ustavnog, političkog i ekonomskog sistema, a pre toga neophodno je postizanje dogovora aktera koji imaju političku odgovornost.

Etničke podele u Srbiji nisu male, ali nisu prepreka koja se ne može ukloniti u integrativnoj društvenoj politici jer za to postoje pretpostavke na koje ukazuje istraživanje – dvojezičnost, ograničena, ali očuvana unutrašnja socijalna mobilnost, niska ali još uvek održiva vezanost za državu i drugo. Skupom političkih, socijalnih, kulturnih mera moguće je postepeno otkloniti posledice segregacije i dezintegracije i ojačati integrativni društveni potencijal.

Naravno, pre realizacije ove preporuke potrebna su dodatna istraživanja kojima se ispituju drugi problemi integracionog društvenog modela.

4. Povećati delotvornost i efikasnost rada nacionalnih saveta nacionalnih manjina i puno ostvarivanje kulturne autonomije i delotvornog društvenog i političkog učešća nacionalnih manjina

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine je jedina manjinska samouprava čijim radom su ispitanici zadovoljni, svi ostali nacionalni saveti su nepovoljno ocenjeni od pripadnika nacionalnih manjina čije interese zastupaju u skladu sa Zakonom o nacionalnim savetima. Većina ispitanika smatra da priznata prava ne ostvaruje preko manjinske samouprave i da je neophodno da se ustrojstvo nacionalnih saveta promeni, odnosno da se od centralističkog modela upravljanja kulturnom autonomijom pređe na participitavan decentralizovan model koji omogućava svakom pripadniku nacionalne manjine da delotvorno utiče na ostvarivanje priznatih prava. Preporuka je da se izmeni Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina kako bi se, pored izbora nacionalnih manjinskih samouprava, omogućilo: a) izbor manjinskih samouprava na drugim nivoima teritorijalne organizacije – pokrajini, gradu, opštini, mesnoj zajednici; b) omogućilo samostalno i neposredno odlučivanje manjinskih samouprava o pitanjima kulturne autonomije; c) utvrdile međusobne nadležnosti nacionalne i nižih oblika obrazovanja manjinskih samouprava i način koordinacije unutar manjinske samouprave; d) manjinske samouprave departizovale, odnosno oslobodile bilo kakvog uticaja političkih stranaka.

Međutim, izmenama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina trebalo bi da prethodi: a) promene Ustava Republike Srbije u kojima bi se zarad društvene i nacionalne stabilnosti nacionalnim manjinama garantovala puna građanska i politička ravnopravnost i koji bi jasno definisao ciljeve politike multikulturalizma; b) promene političkog sistema i teritorijalne organizacije države prilagođene demografskim, socijalnim, političkim osobenostima zemlje; c) da se van snage stavi istorijski važan, ali anahron Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina i da se donese Zakona o pravima nacionalnih manjina u Srbiji kojim bi se regulisala sva pitanja od interesa za ostvarivanje individualnih i kolektivnih prava.

5. Nulta diskriminacija zasnovana na nacionalnoj ili etničkoj osnovi

Diskriminacija na nacionalnoj ili etničkoj osnovi je jedan od zamajaca socijalnog udaljavanja etničkih grupa. Iako je zasnovana na predrasudima i krivično je kažnjiva diskriminacija po osnovu nacionalnosti je prema podacima iz istraživanja učestala, višestruka je i svako je ozbiljna prepreka integracionim socijalnim procesima. Najčešća je, prema nalazima, diskriminacija u neformalnim svakodnevnim kontaktima, ali sa diskriminacijom se pripadnici svih etničkih grupa susreću i tokom školovanja, traženja posla, na radu, doživljavaju je od strane zaposlenih u organima pred kojima ostvaruju različita prava. Najčešće se sa diskriminacijom suočavaju

pripadnici albanske, romske, bošnjačke i hrvatske nacionalnosti. S obzirom na to se u mnogim slučajevima diskriminacija ponavlja, često i preko deset puta, ukazuje se na njenu postojanost u socijalnim odnosima. Najčešće građani ne prijavljuju diskriminaciju, a i kada je prijave ona ostaje ili nekažnjena ili uprkos kazni ne otklanjaju se njeni uzroci i posledice. Postupanje nadležnih organa bi trebalo da bude efikasnije, da bude usmereno ka prevenciji, a da u slučajevima kada se diskriminacija utvrdi izrečena kazna bude takva da počinioca prevaspitava i destimuliše da je ponovi. Sistemska borba protiv diskriminacije se odvija u društvu i javne ličnosti imaju važnu ulogu u promovisanju nediskriminatornog ponašanja i govora, takođe neophodno je u obrazovnim, kulturnim i medijskim javnim politikama sprovesti politike jačanja nacionalne ravnopravnosti, poverenja i interkulturalne razmene. Takođe, trebalo bi školovati stručnjake različitih obrazovnih profila obučene da kreiraju i sprovode antidiskriminacione politike.

6. Obezbediti kontinuirano prikupljanje „etnički osetljivih“ podataka

Republika Srbija, osim opštih demografskih podataka, ne prikuplja „etnički osetljive“ podatke. U preporukama međunarodnih organizacija koje prate ostvarivanje prava nacionalnih manjina (ACFCNM, ECRML) i diskriminaciju na rasnoj i etničkoj osnovi (ECRI, CERD) uputili su Srbiji preporuke da u narednom periodu, otprilike do 2023. godine obezbedi takvu vrstu podataka. Podaci koji se odnose na etničku pripadnost građana jesu osetljivi i u mnogome ukazuju, ne samo na stanje ljudskih i manjinskih prava, već na stanje u vezi sa demokratijom i društvenim slobodama. Nadležni organi bi trebalo da podrže razvoj metodologije i uslove za sprovođenje permanentnog prikupljanja etnički osetljivih podataka, da obezbede njihovo arhiviranje i otvoren pristup podacima. Na taj način obezbedili bi se uslovi za monitoring i upravljanje javnih multikulturalnih politika. Uslov za takav pristup je saradnja javne uprave sa akademskom i naučnom zajednicom, obrazovanje i zapošljavanje stručnjaka u javnoj upravi obučenih da pravilno i nepristrasno „čitaju“ podatke